

ΙΧΩΡ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ

Η ΨΥΧΗ

ΤΙ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΥΝ ΟΙ ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΑΜ. ΠΑΝΤΕΛΕΜΙΔΗΣ

ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΥΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Σ. ΣΙΝΑΝΙΔΗΣ

ΟΙ ΚΑΤΑΛΑΝΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΝΑ ΑΓΝΩΣΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΙΣΥΡΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ

ΠΩΣ ΘΑ ΞΑΝΑΒΡΟΥΜΕ ΤΗΝ ΧΑΜΕΝΗ ΜΑΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Λ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ/ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2002 23-24 ΤΙΜΗ: 5 €

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΕΚΔΟΤΗ — ΣΕΛ. 2
- ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ — ΣΕΛ. 4
- Η ΨΥΧΗ
  ΤΙ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΥΝ ΟΙ ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ
  ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
  ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΠΑΝΤΕΛΕΜΙΔΗΣ — ΣΕΛ. 8
- ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ
  ΠΩΣ ΘΑ ΞΑΝΑΒΡΟΥΜΕ
  ΤΗΝ ΧΑΜΕΝΗ ΜΑΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ
  ΛΑΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ — ΣΕΛ. 20
- ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΥΛΙΣΜΟΣ
  ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ
  Σ. ΑΝΕΜΟΓΙΑΝΝΗΣ - ΣΙΝΑΝΙΔΗΣ — ΣΕΛ. 36
- ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ - ΘΕΟΙ, ΔΑΙΜΟΝΕΣ
  ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΜΑΝΤΕΙΑΣ
  ΣΤΑΥΡΟΣ ΓΚΡΙΓΚΕΝΗΣ — ΣΕΛ. 48
- ΟΙ ΚΑΤΑΛΑΝΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
  ΕΝΑ ΑΓΝΩΣΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ
  ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΙΣΥΡΗΣ — ΣΕΛ. 52
- ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ
  ΑΝΤΩΝΗΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ — ΣΕΛ. 70
- Η ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑ ΣΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΗ
  ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ 1821-1900
  ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΡΟΥΣΟΣ — ΣΕΛ. 84
- ΟΙ ΜΑΟΡΙ
  Σ. ΔΩΡΙΚΟΣ - Κ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ — ΣΕΛ. 98
- Η ΚΟΜΜΩΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ
  ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ — ΣΕΛ. 114
- ΚΑΪΡΗΣ ΚΑΙ ΜΑΝΟΥΣΗΣ - ΟΙ ΔΙΩΞΕΙΣ ΤΟΥΣ
  ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ — ΣΕΛ. 118

ΙΧΩΡ **Γραφεία: Δωδώνης 36, Κολωνός, Ἀθήνα 104 44 Τηλ.: 010-51.42.500. Ἱστοσελίδα: www.ellinikiestia.gr**

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ

Τιμὴ Τεύχους 5 ΕΥΡΩ - Ἐτ. Συνδρομή (Ἐσωτερικοῦ): 45 ΕΥΡΩ (Ἐξωτερικοῦ): 90 $ Η.Π.Α.

Ἐκδότης - Διευθυντὴς - Ἰδιοκτήτης **Εὐάγγελος Γ. Μπεξῆς**

Ἀρχισυντάκτης **Μιχάλης Ἠ. Μουτζουρίδης**

Καλλιτεχνικὴ Διεύθυνση **Δημήτρης Γ. Μπεξῆς**

Γλωσσικὴ Ἐπιμέλεια **Μάριος Δημόπουλος**

Ἐπεξεργασία ὑλικοῦ: **Σοφία Τσιροζίδου**

Ἀριθμὸς σήματος: **Σῆμα κατατεθέν: 149856**

Παραγωγή: Press Line Μάγερ 11, Ἀθήνα Τηλ.: 010-52.25.479

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η ΚΑΜΠΟΥΡΑ

Δύο χρόνια κυκλοφορίας «ΙΧΩΡ».

Δύο χρόνια πληροφόρησης, ἔρευνας καὶ παράθεσης ἀκλόνητων στοιχείων συμπληρώνονται μὲ τὸ τεῦχος ποὺ ἔχετε στὰ χέρια σας. Ἕνας ἀκόμα τόμος κλείνει καὶ ἕνας καινούργιος ταυτόχρονα ἀνοίγει μὲ τεράστια διάθεση γιὰ προσφορὰ, γνώση καὶ ἀγῶνα.

Παράλληλα, μὲ μία ἀγωνία, ἐνδιαφέρον, ἀνησυχία, ἀλλὰ πάνω ἀπ' ὅλα ἐλπίδα γιὰ τὸ μέλλον αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ τόπου καὶ τῶν ἰδεῶν ποὺ ἡ ἔννοια τῆς Ἑλληνικότητας πρεσβεύει καὶ ἐμπεριέχει. Καὶ ποιός εἶναι ὁ ἀγῶνας ποὺ κάνουμε ὅλοι μας, συγγραφεῖς καὶ ἀναγνῶστες, γυναῖκες καὶ ἄντρες, μικρότεροι καὶ μεγαλύτεροι, ἀπὸ τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ «ΙΧΩΡ»; Συνεχὴς προσπάθεια νὰ διαλύσουμε τὸ σκότος τῆς ἀμάθειας καὶ τῆς παραπληροφόρησης, νὰ κλονίσουμε μὲ ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα καὶ στοιχεῖα τὸ κατεστημένο τοῦ Ἰνδοευρωπαϊσμοῦ, τοῦ Ἀφροκεντρισμοῦ, τῆς δῆθεν εἰδωλολατρείας τῶν προγόνων μας, τοῦ φοινικισμοῦ καὶ τόσων ἄλλων ἰδεολογημάτων ποὺ σκιάζουν καὶ μιαίνουν τὸ καθάριο οἰκοδόμημα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Καὶ προσωπικὰ εἶμαι περήφανος σὰν ἐκδότης γιατὶ μέσα σὲ σχετικὰ πολὺ λίγο χρονικὸ διάστημα, δύο χρόνια, πιστεύω ὅτι εἴμαστε πολὺ κοντὰ στοὺς στόχους μας.

Προσεγγίζουμε ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ ὑπεύθυνα τὶς πρωταρχικὲς ἀξίες τῆς Ἑλληνικότητας, μὲ τὰ λάθη βέβαια ποὺ ἡ καμπούρα τῶν 2.200 χρόνων ὑποτέλειας, ὑλικῆς καὶ πνευματικῆς ποὺ κουβαλᾶμε στὴν πλάτη μας, μᾶς ὑποχρεώνει, ὄχι γιὰ πολὺ ἀκόμη ὅμως, νὰ κάνουμε. Γιατί τελικὰ αὐτὴ ἡ καμπούρα εἶναι τὸ πρόβλημα ὅλων μας ἀνεξαιρέτως, καὶ τοῦ ὑπογράφοντος μὴ ἐξαιρουμένου. Καὶ ἡ λύση εἶναι αὐτὸ τὸ απόστημα τῶν ἰδεολογημάτων τῆς ἐξάρτησης καὶ τῆς ὑποτέλειας μας, νὰ μαραζώσῃ ἀρχικά, καὶ σταδιακὰ, ὄχι ἀπότομα, νὰ ἐξαλειφθῇ ἐντελῶς.

Γιατὶ τὸ βίαιο κόψιμό της, μιὰ χειρουργικὴ ἐπέμβαση δὲν ἀποκλείει τὴν μελλοντικὴ ἐπανεμφάνισή της, σὲ μεταστατικὴ κατάσταση, ὁπότε καὶ τὸ τέλος μας θὰ εἶναι ἀναπόφευκτο καὶ ἴσως ὁριστικό. Καὶ τί ἔχει μέσα αὐτὴ ἡ καμπούρα;

Δόγμα, θρησκοληψία, ῥαγιαδισμό, κυτταρικὴ ὑποτέλεια καὶ μικροψυχία, καχυποψία, φόβο, φαρισαϊκὴ ἠθικὴ καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἕνα Θεὸ ἀφέντη ρυθμιστὴ τῆς ὅποιας κοινωνικῆς, πολιτικῆς καὶ «ἠθικῆς» συμπεριφορᾶς μας.

Αὐτὴ εἶναι ἡ καμπούρα ὅλων μας. Σὲ ἄλλους μεγαλύτερη σὲ ἄλλους μικρότερη καὶ αὐτοὶ ποὺ ἰσχυρίζονται ὅτι δὲν τὴν ἔχουν, εἶναι γιατὶ ἀποφεύγουν νὰ κοιτάξουν βαθιὰ στὸν καθρέφτη τῆς συνείδησής τους. Γιατὶ εἶναι πλέον βιολογικὴ ἡ ὕπαρξή της ποὺ

ξεκίνησε ἀρχικὰ μόνο σὲ ψυχικὸ ἐπίπεδο. Ξεκίνησε ὅταν προσπάθησαν νὰ ἁλώσουν τὴν ψυχὴ τοῦ Ἕλληνα ἐλεύθερου ἀνθρώπου καὶ δυστυχῶς μὲ τους αἰῶνες τὸ πέτυχαν. Ὅταν ἁλώθηκε ἡ ψυχή, ἁλώθηκε καὶ τὸ σῶμα καὶ κυτταρικὰ πλέον ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ πέρναγε τὸ μήνυμα τῆς ὑποτέλειας, τοῦ δόγματος καὶ τοῦ ἀφέντη Θεοῦ. Καὶ τότε ἡ καμπούρα βγῆκε ἀπ' τὴν ψυχὴ καὶ πέρασε στὸ σῶμα μας, στὸν γονότυπο τοῦ ῥαγιᾶ - ῥωμιοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ λοιπὸν κι ἐμεῖς θὰ πρέπει νὰ ξεκινήσουμε. Ἀπὸ τὸ βάθος καὶ ὄχι τὴν ἐπιφάνεια. Ἀπ' τὴν οὐσία καὶ ὄχι τὸν ἐντυπωσιασμό. Ἀπ' τὴν ψυχή μας. Ἔτσι λοιπὸν σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος, ποὺ σηματοδοτεῖ ἐξελίξεις, προσεκτικὰ σχεδιασμένες τὸ βασικό μας ἄρθρο εἶναι γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Ἕλληνα, γιὰ τὴν πίστη τῶν προγόνων μας στὴν ἐλεύθερη ψυχὴ τοῦ σύμπαντος.

Γιὰ νὰ τελειώνουμε ἐπιτέλους μὲ τὸ παραμύθι τῆς δῆθεν εἰδωλολατρείας. Καὶ δὲν σταματᾶμε ἐκεῖ. Τὸ ἄρθρο τοῦ δρ Σπυροδήμου Σινανίδη μὲ τίτλο «Μυστηριακὸς ὑλισμὸς στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα», ἀλλὰ καὶ τοῦ Λάκη Ἀποστολόπουλου «Ἑλληνικότητα καὶ Ῥωμιοσύνη. Πῶς θὰ ξαναβροῦμε τὴν χαμένη μας ταυτότητα» ὁρίζουν καὶ τὴν πορεία τῶν μελλοντικῶν ἐπιδιώξεων καὶ διαθέσεών μας. Νὰ ἐξαφανίσουμε κάποτε ἐντελῶς τὴν καμπούρα τῆς ἐξουσίας καὶ τοῦ δόγματος. Νὰ ἐλευθερωθοῦμε ψυχικὰ καὶ ὑλικά. Νὰ στείλουμε στὰ Τάρταρα τῆς λήθης καὶ τῆς περιφρόνησης τὸν Κουασιμόδο ποὺ αἰῶνες κτυπάει τὶς καμπάνες τῆς ἀποβλάκωσης καὶ τῆς ἀποκτήνωσής μας μὲ τὸν ἴδιο πάντα μονότονο τρόπο. Νὰ «σκοτώσουμε» τὸν ἀφέντη - θεό τοῦ ἐξουσιασμοῦ τῆς ἴδιας μας τῆς ὕπαρξης. Νὰ γίνουμε ἐλεύθεροι ἀπόγονοι ἐλευθέρων προγόνων. Νὰ ἀνασάνουμε ἐπιτέλους καὶ νὰ ῥουφήξουμε τὸν ἀέρα τῆς ἀπεξάρτησης μας βγαίνοντας ἀπ' τὴν ἀπομόνωση αἰώνων, χιλιετιῶν σκλαβιᾶς καὶ καταπίεσης.

Γιατί; ΓΙΑΤΙ ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΜΑΣΤΕ Η ΜΑΓΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ. ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΝΑΣ ΑΚΟΜΑ ΛΑΟΣ ΥΠΟΤΕΛΗΣ ΤΟΥ ΓΙΑΧΒΕ.

ΠΙΣΤΕΨΤΕ ΤΟ. ΝΟΙΩΣΤΕ ΤΟ ΒΑΘΕΙΑ. ΑΦΗΣΤΕ ΤΟ ΝΑ ΔΟΝΗΣΗ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΣΑΣ. ΔΩΣΤΕ ΤΕΛΟΣ ΣΤΟΝ ΦΟΒΟ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΦΙΑΛΤΗ ΠΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝΕΙ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΤΟΣΩΝ ΓΕΝΙΩΝ.

ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΜΑΣ ΕΛΕΓΧΟΥΝ ΑΝ ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ. ΕΧΟΥΜΕ ΧΡΕΟΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΠΡΟΓΟΝΟΥΣ ΜΑΣ ΝΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΗΣΟΥΜΕ

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥΣ.

ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΟΥΜΕ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥΣ. ΓΕΦΥΡΩΣΤΕ ΤΟ ΧΑΣΜΑ ΣΗΜΕΡΑ ΚΙΟΛΑΣ.

ΑΣ ΔΙΩΞΟΥΜΕ ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΤΗΝ ΚΑΜΠΟΥΡΑ ΤΟΥΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΠΛΑΤΗ...

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

ΑΜΦΙΑΡΑΕΙΟ ΩΡΩΠΟΥ Φημισμένο θεραπευτήριο σὲ τέλεια ἐγκατάλειψη

Λὲς καὶ φεύγει τὸ καράβι τῆς χώρας γιὰ τὸ χάος, λὲς καὶ τρέμει ἡ χώρα μας μὲ τὴν ἀδιαφορία τῶν ἀρχόντων, νὰ τὴν πετροβολᾷ. Ἡ γῆ μας εἶναι πανάρχαια μ' ἕναν πολιτισμὸ θαυμαστὸ ποὺ γέμισε τὸν κόσμο σοφία, γνώση. Χώρα ποὺ ὅπου καὶ ἂν γυρίσης τὸ βλέμμα συναντᾶς ἀμέτρητα δημιουργήματα τοῦ πνεύματος καὶ τὰ ἐρείπια ἱερὰ καὶ σεβαστὰ μαρτυροῦν στὴν ἀνθρωπότητα τὸ ὕψος τῆς ἐπιστήμης, τῆς τεχνολογίας, τῆς ἰατρικῆς. Αὐτὰ τὰ ἐρείπια εἶναι ἡ ζωή μας, ἡ ὕπαρξή μας, ἡ μαρτυρία σὲ ὅλον τὸν κόσμο ὅτι ἐδῶ πέρασαν πρόσωπα ἱερά, διάνοιες φωτισμένες ποὺ δημιούργησαν πολιτισμό. Κυριακή, παραμονὴ Ἁγίου Πνεύματος 2002, τό 'φερε ἡ τύχη νὰ βρεθῶ σ' ἕνα ἀρχαῖο ἱερὸ θεραπευτήριο μαντεῖο, τὸ ΑΜΦΙΑΡΑΕΙΟ ΩΡΩΠΟΥ κοντὰ στὸν Κάλαμο Ἀττικῆς. Ἡ ἀκτινοβολία του ἦταν μεγάλη καὶ ἡ φήμη του ἁπλωμένη σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἵδρυσή του: ἕνας ὁλόκληρος οἰκισμὸς μὲ κτίρια, ἀγάλματα, νόμους σταθερούς, κανονισμοὺς γιὰ τὴν λειτουργία τοῦ θεραπευτηρίου μαντείου.

Ἕνας χῶρος ἱερὸς ποὺ ξανανοιώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ γαληνεύει τὴν ψυχή. Δένδρα, νερό, θέατρο, ἱερὴ πηγὴ ποὺ ἀκόμα ἀναβλύζει. Ὁ Αἰσχύλος ζωντανεύει τὴν ἱστορία τοῦ Ἀμφιάραου στὴν τραγωδία "ΕΠΤΑ ΕΠΙ ΘΗΒΑΣ". Ἐκεῖ ἡ ἐκστρατεία ἀπέτυχε, πρᾶγμα ποὺ τὸ εἶχε προβλέψει ὁ Ἀμφιάραος καὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς ἄλλοι σκοτώθηκαν καὶ ἄλλοι ὑποχώρησαν. Ἀνάμεσα στοὺς τελευταίους ὁ ἥρωας τὴν στιγμὴ ποὺ ὁ διώκτης του Περικλύμενος ἑτοιμάζεται νὰ τὸν σκοτώση, ἀνοίγει ἡ γῆ ἀπὸ κεραυνὸ τοῦ Δία καὶ χάνεται στὸ χάσμα ὁ ἥρωας μὲ τὸ ἅρμα καὶ τὸν Ἡνίοχο τοῦ Βάτωνα καὶ ἀναδύθηκε στὴν πηγὴ ποὺ σήμερα εἶναι τὸ θεραπευτήριο. Ἐκεῖ εὔρισκαν οἱ ἀσθενεῖς τὴν ὑγεία τους. Στοὰ 110 μέτρων, 39 κίονες, λουτρά, θέατρο, βωμοί, τὸ ἱερὸ τοῦ Ἀμφιάραου, ἐπιγραφές, βάθρα ἀγαλμάτων ἀπὸ τάματα ὅσων θεραπεύτηκαν. Ὁ Παυσανίας ἀναφέρει πολλὲς περιγραφές, γιὰ τὸ θεραπευτήριο καὶ τοὺς χρησμούς. Γιὰ μᾶς τὶς γυναῖκες εἶναι μεγαλύτερο προσκύνημα γιατί, καθὼς ἔμαθα ἀπὸ ἕναν εὐγενέστατο φύλακα, ἐκεῖ γίνονταν ἐπεμβάσεις στὴν μήτρα γιὰ τεκνοποιία, γιὰ θεραπεία ἀσθενειῶν. Τὰ ἀφιερώματα ἀπὸ ἀσθενεῖς ποὺ θεραπεύτηκαν ἐπώνυμα (τάματα). Λουτρὰ θερμὰ καθὼς κάτω ἀπ' τὸ δάπεδο κυκλοφοροῦσε ἀέρας κι ἀτμός. Ἦταν φημισμένα στὴν ἀρχαιότητα τὰ λουτρά, πολλὲς φορὲς πέρα ἀπ' τὸ ἱερὸ καὶ στὰ νερὰ τοῦ Ἀμφιάραου ἀπέδιδαν ἰαματικὲς ἰδιότητες. Ἀγῶνες κάθε χρόνο, μικρὰ Ἀμφιαράεια καὶ κάθε πέντε χρόνια, μεγάλα Ἀμφιαράεια. Βάθρο, ἱππικοὶ ἀγῶνες σπουδαίων ἀνθρώπων. Βάθρο τοῦ Λυσίμαχου, βασιλιᾶ τῆς Θράκης καὶ ἄγαλμα ἀφιέρωμα γιὰ τὴν νύφη τοῦ Ἄδεια, ποὺ θεραπεύτηκε. Ὅμως σ' αὐτὸ τὸ ἱερὸ ἡ ἐγκατάλειψη ἔχει ἁπλώσει γιὰ καλὰ τὰ ποδάρια της. Τὸ θέατρο ποὺ κάποτε πρὶν χρόνια ἔπαιξαν παραστάσεις εἶναι ἐγκαταλελειμμένο. Οἱ ξένοι Γάλλοι ποὺ τὸ ἐπισκέφθηκαν ζήτησαν μπροστά μου τουαλέτα. Τοὺς ἀπάντησαν δὲν ὑπάρχει. Ντροπή, χίλιες φορὲς ντροπή. Τὸ μουσεῖο κλειστό. Ὅλα ἄναρχα, ὅλα χορταριασμένα καὶ ὅλα στὴν Ἀθήνα, στὴν Ἀττική. Μὲ τὶ μουτρα θὰ πᾶμε στούς Ὀλυμπιακούς; Τὸ ἱερὸ εἶναι κοντὰ καὶ γνωστό, τὶ θὰ δοῦν οἱ ξένοι; Οὔτε ἕνα ποτήρι νερό ... αἶσχος. Τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ ἂς ἀνοίξη τὰ μάτια του γιατὶ νομίζω πὼς ἔχουν τσίμπλες. Δὲν γνωρίζω τὶ κάνει ἡ κοινότητα Καλάμου. Ἔχω καὶ ἄλλες γνώσεις ἀπὸ τὸ Θέατρο στὴ Δωδώνη ποὺ καὶ ἐκεῖ ὑπάρχει τρομερὴ ἐγκατάλειψη. Ἄχ! Τὰ Δυτικὰ κράτη μὲ τὸ τίποτα παρουσιάζουν τὰ δικά μας κλεμμένα ἔργα τέχνης καὶ ἐμεῖς. Μὰ τὸ Θεό! Ἡ Ἑλλάδα εἶναι Κρόνος ποὺ τρώει τὰ παιδιά της. Ἔλεος, ἔλεος, ἀφῆστε τὶς καρέκλες καὶ τὰ συμφέροντα Ἄρχοντες καὶ Ἀρχόντισσες ...

Ἄννα Μπουρατζῆ - Θώδα

'Αγαπητὸ "Ἰχώρ",

Σὲ ἰταλικὸ περιοδικὸ ἀρχαιολογίας διάβασα (σὲ ἄρθρο ποὺ ἀναφέρεται στὴν μεταλλουργία στὴν Μεγάλη Ἑλλάδα) ὅτι ἡ λέξη "χρυσός" προέρχεται ἀπὸ σημιτικὲς γλῶσσες,γεγονὸςποὺ μαρτυρεῖ κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ ἄρθρου, καὶ τὴν προέλευση τῆς τέχνης τῆς μεταλλουργίας ἐξ ἀνατολῶν. Σὲ ποιὰ ἀρχαιολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ δεδομένα βασίζεται αὐτὴ ἡ - ἀτεκμηρίωτη στὸ ἄρθρο - ἄποψη; γνωρίζουμε πῶς λεγόταν ὁ χρυσὸς στὶς ἀρχαῖες σημιτικὲς γλῶσσες;

Σᾶς εὐχαριστῶ ἐκ τῶν προτέρων γιὰ τὴν ἀπάντησή σας.

Μαρία Φρεδάκη

ΑΠ ΙΧΩΡ: Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἔχουν ἀναφερθῆ οἱ κοι Σ. Δωρικὸς καὶ Κ. Χατζηγιαννάκης στὸ ἄρθρο τους "centum satem ὁ Μῦθος τῶν Ἰνδοευρωπαίων", (Ἰχὼρ Νο 5), ὅπου ἀναφέρεται ἔγκυρη βιβλιογραφία γιὰ τὴν ἔναρξη τῆς μεταλλουργίας στὸν Ἑλληνοπελασγικὸ χῶρο, ἤδη ἀπὸ τὴν 6η π.Χ. χιλιετία.

Ὡς πρὸς τὴν ἐτυμολόγηση τῆς λέξης, πέρα ἀπὸ τὴν ἐπισήμανση τῆς Μυκηναϊκῆς ku-ru-so ἐπιφυλασσόμαστε σὲ ἑπόμενο τεῦχος, στὴν στήλη Ἐτυμολογικοὶ Θησαυροί, νὰ τὸ ἀναπτύξουμε γλωσσικά.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ἱδρύθηκε μὲ ἕδρα τὴν Ἐλευσῖνα τὸ Κέντρο Ἐλευσινιακῶν Μελετῶν *"ἡ Δάειρα"*, μὲ ἀριθμὸ ἀποφάσεως 875/2002 τοῦ Μονομελοῦς Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν.
Τὸ πρακτικὸ Ἱδρύσεως τοῦ Πολιτιστικοῦ Σωματείου ὑπογράφεται ἀπὸ 23 μέλη στὶς 1/9/2001. Ἐκ τῶν ἱδρυτῶν μελῶν ἀνέλαβαν τὴν προσωρινὴ διοίκησι οἱ κύριοι: Τσίτσος Νικόλαος, Στάμου Ἀναστάσιος, Σαμπάνης Γεώργιος, Μπέλλος Παῦλος καὶ Βασιλείου Μελέτιος.
Τὸ καταστατικὸ τοῦ Σωματείου ἀναφέρει ὡς σκοπὸν Ἱδρύσεώς του:
α) τὴν ἔρευνα, μελέτη καὶ προβολὴ παντὸς πνευματικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ ζητήματος τῆς Ἐλευσῖνος, τῆς εὐρύτερης περιοχῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος γενικώτερα.
β) τὴν καλλιέργεια καὶ προαγωγὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ τῶν Ἐπιστημῶν, τῶν Γραμμάτων, τῶν Καλῶν Τεχνῶν, καθὼς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας.
Τὰ Ἱδρυτικὰ μελη τοῦ Πολιτιστικοῦ Σωματείου διαμένουν ἀπὸ τὰ Μέγαρα ἕως τὴν Δυτικὴ Ἀθήνα καὶ προσφέρουν εἰς τὸν Πολιτισμὸν καὶ εἰς τὴν Πνευματικὴν πρόοδον τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς μας.

Στὶς 2 Ἰουνίου 2002 κατόπιν Γενικῆς Συνελεύσεως διεξήχθησαν Ἀρχαιρεσίες καὶ ἀνεδείχθη πενταμελὲς Διοικητικὸ Συμβούλιο, μὲ τὴν ἑξῆς σύνθεσι:

Τσίτσος Νικόλαος	**Πρόεδρος**
Κόκλα Ἰωάννα	**Ἀντιπρόεδρος**
Στάμου Ἀναστάσιος	**Γενικὸς Γραμματέας**
Παγώνη Χαρίκλεια	**Ταμίας**
Μπέλος Παῦλος	**Μέλος**

Τακτικὸ Μέλος τοῦ Σωματείου δύναται νὰ γίνῃ, μὲ ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ., κατόπιν προτάσεως δύο τακτικῶν μελῶν καὶ σχετικῆς αἰτήσεώς του, κάθε φυσικὸ πρόσωπο.

Ἐν Ἐλευσίνι τῇ 2ᾳ Ἰουνίου 2002

ΜΗ ΜΟΝΑΞΙΑ

Ἡ μοναξιὰ εἶναι προϊὸν τῆς τεμαχιστικῆς ἀντίληψης τῶν πραγμάτων. Ὅπως καὶ ἡ λέξη "δηλοῖ" ἀφορᾶ τόν "μόνο" καὶ ἔρημο ἄνθρωπο. Βέβαια ἡ μοναξιὰ δὲν εἶναι καινούργιο φαινόμενο, κι αὐτὸ τὸ διαπιστώνουμε σὲ πολὺ ἀρχαῖα κείμενα. Ἀλλὰ στοὺς τελευταίους δύο αἰῶνες μὲ τὴν ἐπικράτηση τοῦ ἀστισμοῦ, τὴν συγκέντρωση τῶν μαζῶν στὶς πόλεις, τὴν ἀναξέλεγκτη οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη καὶ τὸν ἁπανταχοῦ ἀλληλοεξουσιασμὸ σ' ὅλες τὶς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς, ἡ μοναξιὰ ἐξελίχθηκε σὲ οἰκουμενικὸ πρόβλημα καὶ μάλιστα ἄλυτο γιὰ τοὺς πολλούς. Στὶς μέρες μας ἰδιαίτερα, ἡ μοναξιὰ καταπλακώνει τὶς ψυχὲς τῶν κατοίκων τοῦ πλανήτη μας, σὰν βαρὺ κι ἀσήκωτο νέφος μέχρι πνιγμοῦ, καὶ οἱ ποικιλώνυμοι ψυχίατροι καὶ ψυχαναλυτὲς δὲν προλαβαίνουν νὰ βροῦν διέξοδο στὸ ἀδιέξοδο τῆς ψυχῆς τῶν πελατῶν κι οὔτε πρόκειται νὰ βροῦν, μιᾶς καὶ ἀκολουθοῦν λάθος δρόμο.

Στὶς πολὺ παλιὲς χιλιετίες, στὴν ἐποχὴ τῆς πρώιμης ἀνθρωπότητας, ὅταν ὁ ἄνθρωπος μόλις εἶχε σταθῆ ὄρθιος στὰ δύο πόδια (Homo Erectus) καὶ πολὺ περισσότερο πρὶν ἀκόμη γίνει εὔφρων (Homo Sapiens), ὁ κόσμος ὅλος λειτουργοῦσε σὰν μία σταγόνα νεροῦ. Ὅλος ὁ κόσμος ἦταν ἕνα πρᾶγμα, ἄνθρωπος, ζῶα, φυτά, θάλασσα, ἀέρας, οὐρανός, ἄστρα, ἥλιος καὶ βίωναν μὲ βάση τοὺς συμπαντικοὺς νόμους. Στοὺς ἱστορικοὺς χρόνους αὐτὴ ἡ ἀλήθεια ἔφθασε μέσα ἀπὸ τὸ συγκλονιστικὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Ἡράκλειτου: "Ἓν τὸ Ὄν". Ὅμως κάποια στιγμὴ τὸ Ὄν διχάσθηκε, καὶ τοῦτο τὸν διχασμὸ τὸν διδασκόμαστε ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ μέσα ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴ μυθολογία τῶν Ἑβραίων, ὅταν ὁ Θεὸς ἔδιωξε ἀπὸ τὸν παράδεισο τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔα ὁριστικὰ καὶ διὰ παντός. Τότε ἔγινε ἡ ἀρχὴ τοῦ διχασμοῦ τοῦ Ὄντος: ἀπ' τὴν μιὰ ὁ Θεός, ἀπ' τὴν ἄλλη οἱ ἄνθρωποι, ἐνῷ πρὶν ἦσαν ὅλοι Ἕνα, γιὰ νὰ ἁρπάξῃ τὴν εὐκαιρία ὁ "εὔφρων" ἄνθρωπος καὶ νὰ προχωρήσῃ πιὸ βαθειὰ στὸ διχασμὸ ἐπιβάλλοντας ἀπ' τὴν μία μεριὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη τὴν φύση ὅλη καὶ παραπέρα νὰ κάνῃ τόσα κομμμάτια τὸν ἄνθρωπο, ὅσα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς δίποδα, γιὰ νὰ βρῇ πρόσφορο ἔδαφος καὶ νὰ ἐμπεδωθῇ ἡ ὁμίχλη τῆς μοναξιᾶς καὶ τῆς ἐξουσίας ἐπὶ οἰκουμενικῆς βάσεως.

Τὸ μήνυμα, ἀπὸ τὰ παραπάνω, εἶναι πιὸ πολὺ ἀπὸ σαφές. Ἡ μοναξιὰ δὲν εἶναι αὐτόνομο καὶ αὐτοφυὲς προϊόν, γι' αὐτὸ καὶ οἱ ψυχαναλυτὲς δὲν βρίσκουν ἄκρη, ἀλλὰ σύνδρομο καὶ ὑποπροϊὸν τῆς τεμαχιστικῆς ἀντίληψης τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου, καὶ ἡ μόνη θεραπεία ποὺ ὑπάρχει περνάει μέσα ἀπὸ τὴν διαδικασία ἀποκατάστασης τῆς Συμπαντικῆς Ψυχῆς καὶ τῆς Ἑνότητος τοῦ Ὄντος. Γιατὶ ὅταν τὸ Ὄν εἶναι Ἕνα δὲν ὑπάρχει χῶρος γιὰ μοναξιά, δὲν ὑπάρχουν κενά, ὅλα εἶναι ἁρμονικὰ συναρμολογημένα καὶ ἀλληλοσυμπληρωμένα καὶ τὸ Ὄν πορεύεται στὸ αἰὲν μὲ σταθερὴ καὶ σίγουρη περπατησιά.

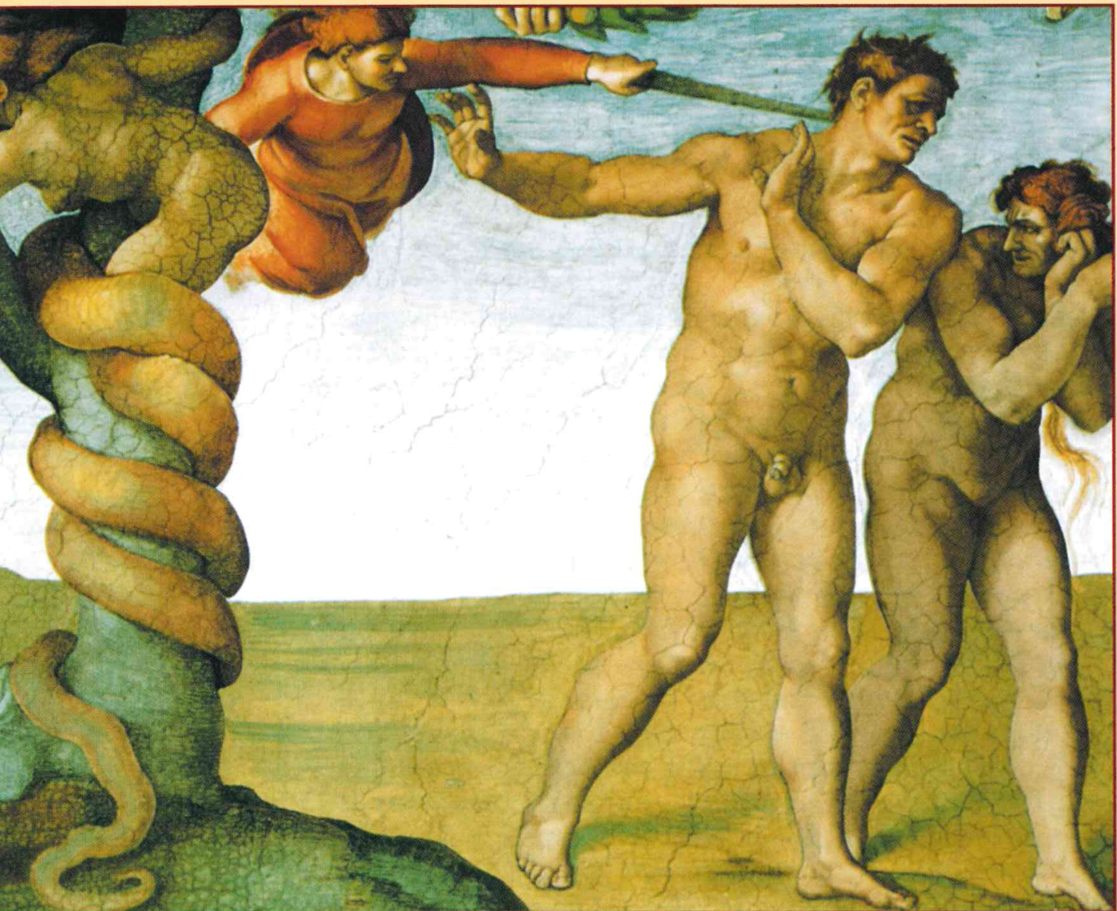
Καὶ γιὰ νὰ μὴν θεωρηθοῦμε ὀνειροπόλοι καὶ θεωρητικοί, ἂς προσπαθήσῃ ὁ ὁποιοσδήποτε νὰ

βιώση ἔστω καὶ γιὰ λίγο στὰ πλαίσια τοῦ συμπαντικοῦ Ἑνὸς προκειμένου νὰ διαπιστώση τοῦ "Λόγου τὸ Ἀληθές". Ἄς προσπαθήση λόγου χάρη νὰ ζήση γιὰ λίγο στὴν ἐξοχή, κοντὰ στὴ φύση μαζὶ μὲ τά "στοιχεῖα" (στοιχεῖα τῆς φύσης), τὸν ἄνεμο, τὴν θάλασσα, τὴν φυσικὴ βλάστηση, τὰ ἀθῶα ἑρπετὰ καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Ἄς δοκιμάση νὰ εἰσπράξη τὰ μηνύματα ποὺ στέλνουν τὰ μελωδικὰ νυχτοπούλια ποὺ ψέλνουν στὶς λεῦκες, καὶ νὰ ἀφουγκρασθῇ ὁλονύχτιες συνομιλίες τῶν ἄστρων στὸ μακρυνὸ στερέωμα. Ἀκόμη ἄς δοκιμάση νὰ συνδιαλλαγῇ μὲ τὸ ζήδωρο ἀεράκι τοῦ Μπάτη καὶ τὴν ἀπόγειο αὖρα στὸ κατακαλόκαιρο καὶ ἄς προσπαθήση νὰ νοιώση τὸ συναίσθημα ποὺ κρύβεται στὴν ἀθέατη πλευρὰ τῆς πανσελήνου. Ἤ ἄς μυηθῇ στὰ μυστικὰ τοῦ λαχανόκηπου καὶ τοὺς καρποὺς τῆς λεμονιᾶς πρὶν μιλήση γιὰ κολοκύθια καὶ λεμόνια πρὸς κατανάλωση. Ἤ ἄς δοκιμάση ἕνα βερύκκοκο τῆς δικῆς του ἀθώας βερυκκοκιᾶς χωρὶς ὁρμόνες γιὰ νὰ μάθη τὶ "ἐστί" βερύκκοκο.

Ἔ, λοιπὸν ὅταν βιώση τὰ παραπάνω, ὅταν φορέση γιὰ λίγο φτερὰ καὶ σηκωθῆ λίγο ψηλότερα, ὅπως λέει ὁ ποιητής, τότε θὰ διαπιστώση κατάπληκτος πόσο ἀκέραιος, αὐτάρκης, ἀρτιμελής, ἰσόρροπος, λαμπερὸς καὶ διάφανος εἶναι. Τότε θὰ εἰσπράξη τὴν ἀπόλυτη ἐλευθερία καὶ ἀλήθεια τοῦ Ὄντος. Τότε τὸ φάντασμα τῆς μοναξιᾶς καὶ τὸ τέρας τῆς ἐξουσίας θὰ ἐξαφανισθοῦν ἀπὸ προσώπου γῆς. Τότε θὰ κατανοήση ὅτι ὅσο ὁ ἄνθρωπος λειτουργεῖ στὰ πλαίσια τοῦ Συμπαντικοῦ Ἑνός, καὶ τῆς Συμπαντικῆς Ψυχῆς, χῶρος καὶ μοναξιὰ δὲν ὑπάρχει οὔτε γιὰ θάνατο. Τότε ὅλα εἶναι ἔρωτας καὶ ἀλήθεια.

ΣΠΥΡΟΣ ΝΟΝΙΚΑΣ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΠΑΝΤΕΛΕΜΙΔΗΣ

Η ΨΥΧΗ

ΤΙ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΥΝ ΟΙ ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Στὴν ἐξελικτικὴ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ Ἕλλην Ἄνθρωπος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν σκεπτόμενος ἄνθρωπος. Πέρα ἀπὸ προτεραιότητες ἐπιβίωσης καὶ κοινωνικῆς ὀργάνωσης, ἡ ἀνάγκη νὰ δώσῃ ἀπαντήσεις σὲ ὅλα τὰ ἐρωτήματα ποὺ περιέβαλλαν, συνόδευαν, αἰτιολογοῦσαν καὶ καθόριζαν ποιοτικὰ τὴν ὕπαρξή του, δημιούργησε τὴν φιλοσοφική του ἔρευνα καὶ θεώρηση. Ὁ Ἕλλην Ἄνθρωπος ἔθετε ἐρωτήματα γιὰ τὰ πάντα καὶ ἀναζητοῦσε τὶς ἀπαντήσεις τους. Ἀναζητοῦσε τὴν Γνώση καθὼς ἡ θρησκευτικὴ πίστη δὲν τοῦ ἀρκοῦσε καὶ δὲν τὸν ἔπειθε. Ἡ πίστη σὲ δόγματα ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ ἐρευνήσῃ καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ βρῇ "ἐν λόγῳ", πειστικὲς ἀπαντήσεις, ἦταν κάτι ποὺ γι' αὐτὸν ἰσοδυναμοῦσε μὲ σκοτάδι. Ὁ Ἕλλην Ἄνθρωπος εἶναι ἐξ ὁρισμοῦ, ὁ Φωτεινὸς Ἄνθρωπος (ῥίζα ΕΛ = φῶς, π.χ. Ἕλιος = ἥλιος, Σέλας = Φῶς, Ἐλάνη = λαμπάδα κτλ.), καὶ ὡς τέτοιος ἀναζητεῖ τὸ φῶς τῆς Γνώσης. Μιᾶς γνώσης ποὺ μόνο πολυδιάστατα καὶ ὄχι μονοδιάστατα, προσεγγίζεται. Αὐτὴ ἡ πολυδιάσταση ὀνομάσθηκε ἀπὸ πολλοὺς ποὺ δὲν τὴν διακρίνουν, ἀντιφατικότητα, ποὺ ὅμως γιὰ τοὺς μελετοῦντες δὲν εἶναι.

Ἔρως καὶ Ψυχή

Οἱ Ἕλληνες γνώριζαν καλὰ ὅτι οἱ αἰσθήσεις τους τοὺς ἔδιναν πληροφορίες - καὶ μάλιστα ἀποσπασματικὲς - μόνο γιὰ ἕνα μικρὸ μέρος αὐτοῦ ποὺ ὀνόμασαν "Κόσμο". Γιὰ τοὺς Ἕλληνες Θεὸς καὶ Κόσμος ἀποτελοῦν ἕνα Ἁρμονικὸ σύνολο. Γνώριζαν - ἢ τοὐλάχιστον ὑποπτεύονταν - τὴν ἑνότητα, τὴν πολυδιάσταση, τὴν νομοτέλεια καὶ τὶς ἄπειρες, "ἐν λόγῳ" ἁρμονικὲς ἐκδηλώσεις αὐτοῦ τοῦ Κόσμου. Τοποθετοῦσαν, ἀδιάρρηκτα συνδεδεμένα, τοὺς ἑαυτούς τους, τὴν Φύση καὶ κάθε τὶ ποὺ μὲ τὶς αἰσθήσεις τους ἀντιλαμβάνονταν, ἐντὸς τοῦ πλέγματος αὐτῶν τῶν ἁρμονικῶν ἐκδηλώσεων. Γιὰ τοὺς Ἕλληνες, ὅλα εἶναι ἐνδοκοσμικὰ πλεγματώμενα καὶ συνδράμοντα. Οἱ Ἕλληνες Φιλόσοφοι ἐρεύνησαν τὴν φύση καὶ τὸ αἴτιο τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ κόσμου, τό ***"ἐκ τίνος;"*** (Ἴωνες, Λεύκιππος, Δημόκριτος, κ.ἄ.), τὴν μορφὴ καὶ τὶς ἰδιότητες τους, ***"τὸ εἶδος"*** (Πυθαγόρειοι), τὸν ῥυθμὸ καὶ τὴν κίνησή τους, ***"τὸ ῥεῖν"*** (Ἡράκλειτος, Παρμενίδης, κ.ἄ.), τὴν ποιότητα καὶ τὸ ἦθος τους, ***"τὸ ποιόν"*** (Σωκράτης, Πλάτων, κ.ἄ.), καὶ σχεδὸν ὅλοι τους ἀνεξήτησαν, διετύπωσαν καὶ συνέγραψαν τὴν ἄποψη τους, γιὰ τὴν γενεσιουργὸ δύναμη τῆς ὕπαρξής τους, τὴν Ψυχή !

Διερεύνησαν τὴν φύση τῆς Ψυχῆς, τὸν σκοπό της, τὴν δυνατότητα ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη ἐξέλιξής της, τὴν μετὰ θάνατο πορεία της καὶ τὴν ἐπαναβίωσή της, στὸν ὑλικὸ κόσμο.

Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Ὡς πρὸς τὴν φύση της, οἱ Ὀρφικοὶ πίστευαν ὅτι *"Ψυχὴ δ' ἀνθρώποισιν ἀπ' αἰθέρος ἐρρίζωτα"*. Πηγάζει δηλαδὴ ἀπὸ τὸν αἰθέρα, τὴν Πέμπτη οὐσία (πεμπτουσία) καὶ ἄρα εἶναι Πραγματικὸν ὄν, Θείας ὁμοουσίας. Κατὰ τὸν Πυθαγόρειο Τίμαιο (Περὶ φύσιος κόσμω καὶ ψυχᾶς, κεφ. α', ἡ Ψυχὴ εἶναι κρᾶμα *"... ἔκ τε τᾶς ἀμερίστω μορφᾶς καὶ τᾶς μεριστᾶς οὐσίας"*. Εἶναι δηλαδὴ μίξη τῆς Μονάδος (ἀμέριστος οὐσία) καὶ τῆς Δυάδος (μεριστὴ οὐσία). Δεδομένου ὅτι οἱ Πυθαγόρειοι - ποὺ ἀπέδιδαν Κοσμικὲς ἰδιότητες στοὺς ἀριθμούς - μὲ τὴν ἔννοια τῆς "Μονάδος" δηλώνουν τὸ Θεῖον καὶ ἀμέριστον, ὑποστηρίζεται πάλι ὅτι ἡ Ψυχή, κατὰ ἕνα μεγάλο μέρος της ἀποτελεῖται ἀπὸ Θεία Οὐσία. Τὸ δὲ ἄλλο μέρος, τὸ μεριστόν, ἀπὸ τὴν δομοποιὸ ἐκδήλωση αὐτῆς τῆς Οὐσίας. Ὁ Στοβαῖος συμπληρώνει ὅτι κατὰ τὸν Πυθαγόρα καὶ τὸν Πλάτωνα *"... διμερῆ εἶναι τὴν ψυχήν, τὸ μὲν γὰρ ἔχει λογικό, τὸ δὲ ἄλογον. Κατὰ δὲ τὸ προσεχὲς καὶ ἀκριβὲς τριμερῆ. Τὸ δὲ ἄλογον διαιροῦσιν εἴς τε τὸ θυμικὸν καὶ τὸ ἐπιθυμητόν". Κατὰ τὸν Ἡράκλειτο "... τὴν ἀρχὴν εἶναι ψυχὴν εἴπερ τὴν ἀναθυμίασιν, ἐξ ἧς τὰ ἄλλα συνίστησιν"* (Ἀριστοτέλης, Περὶ Ψυχῆς Α2, 405α, 24). Θεωρεῖ δηλαδὴ τὴν ψυχή, ὡς ἀρχική, γενεσιουργὸ οὐσία λεπτοφυὴ ὡς ἀναθυμίαση ἀπὸ τὴν ὁποία συνίστανται οἱ μορφές. Ὁ Δημόκριτος ποὺ ὀνόμαζε τόν Θεό *"... Νοῦν, ἐν πυρὶ σφαιροειδεῖ"*, θεωρεῖ κι αὐτὸς τὴν Ψυχὴ ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας καὶ ὅτι *"... κινεῖ τὸ σῶμα ἐν ᾧ ἐστί, ὡς καὶ αὐτὴ κινεῖται"* (Ἀριστοτέλης, Περὶ Ψυχῆς Α3, 406β, 15). Ὁ Πλάτων ἀποδίδει ἐπίσης στὴν Ψυχή, ὁμοιότητα μὲ τὸ Θεῖον, *"....τῷ μὲν θείῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ καὶ μονοειδεῖ καὶ ἀδιαλύτῳ καὶ ἀεὶ ὡσαύτως κατὰ ταῦτα ἔχοντι ἑαυτῷ, ὁμοιότατον εἶναι ψυχή ..."* (Φαίδων, 80). Καὶ συμπληρώνει ὅτι *"... Ψυχὴ ἄρα ὅ,τι ἂν αὐτὴ κατάσχῃ, ἀεὶ ἥκει ἐπ' ἐκεῖνο φέρουσα ζωήν"* (Φαίδων ΙΙV. 105). Δηλαδὴ ἡ Ψυχὴ ἔρχεται στὸ σῶμα ποὺ καταλαμβάνει καὶ φέρνει σ' αὐτό, ζωή. Καὶ ἀλλοῦ: *"... Ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος. Τὸ γὰρ αὐτοκίνητο, ἀθάνατον... τοῦτο δὲ οὔτ' ἀπόλλυσθαι οὔτε γίγνεσθαι δυνατόν... Πᾶν γὰρ σῶμα ᾧ μὲν ἔξωθεν τῷ κινεῖσθαι, ἄψυχον, ᾧ δὲ ἔνδοθεν αὐτῷ ἐξ αὐτοῦ, ἔμψυχον, ὡς ταύτης οὔσης φύσεως ψυχῆς. Εἰ δ' ἔστιν τοῦτο οὕτως ἔχον, μὴ ἄλλο τι εἶναι τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν ἢ ψυχήν, ἐξ ἀνάγκης ἀγένητόν τε καὶ ἀθάνατον ψυχὴν ἂν εἴη"* (Φαῖδρος, 246). Ὁ Πλάτων πάλι, στὸν Τίμαιο (VIII, 35), ἐκθέτει τὶς ἀπόψεις τοῦ Πυθαγορείου Φιλοσόφου, ὅτι ὁ Θεὸς συνέστησε τήν ψυχή *"ἐκ τῆς ἀμερίστου καὶ ἀναλλοιώτου καὶ ἐκ τῆς μεριστῆς οὐσίας ἀναμίξας δὲ αὐτὸς τὶς δύο, ἔκαμε τρίτον εἶδος οὐσίας καὶ οὕτω τὴν ἐτοποθέτησεν ἐν μέσῳ τοῦ ἀδιαιρέτου καί του κατὰ τὰ σώματα διαιρετοῦ"* καὶ παρακάτω.....ὅτι ἡ Ψυχή *"ἔχει συσταθῆ καθ' ἁρμονικοὺς λόγους"* καὶ ἀποτελεῖται *"ἀπὸ τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἕτερον"*. Δηλαδὴ τὸ ἀδιαίρετον (Ἕν) καὶ τὸ διαιρετό (μορφοποιημένο), κι ὅτι ὁ Θεός *"Ξυστήσας δὲ τὸ Πᾶν, διεῖλε ψυχὰς ἰσαρίθμους τοῖς ἄστροις, ἔνεμε δ' ἑκάστην πρός ἕκαστον"* (Τίμαιος XIV). Τὰ ἄστρα δηλαδή, εἶναι ἔμψυχα ὅπως καὶ κάθε ἄλλη μορφή, στὸ Σύμπαν.

Στὸν Φαῖδρο (246), ὁ Σωκράτης λέγει ὅτι ἡ Ψυχὴ ὁμοιάζει μὲ δύναμιν σύμφυτον, ἀποτε-

λούμενη ἀπὸ ζεῦγος ὑποπτέρων ἵππων καὶ ἀπὸ ἡνίοχον. Ὁ ἡνίοχός μας λοιπόν, ποὺ διευθύνει τοὺς ἵππους, διαπιστώνει ὅτι ὁ ἕνας ἵππος εἶναι ὡραῖος μὲ καλὸ χαρακτῆρα κι ἀπὸ ἀνάλογα καλὸ γένος, ὁ δὲ ἄλλος ἵππος εἶναι σὲ ὅλα ἀντίθετος τοῦ πρώτου. Ἔτσι λοιπὸν ἡ διεύθυνσις τοῦ ὀχήματός μας γίνεται ἐξ ἀνάγκης δύσκολη καὶ ἐπίπονη, καὶ διαφορετικὴ γιὰ κάθε Ψυχή. Οἱ Ψυχὲς ποὺ μποροῦν νὰ ἀκολουθήσουν τοὺς Θεοὺς καὶ μοιάζουν σ' αὐτοὺς ὑπερυψώνουν τὸ κεφάλι τοῦ ἡνίοχου κι ἀκολουθοῦν πορεία ἀνάλογη μὲ τὴν κυκλικὴ φορὰ τοῦ Οὐρανοῦ. Ἄλλες Ψυχές, ἄλλοτε ὑψώνονται κι ἄλλοτε βυθίζονται κι ἐπειδὴ παρασύρονται ἀπὸ τὴν βία τῶν ἵππων, ἄλλες οὐσίες

Γιὰ τοὺς Ἕλληνες Θεὸς καὶ Κόσμος ἀποτελοῦν ἕνα Ἁρμονικὸ σύνολο. Γνώριζαν - ἢ τοὐλάχιστον ὑποπτεύονταν - τὴν ἑνότητα, τὴν πολυδιάσταση, τὴν νομοτέλεια καὶ τὶς ἄπειρες, "ἐν λόγῳ" ἁρμονικὲς ἐκδηλώσεις αὐτοῦ τοῦ Κόσμου.

τῶν ὄντων βλέπουν κι ἄλλες, ὄχι. Μία τρίτη, τέλος κατηγορία Ψυχῶν, ἂν καὶ θέλουν νὰ ἀκολουθήσουν τὴν πρὸς τὸν Οὐρανὸ πορεία, δὲν ἔχουν τὴν δύναμη καὶ στὴν προσπάθειά τους νὰ προσπεράσῃ ἢ μία τὴν ἄλλη, κυλιοῦνται μεταξύ τους, ποδοπατοῦνται καὶ συνθλίβονται. (Φαῖδρος XXVIII. 248).

Ὁ Χρύσιππος Θεωρεῖ τὴν Ψυχή, οὐσιαστικὸν σῶμα, λέγοντας ὅτι *"... θάνατος ἐστὶ χωρισμὸς Ψυχῆς ἀπὸ σώματος. Οὐδὲν δὲ ἀσώματον ἀπὸ σώματος χωρίζεται. Οὐδὲ γὰρ ἐφάπτεται σώματος, ἀσώματον. Ἡ δὲ Ψυχὴ καὶ ἐφάπτεται καὶ χωρίζεται τοῦ σώματος. Σῶμα ἄρα ἡ Ψυχή"* (TLG Fiagmenta logica et physica #001, 790.6). Ὁ Ἐπίκουρος ὑποστηρίζει ὅτι *"ἡ ψυχὴ σῶμα ἐστὶ λεπτομερὲς παρ' ὅλον τὸ ἄθροισμα παρεσπαρμένον, προσεμφερέστατον δὲ πνεύματι, θερμοῦ τινα κρᾶσιν ἔχοντι καὶ πῇ μὲν τούτω προσεμφερές, πῇ δὲ τούτῳ"* (Ἐπιστολὴ πρὸς Ἡρόδοτον. 63). Εἶναι δηλαδὴ ἡ Ψυχὴ μία πολὺ λεπτοφυὴς σωματικὴ οὐσία, κατεσπαρμένη στὸ σύνολο τῶν μερῶν τοῦ σώματος. Μοιάζει πολὺ μὲ ἀέρα ἀνάμικτο μὲ θερμότητα, καὶ πότε θυμίζει τὸ ἕνα στοιχεῖο καὶ πότε τὸ ἄλλο. Τὸ δὲ σῶμα *"... τὴν αἰτίαν ταύτην μετείληφε καὶ αὐτῷ τοιούτου συμπτώματος παρ' ἐκείνης, οὐ μέντοι πάντων ὧν ἐκείνη κέκτηται"*. Δέχεται δηλαδὴ τὸ σῶμα, περιστασιακὰ ἕνα μέρος τῶν ἱκανοτήτων της, ὄχι ὅμως ὅλες ὅσες κατέχει ἐκείνη. Ἀπὸ τοὺς Στωικούς, ὁ Ζήνων

Στὸν Φαῖδρο, ὁ Σωκράτης λέγει ὅτι ἡ Ψυχὴ ὁμοιάζει μὲ δύναμιν σύμφυτον, ἀποτελούμενη ἀπὸ ζεῦγος ὑποπτέρων ἵππων καὶ ἀπὸ ἡνίοχον. Ὁ ἡνίοχός μας λοιπόν, ποὺ διευθύνει τοὺς ἵππους, διαπιστώνει ὅτι ὁ ἕνας ἵππος εἶναι ὡραῖος μὲ καλὸ χαρακτῆρα κι ἀπὸ ἀνάλογα καλὸ γένος, ὁ δὲ ἄλλος ἵππος εἶναι σὲ ὅλα ἀντίθετος τοῦ πρώτου. Ἔτσι λοιπὸν ἡ διεύθυνσις τοῦ ὀχήματός μας γίνεται ἐξ ἀνάγκης δύσκολη καὶ ἐπίπονη, καὶ διαφορετικὴ γιὰ κάθε Ψυχή

ὁ Κιτιεὺς θεωρεῖ ἐπίσης, ὅτι ἡ Ψυχὴ εἶναι ἔνθερμον Πνεῦμα ποὺ κινεῖ τὸ σῶμα (Διογ. Λαέρτιος β. Ζ, κ. Α', 157). Οἱ Στωικοὶ γενικώτερα ὀνόμαζαν τὴν Ψυχή, *"ὁ ἐν ἡμῖν Δαίμων"* ('Επίκτητος: Διατριβαὶ Ι, XIV. 6-7), καὶ τὴν θεωροῦσαν ὡς μόριο καὶ ἀπόσπασμα τῆς Ἀρχικῆς οὐσίας, δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ *"... σὺ ἀπόσπασμα εἶ τοῦ Θεοῦ. Ἔχεις τι ἐν σευατῷ μέρος ἐκείνου"* ('Επίκτητος Διατριβαί, ΙΙ, VIII 11). (Διευκρινίζεται ὅτι ἡ ἑλληνικὴ σημασία τοῦ "Δαίμονος" εἶναι Θεία ὀντότητα ἱεραρχούμενη μεταξὺ Ἡρώων καὶ Ὀλυμπίων Θεῶν, καὶ οὐδεμία σχέση ἔχει μὲ τὴν Ἰουδαιο-Χριστιανική, ὁμόηχη ἑρμηνεία της).

Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΨΥΧΩΝ

Ἡ Ψυχὴ κατὰ τοὺς Ἕλληνες ἔχει σκοπὸ ὕπαρξης καὶ ἐνσάρκωσης, τὸν ὁποῖο προσπαθεῖ ἐπίμονα ἀλλὰ καὶ ἐπίπονα, νὰ ἐπιτελέσῃ. Σκοπός της εἶναι ἡ –διὰ τῶν ἐμπειριῶν τοῦ βίου– ἐξέλιξή της καὶ ἀπελευθέρωση τοῦ ἐν αὐτῇ Θεοῦ! Οἱ Πυθαγόρειοι ὑποστηρίζουν ὅτι σκοπὸς τῆς Ψυχῆς καὶ τῆς ἔννοιας "Ἄνθρωπος" ἐν συνόλῳ εἶναι ἡ Γνῶσις. Ἡ γνῶσις τῆς φύσεως καὶ τῶν Νόμων τῶν Ἀρχῶν καὶ τῶν Ἀξιῶν ποὺ διέπουν τόσο αὐτήν, ὅσο καὶ γενικώτερα τὸν κόσμο σὰν ὁλότητα. Κατὰ τὴν διαδικασία αὐτή, ὑπεισέρχεται ἡ Εἱμαρμένη, ἡ ὁποία ῥυθμίζει τὰ στοιχεῖα ποὺ συνδράμουν τὴν ἐνσάρκωση, στὴν ἐπίτευξη αὐτῆς τῆς Γνώσης. Ὁ χαρακτῆρας τῆς Εἱμαρμένης εἶναι διαφορετικὸς γιὰ κάθε ἄνθρωπο καὶ ἐνδεδειγμένος γιὰ τὴν διάπλαση τῆς προσωπικότητάς του, μὲ κίνητρο πάντα τὴν ἐξέλιξη καὶ διὰ τῆς φιλοκαλίας. (Ἀριστόξενος, Πυθαγορικαὶ ἀποφάσεις. TLG fragmenta #006, 40). Οἱ προγενέστεροι τῶν Πυθαγορείων, Ὀρφικοὶ ὀνόμαζαν τὴν Εἱμαρμένη, *"Ἀνάγκη καὶ Ἀδράστεια"*. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς (Περὶ Φύσεως) πιστεύει στὴν ὕπαρξη αὐτοῦ τοῦ νόμου ἐξέλιξης, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ τὴν Ψυχὴ σὲ μία ἀνιοῦσα πορεία ἀναβιώσεως ἀπὸ ἀτελεῖς μορφὲς σὲ τελειότερες, ἕως ὅτου ἡ Ἀνθρώπινη μορφὴ θεοποιεῖται. Ἀκόμη κι οἱ Θεοὶ εἶναι δηλαδή, Πνεύματα ποὺ διὰ τῶν ἀναβιώσεων, ἐξελίχθηκαν καὶ ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ὕλης. Εἶναι ὅπως λέει ὁ Πλάτων *"... ζῷα ἀθάνατα, ἔχοντα μὲν ψυχὴν καὶ σῶμα, ἀλλὰ τὸν ἀείχρονον ταῦτα ξυμπεφυκότα"*.Κατὰ τοὺς Ὀρφικούς *"... Ψυχὴ δ' ἀθάνατος κα ἀγήρως ἐκ Διὸς ἐστίν"*. Ὁ Πλάτων γράφει ὅτι *"Πίν-*

δαρος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποιητῶν, ὅσοι θεῖοι εἰσὶν φασὶ γάρ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον καὶ τότε μὲν τελευτᾶν, ὁ δὴ ἀποθνήσκειν καλοῦσι, τότε δὲ πάλιν γίγνεσθαι, ἀπόλλυσθαι δ' οὐδέποτε" (Μένων XIV 81). Ὁ Σωκράτης στὸν Φαῖδρο (245), δέχεται ὅτι κάθε ψυχὴ εἶναι ἀθάνατη διότι ἔχει ἴδια κίνηση καὶ αὐτενέργεια *"Ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος. Τὸ δὲ γὰρ αὐτοκίνητον ἀθάνατον"*.

Οἱ Ἕλληνες πίστευαν τὴν ἀναβίωση τῶν ψυχῶν καὶ τὴν παλιγγενεσία. *"ὅτι παλαιὸς ὁ λόγος, Ὀρφικός τε γὰρ καὶ Πυθαγόρειος, ὁ πάλιν ἀγὼν τὰς Ψυχὰς εἰς τὸ σῶμα καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ σώματος ἀναγὼν καὶ τοῦτο κύκλῳ πολλάκις. Ἧς καὶ παρ' Ὀρφεῖ, τῷ Διονύσῳ καὶ τῇ Κόρῃ τελούμενοι, τυχεῖν εὔχονται : Κύκλου τ' ἂν λῆξαι ..."* (Πρόκλος, σχ. Τίμαιον Ε' 42). Εὔχονταν δηλαδὴ κατὰ τὰ τελούμενα Μυστήρια νὰ τερματισθῇ ὁ κύκλος τῶν παλιγγενεσιῶν. Κατὰ τὶς ἀναβιώσεις ἐπικρατεῖ Δικαιοσύνη ἡ ὁποία ἐφαρμόζεται μὲ τὸν νόμο τῆς Εἱμαρμένης, *"... κατ' ἀξίαν πάσιν, ἐν τῷ τῆς εἱμαρμένης τε καὶ γενέσεως τροχῷ ..."*. Ὁ Πλάτων στὸν Φαίδωνα (72) καὶ στὸν Μένωνα (XV 81), ὑποστηρίζει ὅτι οἱ ἀναζητήσεις καὶ οἱ γνώσεις ποὺ ἀποκτῶνται σ' αὐτὴν τὴν ζωή, δὲν εἶναι παρὰ ἀναμνήσεις τῆς Ψυχῆς ἀπὸ προηγούμενες ἀναβιώσεις. *"... τὸ γὰρ ζητεῖν ἄρα καὶ τὸ μανθάνειν ἀνάμνησις ὅλον ἐστί"*. Μέσῳ τῶν ἀναβιώσεων, (κατὰ τὸν Πλάτωνα πάντα στὸν Φαῖδρο) ἡ Ψυχὴ ἐξελίσσεται σταθερὰ ἀλλὰ γι' αὐτὸ ἀπαιτοῦνται δέκα χιλιάδες χρόνια. Ὑπάρχουν ὅμως ἐξαιρέσεις ὅπως αὐτὲς τοῦ ἔχοντος ἁγνὰ κίνητρα Φιλοσόφου ἢ ἐκείνου ποὺ ἀγάπησε μὲ Ἔρωτα φιλοσοφικὸ ἐπὶ τρεῖς ἐνσαρκώσεις. Τότε ὁ κύκλος μειώνεται στὰ τρεῖς χιλιάδες χρόνια! Ὁ γήινος ἔρωτας προκαλεῖται ἀπὸ τὴν ἀνάμνηση τῆς ψυχῆς τοῦ οὐρανίου κάλλους, τὸ ὁποῖο μὲ μανία καὶ πάθος ἀναζητᾷ στὴν θέα τοῦ ὁ,τιδήποτε στὴν ζωή της, προβάλλει κάλλος, ὅπως τὸ πρόσωπο ποὺ ἐρωτεύεται. (Φαῖδρος 252).

Στὴν Πολιτεία ὅμως ὁ Πλάτων ὑποστηρίζει ὅτι ὁ κύκλος τῶν ἐνσαρκώσεων εἶναι χιλιετὴς καὶ κατ' αὐτὸν ἡ Ψυχὴ ἐνσαρκοῦται δέκα φορές, μία ἀνὰ ἑκατὸ χρόνια (Πολιτεία Χ. 615). Ὁ Ἐμπεδοκλῆς ποὺ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ ἴδιος χρειάσθηκε τρεῖς χιλιάδες ἔτη γι' αὐτὴν τὴν διαδικασία, λέγει ὅτι μετὰ τὴν τελευταία ἀναβίωση, ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἐνσαρκώνονται ὡς Φιλόσοφοι, Ποιητές, Ἱερεῖς καὶ Μάντεις, ἀπέρ-

Ὁ γήινος ἔρωτας προκαλεῖται ἀπὸ τὴν ἀνάμνηση τῆς ψυχῆς τοῦ οὐρανίου κάλλους, τὸ ὁποῖο μὲ μανία καὶ πάθος ἀναζητᾷ στὴν θέα τοῦ ὁ,τιδήποτε στὴν ζωή της, προβάλλει κάλλος, ὅπως τὸ πρόσωπο ποὺ ἐρωτεύεται. (Τοιχογραφία ἀπὸ τὴν "ἔπαυλη τῶν μυστηρίων" στὴν Πομπηία).

"Αὐτὸ ποὺ ἡ κάμπια νομίζει Θάνατο, ὁ Θεὸς τὸ λέει Πεταλούδα" (Ρίτσαρντ Μπάχ, "Ψευδαισθήσεις"). Πράγματι ἀπὸ τὸ κουφάρι μιᾶς ἄσχημης καὶ ἕρπουσας κάμπιας, γεννιέται πτερόεσσα, ὄμορφη καὶ ἐλεύθερη ἡ πεταλούδα.

Τὸ πιὸ ἀξιοθαύμαστο ὅμως εἶναι τὸ πὼς ἡ Πεταλούδα ὀνομάζεται στὴν ἱερὴ καὶ πολυσήμαντη, ἀρχαιοελληνικὴ γλώσσα ... ΨΥΧΗ.

χονται στὸν ἐλεύθερο Αἰθέρα, ὡς Θεοὶ ἀθάνατοι. Ὁμοίως ὁ Πλάτων ὑποστηρίζει ὅτι ὅποιος *"εἰς δέ γε θεῶν γένος μὴ φιλοσοφήσαντι καὶ παντελῶς καθαρῷ ἀπιόντι οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἀλλ' ἢ τῷ φιλομαθεῖ"* (Φαίδων 82). Δὲν εἶναι θεμιτὸ δηλαδή, νὰ μεταβαίνει κάποιος πρὸς τὸ γένος τῶν Θεῶν, ἐὰν δὲν φιλοσόφησε καὶ δὲν ἔφυγε ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμο, ἐντελῶς καθαρός, παρὰ μόνο ὁ φιλομαθής, τονίζοντας δὲ τὴν σημασία τῆς ἐν Μυστηρίοις μυήσεως, δηλώνει τὴν ἄποψη ὅτι ἂν καὶ ἡ Σωφροσύνη, ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Ἀνδρεία καὶ ἡ Φρόνηση, ὡς στοιχεῖα τῆς Ἀρετῆς, ἀποτελοῦν προϋποθέσεις αὐτῆς τῆς διαδικασίας ἐξέλιξης, εἶναι σημαντικὸ νὰ μὴν ὁδηγηθῇ κανείς *"ὃς ἂν ἀμύητος καὶ ἀτέλεστος εἰς Ἅϊδου ἀφίκηται, ἐν βορβόρῳ κείσεται, ὁ δὲ κεκαθαρμένος τε καὶ τετελεσμένος ἐκεῖσε ἀφικόμενος μετὰ θεῶν οἰκήσει"*. (Φαίδων, 69). Ἡ Ψυχὴ δηλαδὴ πέρα ἀπὸ τὴν ποιότητα ποὺ ἐπέτυχε, βοηθεῖται μὲ τὴν συμμετοχή της στὰ Μυστήρια, μὲ τοὺς καθαρμοὺς καὶ τὶς μυήσεις ποὺ ἐκεῖ τελοῦναι. Κι ὁ ποιητὴς Πίνδαρος ἀναφέρει ποιητικὰ τὴν ἴδια ἄποψη στὸ ἔργο τοῦ *"Θρῆνοι"* *"Ὄλβιος ὅστις ἰδὼν κεῖν' εἶσ ὑπὸ χθόν'· οἶδε μὲν βίου τελευτάν, οἶδεν δὲ Διόσδοτον ἀρχάν"*. Εἶναι δηλαδὴ εὐδαίμων, ὁ ἔχων τὴν ἐμπειρία τῆς Μύησης, γιατὶ θὰ γνωρίσῃ τὸ τέλος τοῦ βίου, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Διὸς δοθεῖσαν Ἀρχήν.

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΗΡΟΣ ΤΟΥ ΑΡΜΕΝΙΟΥ

Ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε, οἱ συνθῆκες ποὺ περιβάλλουν τὴν κάθε ἐνσάρκωση, καθορίζονται ἀπὸ τὸν νόμο τῆς Εἱμαρμένης, ὁ ὁποῖος συγχρονίζεται ἐν δικαίῳ, μὲ τὴν ποιότητα ἀλλὰ καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς κάθε Ψυχῆς γιὰ τὴν ἐξέλιξή της. Αὐτὴ ἡ διαδικασία περιγράφεται θαυμάσια ἀπὸ τὴν Μυθολογία, καὶ τὴν ἀναφέρει ὁ Πλάτων, στὸν μῦθο τοῦ Ἠρὸς τοῦ Ἀρμενίου στὸ τέλος τῆς Πολιτείας. Ἡ Ἀδράστεια, ἡ Ἀνάγκη, ἡ μητέρα τῶν Μοιρῶν, εἶναι ὁ Κοσμικὸς νόμος, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο, κάθε στοιχεῖο τοῦ Σύμπαντος Κόσμου, εἴτε ὕλη, εἴτε ἐνέργεια, εἴτε ὀντότητα εἴτε Θεία ὀντότητα, πρέπει νὰ ἐξελίσσεται. Ἐκδηλώνεται δὲ αὐτὴ ἡ Ἀνάγκη, (διὰ τῆς ὁποίας οἱ Θεοὶ πείθονται), μέσῳ τῶν θυγατέρων της, τῶν τριῶν ἀθανάτων Μοιρῶν. Ἡ Ἀδράστεια-Ἀνάγκη ἔχει μία Ἄτρακτο (ἀδράχτι), ποὺ δίνει κίνηση σ' ὅλες τὶς οὐράνιες περιστροφές. Τὸ στέλεχος τοῦ ἀδραχτιοῦ καὶ τὸ ἀγκίστρι, ἦταν "ἐξ ἀδάμαντος", ἐνῷ οἱ σφόνδυλοι κρᾶμα ἀδάμαντος καὶ ἄλλων μετάλλων. Ἦσαν δὲ αὐτοὶ οἱ σφόνδυλοι, ὁ ἕνας μέσα στὸν ἄλλο, συνολικὰ ὀκτώ, καὶ περιστρέφονταν οἱ ἑπτὰ μὲ ἀντίθετη φορὰ ἀπὸ τὸν πρῶτο καὶ μεγαλύτερο. Ἀπὸ τὶς Μοῖρες, ὅπως διηγεῖται ὁ Πλάτων, ἡ πρώτη, ἡ Λάχεσις, ἀραδιάζει στὴν ποδιά της τοὺς λαχνούς (ἐξ οὗ καὶ Λάχεσις), καὶ κάθε ψυχὴ - μὲ γνώμονα τὶς ποιοτικὲς ἀνάγκες της καὶ ὄχι βέβαια τὶς μετέπειτα ἐπιθυμίες της - διαλέγει τὸν λαχνὸ ποὺ θὰ ὁρίσῃ τὸν τύπο τῆς ἑπόμενης ζωῆς της. Ἀκολούθως ἡ Λάχεσις ἐκλέγει γιὰ κάθε Ψυχὴ τὸν Δαίμονα (φύλακα ἄγγελο, θὰ λέγαμε σήμερα), ποὺ θὰ τὴν συνδράμῃ στὴν ζωή της καὶ θὰ ἐπιβλέπῃ τὴν τήρηση ὅσων περιλαμβάνει ὁ ἐπιλεγμένος λαχνός. Ὁ Δαίμων αὐτὸς ὁδηγεῖ τὴν Ψυχή, στὴν ἑπόμενη Μοῖρα, τὴν Κλωθώ. Αὐτὴ ἐπικυρώνει τὴν ἐπιλογὴ τῆς Ψυχῆς, κλώθοντας στὴν ἄτρακτο, μὲ τοὺς ὀκτὼ σφονδύλους ποὺ συμβολίζουν τὸν ἔναστρο οὐρανὸ καὶ τοὺς ἑπτὰ πλανῆτες. Ἔτσι δημιουργοῦνται οἱ κατάλληλες ἀστρολογικὲς συνθῆκες γέννησης, ποὺ περιβάλλουν τὴν Ψυχή, στὴν ἐπίτευξη τῶν στόχων ποὺ ὁ λαχνὸς διαγράφει. Στὴ συνέχεια ἡ Ψυχὴ ὁδηγεῖται στὴν Τρίτη Μοῖρα τὴν Ἄτροπο ἡ ὁποία συμβολίζει τὰ μελλούμενα καὶ τὴν μὴ δυνατότητα τρόπου παράκαμψης τῆς Εἱμαρμένης, δηλαδὴ τὸ τελεσίδικο τῆς ἐπιλογῆς τῆς Ψυχῆς. Τέλος ἡ Ψυχὴ διψασμένη ἀπὸ τὴν περιπλάνηση στὸν ἄνυδρο τόπο, πίνει τὸ ὕδωρ τῆς Λήθης, στὸ ὁμώνυμο πεδίο, ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀμέλητα, γιὰ νὰ μὴν θυμᾶται στὴν νέα τῆς ἀναβίωση, προηγούμενες μνῆμες ποὺ πιθανώτατα θὰ ἀποτελοῦσαν βάρος καὶ ἀναστολὲς στὴν νέα ἐπιλογή, προσβλέποντας σὲ μία ἐλπιδοφόρα νέα ἐμπειρία!

ΠΟΥ ΠΑΝΕ ΟΙ ΨΥΧΕΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ

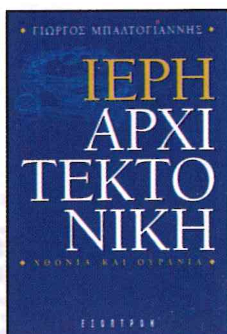
Οἱ Ἕλληνες πίστευαν ὅτι ἡ Ψυχή, μετὰ θάνατον καὶ μέχρι τὴν ἐπαναβίωση της, διατηρεῖ τὴν συνειδητὴ ἀτομικότητα της, ὡς τόν *"ἐν αὐτῇ Δαίμονα"*. Ὁ Ἡράκλειτος ἔλεγε *"ἀνθρώπους μένει ἀποθανόντας, ἅσσα οὐκ ἔλπονται οὐδὲ δοκέουσιν"*. Ὅταν δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι, θὰ συναντήσουν ὅσα οὔτε ἐλπίζουν, οὔτε φαντάζονται. Κατὰ τὸν Σωκράτη, ὁ θάνατος εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι τὸ μέγιστο ἀγαθὸ κι ὄχι κάτι κακό. Το νὰ θεωρῇ κάποιος τὸν θάνατο κακό, εἶναι σὰν νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι γνώστης τοῦ θανάτου, ἐνῷ στὴν πραγματικότητα οὐδὲν γνωρίζει. Κι αὐτὸ εἶναι ἐπονείδιστος ἀμάθεια (Ἀπολογία Σωκράτους, 29). Ὁ Ἐπίκτητος καὶ οἱ Στωικοὶ γενικώτερα, θεωροῦσαν τὸν θάνατο, φυσικὸ φαινόμενο καὶ συνεπῶς διόλου κακό, ἀφοῦ *"οὐδὲν κακὸν κατὰ φύσιν"*, καὶ ὅτι κατ' οὐσίαν δὲν εἶναι οἱ ἄνθρωποι ποὺ πεθαίνουν, ἀλλὰ μόνο τὰ σώματά τους.(Διατριβὴ III, ιγ' 17). Στὸν Φαίδωνα, ὁ Σωκράτης διηγεῖται ὅτι ὅταν ὁ ἄνθρωπος πεθάνη, ὁ "ἐν αὐτῷ Δαίμων", τὸν ὁδηγεῖ σὲ τόπο ὅπου συναθροίζονται οἱ ψυχὲς τῶν νεκρῶν, κι ὅπου ἀξιολογοῦνται μὲ κριτήριο τὴν ποιότητα καὶ ἁρμονικότητα πρὸς τοὺς Κοσμικοὺς νόμους, γιὰ τὰ πεπραγμένα τῆς πρόσφατης ζωῆς τους, καὶ ὁδηγοῦνται ἀπὸ ὁρισθέντα Ψυχοπομπὸ στὸν Ἅδη. Ἀφοῦ δὲ μείνει ἐκεῖ ἡ κάθε Ψυχὴ ὅσο τῆς ὁρίσθηκε καὶ συνετισθῇ γιὰ τὰ σφάλματά της, ὁδηγεῖται πάλι στὴν ζωή, μὲ τὴν Μυθολογικὴ διαδικασία ποὺ ἀναφέρθηκε. (Φαίδων 107). Αὐτὸ ἰσχύει γιὰ τὸν μέσο ὅρο τῶν Ψυχῶν. Οἱ καθαρές, σώφρονες καὶ φιλόσοφοι ψυχὲς ὁδηγοῦνται ἀπὸ Θεούς-Ψυχοπομπούς, σὲ τόπους ποὺ ἁρμόζουν στὴν ποιότητά τους, μὲ σημαντικώτερο τέτοιο τόπο, τὴν νῆσο τῶν Μακάρων, ἡ ὁποία *"ἐν καθαρῷ κεῖσθαι τῷ οὐρανῷ"*. Οἱ ἰδιαίτερα ἀκάθαρτες κατὰ τὴν ζωή τους Ψυχές, ὅπως ἦταν ὁ Τάνταλος κι ὁ Σίσυφος, στέλνονται στὰ τρομερὰ Τάρταρα, ὅπου οἱ ποταμοὶ Κωκυτός, Στὺξ καὶ Πυριφλεγέθων. Ἐκεῖ κρίνονται καὶ πάλι, κι ὅσες θεωροῦνται ὅτι συνετίσθηκαν, στέλνονται πίσω στὴν Ἀχερουσία λίμνη, ὅπου ἐπιδιώκουν συγχώρηση ἀπὸ ὅσους ἐν ζωῇ, κι ἂν ἐπιτύχουν αὐτήν, τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ ἀναβιώσουν στὸν ὑλικὸ κόσμο. (Φαίδων 113). Οἱ Δικαστὲς ποὺ ὁρίσθηκαν ἀπὸ τὸν Δία, νὰ κρίνουν τὶς Ψυχὲς ἦταν οἱ υἱοὶ τοῦ Μίνῳα, Ῥαδάμανθυς καὶ Αἰακός. Ἀπὸ ὅλα τὰ παραπάνω, προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς Ψυχῆς, γιὰ τὴν ποιοτική της πρόοδο καὶ γιὰ τὴν πολυπόθητη λήξη τοῦ κύκλου τῶν ἀναβιώσεων, νὰ διάγῃ ἐνάρετο βίο. Ὁ Πλάτων μὲ σαφήνεια βάζει τὸν Σωκράτη, λίγο πρὶν τὴν θανάτωσή του, νὰ τὸ δηλώσῃ σὰν ὕψιστο σκοπὸ αὐτοῦ τοῦ βίου: *"... ἀλλὰ τούτων δὴ ἕνεκα χρὴ πᾶν ποιεῖν, ὥστε ἀρετῆς καὶ φρονήσεως ἐν τῷ βίῳ μετασχεῖν, καλὸν γὰρ τὸ ἆθλον καὶ ἡ ἐλπίς μεγάλη"* (Φαίδων 114).

ΕΠΙΜΥΘΙΟ

Οἱ δυνατότητες τοῦ ἀνθρώπου νὰ κατανοήσῃ τὰ μυστήρια τοῦ Σύμπαντος καθὼς καὶ τῆς ζωῆς του μέσα σ' αὐτό, εἶναι κατὰ τὴν μεριστὴ οὐσία ποὺ ἐν μέρει συνθέτει τὴν Ψυχή του ἄπειρα μικρές, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀμέριστη ποὺ ἐπίσης τὴν δονεῖ, ἄπειρα μεγάλες! Αὐτὴ ἡ ἀντίληπτικὴ ἀντίφαση εἶναι το θαῦμα τῆς ὕπαρξής του, μέσα στὰ ἄλλα θαύματα τοῦ Κόσμου. Ἡ ἀντιληπτικὴ ἀντίφαση ὅμως, δὲν ὑπάρχει στὰ νοητικὰ πεδία. Οἱ Ἕλληνες τὸ γνώριζαν! Ἡ ἱερὴ Γλῶσσα τους, τοὺς καθοδηγοῦσε! Διέκριναν τὰ ὅρια τῆς "ἀντί-ληψης", σὰν ἐλλειμματικὸ ὑποκατάστατο τῆς ἀμέσου "λήψης", τὴν ὁποία ἀναζητοῦσαν, ὀξύνοντας τὴν λειτουργία τῆς νόησής τους. Οἱ Ἕλληνες ἔνοιωθαν ἐλεύθεροι. Δὲν ἦταν (ποτέ!) δοῦλοι, κανενὸς μνησίκακου θεοῦ! Ἦταν ἐλεύθεροι νὰ σηκώνουν τὰ μάτια στὸν Οὐρανό, καὶ νὰ ζητοῦν ἀπαντήσεις, καὶ φαίνεται ὅτι ὁ Φίλος Οὐρανὸς ἁπλόχερα τὶς ἔδινε! Γιατὶ τίποτε ἀπὸ τότε, σημαντικὸ δὲν ἔχει προστεθῆ καὶ οἱ μεγαλειώδεις μορφὲς τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφικῆς σκέψης, *"ἀπουσιάζουν σκληρὰ ἀπὸ τὸν σύγχρονο κόσμο μας"* (F. Nietzshe, Πέραν καλοῦ καὶ κακοῦ). Ἡ ἔννοια τῆς Φιλοσοφίας ταυτίζεται μὲ τὴν ἔννοια τοῦ Ἑλληνισμοῦ (Heidegger) καὶ οἱ στοχασμοὶ τῶν Ἑλλήνων Φιλοσόφων γιὰ τὴν φύση, τὴν τύχη καὶ τὴν περιπέτεια τῆς Ψυχῆς, εἶναι ὁρόσημα ποὺ ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη, ὄχι μόνο δέν ἔχει ἀνακαλέσει, ἀλλὰ οἱ τελευταῖες θεωρίες της γιὰ τὴν ὕλη, τὴν ἐνέργεια, τὸ Χάος καὶ τὶς Ὑπερχορδὲς τείνουν μετὰ ἀπὸ δυόμισυ χιλιάδες χρόνια νὰ ἐπιβεβαιώσουν.

■

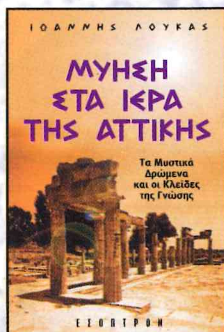
από τις
εκδόσεις ΕΣΟΠΤΡΟΝ
Βιβλία για έναν καλύτερο κόσμο

Γεώργιος Μπαλτογιάννης

Ιερή Αρχιτεκτονική

Η αποκάλυψη των πολιτικοθρησκευτικών μυστικών που καθόρισαν τη Γεωμετρία, τον Προσανατολισμό και τη Διάταξη των Ναών και Ιερών του Ελληνισμού!

Ιωάννης Λουκάς

Μύηση στα Ιερά της Αττικής

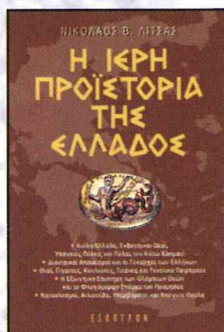
Ο καθηγητής Ιωάννης Λουκάς μας οδηγεί σε ένα συναρπαστικό ταξίδι στα Ιερά της Αττικής και στα μυστικά τους δρώμενα, αποκαλύπτοντάς μας τις Μυστικές Κλείδες για τη Γνώση της Αλήθειας.

Κωνσταντίνος Κούρος

Οι 7 Σάλπιγγες της Αποκάλυψης

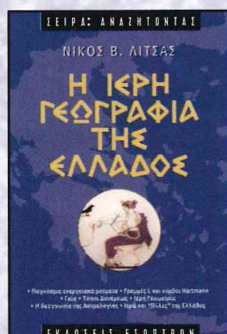
Ένα αποκαλυπτικό εγχειρίδιο επιβίωσης από τους κινδύνους που απειλούν την Ανθρωπότητα στο κατώφλι της τρίτης χιλιετίας.
• Πυρηνικά όπλα • Χημικά και Βιολογικά όπλα • Γενετικά μεταλλαγμένα τρόφιμα • Κλωνοποίηση • Μόλυνση του περιβάλλοντος και πολλά άλλα.
Γιατί η γνώση είναι δύναμη!

Νικόλαος Β. Λίτσας

Η Ιερή Προϊστορία της Ελλάδος

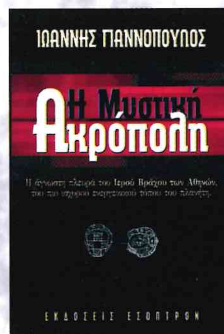
Μετά την *Ιερή Γεωγραφία της Ελλάδος*, το νέο αποκαλυπτικό και επιστημονικά τεκμηριωμένο βιβλίο του Νικολάου Β. Λίτσα που θα ανατρέψει κάθε κατεστημένη ιστορική άποψη για την καταγωγή και το παρελθόν των Ελλήνων!

Νικόλαος Β. Λίτσας

Η Ιερή Γεωγραφία της Ελλάδος

Ένα παγκοσμίως μοναδικό έργο που μας μυεί με τον πιο έγκυρο τρόπο στην Ιερή Επιστήμη μέσω της οποίας μεγαλούργησαν οι αρχαίοι Έλληνες.
• Η Ζώσα Γαία και η Αρχαία Γνώση • Γεωδυναμικά Πεδία, γραμμές Ley και κόμβοι Hartmann
• Μυστικοί τόποι Δύναμης στην Ελλάδα • Η Θεογνωσία των αστρολογικών επιρροών
• Η Ιερή Γεωμετρία • Οι Ενεργειακές Πύλες της Ελλάδας.

Ιωάννης Γιαννόπουλος

Η Μυστική Ακρόπολη

Μύηση στα μυστήρια του Ιερού Βράχου, του πιο ισχυρού ενεργειακού χώρου της Ελλάδας

Επιτέλους, το τρίτο βιβλίο του γνωστού ερευνητή, που για μια ακόμη φορά θα μας συναρπάσει με τις συγκλονιστικές του αποκαλύψεις και θα μας συγκινήσει με τα δυνατά συναισθήματα που αναδύονται στις περιγραφές του!
Αποκλειστικές φωτογραφίες – πλούσια εικονογράφηση – σχεδιαγράμματα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΜΑΣ, ΣΤΟΑ ΟΡΦΕΩΣ (ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 49) κατάστημα 17, Τηλ.: 010.33.11.226
ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ: Εκδόσεις ΕΣΟΠΤΡΟΝ, Αρμοδίου 14, 10552 Αθήνα Τηλ.: 010.32.36.852 (4 γραμμές), fax: 010.32.10.472
e-mail: esoptron@kapatel.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ
ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ
ΠΩΣ ΘΑ ΞΑΝΑΒΡΟΥΜΕ ΤΗΝ
ΧΑΜΕΝΗ ΜΑΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

ΛΑΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

Τὸ "σωτήριον ἔτος" 394 μ.Χ., ὁ Θεοδόσιος, αὐτοκράτορας τοῦ Ἀνατολικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἀπαγόρευσε τόσο τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ὅσο καὶ τοὺς Πυθικοὺς ἀγῶνες, καὶ ἡ νέα Θρησκεία ἀποφάσισε νὰ ῥίξῃ ἕνα πέπλο λήθης πάνω στὴν Ὀλυμπία καὶ τοὺς Δελφούς.

Ἀπὸ τότε παρῆλθαν 16 αἰῶνες μέσα ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ Χριστιανισμὸς στηριζόμενος σὲ ῥωμαϊκά, ἑβραϊκὰ καὶ ἑλληνικὰ στοιχεῖα ἐπικράτησε ἀρχικὰ πάνω στοὺς βάρβαρους λαοὺς τῆς Εὐρώπης, γιὰ νὰ τοὺς διαμορφώσῃ πνευματικὰ στὴ συνέχεια, καὶ τέλος γιὰ νὰ τοὺς καταστήσῃ πολιτικὰ κυρίαρχους σὲ ὅλο τὸν κόσμο.

Εἶναι φανερὸ ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπικράτηση εἴτε πνευματικά εἴτε διὰ τῶν ὅπλων εἴτε καὶ διὰ τῶν δύο μαζί, ἁπλώθηκε ἀκόμα περισσότερο τοὺς πέντε τελευταίους αἰῶνες, σὲ ἕνα εὐρὺ γεωγραφικὸ φάσμα ποὺ περιελάμβανε ὅλες σχεδὸν τὶς Ἠπείρους. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἤδη ἀπὸ τὸν 13ο αἰῶνα στὶς μικρὲς Ἰταλικὲς πόλεις εἶχε σημάνει ἡ ὥρα τῆς Ἀναγέννησης, δηλαδὴ μιᾶς στροφῆς τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν πλευρὰ τῶν Ἑλλήνων ποὺ δὲν ἔπαυε βεβαίως νὰ εἶναι χριστιανική. Ἔτσι πάνω στὰ στρώματα τῶν πρωτοχριστιανικῶν χρόνων, τῶν γνωστικῶν, τῶν νεοπλατωνικῶν καὶ τῆς μεσαιωνικῆς θεολογίας συσσωρεύονταν πολύμορφες δράσεις ποὺ δὲν ἄργησαν νὰ ὁδηγήσουν σὲ αὐτὸ ποὺ ἀποκαλοῦμε Δυτικὸ πολιτισμό. Ἡ παραγωγή καὶ τὸ χρῆμα, τὸ διεθνὲς ἐμπόριο, οἱ ἀνακαλύψεις νέων ἠπείρων, ἡ ἀνάδειξη νέων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν κέρδιζαν τὸ προσκήνιο καὶ ἀναμορφωνόταν ὅλο τὸ παλαιὸ Μεσαιωνικὸ σκηνικό. Σιγὰ σιγὰ αὐτὴ ἡ κερδοφόρα, ἔνδοξη, ἀλλὰ καὶ αἱματηρὴ ἐπεκτατικότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀφοῦ ἀνάγκασε νὰ γονατίσουν στὰ πόδια της ὅλες σχεδὸν οἱ ἤπειροι, ἔμελλε νὰ γίνῃ μὲ τὴν σειρά της, ἡ αἰτία τῆς μελλοντικῆς κατάρρευσης αὐτοῦ τοῦ θεαματικοῦ συγκροτήματος. Ὅπως εἶναι λογικό, οἱ κατακτημένοι λαοὶ ζῶντας μαζὶ μὲ τοὺς κυρίαρχους κατακτητές τους, ἔμαθαν τὶς γλῶσσες, τὸν πολιτισμὸ καὶ τὰ ἤθη τους, μιμήθηκαν τοὺς τρόπους τους, καὶ τέλος ἀπομυθοποιῶντας τὴν ἀνωτερότητα τοῦ Δυτικοῦ κόσμου ἐπεχείρησαν νὰ ἀπελευθερώσουν τὶς πατρίδες τους.

Δὲν ἄργησε ἔτσι νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ Χριστιανισμός (ποὺ ὑπῆρξε ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ Δυτικοῦ κόσμου, γιὰ πολλοὺς αἰῶνες), σὲ πνευματικὸ ἐπίπεδο δὲν ἦταν πλέον οἰκουμενικὸς καὶ σὲ πολιτικὸ ὑπῆρξε ἄπληστος καὶ βάναυσος. Ἔτσι ὁ εἰκοστὸς αἰῶνας σηματοδοτῶντας τὸ τέλος τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀποικιοκρατίας, ἀνεδείκνυε ταυτόχρονα καὶ τὴν κατάρρευση ὅλων τῶν πνευματικῶν ὁλιστικῶν συστημάτων τοῦ παρελθόντος ποὺ συνεδέοντο, ἔμμεσα ἢ ἄμεσα, μὲ τὰ συστήματα κυριαρχίας τὰ ὁποῖα χρησιμοποίησε ἡ Εὐρώπη τοὺς πέντε τελευταίους αἰῶνες.

Ἦταν ἐμφανὲς ὅτι ὅσο κέρδιζαν τὴν ἀνεξαρτησία τους οἱ διάφοροι κυριαρχημένοι λαοί, τόσο ἡ Εὐρώπη μαζευόταν μοιραῖα στὸν ἑαυτό της, ἐνῷ σταδιακὰ ἐρχόταν στὸ προσκήνιο ἡ Βιβλικὴ Ἀμερικὴ καὶ διαχωρίζονταν τὰ δύο κύρια καὶ συχνὰ ἀντιμαχόμενα στοιχεῖα - τὸ Ἑλληνικὸ καὶ τὸ Ἑβραϊκὸ- ποὺ συγκροτοῦσαν τὸν Χριστιανισμό.

Ὅπως εἶναι γνωστὸ ἡ Ἀμερικὴ ὑπακούοντας στὸ ἴδιο ταμπλὼ ἀξιῶν μὲ τὴν Εὐρώπη, κατόρθωσε νὰ συνδυάσῃ αὐτὰ τὰ δύο στοιχεῖα τὰ ὁποῖα παγκοσμιοποιούμενα, τὸ ἕνα τὸ ἑβραϊκὸ ἀποδείχθηκε ὅπως καὶ ὁ χριστιανισμὸς τῆς Εὐρώπης, σὲ στοιχεῖο μή-οἰκουμενικό, κατακτητικὸ καὶ αὐτοκαταστροφικὸ ἐν γένει, ἐνῷ τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο ἀποδείχθηκε ὅτι ἦταν πολὺ πιὸ στέρεο, πιὸ κοντὰ στὴν ἀνθρώπινη φύση, πνευματικὰ οἰκουμενικὸ καὶ πολιτικὰ φιλελεύθερο, διότι, προάγοντας τὸ πολίτευμα τῆς Δημοκρατίας ἀπάλλασσε τοὺς λαοὺς ἀπὸ τὶς δεισιδαιμονίες καὶ τὶς πολιτικο-θρησκευτικὲς ἀνισότητες.

Ἔτσι τὴν ἐπικράτηση τῆς Δημοκρατίας- μετὰ τὴν Ἀμερικανικὴ καὶ Γαλλικὴ ἐπανάσταση- δημιουργήθηκε τὸ ἑξῆς φαινόμενο: ἀπὸ τὴν μιὰ ὑποχωροῦσαν ὅλο καὶ περισσότερο οἱ θρησκευτικὲς δοξασίες, ἐνῷ ἀπὸ τὴν ἄλλη σὰν χιονοστιβάδα συσσωρεύονταν ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ θεσμοὶ σὲ μιὰ κίνηση ποὺ ἄρχισε τὸν 13ο αἰῶνα καὶ ἡ ὁποία, περνῶντας μέσα ἀπὸ τὴν Ἀναγέννηση, καὶ τὸν Διαφωτισμό, ἔφερνε στὴν ἐπιφάνεια: τὴν ἐπιστήμη, τὴν τεχνολογία, τὶς τέχνες καὶ τὰ γράμματα, τὴν οἰκονομία, τὴν διοίκηση, τὸν στρατὸ καὶ τὸ δίκαιο, ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ποὺ ἀποτελοῦν ἐν γένει τὶς κύριες δραστηριότητες τῶν Δυτικῶν πολιτειῶν. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τὸ θεσμὸ τῶν Ὀλυμπιακῶν (καὶ σήμερα τῶν Δελφικῶν ἀγώνων) μὲ ἀποτέλεσμα αὐτὸς ὁ θεσμὸς νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς λαοὺς τοῦ πλανήτη χωρὶς νὰ παρει-

Μὲ τὴν ἐπικράτηση τῆς Δημοκρατίας- μετὰ τὴν Ἀμερικανικὴ καὶ Γαλλικὴ ἐπανάσταση- δημιουργήθηκε τὸ ἑξῆς φαινόμενο: ἀπὸ τὴν μιὰ ὑποχωροῦσαν ὅλο καὶ περισσότερο οἱ θρησκευτικὲς δοξασίες, ἐνῷ ἀπὸ τὴν ἄλλη σὰν χιονοστιβάδα συσσωρεύονταν ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ θεσμοὶ

σφρύση ἡ παραμικρὴ βία ἢ προπαγάνδα.

Εἶναι φανερὸ λοιπὸν ὅτι τὰ ἑλληνικὰ στοιχεῖα "ἐπιβάλλονται" διεθνῶς ἀβίαστα, δίχως κανένας λαὸς νὰ ἐμποδίζῃ αὐτὴ τὴν μοιραία καὶ ἐν τέλει ἀνακουφιστικὴ ἐξέλιξη.

Φυσικὰ τὸ γεγονὸς τῆς στροφῆς τῆς Εὐρώπης πρὸς τὶς Ἑλληνικὲς παραδόσεις δὲν εἶναι κάτι καινούργιο, καὶ οὔτε εἶναι - ὅπως ἤδη ἀναφέραμε- μιά ὑπόθεση τῶν δύο τελευταίων αἰώνων. Ἀντιθέτως, μετὰ τὴν Ἀναγέννηση ἀποτελεῖ τὴν συνεχῆ καὶ κύρια τάση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἔτσι ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν ῥόλο ποὺ ἔπαιξε ἡ Ἀριστοτελικὴ φιλοσοφία στὸν μεσαιωνικὸ σχολαστικισμό, εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ Γερμανοὶ στράφηκαν πρὸς τὴν πλευρὰ τῶν Προσωκρατικῶν καὶ τοῦ Πλάτωνα, οἱ Ἄγγλοι πρὸς τὸν Ὅμηρο καὶ τοὺς Σοφιστές, οἱ Γάλλοι πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τοὺς Τραγικοὺς ποιητές. Ὅσο γιὰ τὶς ἄλλες ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων, τὴν ἀρχιτεκτονική, τὸ θέατρο, τὶς τέχνες, τὴν ἱστοριογραφία, τοὺς ἐκπληκτικοὺς μύθους, ὅλα αὐτά, ἦσαν παρόντα, κατὰ κόρον, στὴν εὐρωπαϊκὴ παιδεία τῶν πέντε τελευταίων αἰώνων. Τὰ μόνα σημεῖα ὅπου ἡ Εὐρώπη ἀκολούθησε ἐμφανῶς δική της πορεία εἶναι τῆς Πολιτικῆς καὶ τῶν Ἠθῶν. Αὐτὲς οἱ δύο δυνάμεις θωρακίζουν τήν χριστιανικὴ ἀνθρωπολογία ἡ ὁποία ὡς πρὸς τὸ οὐσιῶδες, ὁρίζει ἐν τέλει τὶς δυτικὲς κοινωνίες.

Τὸ περίεργο σὲ ὅλη αὐτὴ τὴν ὑπόθεση εἶναι ὅτι ἡ εὐρωπαϊκὴ συρρίκνωση ἐμφανίσθηκε στὸ προσκήνιο ὅταν ἀκριβῶς ὁ τεχνολογικὸς πολιτισμὸς (ποὺ ἀποτελεῖ τὸ κύριο πλεονέκτημα τοῦ Δυτικοῦ κόσμου) πραγματοποιοῦσε τὰ μεγαλύτερα ἐπιτεύγματα ποὺ εἶχαν πραγματοποιηθῆ ποτὲ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Φυσικὰ μπορεῖ νὰ ὑποθέσῃ κανείς, ὅτι ἀπὸ μιὰ ἄποψη, ἡ συρρίκνωση αὐτὴ ὀφειλόταν στὴν ῥήξη ἀνάμεσα στὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη τὰ ὁποία συνέχιζαν - ἐν ἑτέρᾳ πολιτικῇ μορφῇ πλέον - τὶς παλαιὲς θρη-

σκευτικὲς διαμάχες. Ὄντως σὲ συνάρτηση μὲ τὴν λυσσαλέα μάχη τῶν ἀγορῶν, οἱ δύο παγκόσμιοι πόλεμοι φανέρωναν τὶς ἀδυσώπητες παλαιὲς πολιτισμικὲς διαφορές.

Ἦταν φανερὸ ὅτι ἡ φυλετικὴ καὶ μὴ δημοκρατικὴ Γερμανία, ποὺ σὲ μεγάλο μέρος της στηρίχθηκε "φιλοσοφικὰ" στὸν μυστικισμὸ τῆς Καμπάλα δὲν μποροῦσε νὰ συνυπάρξῃ μὲ τὶς εὔπλαστες ἀγγλοσαξονικὲς καὶ κυρίως ρωμανικὲς δημοκρατίες.

Μπορεῖ ἡ Μεταρρύθμιση νὰ ἔπαιξε σπουδαῖο ρόλο στὴν Γαλλικὴ ἐπανάσταση καθὼς καὶ οἱ δυὸ ἀνεδείκνυαν τό "ἄτομο" ὡς κέντρο τῆς ἱστορίας πολεμῶντας ἡ κάθε μιὰ γιὰ τὸν δικό της σκοπὸ τὴν Καθολικὴ ἡγεσία, ἀλλὰ ἐν τούτοις, ἡ ἐπανάσταση τῶν Γάλλων δὲν εἶχε καμία ἀπήχηση στὰ πολιτικὰ ἤθη τῶν Γερμανῶν. Ἡ Γερμανία παρέμεινε πάντοτε τευτονική, λουθεριανική, ἀντιδημοκρατικὴ καὶ βαθειὰ ἑβραϊκή, γεγονὸς ποὺ ἀποτελεῖ ἄλλωστε ἕνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα ἐμπόδια τῆς "ἐμβάνθυνσης" τῆς σημερινῆς ἑνοποίησης.

Ὅπως καὶ νἄχῃ, παρ' ὅλη αὐτὴ τὴν κίνηση ὅπου ἡ Δύση μετὰ τὸν 13 αἰῶνα στρεφόταν πρὸς τὴν πλευρὰ τῶν Ἑλλήνων, καθὼς καὶ πρὸς τὴν ὑπόθεση, ὅτι μὲ τὸν Καρτεσιανισμὸ εἶχε ἀρχίσει ἡ ἀποχριστιανοποίηση τῆς Εὐρώπης κατ' οὐσία, ὁ Χριστιανισμὸς, ἀπὸ τὸν 15ο αἰῶνα καὶ ὕστερα, ἀποδείχθηκε εὔπλαστος καὶ ταυτόχρονα σκληροτράχηλος ἀντίπαλος , διότι μεταθέτοντας τὶς χρονολογίες τοῦ "τέλους" του , κατόρθωνε νὰ μεταβάλλῃ τὸ ἐμπόδιο σὲ πλεονέκτημα καὶ νὰ ἐπιζῇ τῶν ὅποιων δυσκολιῶν. Κατὰ βάση ὁ Καρτεσιανισμός, ὁ Διαφωτισμός, ὁ Ἀθεϊσμός, ὁ Χεγγελιανισμός, ἡ Γαλλικὴ καὶ ἡ Ῥωσικὴ ἐπανάσταση ἀντὶ νὰ ἐμφανίζονται ὡς ἀντίπαλοι τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπῆρξαν οὐσιαστικὰ συντελεστὲς τῆς παγκόσμιας διάδοσής του. Μάλιστα ὁ ἄκρατος Ὀρθολογισμὸς καὶ ἡ Ἀθεΐα δὲν ἦσαν παρὰ ἐξυπνότατοι τρόποι ποὺ ἀνέκοπταν μὲ ἀναπάντεχο τρόπο τὴν μοιραία προέλαση τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων. Ἦταν λοιπὸν λογικό, παρ' ὅλη τὴν σταδιακὴ ἀποχριστιανοποίηση, ὁ Χριστιανισμὸς νὰ ἐπιζῇ μέσα ἀπὸ τήν "πολιτική" καὶ τά "ἤθη" καὶ νὰ ἀπλώνεται στὰ πέρατα τῆς γῆς ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς χωρισμοὺς Ἐκκλησίας καὶ Κράτους. Τὰ κατάφερνε μάλιστα τόσο καλὰ ὥστε στὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνα - ἀρχὲς 20οῦ, νὰ δημιουργηθῇ στὸν Εὐρωπαϊκὸ χῶρο μιὰ σιωπηλὴ καὶ μεγάλη ἀπόσταση ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ τῆς Ἑλλάδας, καὶ τὸν Διαφωτισμὸ ποὺ ἐθεωρεῖτο ὡς πνευματικό της παιδί.

Ἕνα ἀντικλασσικὸ κλῖμα ποὺ μύριζε μυστικισμὸ καί "Βίβλο"- τὴν στιγμὴ μάλιστα ποὺ οἱ τεχνολογικὲς ἐπιτεύξεις χρησιμοποιοῦντο καὶ ἀπὸ τοὺς πλέον θρησκευτικοὺς λαοὺς τοῦ πλανήτη - κέρδιζε ἔδαφος καὶ μαζί μ' αὐτὸ ἀναβίωναν οἱ ἀρχαῖες Ἑλληνικὲς δοξασίες, οἱ ἀνατολικὲς δοξασίες καὶ μία περίεργη θρησκευτικότητα, ὄχι ἀναγκαστικὰ χριστιανική.

Γιὰ παράδειγμα λίγα χρόνια πρωτύτερα, στὸ τέλος τοῦ 19 αἰῶνα, ὁ Νίτσε μέσα ἀπὸ τὰ βιβλία του εἶχε ἀναγγείλει δύο πράγματα μεγάλης σπουδαιότητας γιὰ τὸν ἀμέσως ἑπόμενο αἰῶνα: α) τὸν "Θάνατο τοῦ Χριστιανικοῦ Θεοῦ", β) τὴν "ἀνωτερότητα" τοῦ Διονυσιακοῦ ἔναντι τοῦ

Ἀπολλώνιου πνεύματος. Τεμαχίζοντας τοὺς Ἕλληνες σὲ πρὶν καὶ μετὰ τὸν Σωκράτη, ὁ Γερμανὸς φιλόσοφος ὑποστήριζε ὅτι ἡ γραμμὴ ποὺ ἄρχιζε μὲ τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα δημιούργησε τὸν Ὀρθολογισμό (τοῦ Ντεκάρτ καὶ τῶν Μοντέρνων καιρῶν), δηλητηριάζοντας ὅλες τὶς ὑγιεῖς καὶ δημιουργικὲς πηγὲς τῆς ζωῆς. Τὴν ἴδια στιγμὴ ἐπετίθετο τόσο στὸν Χριστό (θεωρῶντας τον ὡς Δούρειο Ἵππο τῆς Ἑβραϊκῆς ἐπικράτησης) ὅσο καὶ στὴν καθ' αὐτὸ ἑβραϊκὴ ἠθικὴ ποὺ ἀναδεικνυόταν- γι' αὐτόν- μέσα στὸν ἀσκητισμό, τὴν μνησικακία καὶ τὸ πνεῦμα ἐκδίκησης.

Στὸ ἴδιο αὐλάκι, 30 χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Νίτσε, ὁ Μ. Χάϊντεγκερ ἐξυμνῶντας τοὺς Προσωκρατικούς, κατήγγειλε ἐπίσης τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Σωκράτη θεωρῶντας τους ὡς ὑπεύθυνους τῆς "λήθης" τοῦ ***Εἶναι*** ποὺ μᾶς ὁδήγησε στὴν σημερινὴ τεχνοκρατικὴ ἀναυθεντικὴ ἐποχή. Κατὰ τὴν γνώμη τοῦ Γερμανοῦ ὀντολόγου οἱ δύο αὐτοὶ Ἕλληνες φιλόσοφοι, ἑνώνοντας τήν Μεταφυσικὴ μὲ τὴν Ἠθική (ποὺ νομιμοποιεῖται πάντα δημιουργῶντας ἕναν ὑπερουράνιο τόπο) ἦσαν οἱ ἱδρυτὲς τῶν ψευδῶν προοπτικῶν. Πρᾶγμα ποὺ μᾶς θυμίζει τὸν Μάρξ ὁ ὁποῖος θεωροῦσε ἐπίσης τὸν πολιτισμὸ σὰν ἕνα θαμπὸ ἐπιφαινόμενο τῆς πραγματικῆς, οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων - μιὰ ψευδαίσθηση. Κατὰ ἀπίθανη σύμπτωση στοχαστὲς κατηγορημένοι γιὰ πνευματικὴ συγγένεια μὲ τὸν Ναζισμό, ὅπως ὁ Νίτσε καὶ ὁ Χάϊντεγκερ, καὶ οἱ ἐπαναστάτες τοῦ Μαρξισμοῦ ποὺ ἀνήγγελλαν τὴν γέννηση ἑνὸς νέου ἀνθρώπου, ἔδειχναν τὴν προτίμησή τους γιὰ τοὺς Ἕλληνες Προσωκρατικοὺς φιλοσόφους, ὅπως καὶ γιὰ τὸ Διονυσιακὸ πνεῦμα θεωρῶντας ὅλα αὐτὰ ὡς προάγγελους τῆς ἀπαλλαγῆς μας ἀπὸ τὴν Πλατωνική-Σωκρατικὴ παρακμή.

Τὸ σίγουρο εἶναι ὅτι ἕνας ἀντι-πλατωνισμὸς κέρδιζε σιγὰ σιγὰ τὴν Εὐρώπη τοῦ περασμένου αἰῶνα. Σύμφωνα μὲ μιὰ ἄλλη ἀντίληψη ποὺ ἐρχόταν νὰ συμπληρώση τὴν πρώτη, ὁ Πλάτων τώρα συνδεόταν μὲ τὸν Αὐγουστῖνο καὶ οἱ δύο μαζὶ ἀποτελοῦσαν τοὺς ἱδρυτὲς τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ τῆς Εὐρώπης ποὺ κατὰ βάση στήριζε ἕνα αἰσιόδοξο ὀρθολογικὸ ὑποκείμενο ὅπως ἦταν ὁ ἄνθρωπος τοῦ 19ου αἰῶνα.

Ὁ Πλάτων καὶ ὁ Αὐγουστῖνος ἐθεωροῦντο ὡς οἱ ὑπαίτιοι τοῦ τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ, καθὼς καὶ τοῦ συμβατικὰ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου τῆς Δυτικῆς Ἱστορίας ποὺ ἐν κατακλείδι ὄφειλε νὰ ἐπισπεύση τὸ τέλος του.

Ἡ Εὐρώπη εἶχε περιέλθει σὲ μιὰ σχιζοφρενικὴ κατάσταση. Διότι κατήγγελλε αὐτὸ τὸ ὁποῖο τῆς εἶχε δώσει τὰ ὅπλα τῆς κυριαρχίας πάνω στὶς ἄλλες Ἠπείρους τοῦ πλανήτη.

Μπορεῖ ἡ Μεταρρύθμιση νὰ ἔπαιξε σπουδαῖο ῥόλο στὴν Γαλλικὴ ἐπανάσταση καθὼς καὶ οἱ δυὸ ἀνεδείκνυαν τό "ἄτομο" ὡς κέντρο τῆς ἱστορίας καὶ τῆς κοινῆς τους διαμάχης μὲ τὸν Καθολικισμό, ἀλλὰ ἐν τούτοις, ἡ ἐπανάσταση τῶν Γάλλων δὲν εἶχε καμία ἀπήχηση στὰ πολιτικὰ ἤθη τῶν Γερμανῶν. Ἡ Γερμανία παρέμεινε πάντοτε τευτονική, λουθηριανική, ἀντιδημοκρατικὴ καὶ βαθειὰ ἑβραϊκή. Γεγονὸς ποὺ ἀποτελεῖ ἄλλωστε ἕνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα ἐμπόδια τῆς "ἐμβάνθυνσης" τῆς σημερινῆς ἑνοποίησης.

Ἦταν λοιπὸν σὲ αὐτὸ τὸ νιτσεϊκὸ κλῖμα τῆς Τραγωδίας, εἰδωμένης μέσα ἀπὸ τὸ Διονυσιακὸ πνεῦμα, ποὺ κινήθηκαν στὴν Ἑλλάδα οἱ ἄνθρωποι ποὺ συνέδεσαν τὸ ὄνομα τους μὲ τοὺς Δελφούς.

Ἀρχικὰ ὁ Ἄγγελος Σικελιανὸς συνδυάζοντας στὴν σκέψη του, τὴν Διονυσιακὴ παράδοση μὲ τὸν Ὀρφισμό, ἐπιχειρεῖ μέ "τὴν Δελφική του προσπάθεια" νὰ καταστήσῃ τοὺς Δελφοὺς Ὀμφαλὸ τῆς γῆς, ἕνα σταυροδρόμι συνάντησης τῶν πιὸ διαφορετικῶν παραδόσεων καὶ πολιτισμῶν.

Τὸ καίριο ἐρώτημα ποὺ τίθεται ἐδῶ, εἶναι ἂν οἱ Δελφοὶ μποροῦν νὰ διαδραματίσουν καὶ σήμερα ἀκόμη τὸν ἴδιο περίπου ῥόλο ποὺ εἶχαν στὴν ἀρχαιότητα, καὶ ἄν ναί, μέσα ἀπὸ ποιὲς ἀκριβῶς διεργασίες καὶ σύγχρονες πρακτικὲς θὰ μποροῦσε ἡ πολύτιμη αὐτὴ μνήμη νὰ ἐπανεργοποιηθῇ;

Πρόκειται γιὰ ἕνα ἐρώτημα ποὺ ἀρχίζει νὰ φαντάζῃ ὁλοένα καὶ λιγότερο οὐτοπικό, ἕνα ἐρώτημα, ποὺ ἐὰν ἐτίθετο, θὰ τὸ ἀγκάλιαζαν σίγουρα οἱ περισσότεροι Ἕλληνες, ὅσο κι ἂν εἶναι δύσκολο νὰ διατυπωθῇ, γιατὶ πρόκειται γιὰ ἕνα ζήτημα ποὺ ἀποτελεῖ ἀπὸ μόνο του σχεδόν, ἕνα σύγχρονο κέντρο προβληματισμοῦ γύρω ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ καὶ κατ' ἐπέκταση εὐρωπαϊκὴ ταυτότητα.

Ἐν γένει μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι τὰ σύγχρονα πολιτεύματα, ἡ ἀντιπροσωπευτικὴ δημοκρατία κάτω ἀπὸ τὸ ἀστικό της περίβλημα καὶ τὶς κάθε εἴδους ἀποκλίσεις της, καθὼς καὶ ὅλες οἱ μορφὲς τῶν ὁλοκληρωτικῶν καθεστώτων βρίσκονται στὸ στόχαστρο τοῦ Σικελιανοῦ ἀφοῦ τὰ θεωρεῖ ὡς "ἐφήμερες θρησκεῖες τῶν ἡμερῶν μας", βασικὰ ὑπεύθυνες, γιὰ τὴν ἐγκατάλειψη τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς πνευματικῆς του πορείας.

Ὅποια κι ἂν εἶναι ἡ σχέση τοῦ Σικελιανικοῦ ἔργου μὲ τόν "μυστικισμό" καὶ τὸ διονυσιακὸ πνεῦμα τῶν ὁλοκληρωτισμῶν ποὺ εἶχαν κατακλύσει τὴν Εὐρώπη ἐκείνη τὴν ἐποχή, ὅπου ἀμφισβητεῖται ὁ τεχνολογικὸς πολιτισμός (τὸν ὁποῖο ὅμως θὰ χρησιμοποιήσουν κυνικὰ ὡς ὄργανο ὅλες οἱ δυτικὲς κοινωνίες), ὁ Σικελιανὸς φοβᾶται τὴν ἄβυσσο τοῦ "ἄμετρου" τοῦ "ἄρρυθμου" καὶ τοῦ προοντολογικοῦ" ὅπως τὸ ὀνομάζει ἡ σκέψη του. Πρᾶγμα ποὺ μᾶς θυμίζει τὴν διαπίστωση τοῦ Κώστα Παπαϊωάννου ὅτι: ὁ ἀντικλασσικισμὸς τῆς Εὐρώπης τοῦ 20ου αἰῶνα εἶχε μπῆ κάτω ἀπὸ τὴν δεσποτεία τῆς μισολογίας, τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀμετρίας ποὺ λίγο πολὺ βρισκόμαστε σήμερα.

Οἱ Δελφικὲς Γιορτὲς πραγματοποιήθηκαν τὸ 1927, ὅπου ὁ Σικελιανὸς ὑποστηρίζει συγγενικὲς ἀξίες μὲ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, μὲ πενιχρὰ ὅμως ἀποτελέσματα. Τόσο οἱ Ἕλληνες διανοούμενοι ὅσο καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι ἀδιαφοροῦν. Τὴν ἴδια χρονιὰ ὁ Μ. Χάϊντεγκερ ἐκδίδει τό "Εἶναι καὶ ὁ Χρόνος" ὅπου, μετὰ ἀπὸ μεγάλη σιωπὴ τῶν δυτικῶν φιλοσόφων, οἱ ἑλληνικὲς ἔννοιες τοῦ "Λόγου" καὶ τοῦ "Κόσμου" ἔρχονται ἐκ νέου στὸ προσκήνιο μέσα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἐκδοχή τους.

Ὅτι κι ἂν σημαίνει αὐτὴ ἡ σύμπτωση, τὸ βέβαιο εἶναι ὅτι γιὰ τὴν ὥρα ἡ Εὐρώπη ἐγκαταλείπει τὸ μεσσιανικό-ἐσχατολογικό κλῖμα ποὺ εἶχαν διαμορφώσει τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνες ὁ Χέγγελ, ὁ Μάρξ καὶ οἱ Ἑβραῖοι Θεολόγοι τῆς Χεγγελιανῆς ἀριστερᾶς.

Η ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ

Τὴν ἴδια ἐποχὴ τοῦ Μεσοπολέμου κάνει τὴν ἐμφάνιση της μὲ τὴν ἐπωνυμία "Γενιὰ τοῦ 30" μιὰ ὁμάδα νέων καλλιεργημένων ἀνθρώπων ποὺ ἀκολουθεῖ μιὰ παράλληλη πρὸς τὸν Σικελιανὸ πορεία ἐπεξεργασίας καὶ ἀφομοίωσης στὰ καθ' ἡμᾶς, τῶν πιὸ πρωτοπόρων εὐρωπαϊκῶν πολιτικῶν ἰδεολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ῥευμάτων μὲ κύριο στόχο, ἐδῶ, τὸν καθορισμὸ τῆς νεοελληνικῆς ταυτότητας.

Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ, ὅτι αὐτὴ ἡ προσπάθεια δὲν περιοριζόταν σὲ ἁπλὴ ἀνατύπωση τῶν ἰδεῶν ποὺ κυριαρχοῦσαν στὴ Δύση, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἐλάμβανε ὑπ' ὄψη της ὅλες τὶς ἑλληνικὲς παραδόσεις. Γενικὰ οἱ συγγραφεῖς αὐτῆς τῆς γενιᾶς χωρίζονταν σὲ δυὸ παρατάξεις: στοὺς Φιλοσόφους καὶ τοὺς Λογοτέχνες. Οἱ μὲν πρῶτοι εἶχαν βρεθῆ μέσα στὸ κῦμα τῶν νεοκαντιανῶν καὶ ἐπιχειροῦσαν νὰ συνδέσουν τὴν Καντιανὴ φιλοσοφία, ἄλλοτε μὲ τὸν Ντεκάρτ καὶ τὸν Χέγκελ, ἄλλοτε μὲ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη, καὶ ἄλλοτε μὲ τὴν νερομάνα τοῦ Ῥομαντισμοῦ δηλ τὶς Ἑβραιο-χριστιανικὲς παραδόσεις. Οἱ δὲ Λογοτέχνες ἀκολουθῶντας τὸν Σπυρίδωνα Ζαμπέλιο ἔφερναν στὸ προσκήνιο τὴν δημιουργία μιᾶς "δεύτερης" Ῥωμιοσύνης ποὺ εἶχε σκοπὸ νὰ συνεχίσῃ τὴν Ῥωμιοσύνη τοῦ Βυζαντίου. Ἔχοντας ἐπικεφαλῆς τὸν ποι-

Ἀρχικὰ ὁ Ἄγγελος Σικελιανὸς (κάτω εἰκόνα ὑποβασταζόμενους ἀπὸ τοὺς εὐζώνος) συνδυάζοντας στὴν σκέψη του, τὴν Διονυσιακὴ παράδοση μὲ τὸν Ὀρφισμό, ἐπιχειρεῖ μέ "τὴν Δελφική του προσπάθεια" νὰ καταστήσῃ τοὺς Δελφοὺς Ὀμφαλὸ τῆς γῆς, ἕνα σταυροδρόμι συνάντησης τῶν πιὸ διαφορετικῶν παραδόσεων καὶ πολιτισμῶν.
Οἱ Δελφικὲς Γιορτὲς πραγματοποιήθηκαν τὸ 1927, ὅπου ὁ Σικελιανὸς ὑποστηρίζει συγγενικὲς ἀξίες μὲ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα.

Ῥωμιοσύνης τὰ μοναστήρια τῆς Καππαδοκίας καὶ ἀποσιωποῦσαν τελείως τὴν ὕπαρξη τῶν Δελφῶν. Σύμφωνα μὲ τὸν Σεφέρη ἡ Καππαδοκία εἶχε δημιουργήσει δύο ποιητικὲς παραδόσεις, τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ καὶ τοῦ Κων/νου Καβάφη. Ὁ Ἄγγελος Σικελιανὸς καὶ οἱ Δελφοὶ δὲν εἶχαν θέση σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς παραδόσεις. Τὸ ἐρώτημα ἐδῶ ἦταν ἂν τὸ ἰδεολογικὸ ὑπόβαθρο τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ θὰ ἦταν ἡ Πλατωνικὴ Ἰδέα καὶ ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους ἢ ἡ Ἑβραϊκὴ Βίβλος καὶ ἡ Χριστιανικὴ Ἀνθρωπολογία. Ἡ ἀπάντηση ἦταν ἁπλὴ διότι καὶ οἱ δυὸ παρατάξεις πίστευαν στὴν ἴδια ἀλήθεια: Προβάδισμα τῶν Ἑβραϊκῶν παραδόσεων καὶ ἐνσωμάτωση σὲ αὐτὲς τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας. Ἔτσι οἱ Νεοκαντιανοὶ φιλόσοφοι καὶ οἱ ποιητὲς τῆς γενιᾶς τοῦ 30, οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ καὶ οἱ Μαρξιστὲς δημιούργησαν ἕνα μέτωπο ποὺ ὑποβάθμιζε τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ ἔδινε τὸ προβάδισμα στὴ Βίβλο καὶ στὸ θρησκευτικὸ βίωμα.

Τὸ κύριο σὲ αὐτὴ τὴν προσπάθεια ἦταν ἡ ἐναρμόνιση τῆς "Νέας Ἑλλάδας" μὲ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες, τὴν Εὐρωπαϊκὴ ἀναγέννηση καὶ τὴν Ἑβραϊκὴ ὀρθόδοξη πίστη. Οἱ "ἥρωες" ποὺ ξεπήδησαν ἀπὸ αὐτὴ τὴν συμμαχία ἦσαν: ὁ ἱερέας, ὁ ποιητὴς καὶ ὁ πολιτικός. Τὸ 3ο ἄρθρο τοῦ Συντάγματος παρὸν ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τῆς Ἐπιδαύρου μέχρι σήμερα ὅριζε ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς σύσσωμος (ἤθελε δὲν ἤθελε) ἦταν πιστὸς στὴν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἡ ὁποία ἔλεγχε σὲ συναλληλία μὲ τοὺς ἄθεους "ἐκσυγχρονιστές" τὴν νέα ἑλληνικὴ πολιτεία. Οἱ Δελφοὶ δὲν εἶχαν τὸν παραμικρότερο ῥόλο στὴν ἱστορία αὐτή. Καὶ ἐθεωροῦντο βεβαίως ὡς ἕνας ἀρχαιολογικὸς χῶρος καὶ σὰν ἕνα μαντεῖο νεκρό.

Τὸ θεμελιακὸ χαρακτηριστικὸ αὐτῆς τῆς γενιᾶς ἦταν ἡ ἐπιβολὴ στὴν Ἑλλάδα, τοῦ Μυστικισμοῦ τῶν "ἡσυχαστῶν" τοῦ Βυζαντίου, καὶ φυσικὰ ἡ ἀντίθεσή της πρὸς τόν Δυτικὸ Ὀρθολογισμό (ὁποῖος κατορθώνοντας ἕνα εἶδος ἰσότητας τῶν ἀνθρώπων, μέσῳ Λογικῆς, εἶχε γκρεμίσει τὸν Βιβλικὸ μῦθο τῶν "ἐκλεκτῶν"τοῦ Θεοῦ).

Τὸ βέβαιο εἶναι ὅτι οἱ Νεοκαντιανοὶ τῆς γενιᾶς τοῦ 30, οἱ χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι καὶ οἱ μαρξιστές, μετὰ τὴν μικρασιατικὴ καταστροφή, ἔχοντας ὡς κοινὸ στοιχεῖο τὴν ἀγάπη τους γιὰ τὶς ἑβραϊκὲς παραδόσεις (ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀντλοῦσαν τὸ ἦθος τους) καὶ τὸ εὐεξήγητο μῖσος τους ἐναντίον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας (οἱ θεσμοὶ καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς ὁποίας υἱοθετοῦνται σήμερα ἀπὸ ὅλους τοὺς λαοὺς τοῦ πλανήτη), προσπάθησαν νὰ συγκροτήσουν τὸ ἰδεολόγημα τῆς "Ῥωμιοσύνης" καὶ νὰ θέσουν δίπλα στοὺς Ἕλληνες τήν "ταυτότητα" Ῥωμηοί, ἀνοίγοντας μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο μιὰ πνευματικὴ ῥήξη ποὺ δὲν ἔπαψε ἀπὸ τότε νὰ βαθαίνη ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνες καὶ στούς Ἑβραίους (στὴν πίστη τῶν ὁποίων στηρίζονται οἱ ἀνατολικοὶ χριστιανοί). Ὁ Σεφέρης, ὁ Ῥίτσος, ὁ Ἐλύτης ἀκολουθῶντας κοινὴ πορεία, προσπάθησαν νὰ μετονομάσουν τοὺς Ἕλληνες σὲ Ῥωμηοὺς καὶ νὰ ἀναδείξουν τὴν πίστη τῆς ὀρθοδοξίας σὲ πνευματικὴ ταυτότητα τοῦ σύγχρονου "Ἑλληνισμοῦ".

Οἱ ποιητὲς αὐτοὶ εἴτε τὸ ἤξεραν εἴτε ὄχι, ὑπῆρξαν οἱ φυσικοὶ αὐτουργοὶ τῆς πλέον ἀναίσχυντης πράξης τῆς νεώτερης ἱστορίας μας διότι ἐπιχειρῶντας νὰ ἐξαφανίσουν τοὺς Ἕλληνες κάτω ἀπὸ τὴν ὀνομασία "Ῥωμηοὶ" δημιουργοῦσαν ὄχι μόνο τὶς προϋποθέσεις νὰ ἐξαφανίσουν τὴν ταυτότητά μας ὡς Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ νὰ διαμελίσουν μελλοντικὰ τὴν Ἑλλάδα. Τόσο ἀβυσσαλέο ἦταν τὸ μῖσος ποὺ ἔτρεφαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ποὺ ἂν ἦταν δυνατὸν κάτι τέτοιο θὰ ἤθελαν νὰ τρίψουν τὴν γῆ τῆς Ἑλλάδας, νὰ τὴν κάνουν σκόνη μέσα στὴ χούφτα τους, καὶ ἀκολούθως νὰ τὴν σκορπίσουν στὸ Αἰγαῖο ὥστε νὰ χαθῇ διὰ παντὸς ἡ μορφή της. Ὁ δὲ ἑλληνο-ῥωμηὸς Σεφέρης γνωρίζοντας πὼς ἔχει τὸ θέμα (καί τρέμοντας μήπως κάποιος Ἕλληνας ἀργότερα ἔδειχνε πὼς ἔχουν τὰ πράγματα) ὀνόμαζε τόν "καημὸ" τῆς Ῥωμιοσύνης "κάπως ἐπικίνδυνη ἔκφραση".

Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ ἰδεολογικὸ κλῖμα, λίγο μετὰ τὴν μεταπολίτευση στὰ τέλη τῆς δεκαετίας ἡ πολιτικὴ ἡγεσία κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ Κ. Τσάτσου ἱδρύει τὸ Εὐρωπαϊκὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο Δελφῶν μὲ σκοπὸ νὰ ἑνώση τόν "ἑλληνικὸ χριστιανισμὸ" μὲ τὶς Εὐρωπαϊκὲς παραδόσεις ἡ κυριώτερη ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι αὐτὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας.

Ἂν καὶ ὑπῆρχε, ἐν εἴδει προϊστορίας, ἡ παράτολμη προσπάθεια τοῦ Σικελιανοῦ, ὁ ὁποῖος προσπάθησε ὁλομόναχος νὰ στρέψη τοὺς Ἕλληνες πρὸς τὴν πλευρὰ τῶν Δελφῶν, ἐντούτοις ὀφείλουμε νὰ σημειώσουμε ὅτι ὁ νέος θεσμός, δηλαδὴ τὸ δημιουργημένο ἀπὸ τὴν γενιὰ τοῦ 30 Κέντρο Δελφῶν δὲν κατόρθωσε νὰ

Τὸ θεμελιακὸ χαρακτηριστικὸ αὐτῆς τῆς γενιᾶς ἦταν ἡ ἐπιβολὴ στὴν Ἑλλάδα, τοῦ Μυστικισμοῦ τῶν "ἡσυχαστῶν" τοῦ Βυζαντίου, καὶ φυσικὰ ἡ ἀντίθεσή της πρὸς τὸν Δυτικὸ Ὀρθολογισμό. Τὸ βέβαιο εἶναι ὅτι οἱ Νεοκαντιανοὶ τῆς γενιᾶς τοῦ 30, οἱ χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι καὶ οἱ μαρξιστές, μετὰ τὴν μικρασιατικὴ καταστροφή, ἔχοντας ὡς κοινὸ στοιχεῖο τὴν ἀγάπη τους γιὰ τὶς ἑβραϊκὲς παραδόσεις (ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀντλοῦσαν τὸ ἦθος τους) καὶ τὸ ἀνεξήγητο μῖσος τους ἐναντίον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας (οἱ θεσμοὶ καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς ὁποίας υἱοθετοῦνται σήμερα ἀπὸ ὅλους τοὺς λαοὺς τοῦ πλανήτη), προσπάθησαν νὰ συγκροτήσουν τὸ ἰδεολόγημα τῆς "Ῥωμιοσύνης".

Πίνακας τοῦ Φώτη Κόντογλου μὲ τίτλο: "Ὁ Χατζῆς Ἰορδάνογλου καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὅμηρος".

ἐμπνευσθῆ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες καὶ νὰ ἀποκτήση κάποια στοιχειώδη φιλοσοφία καὶ πρόσωπο. Ἐν τούτοις κατάφερε νὰ ἀνοίξη τὸν δρόμο τῶν Δελφῶν γιὰ τούς "ἑλληνιστές" τῆς Εὐρώπης.

ΟΙ ΔΥΟ ΑΝΤΙΠΑΛΕΣ ΚΟΣΜΟΘΕΩΡΙΕΣ

Ὅλο αὐτὸ τὸ τοπίο ποὺ ξεκίνησε μὲ τὸν Νίτσε καὶ τὸν Κίκεργκωρ, ἔφερε μοιραῖα στὸ φῶς τὰ στοιχεῖα στὰ ὁποῖα στηρίζονταν οἱ φιλοσοφίες ἐναντίον τῶν ὁποίων εἶχαν συγκεντρώσει τὰ πυρά τους αὐτοὶ οἱ δύο συγγραφεῖς.

Κατὰ βάση μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἑλληνοδυτικὴ ἱστορία χωρίζεται σὲ δύο μεγάλες ἐποχές: Στὴν Ἑλληνικὴ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ὅλη ἡ κίνηση τῶν πολιτειῶν στηριζόταν σὲ ἀρετὲς καὶ στὴν Ἑβραιοχριστιανικὴ ἐποχὴ ὅπου τὰ πάντα στηρίζονταν στὸ συμφέρον, στὰ πάθη, στὴν ζήλια, στὸ φθόνο, στὴν ἀπληστία, στὴν φιλαργυρία καὶ στὴν ἰδιοτέλεια.

Οἱ Ἕλληνες προσπαθοῦσαν νὰ ἀποκλείσουν τὴν ἔριδα, τὴν ὕβρη, τὴν ἀδικία, τὴν ἀνομία, τὴν πλεονεξία. Οἱ Δυτικοὶ καὶ κυρίως ὁ Χέγγελ στήριξαν τήν "Βουλησιαρχία" τους πάνω ἀκριβῶς σὲ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποία θεωροῦσαν ὡς κινητήριο δύναμη τῆς Ἱστορίας. Στὴν προσπάθειά του νὰ ξεπεράση τὸ ἀδιέξοδο τῆς ἀντίθεσης Πίστη - Γνώση ποὺ περιόριζε τὴν σκέψη τῶν Διαφωτιστῶν τῆς Γαλλίας, ὁ Γερμανὸς Θεολόγος προσπάθησε νὰ μετατρέψη (προκειμένου νὰ διαφυλάξη τήν "πίστη") τὸν Χριστιανισμὸ σὲ Φιλοσοφία, σὲ κάτι ἐπέκεινα τῆς πίστης καὶ τῆς γνώσης, σὲ μιὰ ἐνσάρκωση τοῦ ἀπόλυτου πνεύματος . Ἐκ τῶν πραγμάτων ὁ Χριστιανισμὸς ὡς πίστη (πέραν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, προσφέροντας τὸ παράδειγμα τόσο στὸν Χέγγελ ὅσο καὶ στὶς φιλοσοφίες τοῦ Νίτσε καὶ τοῦ Χάϊντεγκερ) ἔγινε ὁ πνευματικὸς πυρῆνας τοῦ κυνισμοῦ καὶ τοῦ δυτικοῦ κομφορμισμοῦ. Σὲ αὐτὴ τὴν μακρὰ περίοδο τῶν 1500 ἐτῶν τῆς ὁποίας κινητήρια δύναμη εἶναι ἡ πλεονεξία καὶ ὁ φθόνος, τὸ Διονυσιακὸ πνεῦμα, οἱ Σοφιστὲς καὶ οἱ θεωρίες τῆς Τύχης, προσαρμόσθηκαν στήν "ὀπτικὴ τοῦ πέραν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ", καὶ ὅπως ὁ Παρμενίδης καὶ ὁ Ἡράκλειτος (μέσα στὶς φιλοσοφίες τοῦ Νίτσε καὶ τοῦ Χάιντεγκερ) ὑπέστησαν τὴν χριστιανική τους μετάλλαξη. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἑλληνικὲς παραδόσεις μπῆκαν κάτω ἀπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ὀργῆς, τῆς ζήλειας καὶ τῆς πανσοφίας τοῦ Θεοῦ τῶν Ἑβραίων ποὺ θεωρήθηκε ὡς Διονυσιασμὸς παντοδύναμος.

Ὁ Νίτσε εἶχε κατορθώσει, χωρὶς φυσικὰ νὰ τὸ θέλη,- μ'

Ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Διόνυσος συγκυριαρχοῦν ἰσότιμα στὸ Δελφικὸ Μαντεῖο. Παρ' ὅλα αὐτά, ὁ νεώτερος Δυτικὸς κόσμος τοῦ 20 αἰῶνα, χώρισε τὴν Ἑλλάδα, σὲ δυὸ παρατάξεις. Στὴν Διονυσιακὴ παράταξη ποὺ περιελάμβανε τόν "ἀληθινό" ἑλληνισμὸ πρὶν τὸν Σωκράτη. Καὶ στὸν δῆθεν "παρηκμασμένο" Ἀπολλώνιο ἑλληνισμὸ τοῦ Σωκράτη, τοῦ Πλάτωνα τοῦ Ἀριστοτέλη καὶ τῶν Σωκρατικῶν Σχολῶν.

ἕνα φαντασμαγορικὸ καὶ ἀληθοφανὲς κείμενο ποὺ εἶχε γιὰ θέμα τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ τραγωδία- νὰ παραμορφώση τὰ δύο "πρόσωπα", τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸν Διόνυσο, ποὺ συνέθεταν -γι' αὐτόν- τὸν πολιτισμὸ τῆς Ἑλλάδας. Ὄχι μόνο εἶχε κατορθώσει νὰ παραμορφώση τοὺς δύο Θεούς, ἀλλὰ τὸ χειρότερο νὰ δημιουργήση μιὰ παραπλανητικὴ ἀντίθεση μεταξύ τους δηλητηριάζοντας τὴν ὁποιαδήποτε σχέση τους. Ὥστε σήμερα ὁ κόσμος νὰ δέχεται τὴν Ἑλλάδα μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἄδικη ῥήξη ποὺ δημιούργησε πρωτίστως τὸ βάρβαρο -προτεσταντικό-τευτονικό βλέμμα τοῦ Νίτσε καὶ στὴν συνέχεια αὐτὸν τὸν αἰῶνα οἱ χριστιανο-βιβλικὲς ἀντιλήψεις τοῦ Χάϊντεγκερ.

Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο ὁ νεώτερος Δυτικὸς κόσμος τοῦ 20 αἰῶνα, χώρισε τὴν Ἑλλάδα, σὲ δυὸ παρατάξεις. Στὴν Διονυσιακὴ παράταξη ποὺ περιελάμβανε τόν "ἀληθινό" ἑλληνισμὸ πρὶν τὸν Σωκράτη. Καὶ στὸν δῆθεν "παρηκμασμένο" ἑλληνισμὸ τοῦ Σωκράτη, τοῦ Πλάτωνα τοῦ Ἀριστοτέλη καὶ τῶν Σωκρατικῶν Σχολῶν ποὺ σὲ συνεργασία μὲ τὸν Αὐγουστῖνο ὁδήγησαν τὴν Δύση σὲ ἕνα Χριστιανισμὸ ἐπιστημονικό-τεχνοκρατικό, αἰσιόδοξου τύπου... Ἕναν Χριστιανισμὸ κοινωνικό (ποὺ ὑπακούοντας σὲ μιὰ ἠθικὴ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ) ἔμελλε βεβαίως νὰ ἡττηθῆ ἀπὸ τὴν Βιβλικὴ Ἀμερική, ὅπως καὶ ἀπὸ τοὺς δολοφονικοὺς ὁλοκληρωτισμοὺς τοῦ Μεσοπολέμου.

Ἡ κρίση τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα ὑπέκρυπτε τὸν φόβο τῆς εὐρωπαϊκῆς διάλυσης καὶ πάνω σὲ αὐτὴν στηρίχθηκαν οἱ "Διονυσιακοὶ καὶ Βιβλικοὶ ὁλοκληρωτισμοί" ποὺ ξεπήδησαν ἀπὸ τὴν φιλοσοφία τοῦ 19ου αἰῶνα. Ἡ Εὐρώπη εἶχε καταλήξει στὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ ἐμμονή της στὸν Ἀπολλώνιο κόσμο τοῦ Πλάτωνα καὶ τοῦ Αὐγουστίνου, δηλαδὴ ἡ ἐμμονὴ στὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη, γκρέμισε τόσο τὴν θέλησή της, ὅσο καὶ τὴν ἐπιθετική της ἰσχύ. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ 2ου παγκοσμίου πολέμου τὰ ξέρουμε. Ἡ "Πλατωνο-χριστιανικὴ" συμμαχία εἶχε τελειώσει καί "Διονυσιακὲς χῶρες" ποὺ δὲν εἶχαν τὸ ἐμπόδιο τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης ὅπως ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Ῥωσία βγῆκαν ξαφνικὰ στὸ προσκήνιο.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Μισόλογος ἡ Εὐρώπη σήμερα, σὲ μιὰ δραματικὴ ὅσο καὶ μυστικὴ ἀνακεφαλαίωση τῆς ζωῆς της, προσπαθεῖ νὰ φτιάξη μιά "Χάρτα" ἀξιῶν καὶ δημιουργῶντας μιὰ ἄλλη ἐπαφὴ μὲ τὸν πολιτισμὸ τῶν Ἑλλήνων (ποὺ μέρα τὴν μέρα γίνεται πολιτισμὸς τοῦ πλανήτη), νὰ ἑνώση τὶς εὐρωπαϊκὲς χῶρες ἀφήνοντας τὸν Χριστιανισμὸ στὴ γωνιὰ ἢ στὶς ἐκχριστιανισμένες ἠπείρους τοῦ Πάπα. Πρόκειται γιὰ τὴν μεγαλύτερη εὐρωπαϊκὴ ἐπανάσταση ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ντεκάρτ.

Ἂν ὁ Ντεκάρτ διέλυσε τὸν θρησκευτικὸ Ἑβραιο-Βιβλικὸ μῦθο τῆς "ἐκλογῆς" πιστεύοντας ὅτι ἕνας ἔξυπνος ἄνθρωπος εἶναι προτιμότερος ἀπὸ ἕναν ἠλίθιο πρίγκιπα, ἡ σημερινὴ ἐποχὴ θέλει νὰ θέση τὸν ἄνθρωπο αὐτὸν μέσα στὴν

μοῖρα τῆς πόλης. Μὲ δυὸ λόγια ἡ Εὐρώπη ὀφείλει νὰ ξανακτίσῃ τὴν σχέση της μὲ τοὺς Θεοὺς τῶν Ἑλλήνων, πρᾶγμα ποὺ ἐνδεχομένως τὴν ὁδηγήσῃ στὴν δημιουργία μιᾶς Ἑλληνικῆς πολιτείας. Εἶναι κάτι ποὺ δὲν κατάφερε νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ οὔτε ἡ ἄτολμη Ἀναγέννηση, οὔτε ὁ ***ἀβέβαιος*** Διαφωτισμὸς ποὺ τὴν ἀκολούθησε διότι δὲν εἶχαν στραφῆ πρὸς τὰ ἤθη καὶ τήν "μορφὴ" τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας. Ὁ Ὀρθολογισμὸς τοῦ Διαφωτισμοῦ, ὅπως εἶναι γνωστό, δὲν μπόρεσε νὰ δημιουργήσῃ "πολῖτες", ὅπως καὶ ὁ θεὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν μπόρεσε νὰ πάρῃ τὴν μορφὴ τοῦ κοινοῦ "Ἀγαθοῦ". **Ἐκ τῶν πραγμάτων τὸ συλλογικὸ ἀγαθὸ ἔμεινε ἀπροσδιόριστο γιὰ τὶς Δυτικὲς κοινωνίες, ποὺ ὡς λύση ἀνάγκης ἔθεσαν στὴν θέση τοῦ ἀπόντος Θεοῦ τὴν γοητεία τῆς κατοχῆς καὶ τοῦ χρήματος.**

Ὁ Α. Καμύ, ποὺ εἶχε ψηλαφίσει τὸ θέμα, πίστευε ὅτι ἀργὰ ἢ γρήγορα ἡ Εὐρώπη θὰ ἐπιχειροῦσε μιὰ δεύτερη Ἀναγέννηση. Καὶ ἐν πολλοῖς εἶχε δίκιο. Διότι τὶ νόημα μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἡ δημιουργία μιᾶς "Χάρτας" ποὺ δὲν θὰ λάβῃ ὑπ' ὄψη της αὐτὴ τὴν ὑπόθεση;

Θὰ μποροῦσε νὰ ἐρωτήσῃ κάποιος: Μά, στὴν σημερινὴ Ἑλλάδα τοῦ 2002 τῶν Ῥωμηῶν, ὑπάρχουν Ἕλληνες; Βεβαίως ὑπάρχουν.

Ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ὁ Κώστας Παπαϊωάννου ὑπῆρξε ἐκεῖνος ποὺ προσπάθησε νὰ στρέψῃ τὸν εὐρωπαϊκὸ κόσμο πρὸς τὴν πλευρὰ τῆς Ἑλλάδας. Ὁ Ἰωάνης Ξενάκης ὑποστήριζε ὅτι ἡ Μουσική του ἔβγαινε μέσα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Πλάτωνα. Ὁ Κώστας Ἀξελὸς μίλησε γιὰ τὸ Ἡρακλείτειο παιχνίδι τοῦ Κόσμου. Ὁ Κορνήλιος Καστοριάδης προσπάθησε νὰ ἀναπτύξῃ τὸ ἀριστοτελικό "φαντασιακό" τοῦ σύγχρονου κόσμου, ἀποκλείοντας τὸν Ἑβραῖο θεὸ καὶ προσθέτοντας τὴν ἀνάγκη στροφῆς στὴν ἄμεση δημοκρατία.

Πρόκειται γιὰ πρόσωπα τοῦ Ἑλληνικοῦ Δελφικοῦ Συμβουλίου, ποὺ σηματοδοτοῦν τὴν ἑλληνικὴ παρουσία στὸν σύγχρονο κόσμο, σηματοδοτοῦν τὴν Δελφικὴ Ἰδέα στὴν ἐποχὴ τῆς παγκοσμιοποίησης.

Γνωρίζοντας ὅτι "οἱ Ἕλληνες εἶναι ἐλεύθεροι ἀλλὰ ὄχι ὑπὸ την ὁποιαδήποτε ἔννοια", καὶ ὅτι ὅπως ἔλεγε ὁ Τόμας Μάν, "Ἡ ἐλευθερία συχνά, εἶναι ἡ ἔκσταση τῆς φρίκης", ἔλεγχαν τὸν Διόνυσο μὲ τὴν ὕπαρξη τοῦ Θεοῦ τῆς Μορφῆς, διότι αὐτὸ ἐνσάρκωνε κατὰ βάθος ὁ Ἀπόλλων. Ὅπως ἡ δικαιοσύνη ἔδινε μορφὴ στὶς ἀρετὲς τῆς φρόνησης ,τῆς σωφροσύνης, τῆς τόλμης, τῆς ἐλευθερίας ἀκόμη καὶ τῆς ὁσιότητας, ἔτσι κι' αὐτὸς ἔδινε μορφὴ στὸν Διόνυσο κρατῶντας ἀπὸ τὸν τελευταῖο ὅλα τὰ πάθη. Ἦταν αὐτὸς ποὺ ἔδινε μοῖρα στὴν πόλη. Ἦταν αὐτὸς ποὺ ἀπέφευγε συνήθως τὴν ὑπερβολὴ καὶ προσπαθοῦσε νὰ ζεύξῃ σὰν τὸν Ἡνίοχο: τὴν Ἑλληνικὴ φιλοσοφία, τὴν Ἀττικὴ Τραγωδία καὶ τὴν Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία, μέσα στὰ 147 "ῥητά" του, ποὺ ἀφοροῦν τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο.

Τὶ περίσσεψε ἀπὸ αὐτὸν τὸν ὄμορφο, τρελλὸ, ἡλιακὸ θεὸ μὲ τὴν ἐπωνυμία "λοξίας"; Κανένας δὲν ξέρει, παρὰ μόνο ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἐφευρίσκοντας τὸν ἄνθρωπο καὶ τὶς ἀξίες ἔφερε στὸν κόσμο, τὸ ἀπίθανο καὶ πρωτάκουστο ἐρώτημα τοῦ ***"τὶ ἐστίν"***, τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων, τρελλὸ ὡς ἐρώτημα καὶ ὡς πηγὴ ἀξιῶν τοῦ ἀνθρώπινου κόσμου. Ἡ Τραγωδία ἀπελευθέρωσε τὸν Ἄνθρωπο καὶ τὸν ὕψωσε, ὅποτε τὸ θεωροῦσε "δίκαιο" κατὰ τῶν Θεῶν, ἀνακαλύπτοντας τὸ πρόσωπο τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς Τύχης. Καὶ ὅτι ἡ Δημοκρατία ἦταν βέβαιη ὅτι ὁ καθένας, μὲ τὶς πράξεις του καὶ τὸ πρόσωπο του τὸ ἴδιο, δημιουργεῖ τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὴν μοῖρα τῆς πόλης.

Ὅλα αὐτὰ συνδέονται μὲ τὸ Δελφικό μας Συμβούλιο καὶ βέβαια μὲ τὸν "τρελλὸ" Θεὸ τῶν Δελφῶν ποὺ ὁρίζει πάντα μαζὶ μὲ τὸν Διόνυσο ὅλες τὶς ὄψεις τῆς Ἑλληνικῆς Παρουσίας.

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΕΛΦΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ἡ πρόσφατη ἱστορικὴ ἐμπειρία τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, ἡ ἐπικράτηση τοῦ Δημοκρατικοῦ πολιτεύματος στὴ Δύση, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα σημεῖα τοῦ πλανήτη, ἡ διαρκὴς παρουσία τῶν φιλοσοφικῶν παραδόσεων καὶ τῶν τεχνῶν, τέλος ἡ ἐπικράτηση τῶν ἐπιστημῶν τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς τεχνολογίας ἔχουν δημιουργήσει τὴν ἐντύπωση καὶ σχεδὸν τὴν βεβαιότητα ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν λαῶν τοῦ πλανήτη ἔχει στραφῆ αὐτοβούλως καὶ χωρὶς τὸν παραμικρὸ ἐξαναγκασμὸ πρὸς τὴν υἱοθέτηση τῶν θεσμῶν καὶ τῶν ἀξιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι κοιτίδες τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὑπῆρξαν τὴν παλαιὰ ἐποχὴ δύο τόποι, οἱ Δελφοὶ καὶ ἡ Ὀλυμπία. Τὰ Πύθια, οἱ τελούμενοι κάθε τέσσαρα χρόνια μουσικοὶ ἀγῶνες τέχνης καὶ πολιτισμοῦ ἀκολουθῶντας παράλληλο δρόμο (πρὸς τὴν Ὀλυμπία) μοιάζουν νὰ

ἐπανέρχονται κι αὐτές, μετὰ τοὺς 'Ολυμπιακοὺς ἀγῶνες, στὸ προσκήνιο, ὡς τὸ μεγάλο ἑπόμενο βῆμα οὐσιαστικῆς φιλίας, προσέγγισης καὶ εὐγενοῦς ἅμιλλας ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους καὶ σὲ πολιτεῖες.

Τὸ 1994 ἀντιπρόσωποι ἀπὸ 19 χῶρες ἵδρυσαν στὸ Βερολῖνο τήν "Διεθνῆ Δελφικὴ Ἐπιτροπή", ἕναν μὴ κυβερνητικὸ σχηματισμό-ἕνωση διακεκριμένων πολιτῶν μὲ στόχο τὴν ἀναβίωση τῶν Δελφικῶν Ἀγώνων. Οἱ εὐτυχεῖς προσπάθειες 6 ἐτῶν, στὴν ὁποία συμμετείχαν σταδιακὰ οἱ ἀντιπρόσωποι 26 χωρῶν- ποὺ εἶχαν ἤδη σχηματίσει Δελφικές ἐπιτροπές-ὁδήγησε στὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴ τῶν πρώτων σύγχρονων Δελφικῶν ἀγώνων στὴ Μόσχα. Ἀπὸ τὴν 1 μέχρι τὴν 7 Δεκεμβρίου τοῦ 2000.

'Η 'Ελλάδα συμμετεῖχε νωθρὰ ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἔχῃ συνειδητοποιήσει ἀκριβῶς τὸ γεγονός. Πάντως τόσο ὁ πολιτικὸς κόσμος ὅσο καὶ ἡ κοινὴ γνώμη εἶχαν ἄγνοια τοῦ ὅλου θέματος.

Στὴν Διεθνῆ Δελφικὴ Κίνηση αὐτὴ τὴν στιγμὴ συμμετέχουν οἱ ἀκόλουθες χῶρες: Γερμανία,'Ελβετία,'Ιαπωνία,'Εσθονία,Η.Π.Α., Καζακστάν, Λευκορωσία, Γεωργία, 'Ελλάδα, Κίνα, Κύπρος, Κροατία, Βιετνάμ, Κιργιζιστάν, Λιθουανία, Μολδαβία, Νότια Κορέα, Οὐκρανία, Πολωνία, 'Ρωσία, Σενεγάλη, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχία, Φιλιππῖνες, 'Ινδία (καί ὑπὸ ἔνταξη, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Βουλγαρία).

Οἱ χῶρες αὐτὲς ἔχουν ἱδρύσει Δελφικὰ Συμβούλια.

Κύριος σκοπός της Κινήσεως εἶναι ἡ ἀναβίωση τῶν Δελφικῶν ἀγώνων καὶ ἡ ὑποστήριξη συνολικὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ποὺ ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς μία ἀπὸ τὶς συνιστῶσες τοῦ δυτικοῦ κόσμου. Ταυτόχρονα ἡ δημιουργία διαύλων ἐπικοινωνίας μεταξὺ ἐθνικῶν καὶ διεθνῶν πολιτιστικῶν πρωτοβουλιῶν, καθὼς καὶ ἕνα δίκτυο ἐξαιρετικῶν καλλιτεχνικῶν προσπαθειῶν.

Τὸ ἱστορικὸ τῶν Δελφικῶν (Πυθικῶν) ἀγώνων μᾶς φέρνει ἔτσι 2600 χρόνια πίσω, στὴν 'Ελλάδα. Οἱ ἐν λόγῳ ἀγῶνες, ὅπως εἶναι γνωστό, διεξήγοντο ἕνα ἔτος πρὶν τούς 'Ολυμπιακοὺς ἀγῶνες, κυρίως στὸ χῶρο τοῦ θεάτρου, τῆς Μουσικῆς, καὶ τὴν Λυρικῆς σκηνῆς. Ἦσαν δὲ ἀφιερωμένοι στὸν Ἀπόλλωνα, ὁ ὁποῖος συμβόλιζε τότε τὸ φῶς καὶ τὸ κάλλος, τὴν μουσική, τὴν ἰατρική, τὴν μαντική. 'Η ἀρχαία ἑλληνικὴ θρησκεία ὑποχώρησε ἀπὸ τὸ προσκήνιο (ὅπως μοιάζει νὰ εἶναι ἡ κοινὴ μοῖρα ὅλων τῶν θρησκειῶν), ὅμως τὸ οὐσιαστικὸ πνεῦμα της (ἡ Φιλοσοφία, ἡ Τέχνη, ἡ Πολιτική) εἶναι πάντα παρὸν καὶ ἀναμφίβολα σήμερα ἐπηρεάζει εὐθέως τὴν ζωὴ τοῦ πλανήτη.

Τὸ 1894, χίλια πεντακόσια χρόνια μετὰ τὴν παύση τους, ὁ Γάλλος Πιὲρ Ντὲ Κουμπερντὲν πέτυχε τὴν ἀναβίωση τῶν 'Ολυμπιακῶν Ἀγώνων στὸ Παρίσι. ***Έναν αἰῶνα ἀργότερα 19 Ἔθνη (σὲ ἐπίπεδο κρατικῶν καὶ μὴ φορέων) ἵδρυσαν τὸ Διεθνὲς Δελφικὸ Συμβούλιο στὸ Βερολῖνο, μὲ σκοπὸ τὴν ἀνάδειξη τοῦ Δελφικοῦ Ἰδεώδους καὶ τῶν Δελφικῶν ἀγώνων, ὑπὸ τὴν ὀνομασία "Δελφειάδα" (Ἐνηλίκων καὶ Νέων).***

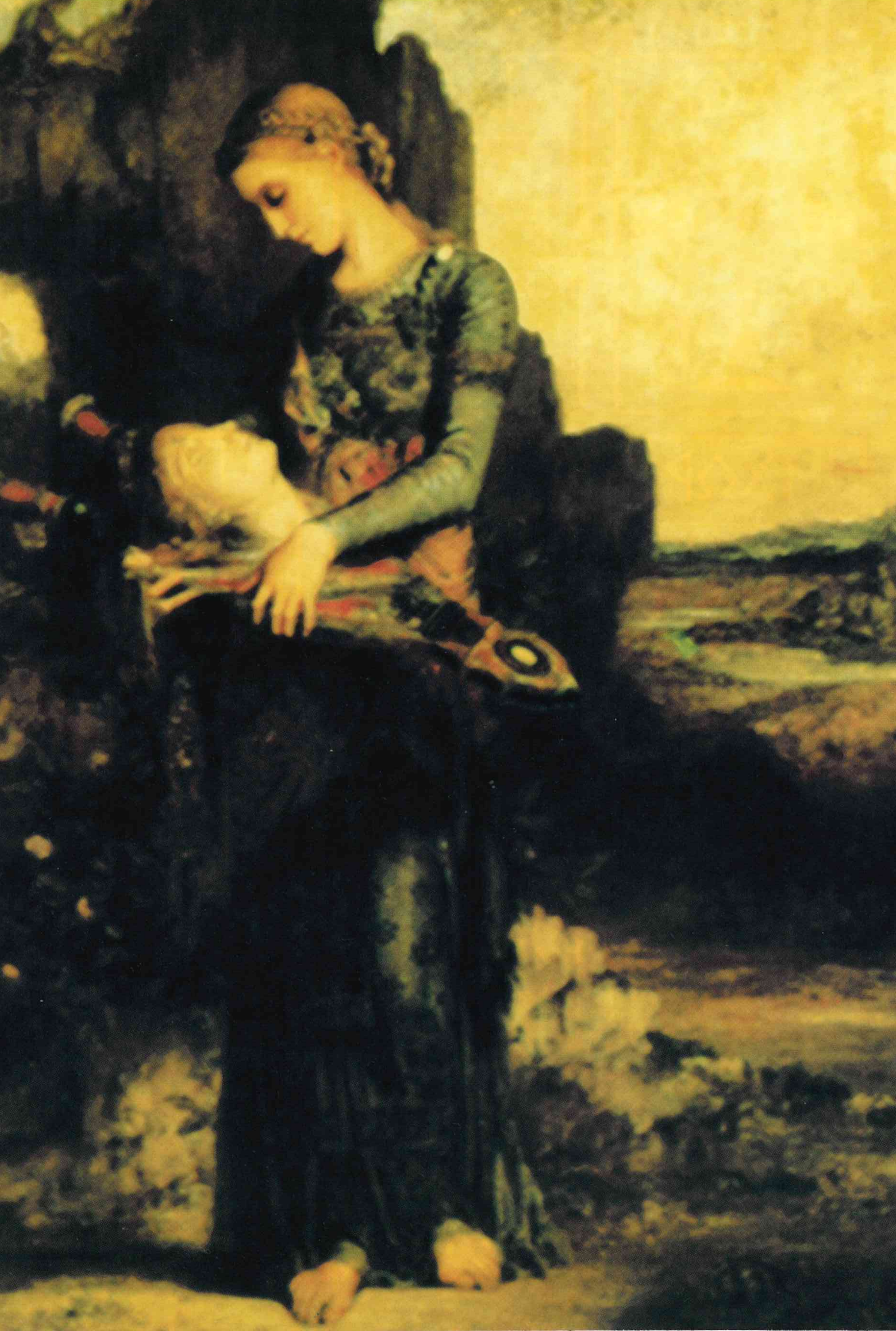
Τὸ Διεθνὲς Δελφικὸ Συμβούλιο προωθεῖ τὴν πνευματικὴ συνάντηση τῆς παγκόσμιας πολιτιστικῆς κληρονομιᾶς τῶν λαῶν, τὴν ἀποδοχὴ τῆς ἑτερότητας καὶ τοῦ σεβασμοῦ γιὰ ὅλους καὶ τὸν καθένα χωριστά, τοὺς πολιτισμοὺς τοῦ πλανήτη.

Τὸ θέρος τοῦ 2003 τὸ Γερμανικὸ Δελφικὸ Συμβούλιο μαζὶ μὲ τὸ Ἑλληνικὸ Δελφικὸ Συμβούλιο ἔχουν ἀναλάβει τὴν διοργάνωση τῆς "Δελφειάδας Νέων" στὶς πόλεις τῆς Ῥηνανίας -Βεστφαλίας (Περιοχή τοῦ Ῥουρ). Στὴν ἐκδήλωση αὐτὴ θὰ συμμετάσχουν 13.000 Νέων μέχρι 24 ἐτῶν ἀπὸ 30 χῶρες.

Μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε, δικαίως φαντάζομαι, ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἐμπειρία τοῦ τελευταίου αἰῶνος ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν ἀναβίωση τῶν 'Ολυμπιακῶν ἀγώνων, σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο, δημιούργησε τὶς κατάλληλες προϋποθέσεις καὶ τὸ ἀπαιτούμενο κλῖμα, γιὰ τὴν στροφὴ τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς παγκόσμιας κοινῆς γνώμης σὲ ἀξίες καὶ θεσμοὺς ποὺ φέρουν καθαρὰ τὴν ἑλληνικὴ πολιτιστικὴ ταυτότητα.

Τὰ φῶτα τῆς δημοσιότητας στρέφονται σήμερα πρὸς τὴν πλευρὰ τῆς 'Ελλάδας. Καὶ εἶναι σίγουρο ὅτι ἡ 'Ολυμπιάδα στὴν Ἀθήνα τοῦ 2004, τὸ Διεθνὲς Κέντρο 'Εκεχειρίας, καὶ ἡ Πολιτιστικὴ 'Ολυμπιάδα, συνθέτουν ἕναν ἀνοικτὸ ὁρίζοντα διεθνοῦς ἀλληλεγγύης καὶ ἐπαναφέρουν στὸ προσκήνιο τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο τῶν ἀνθρωπιστικῶν μας ἀξιῶν. Διότι ὁ καλούμενος Εὐρωπαϊκὸς ἢ Δυτικὸς Οὐμανισμὸς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μόνο ἡ ἀναζωπύρωση τῶν ἑλληνικῶν ἀξιῶν. Μέσα σὲ αὐτὸν τὸν ὁρίζοντα λοιπὸν ξαναβγαίνει στὴν ἐπιφάνεια ἡ ὀνομασία: ***Δελφοί.***

■

ΣΠΥΡΟΔΗΜΟΣ ΑΝΕΜΟΓΙΑΝΝΗΣ - ΣΙΝΑΝΙΔΗΣ*

ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΥΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Βασικὲς Ἀρχὲς

Ἡ ἀπόπειρα ἀντικειμενικῆς διερεύνησης τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Μυστηριακοῦ ὑλισμοῦ, ὡς ἐγχείρημα εἶναι δυσχερέστατο. Ἰδίως, ἂν τοῦτο πρόκειται νὰ ἐκτυλιχθῆ μέσα στὰ ἀναγκαστικῶς περιορισμένα πλαίσια ἑνὸς ἄρθρου. Ἐν τούτοις, εἶναι βέβαιον ὅτι, λογικῶς, ἡ ἀπόπειρα αὐτή, ὡς προσπάθεια, θὰ προσκρούση ἀναπόφευκτα στὶς διάχυτες σύγχρονες ἀνελεύθερες, - συγκριτικὰ πρὸς τὶς ἐκπληκτικῶς ἐλεύθερες ἐκεῖνες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων - ἀντιλήψεις περὶ ὕλης. Ἴσως, ἡ περισσότερο νομιμοποιημένη προσέγγιση στὶς περὶ ὕλης ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων - μέσα στὸ πλαίσιο τῶν ὁποίων ἄλλωστε, ἐπίσης νόμιμα, καταχωρίζονται καὶ οἱ ἀντίστοιχες περὶ ὕλης θέσεις τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Μυστηριακοῦ ὑλισμοῦ - εἶναι ἡ προκύπτουσα ἀπὸ τὴν ἐπεξεργασία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλοσοφικῆς κοσμολογίας. Συγκεκριμένα ἐρωτήματα ἐγείρονται γύρω ἀπὸ τὴν ἰδιόμορφη, ὡς ἄνω, θέση τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφικῆς κοσμολογίας, σχετικὰ μὲ τὴν κεντρικὴ τοποθέτησή της, ἡ ὁποία φωτίζει πολλὲς πλευρὲς τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Θεμέλια τούτου εἶναι ἡ ἀρχαιότερη Ἑλληνικὴ φιλοσοφικὴ κοσμολογικὴ θεώρηση. Πρόκειται γιὰ ἐκείνη ποὺ παραδόθηκε ἀπὸ τὸν Ὀρφέα. Ἡ ἀπόπειρα χρονολόγησης τῆς Ὀρφικῆς φιλοσοφικῆς κοσμολογίας ἐπεκτείνεται στὴν ἀντικειμενικὴ ἀντιμετώπιση πολύπλευρων ἔνδοθεν καὶ ἔξωθεν λυσσαλέων προσπαθειῶν ὥστε νὰ μειωθῆ, τελείως ἀνόητα, τὸ εὖρος τῆς ἐξέλιξης τοῦ χρονικοῦ "γίγνεσθαι" τῶν Ἑλλήνων. Μέσα στὶς ἀπηνεῖς προσπάθειες ποικίλων ὁμάδων νὰ ἐξαφανισθῆ ὁ,τιδήποτε ἔχει σχέση μὲ τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνικὸ Πνευματικὸ πολιτισμό, ἡ τακτικὴ αὐτὴ περιλαμβάνει καὶ τὸν Ὀρφέα, γιὰ τὸν ὁποῖο, οἱ συνεχῶς ἀνανεούμενοι αὐτοὶ κύκλοι, προβάλλουν τὴν δῆθεν μυθική του ὑπόσταση. Ἀντίθετα, ὅλος ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς κόσμος ἀναγνωρίζει στὸν Ὀρφέα τὸν ἀναμορφωτὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς θρησκείας καὶ τὸν θεωρεῖ ὡς τὸν μέγιστό του θεολόγο.

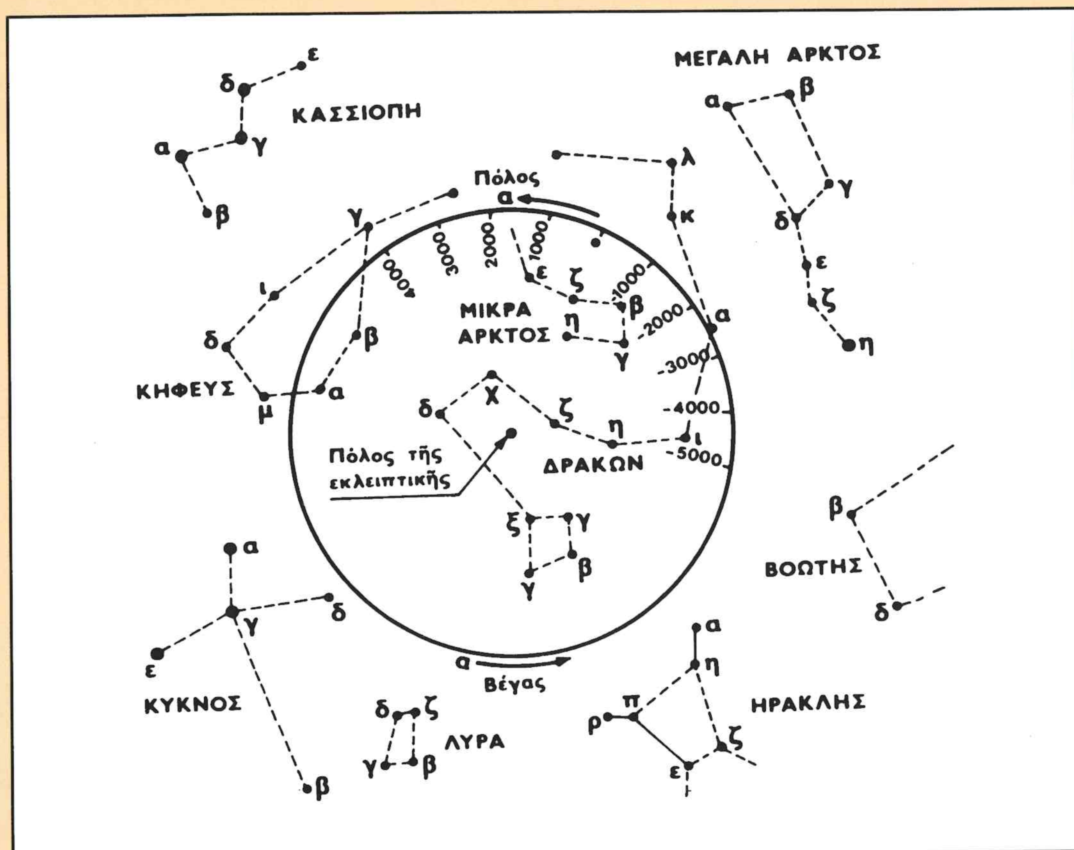
* *Διδάκτωρ Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*

Θεμελιώδης Συμβολὴ Χασάπη

Ὁ χρονικὸς ἱστορικὸς ἐντοπισμὸς τῆς γένεσης τῆς Ὀρφικῆς φιλοσοφικῆς κοσμολογίας μπορεῖ, κατὰ τὸν ἀστρονόμο Κ. Χασάπη, νὰ γίνῃ μέσα ἀπὸ τὰ ἀστρονομικὰ στοιχεῖα ποὺ καταγράφουν οἱ λατρευτικοὶ Ὀρφικοὶ Ὕμνοι. Ὁ Κ. Χασάπης δημοσίευσε στὴ διδακτορική του διατριβὴ "Ἡ Ἑλληνικὴ ἀστρονομία τῆς Β' χιλιετηρίδος π.Χ, κατὰ τοὺς Ὀρφικοὺς Ὕμνους" (Ἀθῆναι, 1967), ὅτι σὲ δύο Ὀρφικοὺς Ὕμνους ἀναφέρεται ἡ περιοδικὴ ἐμφάνιση, ἀνὰ περίπου 10.000 χρόνια, μιᾶς συγκεκριμένης ζωδιακῆς ἰδιομορφίας (στὸ ἑξῆς ΣΖΙ), ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ γιὰ χρονικὸ διάστημα περίπου 500 ἐτῶν. Μετὰ τὴν παρέλευση τῶν περίπου 500 αὐτῶν ἐτῶν, ἡ ΣΖΙ παραχωρεῖ τὴν θέση της στὴν συνήθη χωροταξικὴ κανονικότητα τῶν ζωδίων. Οἱ ΣΖΙ αὐτὲς ἐπανέρχονται, ὡς προειπώθηκε, περίπου κάθε 10.000 χρόνια. Ἡ διασταυρούμενη αὐτὴ διπλὴ ἀστρονομικὴ ἀναφορά, μέσα στοὺς Ὀρφικοὺς Ὕμνους, τῆς περιοδικῶς ἐμφανιζόμενης αὐτῆς ΣΖΙ, ἐπιτρέπει νὰ ἐπιχειρηθῇ μιὰ ἀντικειμενικὴ ἀστρονομικὴ χρονολόγηση τῶν Ὀρφικῶν Ὕμνων, διότι, προφανῶς, ὁ συνθέτης αὐτῶν τῶν Ὕμνων ἔζησε κάτω ἀπὸ μιὰ τέτοια ΣΖΙ. Ποιὰ ὅμως εἶναι αὐτὴ ἡ ΣΖΙ; Ἡ πιὸ πρόσφατη ΣΖΙ (στὸ ἑξῆς ΣΖΙ, -1841) ἐπικρατοῦσε, κατὰ τὸν Χασάπη, περίπου ἀπὸ τὸ -1841 ἕως τὸ -1366 [1]. Ἡ ἀμέσως προηγούμενη ΣΖΙ ἐμφανίστηκε περίπου 10.000 χρόνια πρίν, ὁπότε, ὀπισθοχωρῶντας ἀνάλογα πίσω ἀπὸ τὸν χρονικὸν ὁρίζοντα τοῦ -1841, φθάνουμε στὸ περίπου -11841, καθὼς 1841+10.000 = 11.841. Αὐτὴ εἶναι ἡ (ΣΖΙ-11841). Ἡ χρονολόγηση αὐτή, ὡς (ΣΖΙ,-11841), γιὰ τοὺς Ὀρφικοὺς Ὕμνους, ἂν καὶ προτάθηκε ἀπὸ τὸν Χασάπη στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, ὡς ἡ περισσότερο ὀρθή, δὲν ἔγινε ἁρμοδίως ἀποδεκτὴ γιὰ πολλοὺς θλιβεροὺς καὶ ἀπαράδεκτους λόγους. Ἔτσι, ἡ ὡς ἄνω διατριβή, τελικῶς, διαδήλωσε ἀναγκαστικὰ τὸν ὁπωσδήποτε ἐσφαλμένο ὁρίζοντά της (ΣΖΙ, - 1841). Γιὰ τὴν ἱστορία, ἄς σημειωθῇ ὅτι ὁ Χασάπης δὲν ἀποδέχθηκε τὴν πεντακοσάδα τῶν ἐτῶν -1841 ἕως καὶ -1366, ὡς προσδιοριστικὴ τῆς χρονολόγησης τῶν Ὀρφικῶν κειμένων, διότι δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ζοῦσε κατὰ την (ΣΖΙ, -1841) ὁ Ὀρφεύς, ποὺ φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ἦταν σύγχρονος τοῦ Τρωϊκοῦ Πολέμου. Ἡ χρονολόγηση ἐξάλλου τῆς σύρραξης αὐτῆς συνεχῶς ὀπισθοβατεῖ, κατὰ τὶς ἀνανεούμενες ἔρευνες, μὲ τάση νὰ διολισθαίνῃ, ὁλοένα καὶ βαθύτερα, πίσω ἀπὸ τὸν ὁρίζοντα τοῦ -3.500.

Προώθηση θέσεων Χασάπη

Δύο ἀντικειμενικὲς ἐνδείξεις ὁδήγησαν τὸν γράφοντα σὲ μιὰ σειρὰ διαπιστώσεων ποὺ ἀποκτοῦν αὐτονόητη ἐπισήμανση νέων ἀνακατατάξεων στὴν διαμόρφωση πρόδηλων καὶ μάλιστα ἀβίαστων συμπερασμάτων σὲ πολλοὺς τομεῖς. Τὸ πρῶτον ἀντικειμενικὸ στοιχεῖο εἶναι ἡ χρονολόγηση τῆς διάρκειας τῆς τήξης τῶν πάγων, μεταξὺ τοῦ περίπου -20.000 μέχρι τοῦ περίπου -8.000. Πλεῖστες ὅσες ἔρευνες εἰδικῶν ἐπιστημόνων προσδιορίζουν τὸν τελευταῖο κατακλυσμό, τὸν ὀνομαζόμενο τοῦ Δευκαλίωνος, στὰ ἔτη περίπου τοῦ -12.000[2]. Μέσα στὴν παρατεταμένη κατακλυσμικὴ αὐτὴ καταστροφή, γύρω στὸ -12.000, ἀλλὰ καὶ μέσα ἀπὸ ἐξελισσόμενες ταυτόχρονες γεωλογικὲς καταστροφὲς τοῦ πλημμυρισμένου Ἑλληνικοῦ χώρου, λογικῶς, ἀποκλείεται ἡ περίπτωση νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ ἡ νομιμοποίηση τῆς πολύπλευρης σκοπιμότητας νὰ εἶχε συνθέσει ὁ Ὀρφεὺς Ὕμνους μέσα σὲ ἕνα τέτοιο τοπίο γεωλογικοῦ ὀλέθρου. Ἕνα σοβαρότατον ἀντικειμενικὸ στοιχεῖο διαμορφώνεται ἀπὸ τὴν παντελῆ παρασιώπηση οἱουδήποτε κατακλυσμοῦ μέσα στὸ κείμενο τῆς "Θεογονίας" τοῦ Ἡσιόδου. Ἡ παρασιώπηση αὐτὴ φαίνεται νὰ μὴ δικαιολογεῖται. Πράγματι, ἐπειδὴ ὁ Ἡσίοδος ἔζησε περίπου το -750, δηλ. μετὰ ἀπὸ τὸν κατακλυσμόν, ἀναμένεται ὅτι λογικῶς ἔπρεπε νὰ ἀναφέρῃ τὸ γεγονὸς αὐτὸ στὴ "Θεογονία", ἡ ὁποία εἶναι μιὰ ἰδιότυπη περιγραφὴ τῆς "ἱστορίας" τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ἡ παράλειψη ἑνὸς τόσο σημαντικοῦ γεωφυσικοῦ γεγονότος, μέσα σὲ ἕνα περιγραφικὸ τῆς "ἱστορίας" τῆς ἀνθρωπότητας κείμενο, στοιχειοθετεῖ τὴν ἀντίληψη ὅτι ἴσως δὲν εἶναι συνθέτης τῆς "Θεογονίας" ὁ Ἡσίοδος, ἀλλὰ κάποιος, ὁ ὁποῖος, ἐπειδὴ ἔζησε πρὶν ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸ του -12.000, λογικῶς δὲν τὸν ἀναφέρει πράγματι μέσα στὴ "Θεογονία". Στὴν περίπτωση αὐτή, ἴσως ὁ Ἡσίοδος νὰ κατέγραψε ὅ,τι ἄκουσε. Ἡ "Θεογονία" ὅμως τοῦ Ἡσιόδου, περιέχει Ὀρφικοὺς κοσμολογικοὺς ὅρους, ὅπως τὸ "Χάος", ὁ ""Ερως" καὶ ἡ "Νύξ". Ἡ ὕπαρξη αὐτῶν τῶν Ὀρφικῶν ὅρων, ἐπιτρέ-

Σύμφωνα μὲ τὸν ἀστρονόμο Κ. Χασάπη, ἀνὰ περίπου 10.000 χρόνια, μία συγκεκριμένη ζωδιακὴ ἰδιομορφία ἐπικρατεῖ γιὰ χρονικὸ διάστημα περίπου 500 ἐτῶν. Μετὰ τὴν παρέλευση τῶν περίπου 500 αὐτῶν ἐτῶν, ἡ ΣΖΙ παραχωρεῖ τὴν θέση της στὴν συνήθη χωροταξικὴ κανονικότητα τῶν ζωδίων.

πει τὴν ἀναπόφευκτη ὑπόθεση ὅτι ὁ ἄγνωστος συνθέτης τοῦ κειμένου τῆς "Θεογονίας" γνώριζε τὴν ὕπαρξη Ὀρφικῶν κοσμολογικῶν ὅρων. Οἱ ὅροι αὐτοὶ θὰ πρέπει νὰ ἀναχθοῦν στὴν χρονικὴ περίοδο τῆς Συγκεκριμένης Ζωδιακῆς Ἰδιομορφίας πού, πρὶν ἀπὸ τὸ -11840, σχηματίστηκε γύρω στὸ -21840, σύμφωνα μὲ τὰ προεκτεθέντα γιὰ τὴν σχέση τῶν ἐπαναλαμβανόμενων Συγκεκριμένων Ζωδιακῶν Ἰδιομορφιῶν (ΣΖΙ) καὶ χρονολόγησης, κατὰ τὸν Χασάπη, τῶν Ὀρφικῶν Ὕμνων. Ὕστερα ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐπισημάνσεις, κυρίαρχο ἀντικειμενικὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ Ὀρφεὺς εἶχε, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τὴν ἀκμή του περίπου κατὰ τὸ -21840. Ὡς δεύτερο συμπέρασμα ἔρχεται ἡ δίκαιη ἀπόδοση στὸν Ἑλληνικὸ Πνευματικὸ πολιτισμὸ ἑνὸς καταρχὴν χρονικοῦ εὔρους ἀναπνοῆς, κατ' ἀντίθεση πρὸς τὸ διεθνῶς καταδικασμένο νὰ συμπιεσθῇ ἱστορικὸ "γίγνεσθαι" τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὁ δῆθεν εὑρηματικός, ἄλλωστε, ἰσχυρισμὸς ὅτι τὸ ὄνομα Ὀρφεὺς καλύπτει συλλογικὴ θεολογικὴ προσπάθεια ὁμάδας, στὴν ὁποία θὰ μποροῦσε νὰ ἀποδοθῇ ἡ ἵδρυση τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς θρησκείας, δὲν εὐσταθεῖ, διότι οὐδεμία θρησκεία ἱδρύθηκε ποτὲ ἀπὸ συλλογικὴ ἐργασία. Ὅλες οἱ γνωστὲς θρησκεῖες ἔχουν ἕνα καὶ μοναδικὸ ἱδρυτή. Συνδυάζοντας τόσο τὴν κορυφαία θέση τοῦ Ὀρφέως, ὅσον καὶ ὅτι πρῶτος παρουσίασε τὴν πιὸ ὁλοκληρωμένη φιλοσοφικὴ κοσμολογία, γίνεται κατανοητό, γιατὶ σχεδὸν ὅλοι οἱ ἑπόμενοι Ἕλληνες φιλόσοφοι ἀσπάσθηκαν τὶς κοσμολογικὲς θέσεις τοῦ Ὀρφέως. Ἡ θεολογικὴ ἀναμόρ-

φωση ποὺ ἐπέφερε ὁ μέγιστος αὐτὸς θεολόγος τῶν Ἑλλήνων ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸν Πυθαγόρα, τὸν Σωκράτη, τὸν Πλάτωνα καὶ τοὺς διαδόχους τοῦ Πλάτωνος. Σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸν Σπεύσιππο, ὁ Ἀριστοτέλης δὲν κατανόησε τὴν Ὀρφικὴ παράδοση καὶ ἡ ἀδυναμία του αὐτὴ ἦταν ἡ κύρια αἰτία ποὺ τὸν ἀπομάκρυνε νομίμως ἀπὸ τὸ νὰ γίνῃ διάδοχος τοῦ Πλάτωνος στὴν Ἀκαδημία. Ἡ Ὀρφικὴ θεολογικὴ ἀναμόρφωση διαχέεται σ' ὅλη τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ γραμματεία. Ἡ ἀναμόρφωση αὐτὴ πέρασε μέσα στοὺς Μυστηριακοὺς ὁρίζοντες, σὲ τέτοιο βάθος, ὥστε ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ μυστηριακὴ πραγματικότητα, ἡ πολυποίκιλη, νὰ ὀχοδρομηθῇ πάνω στὶς ἐξαγγελθεῖσες ἀπὸ τὸν Ὀρφέα ἀντιλήψεις του περὶ ἀντικειμενικῆς ὑλικῆς πραγματικότητας. Πῶς ὅμως ὅλα αὐτὰ συνδυάζονται;

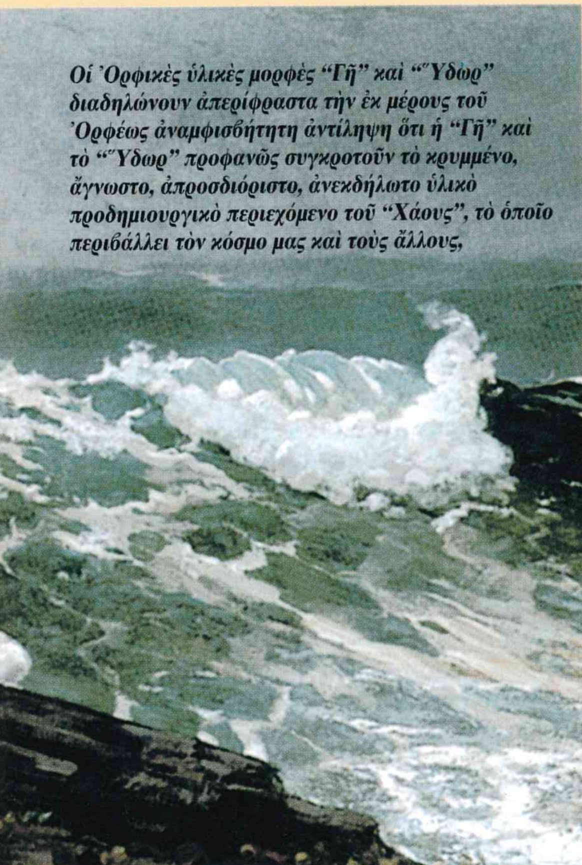
Ὀρφικὴ φιλοσοφικὴ κοσμολογία

Ἡ πανάρχαιη Ὀρφικὴ φιλοσοφικὴ κοσμολογία ἐγκαθιδρύει θέσεις σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ ἐπιστητοῦ. Πάνω σὲ αὐτὲς τὶς θέσεις ἱδρύθηκε ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς Πνευματικός πολιτισμός.

Ὁ Ὀρφεὺς ἀναφέρει ὅτι ὁ κόσμος μας ἄρχισε νὰ διαμορφώνεται ΜΕΣΑ σὲ ἕνα ὑλικῆς, προφανῶς, φύσης ἀπροσδιόριστο, ἀόριστο, ἀνεκδήλωτο περιβάλλον, τὸ ὁποῖον ὀνόμασε "ἄρρητον ἀρχήν" ἢ "Χάος"[3]. Μὲ τὸν ὅρο "ἄρρητον" ὁ Ὀρφεὺς εἰσάγει τὴν ἔννοια τῆς ἀποφατικῆς θεολογίας. Μέσα στὸ προδημιουργικὸ "Χάος" ἐκδηλώθηκαν, κατὰ τὸν Ὀρφέα, δύο μορφὲς ὕλης, τῶν ὁποίων τὴν ὑλικὴ φύση ἡ ὀνομασία τους προσδιορίζει. Ἡ πρώτη μορφὴ ὕλης ποὺ ἐκδηλώθηκε ἔχει, κατὰ τὸν Ὀρφέα, ἀτομικὴ φύση καὶ ὀνομάσθηκε "Γῆ". Ἡ ἄλλη μορφὴ ὕλης μοιάζει μὲ νερὸ καὶ ὀνομάσθηκε ἀπὸ τὸν Ὀρφέα "Ὕδωρ" [4]. Ἡ ἑπόμενη ἐξελικτικὴ βαθμίδα τῆς ὑλικῆς μορφῆς "Ὕδωρ" ὀνομάσθηκε ἀπὸ τὸν Ὀρφέα "Αἰθήρ". Οἱ Ὀρφικὲς ὑλικὲς μορφὲς "Γῆ" καὶ "Ὕδωρ" διαδηλώνουν ἀπερίφραστα τὴν ἐκ μέρους τοῦ Ὀρφέως ἀναμφισβήτητη ἀντίληψη ὅτι ἡ "Γῆ" καὶ τὸ "Ὕδωρ" προφανῶς συγκροτοῦν τὸ κρυμμένο, ἄγνωστο, ἀπροσδιόριστο, ἀνεκδήλωτο ὑλικὸ προδημιουργικὸ περιεχόμενο τοῦ "Χάους", τὸ ὁποῖο περιβάλλει τὸν κόσμο μας καὶ τοὺς ἄλλους, φυσικά, σὲ κατάσταση γέννησης καὶ στὴ συνέχεια ἐξέλιξης, κόσμους. Κατὰ τὸν Ὀρφέα, τὸ ἀνεκδήλωτης καὶ ἀπροσδιόριστης ὑλικῆς, ὁπωσδήποτε, φύσης "Χάος". ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ. Εἶναι, ὅμως, τὸ "Χάος", κατὰ τὸν Ὀρφέα, ΘΕΙΟΤΑΤΟ. Ἄρα, τό "Χάος", ἡ προδημιουργικὴ αὐτὴ κατάσταση τῶν κόσμων, γιὰ τοὺς Ἕλληνες, εἶναι ΑΠΡΟΣΩΠΟ ΥΛΙΚΟ ΘΕΙΟΤΑΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ, τὸ ὁποῖο ἀπὸ τὰ ἔγκατά του φέρει σὲ ἐκδήλωση, ΜΕΣΑ του, τὶς δύο κατὰ τὸν Ὀρφέα, θεῖες ἀπρόσωπες ΟΥΧΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ, ὑλικὲς κοσμογονικὲς οὐσίες, τὴν "Γῆ" πρῶτα καὶ μαζὶ μ' αὐτὴν τὸ "Ὕδωρ". Θεωρητικῶς, ὁ κόσμος μας συνεχῶς ἀνανεώνεται μὲ ἄτομα "Γῆς" πού, περιβαλλόμενα πανταχόθεν ἀπὸ "Ὕδωρ"- "Αἰθέρα", κολυμποῦν μέσα στὸ "ὑδάτινο"- "αἰθερικό" περιβάλλον τους. Τὸ κοσμογονικὸ αὐτὸ σύστημα ἀποτελεῖ τὸ συνεχῶς ἐκδηλούμενο περιεχόμενο τοῦ "Χάους". Τὸ ἐκδηλούμενο σύστημα τῶν δύο ὑλικῶν κοσμογονικῶν οὐσιῶν συνεχῶς διερύ-

νεται, καθὼς δέχεται, μέσα στὸν αὐξανόμενο "χῶρο" - ""Υδωρ"- "Αἰθήρ", νέες ἐκδηλούμενες "ποσότητες" ἀπὸ τὸ ἀνεκδήλωτο, διπλῆς ὑλικῆς φύσης, "περιεχόμενο" τοῦ "Χάους". Τὴν διαστολὴ αὐτὴ τοῦ κόσμου ἀνακάλυψε ὁ Hubble, κατὰ τὴν δεύτερη δεκαετία τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Ὁ Ὀρφεὺς εἶχε προσδιορίσει αὐτὴ τὴν διαστολή, τότε, ὡς μιὰ ἀπὸ τὶς κύριες λειτουργίες τῆς Φύσης. Κατὰ τὸν Ὀρφέα, οἱ δύο ὑλικὲς κοσμογονικὲς οὐσίες "Γῆ" καὶ ""Υδωρ"- "Αἰθήρ" ἐκφράζουν σταθερῶς καὶ συνεχῶς, ὡς ἰδιότητες τῆς δίμορφης ὕλης, τὸ ἐξωτερικευόμενο ῥυθμιστικὸ καθεστὼς τῶν οὐχὶ πνευματικῶν Φυσικῶν Νόμων τῆς ἀπρόσωπης ὑλικῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικότητας. Φύση εἶναι, κατὰ τὸν Σ. Νάγο, τὸ σύνολο τῶν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ δράσει οὐσιῶν καὶ Νόμων τῶν ἐκδηλούμενων σὲ μορφὲς καὶ συνειδήσεις ἀνὰ τὸν ἄπειρο χῶρο. Κατ' Ὀρθὸ Λόγο, συνεπῶς, ἕπεται ὅτι ἡ ἐξελικτικὴ μέσῳ τοῦ πνεύματος

Οἱ Ὀρφικὲς ὑλικὲς μορφὲς "Γῆ" καὶ ""Υδωρ" διαδηλώνουν ἀπερίφραστα τὴν ἐκ μέρους τοῦ Ὀρφέως ἀναμφισβήτητη ἀντίληψη ὅτι ἡ "Γῆ" καὶ τὸ ""Υδωρ" προφανῶς συγκροτοῦν τὸ κρυμμένο, ἄγνωστο, ἀπροσδιόριστο, ἀνεκδήλωτο ὑλικὸ προδημιουργικὸ περιεχόμενο τοῦ "Χάους", τὸ ὁποῖο περιβάλλει τὸν κόσμο μας καὶ τοὺς ἄλλους,

προέκταση τῶν Νόμων τῶν δύο ὑλικῶν οὐσιῶν "Γῆ" καὶ ""Υδωρ" - "Αἰθήρ" ποὺ δομοῦν τὸ ὑλικὸ ψυχικὸ ἄτομο, συντελεῖ στὴν ἐμφάνιση τῶν πνευματικῶν Νόμων. Ἐπειδή, κατὰ τὸν Ὀρφέα, οἱ Νόμοι τῆς Φύσης εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τοὺς τρόπους λειτουργίας τῶν δύο ὑλικῶν κοσμογονικῶν οὐσιῶν, ἕπεται ὅτι, ἡ ὅποια ἐκδήλωση μέσα στὴ Φύση, λογικῶς, καὶ τελικῶς πρέπει θεμελιωδῶς νὰ ἀναχθῇ στοὺς τρόπους λειτουργίας τῶν δύο ὑλικῶν κοσμογονικῶν οὐσιῶν. Τοῦτο συγκροτεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ "κλειδιά" ἑρμηνείας τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ τοῦ Πλάτωνος, ὁ ὁποῖος ἀκολουθεῖ τὴν Ὀρφικοπυθαγόρεια μυστηριακὴ παράδοση.

Ψυχογονία κατ' Ὀρφέα

Στὶς θεογονίες του, ἢ ἄλλως κοσμογονίες του, ὁ Ὀρφεὺς ἁπλῶς ὑπαινίσσεται, αἰτιολογημένα προφανῶς, τὴν ὕπαρξη τῆς ψυχῆς, γιὰ τὴν ὁποία δὲν κάνει σαφῆ λόγο. Ὅσον καὶ ἐὰν τοῦτο φαίνεται περίεργο, ἐν τούτοις, ἡ φαινομενικὴ αὐτὴ παρασιώπηση ἀποτελεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς ἰσχυρότερες ἀξιωματικῆς φύσης διδασκαλίες τοῦ Ὀρφισμοῦ, ἡ θεμελιώδης σημασία τῆς ὁποίας, ὅσον καὶ ἐὰν κρύβεται μέσα στὶς συμβολικὲς πτυχὲς τῆς μυστηριακῆς ἐπιστήμης τῶν Ἑλλήνων, φωτίζει τὸ μέγα "ἄρρητον" τῆς θεολογίας τῶν μυστηριακῶν Ὀρφικῶν θεσμοθεσιῶν. Κατὰ τὴν Ὀρφικὴ θεολογία, κάθε ὑλικὸ ἄτομο τῆς Ὀρφικῆς "Γῆς" θὰ ἐξελιχθῇ μέσα στὴ ῥοὴ ἑκατομμυρίων ἐτῶν στὴν ἑπομένη ἐξελικτική του βαθμίδα, ἡ ὁποία ὀνομάσθηκε ἀπὸ τὸν Ὀρφέα "Ὠόν"[5], δηλ., "αὐγό". Κάθε "Ὀρφικὸν Ὠόν", ὅπως ὀνομάσθηκε ἀπὸ τοὺς μεταγενέστερους, θὰ μεταμορφωθῇ σὲ προσωπικὸ θεῖον πνευματικὸν ὄν. Ἡ μεταμορφωτική, ὡς ἄνω, πορεία τοῦ κάθε "Ὀρφικοῦ Ὠοῦ", ΑΠΑΙΤΕΙ χρόνον ἐπώασης τῆς κυοφορούμενης μεταμόρφωσης τοῦ ἐξελιγμένου ὑλικοῦ ἀτόμου Ὀρφικῆς "Γῆς" σὲ θεῖο προσωπικὸ πνευματικὸ ὄν, δηλ. σὲ προσωπικὸ θεό. Ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς ΕΠΩΑΣΗΣ τοῦ κάθε ἐξελιγμένου ὑλικοῦ ἀτόμου Ὀρφικῆς "Γῆς" σὲ προσωπικὸ θεό, τὸ ἐξελιγμένο ἄτομο Ὀρφικῆς "Γῆς" ὀνομάσθηκε "Ὠόν" ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν μέγιστο θεολόγο τῶν Ἑλλήνων Ὀρφέα. Προφανῶς, ὁ Ὀρφεὺς ἠθελημένα παρασιωπᾷ τὴν ἐνδιάμεση βαθμίδα ψυχή, μεταξὺ ἑνὸς ἐξελιγμένου ὑλικοῦ ἀτόμου Ὀρφικῆς "Γῆς", τὸ

ὁποῖον ὀνομάζεται "Ὠόν", δηλ. "αὐγό" καὶ ἑνὸς προσωπικοῦ θεοῦ. Προφανῶς, μὲ τὴν παρασιώπηση αὐτή, ὁ Ὀρφεὺς θέλει νὰ δείξη τὴν ἄμεση σχέση ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ ἑνὸς ἀπειροελάχιστου ὑλικοῦ ἀτόμου Ὀρφικῆς "Γῆς" καὶ τῆς ψυχῆς ἑνὸς ἀπὸ τοὺς θεούς, δηλ. ἀπὸ τὰ θεῖα προσωπικὰ πνευματικὰ ὄντα. Μὲ αὐτὴ τὴν παρασιώπηση τῆς ἐνδιάμεσης ψυχικῆς βαθμίδας ὁ Ὀρφεὺς προβάλλει τὴν ὑπέρτατη ἀξιωματικὴ θέση τῶν ἀρχαίων Ὀρφικῶν Μυστηρίων ὅτι τὸ ΠΝΕΥΜΑ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΟΝ ΤΗΣ ΥΛΗΣ. Τὴν Ὀρφικὴ αὐτὴ παρασιώπηση ἔκρινε ὁ Πυθαγόρας ὅτι μποροῦσε νὰ τὴν παρακάμψη. Μέσα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Πυθαγόρειου Τιμαίου τοῦ Λοκροῦ "Περὶ ψυχᾶς κόσμῳ" διαρρέει ἡ περὶ ψυχῆς μυστηριακὴ θέση τοῦ Πυθαγόρα. Ὁ Τίμαιος ὁ Λοκρὸς ἀποκαλύπτει προφανῶς ὅτι ὁ Πυθαγόρας θεωροῦσε ὅτι ἡ ψυχή, ὡς ὑλικὸν ψυχικὸν ἄτομο, συγκροτεῖται ἀπὸ ἕνα ὑλικὸν ἄτομον Ὀρφικῆς "Γῆς" ἀναμιχθὲν μὲ Ὀρφικὸν "Αἰθέρα". Στὸ ἔργο "Περὶ ψυχᾶς κόσμῳ" τοῦ Τιμαίου τοῦ Λοκροῦ βασίσθηκε ὁ Πλάτων, γιὰ νὰ συνθέση τὸν δικό του "Τίμαιο" (35Α), ἔχοντας ἀποδεχθῆ καὶ ἀκολουθήσει τὶς Πυθαγόρειες μυστηριακὲς θέσεις περὶ συγκρότησης τοῦ ὑλικοῦ ψυχικοῦ ἀτόμου ἀπὸ τὶς δύο Ὀρφικὲς ὑλικὲς κοσμογονικὲς οὐσίες.

Θεογονία κατ' Ὀρφέα

Ἐπειδὴ ἡ ψυχή, ὡς ὑλικὸν ψυχικὸν ἄτομο, κατὰ τὴν Ὀρφικοπυθαγόρεια μυστηριακὴ παράδοση, εἶναι φύσει ἀθάνατη, καθὼς ἄλλωστε ἀνώλεθρη εἶναι ἡ ὑλικὴ φύση τῶν δύο ὑλικῶν θείων, κατ' Ὀρφέα, κοσμογονικῶν οὐσιῶν, οἱ ὁποῖες συγκροτοῦν τὸ ὑλικὸ ψυχικὸ ἄτομο, ὁδεύει ἡ ψυχὴ τὴν ἀέναη ἐξελικτική της πορεία μέσα στὸν ἄπειρο χρόνο. Ἕνα τμῆμα τῆς ἐξελικτικῆς πορείας τοῦ ὑλικοῦ ψυχικοῦ ἀτόμου εἶναι ἐκεῖνο, ὅπου, ἡ ψυχὴ παραλαμβάνεται ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ μυστηριακὴ θεογονία. Στὸ ἀκροτελεύτιο αὐτὸ τμῆμα τῆς ἐξελικτικῆς της πορείας, μέσα στὸν ἀνθρώπινο ὁρίζοντα, καθὼς προετοιμάζεται πλέον ἡ ψυχὴ νὰ ἐγκαταλείψη τὸ ἀνθρώπινο ἐπίπεδο, τίθεται κάτω ἀπὸ τὴν θεία μυστηριακὴ θεογονικὴ ἀντίληψη. Μέσα στὶς χιλιετίες, τὸν ὑλικὸν ψυχικὸν ἄτομον ἄλλαξε συνεχῶς νέους βελτιωμένους αἰθεροσωματικοὺς φορεῖς. Ἔτσι νομιμοποιεῖται ἡ φυσικὴ διαδικασία, κατ' Ὀρφέα, τῆς ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΗΣ. Ἡ ἐξέλιξη τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς ὑπηρετεῖται κατὰ τὸν Ὀρφέα, μὲ τὴν ἀπόκτηση διὰ ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΗΣ νέου σωματικοῦ φορέα, ὅταν ἡ ἀναπόφευκτη φθορὰ τοῦ προηγούμενου ἀπαιτεῖ, γιὰ τὴν συνέχιση τῆς ἐξελικτικῆς προόδου τῆς ψυχῆς, νέον, καταλληλότερο σωματικὸν ὀργανισμόν, ὥστε ὁ νέος αὐτὸς φορέας νὰ ἀνταποκριθῆ στὶς ἀποκτηθεῖσες, κατὰ τὴν προηγούμενη ἐνσάρκωση τῆς ψυχῆς, νέες της δυνάμεις. Οἱ συνεχῶς ἐξελισσόμενες δυνάμεις τῆς ψυχῆς ὁδηγοῦν στὴν ἀέναη καὶ πέραν τοῦ ἀνθρώπινου ἐπιπέδου πρόσκτηση συνεχῶς νέων τελειότερων ψυχικῶν ΑΙΘΕΡΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ. Ἔτσι, νομιμοποιοῦνται, κατὰ τὸν Ὀρφέα, οἱ θεῖες τάξεις τῶν θεῶν, ὅπως ἐπίσης καὶ σὲ πιὸ ἐξελιγμένο θεῖον ἐπίπεδον, οἱ τάξεις τῶν μεγάλων καὶ ἐλασσόνων Ὀλυμπίων θεῶν. Προτοῦ ἐξαντληθοῦν οἱ δυνατότητες τοῦ γήϊνου ἐπιπέδου στὴν προσφορὰ ὁλονὲν καὶ πιὸ τέλειου σωματικοῦ φορέα, τὸ ὑλικὸν ψυχικὸν ἄτομον, ἐξελικτικῶς καὶ νομίμως εἰσέρχεται στὶς ἀρχαῖες Ἑλληνικὲς θειότατες μυστηριακὲς θεσμοθεσίες, ὅπου, ἡ ψυχὴ θὰ προετοιμασθῆ σταδιακῶς, ἀπὸ ἐνσάρκωση σὲ ἐνσάρκωση, γιὰ τὴν ἀπόκτηση τελικῶς θείου αἰθερικοῦ ψυχικοῦ περιβλήματος. Τοῦτο, τελικῶς κατὰ τὸν Ὀρφέα, θὰ ἀντικαταστήση τὸν ἀνίσχυρο πιὰ ἀνθρώπινο ὀργανισμὸ νὰ προσφέρη στὴν ψυχὴ νέες ἐξελισσόμενες ὑπηρεσίες. Οἱ συλλογικῶς προσδιοριζόμενες, ὡς ἐκθεωτικές, αὐτὲς ἱεροπραξίες τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν Μυστηρίων συντονίζονται μὲ συνεχῶς καταβαλλόμενες ἀπὸ τοὺς μυούμενους παράλληλες ἐξαγνιστικὲς προσπάθειες, ὡς αὐτὲς διδάσκονται ἀπὸ τοὺς μυσταγωγούς. Οἱ προσπάθειες αὐτὲς ἀρχίζουν ἤδη ἀπὸ τὸ εἰσαγωγικὸ μυστηριακὸ ἐπίπεδο καὶ συνεχίζονται στὰ συνεχῶς ἀνώτερα μυστηριακὰ ἐκθεωτικὰ ἐπίπεδα.

Μυστηριακός, κατ' Ὀρφέα, ὑλισμὸς

Μέχρις ἐδῶ, διαπιστώθηκε ἡ ἄρρηκτη σχέση τῆς λειτουργίας τῶν νόμων τῆς Φύσης μὲ τὶς ἐξελικτικὲς διαδικασίες, στὶς ὁποῖες ὑπόκεινται τὰ ὑλικὰ ἄτομα τῆς Ὀρφικῆς "Γῆς". Τὰ ἀνώτατα μυστηριακὰ ἱερατεῖα τῶν Μυστηριακῶν θεσμῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἔχοντας συνειδητοποιήσει τὴν ἔκταση καὶ τὸ βά-

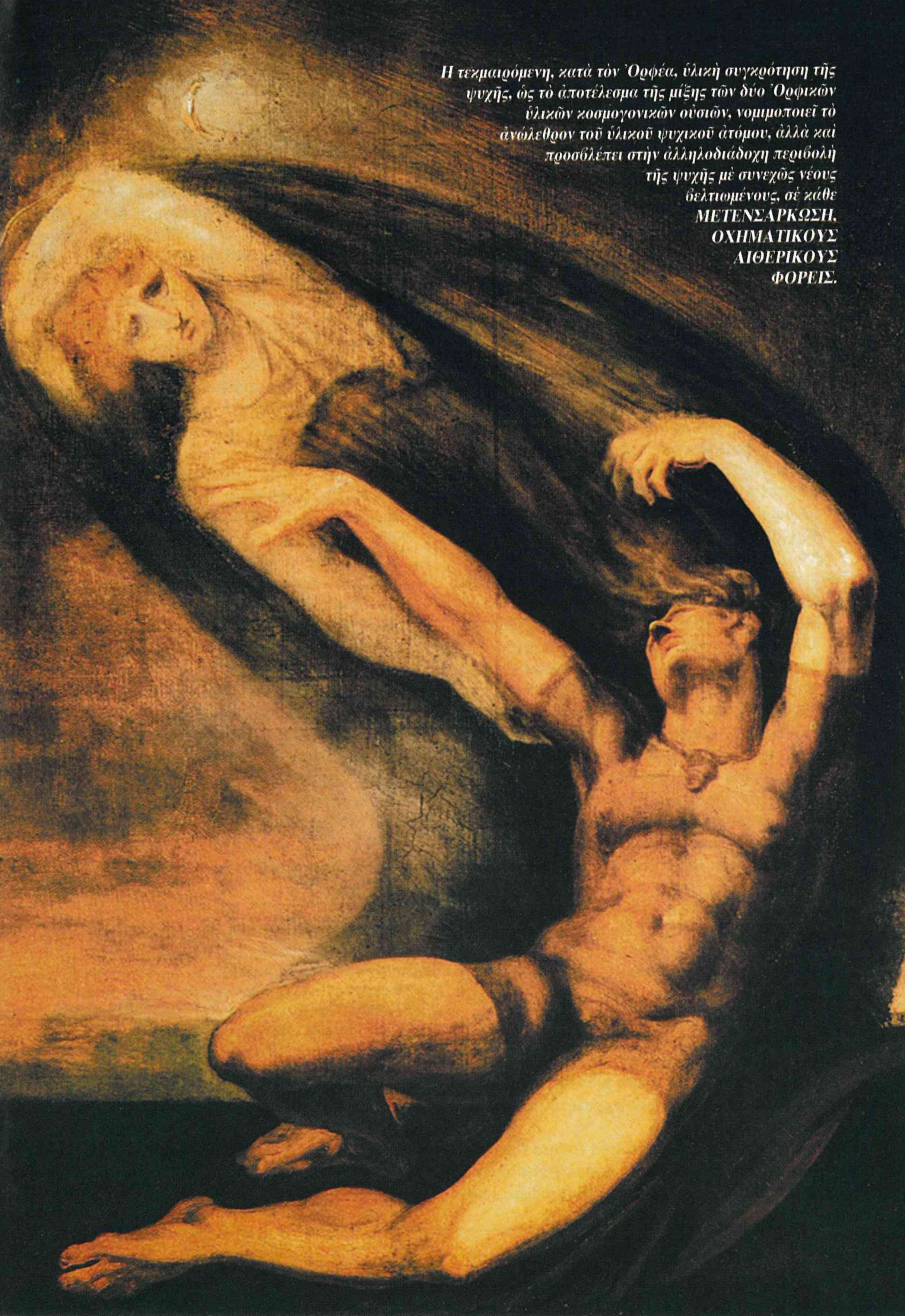

Κατὰ τὴν Ὀρφικὴ θεολογία, κάθε ὑλικὸ ἄτομο τῆς Ὀρφικῆς "Γῆς" θὰ ἐξελιχθῆ μέσα στὴ ῥοὴ ἑκατομμυρίων ἐτῶν στὴν ἑπομένη ἐξελικτική του βαθμίδα, ἡ ὁποία ὀνομάσθηκε ἀπὸ τὸν Ὀρφέα "Ὠόν", δηλαδή, "αὐγό". Κάθε "Ὀρφικὸν Ὠόν", ὅπως ὀνομάσθηκε ἀπὸ τοὺς μεταγενέστερους, θὰ μεταμορφωθῆ σὲ προσωπικὸ θεῖον πνευματικὸν ὄν.

θος τῆς πιὸ πάνω συλλειτουργίας ἐξελικτικῶν διαδικασιῶν καὶ Φυσικῶν νόμων, διεμόρφωσαν, μὲ βάση αὐτὴ τὴν Φυσικὴ συλλειτουργία, ὅλη τὴν μυσταγωγικὴ λειτουργικὴ διάρθρωση τῶν θειότατων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐκθεωτικῶν διαδικασιῶν. Κοινὸς συνδετικὸς ὁρίζοντας ὅλων αὐτῶν τῶν μυστηριακῶν ἐκφράσεων εἶναι ἡ ἀνώτατη ἀληθὴς ἐνσυνείδητη ἀντικειμενικὴ γνώση τῶν δυνάμεων, τῶν ἰδιοτήτων, τῶν νόμων, τῶν λειτουργιῶν καὶ τῶν δράσεων τῆς ὑλικῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικότητας ἐκ μέρους τοῦ Ὀρφέα καὶ τῶν μετέπειτα ἀνώτατων ἱεροφαντικῶν καὶ μυσταγωγικῶν, πράγματι σοφότατων, ἱερατείων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Οἱ νόμιμες αὐτὲς ἐκτιμήσεις συγκροτοῦν ἀντικειμενικῶς τὸν θεμελιώδη ὁρίζοντα τοῦ μυστηριακοῦ ὑλισμοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Συμπεράσματα

1. Κατὰ τὸν Ὀρφέα, ἀναγνωρίζεται ΑΠΡΟΣΩΠΟΝ ΟΥΧΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΝ ΑΙΤΙΟΝ, προφανῶς ἀπείρων, ὡς πρὸς τὸν ἀριθμό, ἄλλων ἐπίσης κόσμων. Τὸ αἴτιον αὐτὸ ὀνομάζεται "Χάος" ἢ "ἄρρητος ἀρχή".
2. Μέσα στὸ "Χάος" ἐκδηλώθηκαν, κατὰ τὸν Ὀρφέα, οἱ δύο μορφὲς τῆς ὕλης, ἡ ἀτομικῆς φύσης ὑλικὴ μορφὴ "Γῆ" καὶ ἡ συνεχοῦς φύσης ὑλικὴ μορφὴ ""Υδωρ" - "Αἰθήρ". Οἱ δύο αὐτὲς ὑλικῆς φύσης, κατὰ τὸν Ὀρφέα, κοσμογονικὲς οὐσίες ἀποκαλύπτουν ὅτι τὸ "Χάος" εἶναι ΑΠΡΟΣΩΠΗ, ΟΥΧΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΦΥΣΗΣ, ΥΠΕΡΤΑΤΗ, ΘΕΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΑΡΧΗ.
3. Ὅπως ὁ Πλάτων συμβολικὰ ἀναφέρει ("Τίμαιος", 35Α), ἡ ψυχὴ συγκροτεῖται ἀπὸ τὶς δύο ὑλικὲς κοσμογονικὲς οὐσίες. Ἕνα ὑλικὸν ἄτομον Ὀρφικῆς "Γῆς" συγκροτεῖται σὲ ψυχικὸν ὑλικὸν ἄτομον δι' "Αἰθέρος" ἐκ μέρους τῶν μορφοποιητικῶν δυνάμεων τοῦ Ὀρφικοῦ ""Υδατος".
4. Ἡ τεκμαιρόμενη, κατὰ τὸν Ὀρφέα, ὑλικὴ συγκρότηση τῆς ψυχῆς, ὡς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μίξης τῶν δύο Ὀρφικῶν ὑλικῶν κοσμογονικῶν οὐσιῶν, νομιμοποιεῖ τὸ ἀνώλεθρον τοῦ ὑλικοῦ, ὡς ἄνω, ψυχικοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ καὶ προσβλέπει στὴν ἀλληλοδιάδοχη περιβολὴ τῆς ψυχῆς μὲ συνεχῶς νέους βελτιωμένους, σὲ κάθε ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΗ, ΟΧΗΜΑΤΙΚΟΥΣ ΑΙΘΕΡΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ. Ἔτσι, ἡ ψυχὴ ἀνέρχεται, σταδιακὰ καὶ ἐξελικτικά, στὴν ἀπόκτηση - μέσα ἀπὸ τὶς ἐκθεωτικὲς Ὀρφικὲς μυστηριακὲς διαδικασίες - θείου ψυχικοῦ περιβληματικοῦ αἰθερικοῦ φορέα. Κατὰ τὴν ἀπροσδιόριστου χρόνου πορεία αὐτὴ τῶν μετενσαρκώσεων, ἡ ψυχὴ νομιμοποιεῖται νὰ ἀποκτήση "ἄλυτον" αἰθερικὸ φορέα. Ἀπὸ ἀνθρώπινη, τότε, ἡ ψυχὴ μεταμορφώνεται σὲ ψυχὴ θεοῦ προσωπικοῦ. Τοῦτο, ἄλλωστε, νομιμοποιεῖ τὴν ΠΟΛΥΘΕΪΑ τῆς Ὀρφικῆς θεολογίας.
5. Ἐπειδή, κατὰ τὴν Ὀρφικὴ μυστηριακὴ θεολογία, κάθε ὑλικὸν ἄτομον Ὀρφικῆς "Γῆς", ἀνυψούμενον ἐξελικτικῶς στὸ προ-ἐκθεωτικόν ἐπίπεδο, διὰ τῶν Μυστηρίων, θὰ μεταμορφωθῇ σὲ προσωπικὸ θεῖον ὄν, ἕπεται ὅτι διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ τούτου ἀριθμοῦ τῶν δυναμένων νὰ ἐκθεωθοῦν ἐξελιγμένων ὑλικῶν ἀτόμων Ὀρφικῆς "Γῆς", ἡ μυστηριακὴ θεολογία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δέχεται τὴν ὕπαρξη ΠΟΛΛΩΝ προσωπικῶν θείων ὄντων. Ἄρα, κατὰ τὸν Ὀρφέα, τὸ ΠΝΕΥΜΑ ΕΙΝΑΙ ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΟΝ ΠΑΡΑΓΩΓΟΝ ΤΗΣ ΥΛΗΣ.
6. Ἐπειδὴ ὁ Ὀρφικοπυθαγορισμός, ὡς τὸ θειότατο μυστηριακὸ σύστημα τῆς Ἑλλάδος, ΔΕΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΕΙ ὕπαρξη προσωπικῆς πνευματικῆς δημιουργικῆς τοῦ παντὸς Ἀρχῆς, ὁ Πλάτων, ὡς συνεπέστατος ἀκόλουθος τοῦ Ὀρφικοπυθαγορισμοῦ, διὰ τοῦ ὅρου "θεός" ἀναφέρεται, κατὰ περίπτωση, εἴτε σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς θεούς, εἴτε στόν Ὀρφικὸν "Αἰθέρα", ὅπως καὶ στὶς ἀπορρέουσες ἀντίστοιχες κοσμολογικὲς ἐπισημάνσεις τοῦ Αἰθέρος.
7. Ἐνῷ ὁ Πυθαγόρας ὀνόμασε "πέρας" τόσο τὴν δρῶσα μορφοποιητικὴ ἰδιότητα τοῦ ""Υδατος" ὅσο καὶ τὸ μορφικὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς μορφοποιητικῆς ἰδιότητας τοῦ ""Υδατος", πάνω στὰ ὑποατομικὰ σωματίδια τῆς "Γῆς", ἀντίστοιχα, ὁ Πλάτων υἱοθέτησε τὸν ὅρο "ἰδέα" γιὰ τὴν μορφοποιητικὴ δράση καὶ γιὰ τὸ μορφοποιητικὸ ἀποτέλεσμα τῆς δράσης αὐτῆς τοῦ ""Υδατος". Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες χρησιμοποιοῦσαν τὸν ὅρο "ἰδέα" γιὰ νὰ προσδιορίσουν τὴν "μορφή". Τὸ ΑΝΥΠΑΡΚΤΟΝ, κατὰ τὸν μέγιστο θεολόγο τῶν Ἑλλήνων Ὀρφέα, πνευματικὸ προσωπικὸ δημιουργικὸ θεῖον ὄν, ἐμφορούμενο μάλιστα καὶ μὲ "ἰδέας", τὸ γνώρισμα τοῦτο τοῦ σκέπτεσθαι προσωπικοῦ ὄντος, ΔΕΝ

Η τεκμαιρόμενη, κατὰ τὸν Ὀρφέα, ὑλικὴ συγκρότηση τῆς ψυχῆς, ὡς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μίξης τῶν δύο Ὀρφικῶν ὑλικῶν κοσμογονικῶν οὐσιῶν, νομιμοποιεῖ τὸ ἀνώλεθρον τοῦ ὑλικοῦ ψυχικοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ καὶ προσβλέπει στὴν ἀλληλοδιάδοχη περιβολὴ τῆς ψυχῆς μὲ συνεχῶς νέους βελτιωμένους, σὲ κάθε ***ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΗ, ΟΧΗΜΑΤΙΚΟΥΣ ΑΙΘΕΡΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ.***

ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ, στὰ πλαίσια λειτουργίας τοῦ Ἑλληνικοῦ μυστηριακοῦ Ὀρθοῦ Λόγου, νὰ ὑποκαταστήσῃ τὸ ΑΠΡΟΣΩΠΟΝ, ΟΥΧΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ, ΥΛΙΚΗΣ ΦΥΣΗΣ ΠΡΟΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ "ΧΑΟΣ" τῶν Ἑλλήνων.

8. Ἀβίαστα ὀρθώνεται ἡ νομιμοποίηση τῆς προσαρμογῆς τῶν Μυστηριακῶν διαδικασιῶν τοῦ Μεγάλου Ἐκθεωτικοῦ Ἔργου τῶν Μυστηρίων τῆς Ἑλλάδος στὶς νομικὲς θέσεις τοῦ Μυστηριακοῦ ὑλισμοῦ, ἐφόσον, τόσον ἡ ψυχή, ὡς ὑλικὸν ψυχικὸν ἄτομον, κατὰ τὸν Ὀρφέα, ὅσον καὶ οἱ ψυχικοὶ νόμοι ποὺ ἀπορρέουν ἀπὸ τὶς ἐξελικτικὲς λειτουργίες γενικὰ τοῦ ὑλικοῦ ψυχικοῦ ἀτόμου καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὶς λειτουργίες τῆς ὑλικῆς δομῆς τοῦ πρὸς ἐκθέωση μύστη, εἶναι νόμοι τῆς Φύσης, Εἶναι, δηλ. νόμοι ἐντασσόμενοι στὶς λειτουργίες τῶν δύο ὑλικῶν κοσμογονικῶν οὐσιῶν, σὲ ἐπίπεδο ψυχῆς. Ἡ ἐξέλιξη τοῦ ὑλικοῦ ψυχικοῦ ἀτόμου τοῦ ἀνθρώπου, δηλ. τῆς ψυχῆς του, ὑπάγεται, κατὰ τὸν Ὀρφέα, στὴν φροντίδα τῆς δικαιοδοσίας τῶν μεγάλων Μυστηριακῶν συστημάτων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ὅλες οἱ Μυστηριακὲς θεσμοθεσίες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἀνώτατη, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀνύψωση τοῦ ἠθικοῦ ἐξελικτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἀνθρώπινου ὑλικοῦ ψυχικοῦ ἀτόμου, τῆς ψυχῆς, δηλ. τοῦ ἀνθρώπου. Συνεπῶς, τὸ Μέγα Ἐκθεωτικὸν Ἔργον τῶν Μυστηρίων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὀχοδρομεῖται διὰ τῶν Φυσικῶν ψυχικῶν νόμων, οἱ ὁποῖοι συγκροτοῦν τὸ νομικὸ πλαίσιο τῶν πολύπλευρων ψυχικῶν ἐξελίξεων τοῦ ὑλικοῦ ψυχικοῦ ἀτόμου.

9. Βραδύτατα, ἀλλὰ σταθερά, ἡ θεωρητικὴ Φυσικὴ παραδέχεται τὸ αὐταπόδεικτον τῆς ὕπαρξης τοῦ "αἰθέρος". Ἂν ἐσφαλμένα γίνῃ ἀποδεκτὸ ὅτι τὸ διάστημα εἶναι ἀπέραντο κενό, τότε, χωρὶς τὴν ὑλική, συνεχοῦς φύσης, οὐσία "Αἰθήρ", πῶς φθάνουν μέχρι τὸν πλανήτη μᾶς ποικίλα σήματα μέσα ἀπὸ ὑποτιθέμενον "κενόν" χῶρο; Τὸ ἐφεύρημα ὅτι τάχα διαστρική ... σκόνη ἱκανοποιεῖ ἀναζητούμενη συνθήκη συνέχειας ὕλης, εἶναι αὐτόχρημα κωμικό.

10. Κατὰ τὸν Ὀρφέα, τὰ ὑλικὰ ἄτομα ποὺ συγκροτοῦν τὸν Ὀρφικὸ κοσμογονικὸν παράγοντα "Γῆ" τυλίγονται μέσα σὲ μορφοποιητικὸν ΑΙΘΕΡΙΚΟΝ ΚΛΩΒΟΝ ὁ ὁποῖος τὰ συγκρατεῖ καὶ συγκροτεῖ τῇ ΜΟΡΦΗ - νά, ξανά, ἡ "ἰδέα" τοῦ Πλάτωνος - τοῦ μορφοποιούμενου, ἔτσι, συγκεκριμένου συνόλου ἀτόμων τῆς Ὀρφικῆς "Γῆς". Ὅταν ὁ μορφοποιητικὸς αὐτὸς αἰθερικὸς κλωβὸς πάψει νὰ συγκρατῇ σὲ ΜΟΡΦΗ τὰ ἄτομα τῆς Ὀρφικῆς "Γῆς", τότε ἡ μορφοποιητικὴ ΕΝΕΡΓΕΙΑ τοῦ αἰθερικοῦ κλωβοῦ ἀπελευθερώνεται, ὁπότε, στὴν μοναδικὴ αὐτὴ περίπτωση, ἡ ΜΑΖΑ μοιάζει νὰ "μετατρέπεται" σὲ ΕΝΕΡΓΕΙΑ. Μὲ τὴν Ὀρφικὴ αὐτὴ παραδοχὴ νομιμοποιεῖται ἕνα βέλος ποὺ κατευθύνεται ἀπὸ τὸ σύμπλεγμα ῆῇ2 πρὸς τὸ Ε. Δὲν νομιμοποιεῖται τὸ "ἴσον" αὐτῆς τῆς "ἐξίσωσης".

11. Ἡ ἐπιμονὴ στὴν ἀρχικὴ ὕπαρξη στὸ κενὸ ἑνὸς ἀπειροελάχιστου κοκκίου ὕλης, τὸ ὁποῖον, εἰδικὰ αὐτό, ἐξερράγη καὶ τὰ ἀπὸ τὴν ἔκρηξη παραχθέντα οὐράνια σώματα καὶ φυσικὰ γαλαξίες τέθηκαν, ὡς διὰ μαγείας, σὲ ἁρμονικὴ συνύπαρξη, ὡς ἔμμονη ἀντίληψη ἀναιρεῖ τὴν ἀρχαία Ὀρφικὴ φυσικοαιτιοκρατικὴ ἀντίληψη. Ἡ ἄνετα ἀποδεκτὴ Ὀρφικὴ θεωρία περὶ "Χάους" αὐτοπροσδιορίζεται ὡς ὀρθή.

12. Ἡ ἐλπίδα τῆς πνευματικῆς ἀναγέννησης τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πνευματικοῦ Πολιτισμοῦ, στὴν ἱερή του κοιτίδα, στηρίζεται πάνω στὶς ἀνερχόμενες πρὸς τὸν θεῖο κόσμο ἀλλεπάλληλες συνεχῶς ἀνώτερες συνειδητοποιήσεις τόσον τῆς ἀξίας, ὅσον καὶ τῆς ἀντικειμενικῆς ἰσχύος τοῦ ἀρχαίου Ὀρφικοῦ φιλοσοφικοῦ, στὸ σύνολό του, κοσμολογικοῦ συστήματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Πδ. " Ἡ Ἑλληνικὴ Ἀστρονομία τῆς Β' Χιλιετηρίδος π.Χ., κατὰ τοὺς Ὀρφικοὺς ὕμνους", σελ. 80
2. Πδ.New Times Nexus (2001), 15: 40, Laviolette, P.A.: "Galactic Explosions" Διδακτορικὴ διατριβή, Portland State University, 1983.Πβ. Zook, H.A.: "Solar Flare Activity", Icarus (1977), 32-106.
3. Πδ. Δαμασκίου, "Περὶ Ἀρχῶν", 123 bis Rue. Πδ. Σ. Ἀνεμογιάννη-Σινανίδη, "Χῶρος καὶ χρόνος εἰς τὰ Ὀρφικὰ ἀποσπάσματα", Διδακτορικὴ Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι 1978 σ.σ. 27-32
4. Πδ. Δαμασκίου, ἐ.ἄ., 123 bis Rue. Πδ. Σ. Ἀνεμογιάννη-Σινανίδη, ἐ.ἄ., σ.σ 33-40
5. Πδ. Δαμασκίου, ἐ.ἄ., 55 Rue. Πδ. Σ. Ἀνεμογιάννη-Σινανίδη, ἐ.ἄ., σ.σ. 65-57.

ΚΟΥΡΟΣ ΚΕΡΑΜΙΚΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΕΣ

Κομψοτεχνήματα, πιστὰ κεραμικὰ ἀντίγραφα, τῆς πλουσιώτερης καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ποὺ πλάστηκε ποτέ! Βάλτε στὴ ζωή σας τὸ κάλλος τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας, χαρῖστε στὸν ἑαυτό σας καὶ στοὺς οἰκείους σας ἕνα καθημερινὸ ταξίδι στὸν Μῦθο καὶ στὴν ἱστορία!

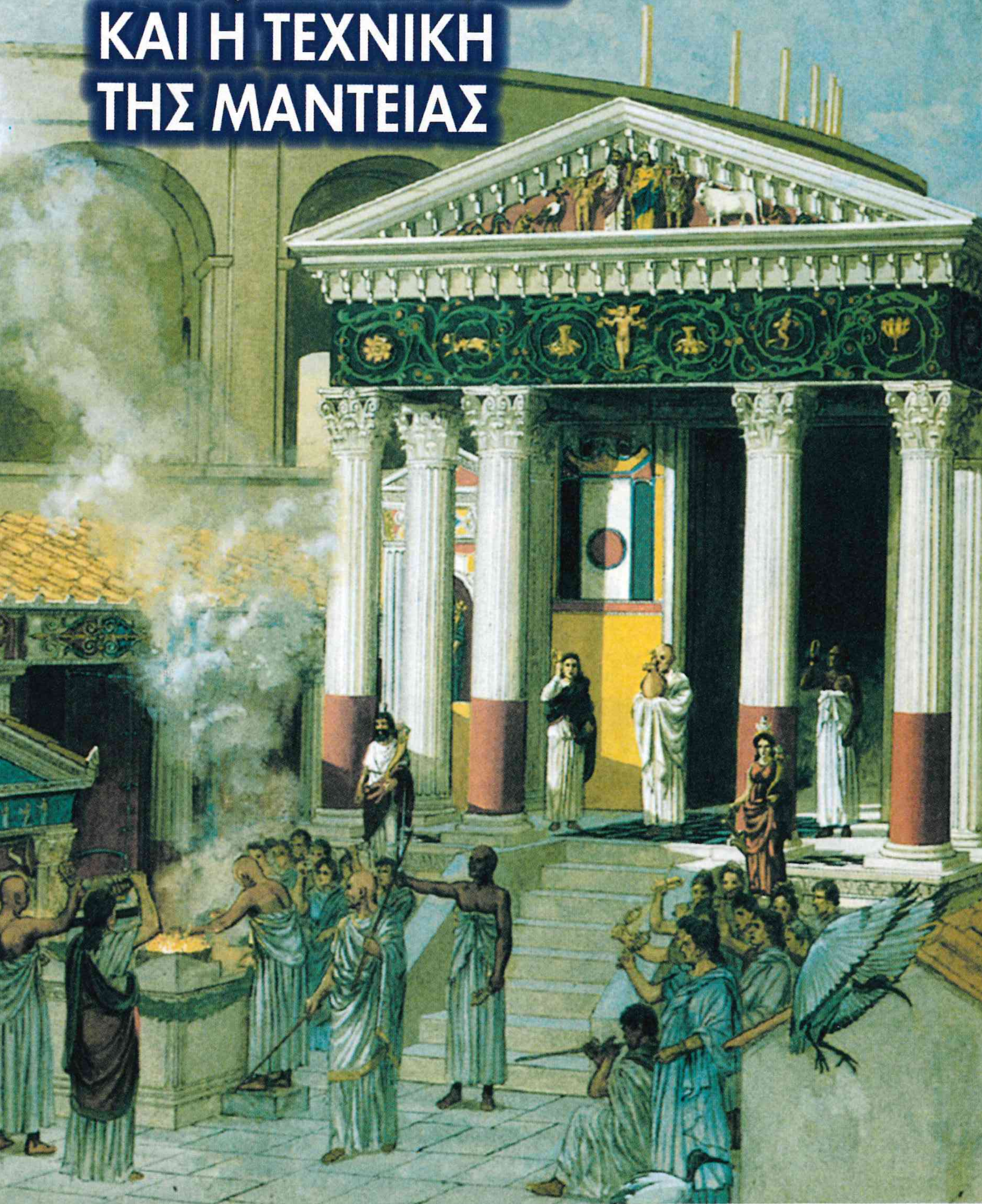

ΕΚΘΕΣΗ: ΓΡ. ΛΑΜΠΡΑΚΗ 164 ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ
ΤΗΛ.: 010 56 17 722
ΚΙΝ.: 097 2835411

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

ΘΕΟΙ, ΔΑΙΜΟΝΕΣ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΜΑΝΤΕΙΑΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΓΚΡΙΓΚΕΝΗΣ

Ὁ Πλούταρχος γεννήθηκε τὸ 46 μ.Χ. σὲ μιὰ ἱστορικὴ πολίχνη τῆς Βοιωτίας, τὴν Χαιρώνεια, τὴν ἐποχὴ ποὺ στὴν Ῥώμη αὐτοκράτορας ἦταν ὁ Κλαύδιος. Σύμφωνα μὲ τὸ μῦθο στὸ μέρος ἐκεῖνο εἶχε ἡττηθῆ καὶ ταφῆ μιὰ ὁμάδα Ἀμαζόνων, ἐνῷ ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως ἐκεῖ εἶχαν ἡττηθῆ οἱ ἑνωμένοι Ἕλληνες ἀπὸ τὸν Φίλιππο (338 π.Χ.) καὶ ὁ Μιθριδάτης ἀπὸ τὸ Σύλλα (86 π.Χ.).

Ἀνήκοντας σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἀριστοκρατικὲς οἰκογένειες τῆς περιοχῆς του ὁ Πλούταρχος εἶχε τὴν εὐτυχία νὰ λάβη ἐξαιρετικὰ ἐπιμελημένη μόρφωση, γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς ὁποίας ταξίδεψε στὰ σπουδαιότερα πνευματικὰ κέντρα τῆς ἐποχῆς, τὴν Ἀθήνα, τὴν Ἀλεξάνδρεια κ.ἄ.

Στὴν Ἀθήνα γνώρισε τὸ δάσκαλο τῆς φιλοσοφίας ποὺ θὰ γινόταν ὁ κατεξοχὴν μέντοράς του στὸ πεδίο αὐτό, τὸν Ἀμμώνιο. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ποὺ καταγόταν ἀπὸ τήν Αἴγυπτο, τοῦ δίδαξε τὸν πλατωνισμό, τὴν φιλοσοφικὴ θεωρία ποὺ ἔμελλε νὰ σφραγίση τὴν ζωὴ τοῦ συγγραφέα. Ὁ Ἀμμώνιος δὲν ὑπῆρξε σχολάρχης τῆς Ἀκαδημίας, ὅπως ἀπὸ λάθος λέγεται μερικὲς φορές, ἀλλὰ ἰδιωτικὸς δάσκαλος τῆς φιλοσοφίας. Ὁ Πλούταρχος ἔμεινε πιστὸς στὸν Πλατωνισμό, ὅπως τὸν διδάχθηκε ἀπὸ τὸν Ἀμμώνιο, μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, εἰσήγαγε ὅμως σ' αὐτὸν πολλὰ στοιχεῖα ἀπὸ ἄλλα φιλοσοφικὰ ἀλλὰ καὶ θρησκευτικὰ δόγματα (στωικισμό), Ἡρακλείτεια φιλοσοφία, ἀστρολατρεία, ζωροαστρισμό, αἰγυπτιακὴ θρησκεία κ.ἄ.).

Ὁ Πλούταρχος ταξίδεψε καὶ στὴν Αἴγυπτο, στὴν Ἀλεξάνδρεια, τὸ ἄλλο μεγάλο πνευματικὸ κέντρο τῆς ἑλληνορωμαϊκῆς ἐποχῆς. Ἡ Αἴγυπτος ἀπὸ παλιὰ ἀσκοῦσε μεγάλη γοητεία στοὺς Ἕλληνες διανοούμενους ὡς χώρα ποὺ εἶχε στὴν διάθεσή της ἀποθέματα πολὺ ἀρχαίας σοφίας. Ἡ φιλοσοφικὴ παράδοση ἀπέδιδε μιὰ περίοδο μαθητείας στὴν χώρα τοῦ Νείλου σὲ πολλοὺς σπουδαίους Ἕλληνες, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους συμπεριλαμβανόταν καὶ ὁ Πλάτωνας. Ἦταν, ἑπομένως, ἀπόλυτα φυσικὸ γιὰ τὸν πλατωνικὸ κάθε ἐποχῆς νὰ μιμῆται τὴν ὑποτιθέμενη συμπεριφορὰ τοῦ μακρινοῦ στὸν χρόνο δασκάλου. Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ὁ Πλούταρχος ἀποκόμισε ἕνα πλῆθος θεολογικῶν ἐμπειριῶν, ἑρμηνειῶν καὶ γνώσεων τὶς ὁποῖες διέσπειρε στὰ ἔργα του μὲ πρῶτο καὶ καλύτερο τὸ ***Περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος***.

Ὁ Πλούταρχος ὑπῆρξε ὑποδειγματικὸς πολίτης τῆς πατρίδας του, ἀναλαμβάνοντας διοικητικὰ καὶ θρησκευτικὰ ἀξιώματα. Σὲ μιὰ ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποία ἡ ῥωμαϊκὴ ἐξουσία δὲν ἄφηνε πολλὰ περιθώρια γιὰ ἀνεξάρτητη πολιτικὴ στὶς πόλεις, ὁ ἴδιος ἔδωσε τὸ παράδειγμα τῆς ἐθελούσιας μετοχῆς στὰ κοινὰ καὶ μιᾶς ζωῆς ἀφιερωμένης στὸ συμφέρον τῆς πατρίδας. Διετέλεσε ἐπώνυμος ἄρχοντας στὴν Χαιρώνεια καὶ ἔγινε ἱερέας τοῦ Ἀπόλλωνα στοὺς Δελφούς. Τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν ἀπεῖχε μιᾶς μέρας πορεία ἀπὸ τὴν Χαιρώνεια. Στοὺς Δελφοὺς ἀνέλαβε καὶ ἄλλα καθήκοντα: ἐπιμελητὴς τῆς ἀμφικτυονίας καὶ ἀγωνοθέτης στοὺς πυθικοὺς ἀγῶνες. Ἀπέκτησε καὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ πολίτη τῶν Δελφῶν, χωρὶς νὰ πάψη νὰ εἶναι πολίτης τῆς Χαιρώνειας, καὶ διέθετε ἕνα σπίτι στὴν πόλη τοῦ Ἀπόλλωνα. Ἡ ἐπίδραση ποὺ ἄσκησε πάνω του ἡ δελφικὴ λατρεία καὶ θεολογία ὑπῆρξε πολὺ μεγάλη. Ὅλη τὴν ὑπόλοιπη ζωή του προσπάθησε νὰ δημιουργήση μιὰ σύνθεση ἀνάμεσα στὴν πλατωνικὴ φιλοσοφία καὶ τὴν δελφικὴ θεολογία. Ἡ σύνθεση αὐτὴ εἶναι ἐμφανής, προπάντων στοὺς λεγόμενους πυθικοὺς λόγους τοῦ συγγραφέα, στοὺς ὁποίους ἀνήκουν, κατὰ σειρὰ πιθανῆς χρονολόγησης, τὸ ***Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων***, τὸ ***Περὶ τοῦ ΕΙ τοῦ ἐν Δελφοῖς*** καὶ τὸ ***Περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν***. Τὰ ἔργα αὐτὰ πρέπει νὰ γράφηκαν μετὰ τὴν ἀνάδειξη τοῦ Πλουτάρχου στὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέα τῶν Δελφῶν γύρω στὸ 95 μ.Χ.

Τὸ ***Περὶ τοῦ ΕΙ*** περιστρέφεται γύρω ἀπὸ ἕνα πρόβλημα ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν θρησκεία τῶν Δελφῶν, τὸ ὁποῖο καὶ προσπαθεῖ νὰ ἑρμηνεύση σὲ θεωρητικὸ καὶ φιλοσοφικὸ ἐπίπεδο. Γιὰ τὸν Πλούταρχο, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ἱερέας τῶν Δελφῶν, ὁ θεὸς τοῦ μαντείου, ὁ Ἀπόλλωνας, δὲν εἶναι μόνο μάντης ἀλλὰ καὶ φιλόσοφος (385Β). Δὲν εἶναι μόνο ἡ λειτουργία τοῦ μαντείου ποὺ ἐνδιαφέρει τὸν Πλούταρχο ἀλλὰ καὶ ἡ ἴδια ἡ οὐσία τοῦ θεοῦ. Ἡ φύση τοῦ Ἀπόλλωνα ἀποκαλύπτεται σὲ μιὰ σειρὰ χαρακτηριστικῶν ποὺ ἅπτονται τῆς φιλοσοφικῆς ἀναζήτησης καὶ μπορεῖ νὰ διερευνηθῆ μὲ τὴν βοήθεια τῶν ὀνομάτων τοῦ θεοῦ, τῶν ἐρωτήσεων ποὺ ἀπευθύνονται σ' αὐτὸν ἀλλὰ καὶ τῶν περίφημων δελφικῶν ῥητῶν, ὅπως τὸ ***γνῶθι σαυτὸν*** καὶ τὸ ***μηδὲν ἄγαν***. Ἡ φύση καὶ ἡ φιλοσοφικὴ διάθεση τοῦ θεοῦ ἀποκαλύπτεται ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὸ ***Ε*** ποὺ ὑπῆρχε στὸν πρόναο τοῦ ναοῦ τοῦ θεοῦ στοὺς Δελφούς. Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ γράμμα καὶ ἡ θρησκευτική-φιλοσοφική του ση-

μασία εἶναι τὸ θέμα ποὺ ἐρευνᾶ στὸ διάλογο αὐτὸ ὁ Πλούταρχος.

Ἡ ἀληθινὴ λύση τοῦ προβλήματος γιὰ τὸν συγγραφέα δίνεται ἀπὸ τὸν Ἀμμώνιο, τοῦ ὁποίου ὁ λόγος ὁλοκληρώνει τὸ διάλογο. Τὸ ***Ε*** δὲν ἀντιπροσωπεύει κανένα ἀπὸ τὰ πράγματα ποὺ ἀνέφεραν νωρίτερα οἱ νέοι συζητητές. Ὁ Ἀμμώνιος, θωρῶντας ὅτι τὸ γράμμα ἀντιπροσωπεύει ἦχο [ει], ὑποστηρίζει ὅτι τὸ ***Ε*** συμβολίζει τὸ β' ἑνικὸ πρόσωπο (= εἶ) τοῦ ἐνεστῶτα τῆς ὁριστικῆς τοῦ ῥήματος εἰμί (=εἶσαι, ὑπάρχεις). Πρόκειται γιὰ ἕνα χαιρετισμὸ ἀντάξιο πρὸς ἕνα θεό. Σ' αὐτὸ τὸν χαιρετισμὸ ὁ Ἀπόλλωνας ἀνταπαντᾶ μὲ τὸ ***γνῶθι σαυτόν***, μιὰ φράση ποὺ κατὰ τὸν Ἀμμώνιο ἔχει τὴν ἴδια ἀξία μὲ τὸ ***χαῖρε*** (κεφ. 17). Τόσο οἱ ἄνθρωποιν ὅσο καὶ ὁ ὑλικὸς κόσμος στὸ σύνολό του δὲ μετέχουν στὴν ἀληθινὴ ὕπαρξη, ἀφοῦ ὑπόκεινται σὲ διαρκεῖς μεταβολές (κεφ. 18). Ἀληθινὴ ὕπαρξη ἔχει μονάχα ὁ θεός (κεφ. 19), ἡ ὁποία ἀποκαλύπτεται καὶ ἀπὸ τὰ ἐπίθετα τοῦ θεοῦ ποὺ ὑποδηλώνουν μιὰ ὕπαρξη μοναδική, ἑνιαία καὶ ἁπλή (κεφ. 20). Ἡ ταύτιση τοῦ Ἀπόλλωνα μὲ τὸν ἥλιο εἶναι μόνο ἐν μέρει σωστή. Ὁ ἥλιος δὲν εἶναι στὴν πραγματικότητα τίποτε ἄλλο παρὰ ἕνα σύμβολο τῆς γενναιοδωρίας τοῦ θεοῦ, ἀφοῦ ὁ ἥλιος παρέχει τὴν ζωὴ σὲ ὅλα τὰ ζωντανὰ πλάσματα. Πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ θεωρία ὅτι ὁ θεὸς ὑφίσταται τὶς κυκλικὲς μεταβολὲς τοῦ κόσμου καὶ μεταμορφώσεις μαζὶ μ' αὐτόν, ὅπως ὑποστηρίζουν οἱ στωικοί. Οἱ μεταβολὲς τοῦ κόσμου πρέπει νὰ ἀποδοθοῦν σὲ κάποιον δαίμονα (= κατώτερη θεότητα) ποὺ καλεῖται Πλούτωνας, Ἀϊδωνέας καὶ Σκότιος καὶ εἶναι ταγμένος στὴν φθορὰ καὶ τὸν θάνατο. Στὴν δική του λατρεία ἀνήκει ὁ ἦχος τοῦ αὐλοῦ, ἐνῷ ὁ ἦχος τῆς κιθάρας στὴν λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνα (κεφ. 21).

Στὸ ***Περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν*** ὁ ἴδιος ὁ τίτλος τοῦ ἔργου σαφηνίζει τὸ κεντρικὸ θέμα τοῦ διαλόγου: γιὰ ποιὸν λόγο ἡ Πυθία δὲν ἐκφράζει πλέον τοὺς χρησμούς της σὲ μέτρο ἀλλὰ σὲ πεζὸ λόγο. Ὁ Πλούταρχος, ὅμως, ἀναμφίβολα ἐξετάζει καὶ ἄλλα προβλήματα ποὺ ἐγείρει τὸ δελφικὸ μαντεῖο: εἶναι κυρίως τὸ ζήτημα τῆς ἐγκυρότητας καὶ τῆς ἀξίας τῶν χρησμῶν (κεφ. 9-11) ποὺ ὑπερβαίνει μὲ μοναδικὸ τρόπο τὸ κεντρικὸ θέμα γιὰ τὴν μορφὴ τῶν χρησμῶν ποὺ δίνει ἡ Πυθία. Ἐπιπλέον, ἡ θεωρία τῆς μαντικῆς ἔμπνευσης, ποὺ ἐκτίθεται μὲ ἀφορμὴ τὸ ἴδιο ζήτημα, παρουσιάζει ἕνα ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖο ξεπερνᾶ κατὰ πολὺ τὰ στενὰ ὅρια ποὺ ὑπαινίσσεται ὁ τίτλος τοῦ ἔργου.

Ὁ Πλούταρχος εἶχε ἤδη ἀσχοληθῆ πολλὲς φορὲς μὲ τὸ πρόβλημα τῆς μαντικῆς ἔμπνευσης σὲ ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ἔργα του, προπάντων ὅμως στὸ ***Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων***. Σ' ἐκεῖνο τὸ ἔργο εἶχαν ἐξετασθῆ ἀπὸ κοινοῦ δύο ὑποθέσεις: σύμφωνα μὲ τὴν πρώτη ἡ μαντικὴ ἔμπνευση ἔπρεπε νὰ ἀποδοθῇ στὴν ὕπαρξη τῶν δαιμόνων, ὄντων μὲ ἐνδιάμεση θέση μεταξὺ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, μιὰ ἄποψη ποὺ εἶχε ἐκφρασθῆ ἤδη ἀπὸ τὸν Πλάτωνα (Συμπόσιον 202C-203A). Σύμφωνα μὲ τὴν δεύτερη, ἡ μαντικὴ ἔμπνευση ἔπρεπε νὰ ἀποδοθῇ σὲ ἕνα πνεῦμα, μιὰ ἀναθυμίαση ποὺ προκαλοῦσε ἔκσταση, ἕνα ῥευστὸ ὑλικὸ ποὺ ὑποτίθεται ὅτι ἀναδυόταν ἀπὸ κάποια ῥωγμὴ τοῦ ἐδάφους κάτω ἀπὸ τὸ μαντικὸ τρίποδα, προκαλῶντας τὸν ἐνθουσιασμό, τὴν θεϊκὴ κατοχή, τὴν μανικὴ ἔκσταση τῆς Πυθίας.

Τὸ ***Περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν*** φέρνει στὸ προσκήνιο μιὰ λύση ποὺ μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ κατὰ κάποιο τρόπο ὡς ἡ τελικὴ ποὺ ἔδωσε ὁ Πλούταρχος στὸ πρόβλημα. Φαίνεται ὅτι ὁ συγγραφέας ἀποφάσισε νὰ δώσῃ μιὰ ὁριστικὴ ἀπάντηση σὲ ἕνα ζήτημα ποὺ τὸν εἶχε ἀπασχολήσει γιὰ ἕνα μεγάλο χρονικὸ διάστημα τῆς ζωῆς του. Στὸ ἔργο αὐτὸ πίσω ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Θέωνα, τὸ ὁποῖο συμβολίζει συνάμα τὴν πίστη στὸ θεὸ καὶ τὸ θεολογικὸ προσανατολισμὸ τοῦ συγγραφέα, ὁ Πλούταρχος θεωρεῖ ὅτι ὁ Ἀπόλλωνας εἶναι ὁ ἀληθινὸς καὶ μόνος αὐτουργὸς τῆς προφητείας. Ἐν τούτοις, δὲ συμμερίζεται τὴν λαϊκὴ καὶ ἁπλοϊκὴ ἀντίληψη, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ὁ θεὸς μιλοῦσε αὐτοπροσώπως μέσα ἀπὸ τὸ στόμα τῆς Πυθίας. Κατὰ τὴν γνώμη του ἡ φωνή, οἱ ἦχοι, οἱ ἐκφράσεις καὶ οἱ στίχοι δὲν ἀνήκουν στὸ θεό, ἀλλὰ στήν ἴδια τὴν Πυθία. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόλλωνας ἀρκεῖται νὰ τὶς προκαλῇ ὁράματα καὶ νὰ γεμίζῃ τὴν ψυχή της μ' ἐκεῖνο τὸ φῶς ποὺ ἐπιτρέπει τὴν θέαση τοῦ μέλλοντος. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ οὐσία τοῦ ἐνθουσιασμοῦ (κεφ. 7). Ἡ ἴδια ἄποψη ἐπαναλαμβάνεται στὸ κεφάλαιο 21, ὅπου ὁ Θέωνας τῆς δίνει ἕνα βαθύτερο καὶ πιὸ φιλοσοφικὸ περιεχόμενο: *ἡ ψυχὴ τῆς Πυθίας εἶναι γιὰ τὸν θεὸ ἕνα ὄργανο, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ποὺ τὸ σῶμα ἀποτελεῖ ὄργανο γιὰ τὴν ψυχή. Ἡ φύση αὐτοῦ τοῦ ὀργάνου δὲν εἶναι ἀπαθὴς καὶ ἡ σκέψη τοῦ θεοῦ φθάνει σ' ἐμᾶς μέσα ἀπὸ ἕνα παραπέτασμα καὶ ἑπομένως πάντα μὴ καθαρή. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἡ σελήνη ἀνακλᾶ γιὰ μᾶς τὶς ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου, ἀλλὰ ὄχι ἀκριβῶς ὅπως τὶς ἔλαβε.*

Γιὰ τὸν Πλούταρχο τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν ποιητικὴ μορφὴ τῶν χρησμῶν στὸν πεζὸ λόγο μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ μὲ τὴν ἐξέλιξη τῶν λογοτεχνικῶν εἰδῶν (κεφ. 24) καὶ ἑπομένως δὲ σχετίζεται ἄμεσα μὲ τὸν Ἀπόλλωνα.

Κοντὰ στὸ πνευματικὸ κλῖμα, στὸ ὁποῖο κινοῦνται οἱ παραπάνω διάλογοι, στέκεται ἕνα ἀκόμη ἔργο

τοῦ συγγραφέα μὲ θρησκευτικὸ περιεχόμενο, τὸ ***Περὶ τοῦ Σωκράτους δαιμονίου***. Στὸ ἔργο αὐτὸ οἱ συζητήσεις τῶν πρωταγωνιστῶν ἐγκιβωτίζονται μέσα στὸ πλαίσιο τῆς συνωμοτικῆς προσπάθειας γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Θηβῶν ἀπὸ τοὺς Σπαρτιᾶτες (379 π.Χ.). Οἱ περισσότεροι συνομιλητὲς εἶναι καὶ μέλη τῆς συνωμοσίας, ἑνώνοντας ἔτσι τὴν φιλοσοφία μὲ τὴν δράση, τὴν θεωρία μὲ τὴν πράξη.

Κεντρικὸ θέμα τοῦ διαλόγου εἶναι ἡ φύση τοῦ σωκρατικοῦ δαιμονίου. Εἶναι ἐπίσης ἀναμφίβολο ὅτι διάφορα μικρότερα θέματα ἀνακύπτουν κατὰ τὴν ῥοὴ τῆς συζήτησης μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν: ὁ τάφος τῆς Ἀλκμήνης καὶ ἡ ἀποκρυπτογράφηση τῆς ἐπιγραφῆς ποὺ βρέθηκε ἐκεῖ ἀπὸ τὸν Αἰγύπτιο ἱερέα Χόνουφη (κεφ. 5-7), τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα καὶ τελετουργίες τῶν Θηβαίων στὸν τάφο τῆς Δίρκης κατὰ τὴν παράδοση τοῦ ἱππαρχικοῦ ἀξιώματος ἀπὸ τὸν ἕναν ἵππαρχο στὸν ἄλλο (κεφ. 5), τὸ πρόβλημα τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ κύβου στὴν Δῆλο (κεφ. 7), ἡ μεγάλη διαμάχη γιὰ τὴν ἀξία τοῦ πλούτου καὶ τῆς φτώχειας (κεφ. 13-15), ἡ ταφὴ τοῦ πυθαγόρειου φιλοσόφου Λύση (κεφ. 16). Ἐν τούτοις, τὸ βασικώτερο πρὸς λύση πρόβλημα εἶναι ἡ φύση καὶ ἡ δύναμη τοῦ δαιμονίου τοῦ Σωκράτη. Φαίνεται μάλιστα ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ ἦταν ἐπίκαιρο στοὺς κύκλους τῶν διανοουμένων τὴν ἐποχὴ ποὺ ἔγραψε ὁ Πλούταρχος τὸ ***Περὶ τοῦ Σωκράτους δαιμονίου***: λίγο μετὰ ἀπ' αὐτὸν θὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὸ ἴδιο ζήτημα ὁ Μάξιμος ὁ Τύριος (***Τὶ τὸ δαιμόνιον Σωκράτους***) καὶ ὁ Ἀπουλήιος (***De deo Socratis***).

Στὸ κεφάλαιο 20 τῆς πραγματείας αὐτῆς ὁ Σιμμίας, ὁ διάσημος Θηβαῖος μαθητὴς τοῦ Σωκράτη, ἀρχίζει νὰ ἐκθέτη τὴν δική του ἄποψη. Ξεκινᾶ βεβαιώνοντας ὅτι ὁ Σωκράτης ἀπέρριπτε τὰ ὁράματα, ἀλλὰ εἶχε σὲ μεγάλη ὑπόληψη ὅσους ἰσχυρίζονταν ὅτι ἄκουγαν φωνές. Ἄρα καὶ τὸ δαιμόνιο τοῦ Σωκράτη πρέπει νὰ ἦταν μιά "φωνή", ὄχι ὅμως μιὰ φωνὴ μὲ τὴν συνηθισμένη ὑλικὴ ἔννοια τοῦ ἤχου, ἀλλὰ ἡ νόηση μιᾶς σκέψης ποὺ κάνει ἕνας δαίμονας. Οἱ συνηθισμένοι ἄνθρωποι στὴν διάρκεια τοῦ ὕπνου τους εἶναι σὲ θέση νὰ ἀκοῦν τὶς σκέψεις τῶν δαιμόνων, ὅταν ὅμως ξυπνοῦν χάνουν αὐτὴ τὴν δυνατότητα, ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα τους γίνεται βαρὺ ἀπὸ τὰ πάθη. Οἱ θεϊκὲς ὀντότητες μοιράζονται τὶς σκέψεις τους μόνο μὲ ἐκλεκτοὺς θνητούς. Ἐκλεκτοὶ θνητοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἔχουν κρατήσει τὸ πνεῦμα τους ἐλεύθερο ἀπὸ δοξασίες καὶ πάθη, ὅπως ὁ Σωκράτης. Ἡ σκέψη τοῦ δαίμονα δίχως φωνὴ ἀκουμποῦσε τὸ Σωκράτη στὸν νοῦ. Πρόκειται γιὰ ἀπόψεις πυθαγόρειες ἀλλὰ καὶ πλατωνικές (βλ. Συμπόσιον 203Α). Πάνω ἀπ' ὅλα εἶναι φανερὸ ὅτι οἱ ἀπόψεις τοῦ Σιμμία εἶναι ἀντανάκλαση τῶν σκέψεων τοῦ ἴδιου τοῦ Πλουτάρχου.

Σημ. "ΙΧΩΡ": Ἡ ἔννοια βέβαια *δαίμων* οὐδεμία σχέση ἔχει μὲ τὴν μεταγενέστερη βιβλική – ἰουδαιοχριστιανικὴ χρήση τοῦ ὅρου. Γιὰ περισσότερα βλέπε ἄρθρο Γ. Τσαγκρινοῦ "Η ΛΑΪΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΑΘΟΟΝΤΟΤΗΤΕΣ", Ἰχώρ, τεῦχος 9.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

F. C. Babbitt, Plutarch's Moralia, vol. V (Loeb), London-Cambridge-Massachusetts 19572 (19361).

R. H. Barrow, Plutarch and his Times, London 1967.

A. Corlu, Plutarque: Le demon de Socrate, Paris 1970.

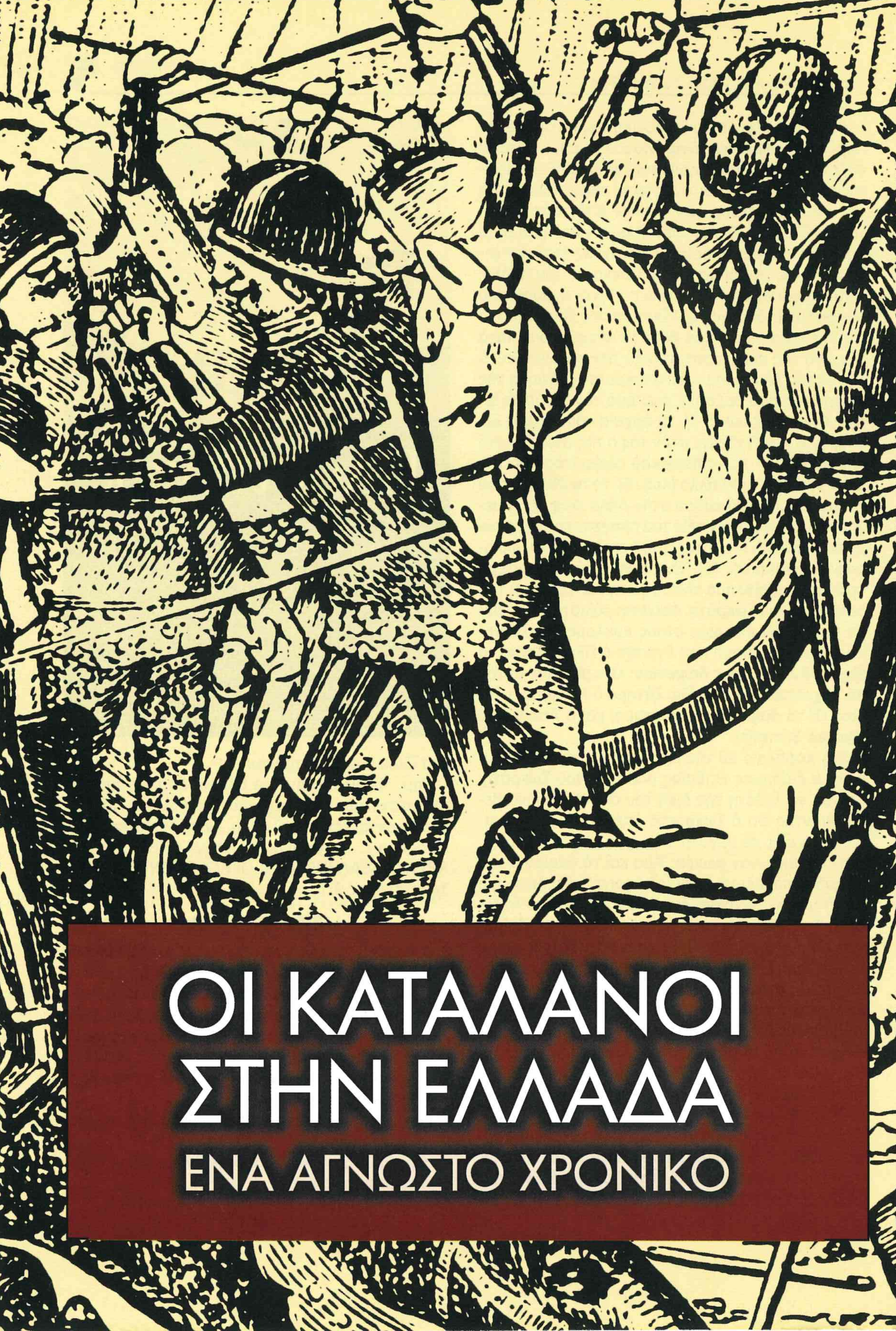
Ph. H. De Lacy-B. Einarson, Plutarch's Moralia, vol. VII (Loeb), London 1968î (1959?).

R. Flaceliere, Plutarque: dialogue sur les oracles de la Pythie, Paris 1962.

R. Flaceliere, Plutarque: Oeuvres morales, vol. VI (Les Belles Lettres), Paris 1974.

J. Hani, Plutarque: Oeuvres Morales, vol. VIII (Les Belles Lettres), Paris 1980.

C. Moreschini, Plutarco: L' E di Delfi, Napoli 1997.

ΟΙ ΚΑΤΑΛΑΝΟΙ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΕΝΑ ΑΓΝΩΣΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΙΣΥΡΗΣ

Στὴν αὐλὴ τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορα Φρειδερίκου τοῦ Β' τῶν Χοχεστάουφεν (1220-1250) ζοῦσε ἕνας γενναῖος ἱππότης μὲ τὸ ὄνομα Ῥιχάρδος. Ἐξ αἰτίας δὲ τῆς ἐξαιρετικῆς ὀμορφιάς του τὸν φώναζαν Μπλοῦμεν ἢ ντὲ Φλὸρ δηλαδὴ λουλούδι. Ἐμεῖς θὰ τὸν ὀνομάσουμε Ῥιχάρδο Ἀνθηρό. Στὰ 1268 αὐτὸς ὁ Ἀνθηρὸς σκοτώθηκε στὴν αἱματηρὴ μάχη τοῦ Ταλιακὸζ στὸ πλευρὸ τοῦ Κοραδίνου (ἐγγονοῦ τοῦ Φρειδερίκου) πολεμῶντας ἐναντίον τοῦ Καρόλου τοῦ Α', βασιλιᾶ τῆς Σικελίας (1262-1268). Ὁ νικητής, ἀφοῦ καρατόμησε τὸν Κοραδῖνο, ἐδήμευσε τὶς περιουσίες ὅλων τῶν ἀξιωματούχων τοῦ αὐτοκράτορα. Ἔτσι ἡ χήρα τοῦ Ῥιχάρδου τοῦ Ἀνθηροῦ, χωρὶς ἀπόλύτως κανένα εἰσόδημα, βρέθηκε στὸ Μπρίντιζι μαζὶ με τὸν γυιό της Ῥογῆρο Ἀνθηρό, πάμπτωχη καὶ δυστυχισμένη. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὸ Μπρίντιζι ἀποτελοῦσε τὸ βασικὸ διαμετακομιστικὸ λιμάνι μεταφορᾶς τῶν προσκυνητῶν τῆς Δύσης πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους. Ἀκόμα ἦταν ἕνα ἀξιόλογο ναυπηγοεπισκευαστικὸ κέντρο, ἕνα καρνάγιο, ὅπου συνέρρεαν πρὸς ἐπισκευὴ πλοῖα διαφόρων ἐθνικοτήτων. Τότε, στὰ 1275 ἔφθασε ἐκεῖ γιὰ ἐπιδιόρθωση ὡρισμένων ζημιῶν, ἕνα καράβι τῶν σκληροτράχηλων ἱπποτῶν τῆς Μελίτης (Ναϊτῶν) μὲ πλοίαρχο κάποιον Βασάλ. Οἱ Ναΐτες ἦταν ἕνα στρατιωτικὸ καὶ μοναχικὸ τᾶγμα ποὺ εἶχαν πάρει τὸ ὄνομά τους ἀπὸ τὸν ναὸ τοῦ Σολομῶντος. Ὁ ὀκτάχρονος Ῥογῆρος, ὁ ὁποῖος διέμενε ἐκεῖ κοντὰ στὴν ναυπηγοεπισκευαστικὴ ζώνη, τρέχοντας μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα παιδάκια τῆς γειτονιᾶς, προκάλεσε μὲ τὴν ζωηρότητα καὶ τὴν ἐξυπνάδα του τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Βασάλ. Ὁ Ναΐτης καπετάνιος, προβλέποντας τὴν ἐξέλιξη ποὺ θὰ εἶχε αὐτὸ τὸ παιδί, ζήτησε ἀπὸ τὴν μητέρα του νὰ τὸν πάρῃ

μαζί του καὶ νὰ τόν εἰσαγάγη στὴν ναυτικὴ τέχνη. Ἔτσι ἕνα ὡραῖο πρωΐ ὁ νεαρὸς Ἀνθηρός, "τζόβενο" στὴν Καραβέλα τοῦ Βασὰλ, ἀπέπλευσε ἀπὸ τὸ Βρινδήσιο (Μπρίντιζι) πρὸς ἄγνωστους τόπους προκειμένου νὰ βρῆ τὴν τύχη του. *"Ὁ νεαρὸς Ῥογῆρος, γράφει ὁ Καταλανὸς Ῥαϋμὸν Μουντανέρ, κατέστη σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα ἐμπειρότατος ναυτίλος. Ὅταν ἔγινε εἴκοσι ἐτῶν καὶ θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ ἐθεωρεῖτο ἕνας ἀπὸ τοὺς πλέον καλύτερους ναυτικοὺς τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου".* Ἔτσι πολὺ σύντομα ὁ "ἀδελφός" Βασάλ τοῦ ἐμπιστεύθηκε τὴν διακυβέρνηση τοῦ πλοίου ἐνῷ ὁ μέγας Μάγιστρος τῶν Ναϊτῶν τοῦ φόρεσε τὸν ἱερὸ μανδύα τοῦ τάγματος ὀνομάζοντάς τον "ἀδελφὸ ὑπηρέτη".

Λίγο ἀργότερα οἱ Ναΐτες ἀγόρασαν ἀπὸ τοὺς Γενουᾶτες ἕνα ἐξαιρετικὰ μεγάλο καὶ ταχύτατο κωπήλατο πλοῖο, τὴν διακυβέρνηση τοῦ ὁποίου ἀνέθεσαν στὸν ἀδελφὸ Ῥογῆρο. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει ἡ περιπετειώδης δράση τοῦ Ῥογήρου Ἀνθηροῦ ἡ ὁποία ἀνέδειξε σὲ ἕναν ἀπὸ τοὺς φοβερώτερους κουρσάρους τῆς ἐποχῆς του. Ὑπηρετοῦσε τόν "Σταυρό" καὶ τόν "Ἰησοῦ" ἀπ' ὅπου καὶ ἂν τοῦ ἐζητεῖτο, ἀρκεῖ νὰ ὑπῆρχαν πλούσια λάφυρα. Μὲ πέντε πλήρως ἐξοπλισμένες γαλέρες καὶ μὲ πλήρωμα ὀκτὼ χιλιάδων Καταλανῶν καὶ Ἀλμογαβάρων (Ἱσπανοὶ μισθοφόροι), ὑπηρετῶντας τὸν Φρειδερῖκο τὸν Β' τῆς Ἀραγωνίας στὸν πόλεμο ποὺ εἶχε ξεσπάσει μὲ τὸν Κάρολο τὸν Β' τὸν Χωλό, ἐπέδρασε σὲ ὅλα τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας ἕως τὴν Ἱσπανία, λαφυραγωγῶντας ἀδιακρίτως ἐχθροὺς καὶ φίλους, γενόμενος ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῆς Ἀδριατικῆς, τοῦ Ἰονίου καὶ τῆς Μεσογείου. Στὰ 1303 ὁ Φρειδερῖκος ὑπογράφει στὴν Καλταμπελλότα συνθήκη εἰρήνης μὲ τὸν Κάρολο καὶ ὁ Ῥογῆρος μαζὶ μὲ τοὺς διάσημους γιὰ τὴν ἀγριότητά τους Καταλανοὺς καὶ Ἀλμογαβάρους, μένει χωρὶς δουλειά! Ἦταν τότε 36 ἐτῶν.

Ὁ Μουντανὲρ καταγράφει. *"Μετὰ τὴν εἰρήνη, ἐνῷ ὅλος ὁ κόσμος ἦταν χαρούμενος καὶ διασκέδαζε, ὁ Ῥογῆρος βρέθηκε σὲ μεγάλη ἀμηχανία μὴ γνωρίζοντας τὶ ἔπρεπε νὰ κάνη. Γνώριζε καλὰ ὅτι μετὰ τὴν συνθήκη εἰρήνης ποὺ ὑπεγράφη ἀνάμεσα στόν Φρειδερῖκο καὶ τὸν Κάρολο εἶχαν ἐξομαλυνθῆ οἱ θρησκευτικὲς διαφορὲς καὶ ἡ ἔνταση ποὺ προκάλεσε ὁ Σικελικὸς Ἑσπερινὸς καὶ ὑπῆρχε φόβος νὰ συλληφθῆ ὁ ἴδιος (Ῥογῆρος) καὶ νὰ παραδοθῆ μέσῳ τοῦ πάπα στὸν Κάρολο. Γι' αὐτὸ ἀπεφάσισε νὰ φύγη ἀπὸ τὴν Σικελία σὲ ἀναζήτηση τύχης".*

Ἐδῶ πρέπει νὰ ἐξηγήσουμε τὶ ἦταν ὁ Σικελικος Ἑσπερινός. Πρόκειται γιὰ τὴν μεγάλη σφαγὴ τῶν Γάλλων κατακτητῶν τῆς Σικελίας ποὺ ἔγινε ἀπὸ τοὺς Σικελοὺς πατριῶτες στὶς 30 Μαρτίου τοῦ 1282. Ὀνομάσθηκε ἔτσι γιατὶ τὸ σύνθημα γιὰ τὴν σφαγή, δόθηκε σὲ ὅλη τὴν Σικελία ὅταν τὴν δευτέρη μέρα τοῦ Πάσχα κτύπησαν οἱ καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν καλῶντας τοὺς πιστοὺς σὲ Ἑσπερινό. Οἱ ταραχὲς προκλήθηκαν ἀπὸ τὴν ἀπαίτηση τοῦ Καρόλου τοῦ Α' πάνω στὴν Κωνσταντινούπολη τὴν ὁποία θεωροῦσε κληρονομιὰ ἀπὸ τὸν ἐκδιωχθέντα αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Βαλδουΐνο (1204-1261). Αὐτὴ ἡ ἀπαίτηση τοῦ Γάλλου βασιλιᾶ τῆς Σικελίας ὁδήγησε τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγο τὸν Η' σὲ μία παρασκηνιακὴ συνωμοτικὴ δράση, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξε ὁ "Σικελικὸς Ἑσπερινός". Δηλαδὴ χρηματοδότησε μία ἐξέγερση τῶν Σικελῶν πατριωτῶν ἐναντίον τῶν Γάλλων κατακτητῶν.

ΟΙ ΚΑΤΑΛΑΝΟΙ ΣΤΗΝ ΚΩΝ/ΠΟΛΗ

Ἡ εἰρήνη ἔλυσε τὰ χέρια τοῦ Καρόλου τοῦ Β' ὁ ὁποῖος ἄρχισε νὰ σχεδιάζη τὴν ἐπαναφορὰ τῆς Κωνσταντινούπολης στὴν Φραγκοκρατία. Ὁ Ῥογῆρος τὰ γνώριζε αὐτὰ ὅπως γνώριζε ὅτι τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα τοῦ Βυζαντίου "ἀνέδυαν ὀσμὴν σήψεως". Πράγματι ὁ ἀποθανὼν Μιχαὴλ Παλαιολόγος ὅσο καὶ ὁ διάδοχός του Ἀνδρόνικος δέν τιμοῦσαν τὴν αὐτοκρατορική του Πορφύρα. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Θεοδώρου Λάσκαρη ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος φοβούμενος μήπως ὁ ἐννεάχρονος διάδοχος Ἰωάννης Λάσκαρης καταλάβει τὴν ἀρχὴ *"ἐξώρυξεν ἀπανθρώπως τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ"* ἐνῷ ἐξόρισε ἢ ἐφυλάκισε τοὺς φίλα διακείμενους πρὸς τὸν οἶκο τῶν Λασκάρεων. Ἐξώρυξε τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ Μανουὴλ καὶ Ἰσαάκιου Καντακουζηνοῦ ἐπειδὴ ἐτόλμησαν νὰ τὸν κρίνουν δημόσια, "ἐρινοκόπησε" καὶ "ἐγλωσσοκόπησε" κάθε πολιτικό του ἀντίπαλο προκαλῶντας ἔναντίον του γενικὴ ἀποστροφὴ καὶ μῖσος. Ἀλλὰ καὶ ὁ γυιὸς καὶ διάδοχός του Ἀνδρόνικος ὁ Β', δὲν ἦταν καλύτερος. Ἐπρόκειτο γιὰ ἕναν θρησκόληπτο ἡγεμόνα, ὁ ὁποῖος μόλις ἀνέβηκε στὸν θρόνο, τὸ

πρῶτο πρᾶγμα ποὺ ἔκανε ἦταν νὰ ἀπολύση ὅλους τοὺς Πελοποννήσιους ναῦτες καὶ νὰ παροπλίση τὸν στόλο μὲ τὸ δικαιολογητικὸ ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολη δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ καράβια γιατὶ τὴν προστάτευε ἡ ὑπέρμαχος στρατηγὸς Μαρία.

Σ' αὐτὸν τὸν Παλαιολόγο χρεώνεται καὶ ἕνα ἄλλο τραγικὸ ἔγκλημα. Ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος μὲ πολὺ καλὰ ἀποτελέσματα, εἶχε καταβάλει μεγάλη προσπάθεια γιὰ ἐκχριστιανισμὸ τῶν Τούρκων προκειμένου νὰ αὐξήση τὴν δύναμη τοῦ στρατεύματος. Ἀκόμα καὶ ὅταν ἡ αὐτοκρατορία ἔπνεε τὰ λοίσθια, κατὰ τὴν γνώμη τοῦ Ἱεροῦ Γραφείου, ὁ στρατὸς ἔπρεπε νὰ εἶναι χριστιανικός. Ἔτσι στὴν θέση τῶν "μιαρῶν" Ἑλλήνων προτιμήθηκαν χιλιάδες Χριστιανοὶ Τοῦρκοι ποὺ μὲ τὸ ὄνομα Τουρκόπουλοι πολεμοῦσαν μαζὶ μὲ τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα γιὰ τοῦ "Χριστοῦ τὴν πίστη τὴν Ἁγία". Ὅταν ἔγινε αὐτοκράτορας ὁ Ἀνδρόνικος, μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι θὰ μεταφέρη τοὺς Τουρκόπουλους στὴν Ἀσία γιὰ μόνιμη ἐγκατάσταση, τοὺς φόρτωσε ὅλους μαζὶ μὲ τὶς γυναῖκες τους καὶ τὰ παιδιά τους σὲ μερικὰ καράβια καὶ ὅταν ξανοίχθηκαν στὸ πέλαγος τὰ βούλιαξε καὶ τοὺς ἔπνιξε ! Αὐτὸ τὸ ἀπαίσιο γεγονὸς τὸ ἐκμεταλλεύθηκε σὰν ἀποτρεπτικὸ παράδειγμα ὁ Ὀσμὰν ὁ Α' (1281-1326), ὅπως καὶ ὁ γυιός του Ὀρχάν (1324-1358), καὶ συγκράτησε τοὺς Τούρκους στὴν μουσουλμανικὴ πίστη. Ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία μετὰ τὴν ἐπανάκτηση τῆς Βασιλεύουσας στὶς 25 Ἰουλίου τοῦ 1261 εἶχε στενέψει ἀσφυκτικὰ τὰ ὅρια τῶν συνόρων της καὶ ἀποτελοῦσε εὔκολη λεία τῶν Τούρκων οἱ ὁποῖοι τὴν λεηλατοῦσαν ἀνηλεῶς.

Αὐτὴ τὴν κατάσταση σκέφθηκε νὰ ἐκμεταλλευθῆ ὁ πανέξυπνος Ῥογῆρος ὁ Ἀνθηρός. Γι' αὐτό, ἀφοῦ πρῶτα ἐνημέρωσε τὸν βασιλέα τῆς Τρινακρίας Φρειδερῖκο, ἔστειλε στὴν Κωνσταντινούπολη δύο ἔμπιστούς του ἱππότες γιὰ νὰ διαπραγματευθοῦν μὲ τόν Ἀνδρόνικο τὴν περίπτωση μεταβάσεως ἐκεῖ, τῶν Καταλανῶν μισθοφόρων μὲ τὴν ὑπόσχεση ὅτι θὰ ἀπωθήσουν τοὺς Τούρκους στὰ βάθη τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας.

Σὰν ἀντάλλαγμα ὁ Ῥογῆρος ζητοῦσε πρῶτον: νὰ τοῦ δοθῆ γιὰ σύζυγος ἡ ἀνηψιὰ τοῦ αὐτοκράτορα Μαρία, κόρη τῆς Εἰρήνης ἀδελφῆς τοῦ Ἀνδρόνικου, δεύτερον: νὰ τοῦ δοθῆ ὁ τίτλος τοῦ μεγάλου Δούκα. (ἀρχηγὸς ναυτικῶν δυνάμεων τῆς αὐτοκρατορίας), τρίτον: νὰ πληρώνη ὁ αὐτοκράτορας κατὰ μῆνα μία οὐγγιὰ γιὰ κάθε πεζὸ καὶ τέσσερεις γιὰ κάθε ἔφιππο. (Οὐγγιὰ μονάδα βάρους χρυσοῦ ἴση πρὸς 28,34 γραμμάρια), τέταρτον: νὰ πληρωθῆ προκαταβολικὰ μισθὸς τεσσάρων μηνῶν, ὅταν οἱ μισθοφόροι βρεθοῦν στὸ ἥμισυ τῆς διαδρομῆς, περίπου στὴν Μονεμβάσια καὶ πέμπτον: ἡ μισθοδοσία θὰ διαρκοῦσε γιὰ ὅσο διάστημα χρησιμοποιοῦσε ὁ αὐτοκράτορας τοὺς μισθοφόρους. Ὁ Ἀνδρόνικος ἀδυνατῶντας νὰ δῆ τὶ γινόταν, θεώρησε τὴν πρόταση σὰν θαῦμα τῆς Παρθένου καὶ ἔτρεξε νὰ ὑποδεχθῆ τοὺς ἀπεσταλμένους ἀποδεχόμενος χωρὶς περιστροφὲς τοὺς ὅρους τοῦ Ῥογήρου. *"Ἦν γὰρ Ῥογῆρος ταῖς ἀληθείαις ὡς ἔδοξε καὶ λῆμα ἔχων γενναῖον καὶ πλέως ἀρεϊκοῦ φρονήματος πολλῷ δὲ μᾶλλον καὶ τῷ τῆς γνώμης σπουδαίῳ καὶ βαθυσκότῳ λαὸν δουλαγωγῶν ἀτασθαλον καὶ τούτῳ κατορθοῦν τὰ μέγιστα φημιζόμενον"*, (Παχυμέρης). Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γενναῖο φρόνημα καὶ τὴν πολεμικὴ ἀρετὴ τοῦ Ῥογήρου εἶναι βέβαιο ὅτι, αὐτὸ ποὺ ἐβάρυνε στὴν ἀποδοχὴ τῆς Καταλανικῆς πρότασης ἦταν τὸ βαθὺ μῖσος καὶ ὁ φόβος ποὺ ἐνέπνεε τὸ ὄνομα Ῥογῆρος στὸν βασιλιᾶ τῆς Σικελίας καὶ ἐπίδοξο αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως Κάρολο τὸν Β' τὸν Χωλό.

Ὁ Ἀνδρόνικος χωρὶς χρονοτριβή, μὲ αὐτοκρατορικὸ χρυσόβουλο ὀνόμασε τὸν Ῥογῆρο "Μέγα Δούκα" καὶ τοῦ ἔστειλε τήν "ῥάβδο" καὶ τὰ λοιπά "ἐμβλήματα" τοῦ ἀξιώματός του. Ἐπίσης τοῦ ἔστειλε καὶ τὴν μεγάλη στολὴ τοῦ Δούκα ἡ ὁποία κατὰ τὴν περιγραφὴ τοῦ Κωδινοῦ ἦταν ἡ ἑξῆς: *"Σκιάδιον χρυσοκόκκινο κλαπωτόν. Σκαράνικον χρυσοκόκκινον συρματεΐνον ἔχον ἔμπροσθεν μὲν τὸν βασιλέα εἰκονικῶς ἱστάμενον ἰνοκοπητόν, ὄπισθεν δὲ καθήμενον ἐπὶ θρόνου. Καββάδιον Βλάτινον· δικανίκιον μὲ κόμπους χρυσοὺς ἐγκοπτοὺς καὶ κονδύλους ὡσαύτως χρυσούς, κεκλωσμένους δὲ διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ"*.

Ἐπίσης ὁρίσθηκε ἡ μισθοδοσία τῶν μισθοφόρων Καταλανῶν κατὰ μῆνα ὡς ἑξῆς: κάθε ἱππέας βαρέος ἱππικοῦ: οὐγγιὲς τέσσερεις, ἐλαφροῦ: δύο, κάθε πεζὸς μία οὐγγιά, ὁ ναύκληρος τέσσερεις, ὁ ναύτης μία, ὁ πρωράτος εἰκοσιπέντε ταρίνια καὶ ὁ τοξότης εἴκοσι ταρίνια (1/10 τῆς οὐγγιᾶς). Κατὰ τὰ ἄλλα ἴσχυσαν

Ἡ εἰρήνη ἔλυσε τὰ χέρια τοῦ Καρόλου τοῦ Β' ὁ ὁποῖος ἄρχισε νὰ σχεδιάζη τὴν ἐπαναφορὰ τῆς Κωνσταντινούπολης στὴν Φραγκοκρατία. Ὁ Ῥογῆρος τὰ γνώριζε αὐτὰ ὅπως γνώριζε ὅτι τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα τοῦ Βυζαντίου "ἀνέδυαν ὀσμὴν σήψεως". Στὴν εἰκόνα, ὁ Ρογῆρος εἰσέρχεται στὴν Κωνσταντινούπολη μὲ τοὺς μισθοφόρους του ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικου.

οἱ ὅροι τοῦ Ῥογήρου. Ὅταν οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἀνθηροῦ ἐπέστρεψαν καὶ τὸν πληροφόρησαν γιὰ τὴν εὐτυχῆ κατάληξη τῶν διαπραγματεύσεων ἔτρεξε στὸ Παλέρμο ὅπου συνάντησε τὸν βασιλέα τῆς Τρινακρίας Φρειδερῖκο καὶ τοῦ ἀνακοίνωσε τὰ συμφωνηθέντα. Ὁ Φρειδερῖκος γεμᾶτος χαρὰ ποὺ ἐπὶ τέλους θὰ ἀπαλλαγόταν ἀπὸ τὶς ἄγριες καὶ ἐπικίνδυνες ὀρδὲς τῶν Καταλανῶν, γιὰ νὰ διευκολύνη ἀκόμα περισσότερο αὐτὴ τὴν ἐκστρατεία, παραχώρησε στὸν Ῥογῆρο 10 γαλέρες. Ἐκτὸς ὅμως ἀπ' αὐτές, νοίκιασαν οἱ Καταλανοὶ καὶ τρεῖς μεγάλες καραβέλες καθὼς καὶ πολυάριθμα μικρότερα πλοῖα. Συγχρόνως ὁ Ῥογῆρος διέδωσε ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἐκστρατεύση ἐναντίον τῶν ἀπίστων Τούρκων οἱ ὁποῖοι λεηλατοῦσαν τήν "Χριστιανική" ἀνατολὴ καὶ καλοῦσε ὅποιον ἐπιθυμοῦσε νὰ συμμετάσχη. Πολυάριθμοι Ἱσπανοὶ τυχοδιῶκτες ἀνταποκρίθηκαν στὸ προσκλητήριο μὲ τὴν ἐλπίδα ἀποκόμισης πλούσιων λαφύρων. Αὐτὸν τὸν συρφετὸ τὸν ἀποτελοῦσαν χίλιοι πεντακόσιοι ἱππεῖς χωρὶς ἄλογα, τέσσερεις χιλιάδες Ἀλμογάβαροι, χίλιοι πεζοὶ καὶ πολυάριθμοι ναῦτες καὶ κωπηλάτες. Ὅλοι τους ἦταν Καταλανοὶ καὶ Ἀραγώνιοι καὶ εἶχαν μαζί τους τὶς γυναῖκες, τὰ παιδιά τους καὶ τὶς ἐρωμένες τους. Γενικὸς ἀρχηγὸς ἦταν ὁ Ῥογῆρος Ντὲ Φλὸρ ἢ Ἀνθηρὸς καὶ ὑπαρχηγοί: ὁ Φερδινάνδος Ὧνες, ὁ Κορβερὰν Ἀλέ, ὁ Μαρτῖνος δὲ Λογράν, ὁ Φερδινάνδος Χιμένες καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Ὁ Γρηγορᾶς καταγράφει *"Ἄρας ὁ Ῥογῆρος ἐκ Σικελίας ἐς δισχίλιους ἐπήγετο ἄνδρας ὧν τοὺς μὲν χιλίους ὠνόμαζε Καταλανοὺς τοὺς δὲ ἔτερους χιλίους Ἀλμογάβαρους"*. Φαίνεται ὅτι πιὸ σωστὸς εἶναι ὁ Μοντανὲρ ὁ ὁποῖος ἀνεβάζει τὴν δύναμη τοῦ φουσάτου σὲ 7.500 ἄνδρες. Ἄσχετα μὲ τὸ ἐὰν αὐτὴ ἡ δύναμη ἦταν

δυνατὸν νὰ προστατεύσῃ τὴν αὐτοκρατορία ἀπὸ τοὺς Τούρκους, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι μποροῦσαν νὰ προκαλέσουν μεγάλα προβλήματα στὴν Κωνσταντινούπολη, καὶ τὸ σπουδαιότερο: αὐτὲς οἱ φαῦλες νεφέλες θὰ σκέπαζαν τὸν οὐρανὸ τῆς πολυβασανισμένης Ἑλλάδας.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ στὴν Κωνσταντινούπολη εἶχαν δημιουργηθῆ τρεῖς μεγάλες παροικίες, ὑπολείμματα τῆς Φραγκοκρατίας στὸ Βυζάντιο. Τὶς ἀποτελοῦσαν οἱ Γενουᾶτες, οἱ Ἐνετοί, οἱ Πισαῖοι. Αὐτὲς οἱ κοινότητες διέθεταν δικούς τους ἄρχοντες, δικούς τους δικαστές, δικούς τους στρατιῶτες καὶ ἦταν κάθε μία χωριστά "κράτος ἐν κράτει". Πολλὲς φορὲς ὁ ἐμπορικὸς ἀνταγωνισμὸς ὁδηγοῦσε αὐτὲς τὶς παροικίες σὲ αἱματηρὲς συγκρούσεις. Στὶς 22 Ἰουλίου του 1296 κατέπλευσε στὴν Βασιλεύουσα μία μοῖρα τοῦ Ἐνετικοῦ στόλου. Οἱ Βενετσιᾶνοι ἀπεβιβάσθηκαν στὴν ξηρὰ καὶ πρὶν καλὰ καλὰ καταλάβει κανεὶς περὶ τίνος πρόκειται, κτύπησαν στὸ Πέραν τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα τῶν Γενουατῶν. Οἱ Βυζαντινοὶ ὅταν εἶδαν ὅτι οἱ Ἐνετοὶ πυρπολοῦσαν ἀδιακρίτως τὰ σπίτια τῶν κατοίκων ἐπενέβησαν καὶ τοὺς ἐξεδίωξαν. Μετὰ τὴν ἀποχώρηση τῶν ἀπρόσκλητων ἐπισκεπτῶν, οἱ Γενουᾶτες γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦν ἐπέπεσαν κατὰ τῆς παροικίας τῶν Ἐνετῶν καὶ τοὺς κατέσφαξαν ὅλους. Ἦταν τόσοι πολλοὶ οἱ φονευθέντες, ὥστε ἀνοίχθηκαν τεράστιοι τάφοι προκειμένου νὰ ταφοῦν ὁμαδικὰ τὰ πτώματα. Ἕνα ἄλλο σύμπτωμα σήψης καὶ ἀκυβερνησίας τῆς πάλαι ποτὲ κραταιᾶς αὐτοκρατορίας ἦταν οἱ θρησκευτικὲς διαμάχες. Ὁ ἀποθανὼν Μιχαὴλ Παλαιολόγος πιστεύοντας ὅτι ἔτσι ἐξασφαλίζει τὰ νῶτα του ἀπὸ τοὺς Φράγκους, εἶχε ὑπογράψει τὴν Ἕνωση τῶν ἐκκλησιῶν καὶ εἶχε ἀντικαταστήσει τὸν νόμιμο Πατριάρχη Ἰωσὴφ μὲ τὸν φιλοενωτικὸ Ἰωάννη Βέκκο (1275-1282). Ὁ νέος αὐτοκράτορας Ἀνδρόνικος γιὰ νὰ καθησυχάσῃ τὰ πνεύματα ἀκύρωσε τὴν ἕνωση καὶ ἀντικατέστησε τὸν Βέκκο μὲ τὸν Κύπρου λόγιο Γρηγόριο (1283-1289). Αὐτὸ εὐχαρίστησε μὲν τοὺς ἀνθενωτικούς, δυσαρέστησε ὅμως τοὺς ἑνωτικοὺς μὲ συνέπεια τὶς συνεχεῖς ἔριδες καὶ σκευωρίες.

Τότε συνέβη καὶ ἕνα γελοῖο γεγονὸς ποὺ δείχνει τὴν ἀθλιότητα καὶ τὸν σκοταδισμὸ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Μία ὁμάδα μικρῶν παιδιῶν ψάχνοντας στοὺς θόλους τῶν ἐμβόλων

τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, γιὰ φωλιὲς περιστεριῶν, βρῆκαν ἕνα ἔγγραφο σφραγισμένο μὲ πατριαρχικὴ σφραγῖδα. Πιστεύοντας ὅτι ἀνῆκε σὲ κάποιον ἀρχιερέα τὸ παρέδωσαν στὸν Πατριάρχη Ἰωάννη τὸν ΙΒ' (1294-1304), ὁ ὁποῖος ὅταν τὸ ἄνοιξε ἔκπληκτος διαπίστωσε ὅτι κρατοῦσε στὰ χέρια του ἕναν ἀφορισμὸ ποὺ εἶχε ἐξαπολύσει ὁ ἐξόριστος πατριάρχης Ἀθανάσιος (1289-1293) ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικου. Βεβαίως ὁ ἀφορισμὸς εἶχε τοποθετηθῆ στὴν φωλιὰ τῆς περιστέρας ἐπίτηδες ἀπὸ τοὺς ἑνωτικούς, γιὰ νὰ δημιουργηθῆ θέμα. Ὁ σοφὸς πατριάρχης ἀντὶ νὰ πετάξη τὸ ἔγγραφο στὸν κάλαθο τῶν ἀχρήστων, ἐνημέρωσε τὸν αὐτοκράτορα καὶ αὐτός, δεισιδαίμων καὶ θρησκόληπτος, συνεκάλεσε

σύνοδο ἡ ὁποία ἐπανέφερε τὸν Ἀθανάσιο προκειμένου νὰ τὸν συγχωρήση! Αὐτὸ τὸ χάος ἔδωσε τὸ δικαίωμα στοὺς Σλάβους νὰ πραγματοποιοῦν συνεχεῖς ἐπιδρομές. Προκειμένου νὰ γλιτώση, ὁ Ἀνδρόνικος πρότεινε στὸν Σέρβο ἡγεμόνα Βρόσκη νὰ συγγενέψουν δίδοντάς του γιὰ σύζυγο τὴν μόλις ἑπτὰ ἐτῶν θυγατέρα του Σιμωνίδα. Ὁ ἐξευτελισμὸς ἀποκορυφώθηκε ὅταν ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας μετέβη στὴν Θεσσαλονίκη καὶ παρέδωσε τὴν παιδούλα στὸν σαρανταπεντάχρονο Σέρβο γαμβρό του. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνατολικὰ σύνορα τῆς αὐτοκρατορίας ὑπέφεραν φρικτά. Ὁ Ὀσμάν (1281), ἱδρυτὴς τοῦ κράτους τῶν Ὀσμανλιδῶν, κύριος τῆς Προύσσας καὶ τῆς Βιθυνίας, στὶς 11 Φεβρουαρίου τοῦ 1300 ὑποχρεώνει τοὺς ἡγεμονίσκους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας νὰ τὸν ἀνακηρύξουν ἀρχηγό τους μὲ τὸν τίτλο τοῦ σουλτάνου, γενόμενος ἔτσι ὁ πρῶτος Τοῦρκος Σουλτᾶνος τῆς ἱστορίας. Ὁ Παχυμέρης μὲ ζωηρότατα χρώματα περιγράφει τὴν ὀδύνη καὶ τὴν ἀπελπισία τοῦ λαοῦ τῆς Ἰωνίας ποὺ ὑπέφερε ἀπὸ τὶς συνεχεῖς ἐπιδρομὲς τῶν ἐπιδρομέων. *"Ηὔξανε δ' ὁσημέραι καὶ αὖθις τὸ ὑπὸ τῶν Περσῶν δεινὸν ὥστ' ἀποκεκλεῖσθαι πανταχοῦ τὰ τῆς σωτηρίας ἐλπίδος"*. Δὲν ὑπῆρχε λοιπὸν ἄλλη λύση παρὰ μόνον αὐτὴ τῶν Καταλανῶν.

Ἡ ἄφιξη τῶν Ἱσπανῶν τυχοδιωκτῶν στὴν πρωτεύουσα γιορτάσθηκε μὲ χαρὰ καὶ πανηγύρια. Στὴν ὑποδοχὴ παρευρίσκονταν ὁ αὐτοκράτορας Ἀνδρόνικος, ὁ γυιός του καὶ διάδοχος Μιχαὴλ καὶ ὅλοι οἱ προύχοντες καὶ μεγιστᾶνες. Οἱ βυζαντινοί, ἀφοῦ τοὺς γέμισαν δῶρα, τοὺς ὑπέδειξαν ἕναν ἄνετο χῶρο διαμονῆς στὴν συνοικία τῶν Βλαχερνῶν ὅπου καὶ στρατοπέδευσαν. Μετὰ ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἔγιναν καὶ οἱ γάμοι τοῦ Ῥογήρου μὲ τὴν ἀνηψιὰ τοῦ αὐτοκράτορα Μαρία καὶ ὅλα πήγαιναν κατ' εὐχή. Κατὰ τὴν διάρκεια τῶν γαμήλιων ἑορτῶν συνέβησαν ὡρισμένα εὐτράπελα ἀνάμεσα στοὺς παλαιοὺς λατίνους ἐποίκους καὶ τοὺς καινούργιους μισθοφόρους μὲ συνέπεια τὴν σφαγὴ καὶ τὴν λεηλασία τῶν καταστημάτων τῶν Γενουατῶν ἀπὸ τοὺς Ἱσπανούς. Πολὺ σύντομα ἔφθασαν οἱ πρῶτες εἰδήσεις ποὺ ἀφοροῦσαν τὸν σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖον εἶχαν φθάσει οἱ Καταλανοὶ στὴν Κωνσταντινούπολη. Οἱ Τοῦρκοι κτύπησαν τὴν Κύζικο(!) καὶ ἡ βασιλεύουσα γέμισε ἀπὸ πρόσφυγες Ἕλληνες οἱ ὁποῖοι ἔτρεξαν ἐκεῖ γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὸ μαχαίρι τῶν Τούρκων.

Γράφει ὁ Μοντανέρ: *"Οἱ στὴν πρωτεύουσα καταλήξαντες Ἕλληνες, πεινασμένοι καὶ ἐλεεινοί, ζητοῦσαν κάτι γιὰ φαγητό. Κανένας ὅμως ἀπὸ τοὺς Εὐλαβεῖς Ὀρθοδόξους, ἔτσι γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, δὲν τοὺς ἔδινε κάτι νὰ φᾶνε καίτοι ἐκεῖνοι εἶχαν ἀφθονία τροφῶν. Μόνον οἱ Ἀλμογάβαροι ἀπὸ οἶκτο καὶ σεβασμὸ στὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων ἐμοιράζονταν τὸ φα-*

Μετὰ ἀπὸ τὴν πρώτη μάχη τους στὴν Μικρὰ Ἀσία, ἀρχίζει ἡ τρομερὴ Ἱσπανικὴ ἐπέλαση στὴν Ἀσία. Αὔλακας, Φιλαδέλφεια, Θυάτειρα, Ἔφεσσος, Καρία, οἱ Σιδερένιες πύλες τῆς Μικρῆς Ἀρμενίας ἡ μία πόλη πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀπανεντάσονται στὴν αὐτοκρατορία. Παντοῦ ὅπου ἀκούγεται ἡ φοβερὴ κραυγή "Ἀραγών-Ἀραγών" οἱ Τοῦρκοι φεύγουν, ἀλλόφρονες γιὰ νὰ ἀκολουθήση τὸ αἷμα καὶ ἡ καταστροφή.

γητό τους μὲ αὐτούς. Λόγῳ δὲ αὐτῆς τῆς συμπεριφορᾶς δύο χιλιάδες πεινασμένοι καὶ πτωχοὶ Ἕλληνες ἀκολούθησαν τοὺς Καταλανούς".

ΟΙ ΚΑΤΑΛΑΝΟΙ ΣΤΗΝ ΑΣΙΑ ΟΙ ΜΑΧΕΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ

Τὴν ἄνοιξη τοῦ 1304 ὁ αὐτοκρατορικὸς στόλος μὲ ναύαρχο τὸν Φερδινάνδο Ὠνές, ἀφοῦ διέπλευσε τὴν Προποντίδα προσορμίσθηκε στὸ ἀκρωτήριο τῆς Ἀρτάκης κοντὰ στὴν Κύζικο. Μαζὶ μὲ τοὺς Καταλανοὺς εὑρίσκοντο καὶ ἕνα σῶμα Γερμανῶν μισθοφόρων ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Γρηγόριο, καθὼς καὶ ἕνα ἀπόσπασμα τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς ὑπὸ τὸν Μαρούλη. Οἱ Καταλανοὶ, χωρὶς νὰ ξεκουρασθοῦν καὶ πεζοπορῶντας ὅλη τὴν νύκτα, βρέθηκαν λίγο πρὶν τὸ ξημέρωμα στὸ στρατόπεδο τῶν Τούρκων οἱ ὁποῖοι κοιμόνταν ἀμέριμνοι. Πρὶν προλάβουν νὰ ξυπνήσουν οἱ Τοῦρκοι, οἱ αἱμοβόροι Ἀλμογάβαροι ἐπετέθησαν καὶ ἄρχισαν νὰ σφάζουν ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά. Οἱ Τοῦρκοι, γράφει ὁ Μουντανὲρ, πολέμησαν μὲ γενναιότητα. Μὴ θέλοντας νὰ ἀφήσουν τὶς γυναῖκες τους καὶ τὰ παιδιά τους δὲν μπόρεσαν νὰ ὑποχωρήσουν καὶ νὰ ἀνασυνταχθοῦν μὲ συνέπεια τὴν ὁλική τους καταστροφή. Μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν μάχη ἀρχίζει ἡ τρομερὴ Ἱσπανικὴ ἐπέλαση στὴν Ἀσία. Αὔλακας, Φιλαδέλφεια, Θυάτειρα, Ἔφεσσος, Καρία, οἱ Σιδερένιες πύλες τῆς Μικρῆς Ἀρμενίας ἡ μία πόλη πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀπανεντάσονται στὴν αὐτοκρατορία. Παντοῦ ὅπου ἀκούγεται ἡ φοβερὴ κραυγή "Ἀραγών-Ἀραγών" οἱ Τοῦρκοι φεύγουν, ἀλλόφρονες γιὰ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ αἷμα καὶ ἡ καταστροφή. Δυστυχῶς ὅμως αὐτοὶ οἱ ἄκαρδοι μισθοφόροι δὲν ἔκαναν διάκριση ἀνάμεσα στοὺς Τούρκους καὶ τοὺς ντόπιους.

"Ὁπόσα δὲ κατὰ τὴν πορείαν των ταύτην διεπράξαντο οἱ Καταλανοὶ κατὰ τῶν δυστυχῶν ἐγχωρίων εἶναι ὄντως ἀμύθητα, διότι ὄχι μόνον σῖτον καὶ κριθὴν ἐξεφόρουν καὶ ζῷα κατέσφατον καὶ χρήματα καὶ ἵππους ἐξήρπαζον ἀλλὰ καὶ ἐφόνευον ἀσπλάχνως πάντας ὅσοι δὲν ἠδύναντο νὰ κορέσωσι τὸ φιλοχρήματον ἢ δὲν ἠνέχοντο τὸν μολυσμὸν τῶν θυγατέρων καὶ τῶν γυναικῶν αὐτῶν", (Οἱ Καταλανοὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, Ε. Σταματίου, σελ. 71, Ἀθήνα 1869). Ἐνῷ δὲ, συνέβαιναν αὐτὰ στὴν Ἀνατολὴ στὰ βαλκάνια οἱ Βούλγαροι ὑπὸ τὸν Ὀσφεντισθλάβον λαηλατοῦν τὶς πόλεις Μεσημβρία, Σωζόπολη, Ἀγαθόπολη καὶ Ἀγχίαλο. Οἱ Βυζαντινοί, ὑπὸ τὸν διάδοχο Μιχαὴλ, συγκρούονται μὲ τοὺς Βουλγάρους καὶ τοὺς κατατροπώνουν προσωρινά. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὁδήγησε τὸν Ἀνδρόνικο στὴν ἀπόφαση νὰ ἀνακαλέσῃ τοῦ Καταλανοὺς ἀπὸ τὴν Ἀσία προκειμένου νὰ ἐπιλύσουν τὸ βουλγαρικὸ ζήτημα. Μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν αὐτοκρατορικὴ διαταγὴ οἱ Καταλανοὶ περνῶντας τὸν Ἑλλήσποντο ἐστρατοπέδευσαν στὴν Καλιούπολη. Ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ῥογῆρος συνοδευόμενος ἀπὸ ὀλιγομελῆ στρατιωτικὴ φρουρὰ ἔφθασε στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου ἐξέθεσε στὸν Ἀνδρόνικο τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκστρατείας ζητῶντας συγχρόνως καὶ τοὺς μισθοὺς τῶν στρατιωτῶν. (ἕνα ποσὸν περίπου 360.000 χρυσᾶ νομίσματα). Ὁ αὐτοκράτορας συνεχάρη τὸν ἀρχηγὸ τῶν Καταλανῶν γιὰ τὶς νίκες τους καὶ ὑποσχέθηκε τὴν ἀποπληρωμὴ τοῦ χρέους. Βεβαίως τὰ ταμεῖα τοῦ κράτους ἦταν ἄδεια ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἔπαιζε καὶ μεγάλο ῥόλο, ἀφοῦ ἐκόπηκαν ἀμέσως τὰ ἀνάλογα νομίσματα νοθευμένα μὲ χαλκὸ κατὰ 50%. Ὅταν ὁ Ῥογῆρος ἐπέστρεψε στὴν βάση του καὶ οἱ στρατιῶτες διαπίστωσαν ὅτι γύριζε μὲ ἄδεια χέρια ἄρχισαν τὴν γκρίνια καὶ τοῦ ἐπέρριψαν ὅλη εὐθύνη θεωρῶντας ὅτι τοὺς πρόδωσε. Ὁ Ῥογῆρος γιὰ νὰ καθησυχάσῃ τὰ πνεύματα μίλησε στοὺς στρατιῶτες του λέγοντας τους ὅτι ὑπεύθυνος ἦταν ὁ αὐτοκράτορας ὅτι αὐτὸς τὸν ξεγέλασε καὶ ἄλλα πολλά. Στὸ τέλος κλείνοντας τὸν πανηγυρικό του εἶπε: *"Μαθαίνω ὅτι ὁ διάδοχος Μιχαὴλ ἀπειλεῖ ὅτι θὰ μᾶς ἐπιτεθῇ. Ἂς ἔλθῃ λοιπόν ! Ἐμεῖς θὰ σταθοῦμε πιστοὶ στὸν ὅρκο μας ..."*. Σὲ ἀπάντηση τῶν ὅσων ἰσχυρίσθηκε ὁ Ῥογῆρος ὁ αὐτοκράτορας ἀντέτεινε ὅτι ἡ συμφωνία παραβιάσθηκε ἀπὸ τοὺς Καταλανοὺς οἱ ὁποῖοι ἦρθαν στὴν Κωνσταντινούπολη τριπλάσιοι στὸν ἀριθμὸ ἀπὸ ὅσους στὴν ἀρχὴ εἶχε συμφωνηθῆ καὶ ἐξακολουθοῦσαν νὰ ἔρχονται ὅπως ὁ Βεραντζέρος ντὲ Ἐντίκα, ἕνας ἀρχηγίσκος μὲ 9 καράβια. Ὁ κίνδυνος ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινούπολης γιὰ δεύτερη φορὰ ἦταν πλέον ὁρατός. Καὶ τότε μπαίνει σὲ ἐφαρμογὴ ἡ "Βυζαντινὴ ῥαδιουργία" ἡ ὁποία βάζει τοὺς Καταλανοὺς νὰ φαγωθοῦν μεταξύ τους. Στὶς 28 Μαρτίου 1305 στὴν Ὀρεστιάδα, οἱ Ἀλανοί (Γερμανοὶ) συστρατιῶτες τῶν Καταλανῶν ἔρχονται σὲ ῥήξη μὲ τοὺς Ἱσπανοὺς καὶ δο-

λοφονοῦν τὸν Ῥογῆρο. Συγχρόνως στὴν Ἀνδριανούπολη ὑποκινεῖται λαϊκὴ ἐξέγερση κατὰ τῶν Καταλανῶν μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἐξόντωση πολλῶν ἀπ' αὐτούς. Ἔγινε καὶ μία ἐπίθεση τῶν αὐτοκρατορικῶν δυνάμεων μὲ συνέπεια τὴν ἀποπομπὴ τῶν Καταλανῶν μὲ κατεύθυνση πρός....νότο!

Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οἱ Καταλανοὶ εἶχαν ἤδη ἀπωθήσει τοὺς Τούρκους καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ παρουσία τους στὸ Βυζάντιο δὲν ἦταν ἀναγκαία. Πρέπει νὰ ὑπενθυμίσουμε ὅτι κατὰ πάγια τακτικὴ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀλάριχου οἱ Βυζαντινοί, ἀφοῦ πρῶτα μεταχειρίζονταν μισθοφόρους μετά, ἀντὶ νὰ τοὺς πληρώσουν τὰ συμφωνηθέντα, τοὺς ξαπόστελναν στὴν Ἑλλάδα, *"Χώραν χλιδῶσαν καὶ εὔφορον πεπροικισμένην διὰ πολλῶν χαρίτων καὶ ἀρίστων πασῶν τῶν χωρῶν πρὸς ἐνοίκισιν"*, (Μουντανέρ).

Ἐνῷ λοιπὸν ὅλοι νόμιζαν ὅτι οἱ μισθοφόροι ἔφυγαν γιὰ τὴν πατρίδα τους, δὲν ἄργησαν νὰ φθάσουν τὰ κακὰ μαντᾶτα. Ἀπ' ὅπου περνοῦσε ἡ Καταλανικὴ ἐκδίκηση ἄφηνε μόνο νεκροὺς καὶ ἀποκαΐδια. Μιὰ ἰσχυρὴ Βυζαντινὴ δύναμη ὑπὸ τὸν μικρότερο γυιὸ τοῦ Ἀνδρόνικου τὸν Ἰωάννη, ἀφοῦ συγκρούσθηκε μαζί τους, ὑπέστη συντριπτικὴ ἧττα. Ἐν τούτοις ἡ ἀλληλοφαγωμάρα τῶν Καταλανῶν συνεχίζεται. Τὸ 1307 οἱ Γενουᾶτες παγιδεύουν τὸν Βερανζέρο καὶ κατασφάζουν τὴν φρουρά του. Σὲ καταμέτρηση ποὺ ἔγινε στὸ Ἱσπανικὸ στρατόπεδο εὑρέθηκαν χίλιοι διακόσιοι πενῆντα ἕξι πεζοὶ καὶ διακόσιοι ἱππεῖς μὲ ἀρχηγοὺς τοὺς Ῥικαφόρτ, Σικάρ, τὰ ἀδέλφια Καλδὲς καὶ τὸν Χιμένες ντ' Ἀλβάρο. Πρὸ τοῦ κινδύνου πλήρους ἀφανισμοῦ, ἀφοῦ ἐξέλεξαν γενικὸ ἀρχηγὸ τὸν Ῥοκαφόρτ καὶ δωδεκαμελὲς συμβούλιο, ἐκήρυξαν... σταυροφορία! Ἡ σφραγίδα τους τὴν ὁποία διέσωσε ὁ Μουντανὲρ ἔγραφε: *"Σφραγίς του ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ φράγκικου στρατοῦ"*.

Οἱ Καταλανοὶ οἰκιοποιούμενοι τὸ ὄνομα τῶν Φράγκων ἤθελαν νὰ ἀποδείξουν ὅτι, ὁ στρατός

Οἱ Καταλανοὶ οἰκιοποιούμενοι τὸ ὄνομα τῶν Φράγκων ἤθελαν νὰ ἀποδείξουν ὅτι, ὁ στρατός τους διέθετε ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ποὺ μποροῦσαν νὰ χαρακτηρίσουν μία σταυροφορία ἐναντίον τῶν "Ἑλλήνων εἰδωλολατρῶν καὶ τῶν αἱρετικῶν Βυζαντινῶν τῶν ἀποσπασμένων ἀπὸ τὴν Ἁγία Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία".

τους διέθετε ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ποὺ μποροῦσαν νὰ χαρακτηρίσουν μία σταυροφορία ἐναντίον τῶν "Ἑλλήνων εἰδωλολατρῶν καὶ τῶν αἱρετικῶν Βυζαντινῶν τῶν ἀποσπασμένων ἀπὸ τὴν Ἁγία Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία". Ἔτσι ἀνάμεσα στὶς σημαῖες τῆς Ἀραγωνίας, τῆς Σικελίας καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὕψωσαν καὶ αὐτὴ τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης. Ἀκολούθησε μία ἀθρόα προσέλευση Ἱσπανῶν ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ βασιλιᾶ Φρειδερίκου, ὁ ὁποῖος ἔστειλε ἐπίτροπό του τὸν Φερδινάνδο, γυιὸ τοῦ ἐπικυρίαρχου τῆς Μαϊόρκας Ἰακώβου τοῦ Α'. Πρὶν παρέλθη πολὺς χρόνος, δὲν ὑπῆρχε πόλη στὴν Μακεδονία καὶ τὴν Θράκη ποὺ νὰ μὴν εἶχε λεηλατηθῆ. Ἦταν τόσο ἀπάνθρωπη ἡ συμπεριφορὰ τῶν Ἱσπανῶν ἐναντίον τῶν ταλαίπωρων γηγενῶν Ἑλλήνων ὥστε ἀκόμα καὶ σήμερα ἀκούγεται στὴν Θράκη ἡ κατάρα. "Νὰ σὲ πιάση ἡ ἐκδίκηση τοῦ Κατελάνου". Ὁ νεαρὸς Φερδινάνδος, ἀδυνατῶντας νὰ ἐπιβληθῆ, ἐγκατέλειψε τοὺς Καταλανοὺς καὶ κατευθύνθηκε πρὸς Θήβα μαζὶ μὲ τόν πιστό του Μουντανέρ, τὸν μετέπειτα χρονογράφο.

Μετὰ ἀπὸ πολλὲς περιπέτειες ἔφθασαν στὴν Ἀθήνα ὅπου, ἀφοῦ συνελήφθησαν ἀπὸ τὸν δούκα Γουϊδώνα Ντὲ λὰ Ρός, ὁ μὲν πρίγκηπας κλείσθηκε στὶς φυλακὲς τῆς Ἀκρόπολης, ὁ δὲ Μουντανὲρ ἐπέστρεψε στὴν Χαλκιδική. Ὁ Ροκαφόρτ ἀφοῦ λεηλάτησε τὴν Θράκη καὶ τὶς μονὲς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, κατευθύνθηκε πρὸς τὴν ἀρχαία Ποτίδαια τὴν ὁποία βρῆκε τελείως ἐγκατελελειμμένη. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἀρχίζει νὰ σκιάζη τὴν Ἑλλάδα τὸ σύννεφο τῆς "Καταλανικῆς ἀκρίδας". Ἡ διχόνοια τὴν ὁποία εἶχαν σπείρει οἱ Βυζαντινοὶ στὸ στρατόπεδο τῶν Καταλανῶν συνεχῶς δημιουργοῦσε προβλήματα. Καὶ ὁ δεύτερος ἀρχηγὸς ὁ Ροκαφόρτ, κατηγορηθεὶς γιὰ οἰκονομικὰ σκάνδαλα, συλλαμβάνεται καὶ ἀποστέλλεται στὴν Νεάπολη καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴν Ἀμβέρσα ὅπου πεθαίνει στὶς φυλακὲς ἀπὸ πεῖνα. Συγχρόνως ὁ Ἕλληνας στρατηγὸς Χανδρηνὸς ὀχύρωσε τὸ στενὸ τῆς Χριστουπόλεως καὶ ἀπὸ κεῖ ἄρχισε νὰ παρενοχλῆ τοὺς Καταλανούς. Ἔτσι ἀποφασίσθηκε μία ἡρωϊκὴ ἔξοδος πρὸς τὴν Θεσσαλία. Πέντε χιλιάδες Καταλανοὶ καὶ χίλιοι Τουρκόπουλοι τὴν ἄνοιξη τοῦ 1309 μέσῳ τῆς κοιλάδας τῶν Τεμπῶν ξεχύθηκαν στὴν Θεσσαλία. Ὁ μεγάλος σιτοβολῶνας τῆς Ἑλλάδας βρέθηκε στὰ χέρια τῶν Ἱσπανῶν οἱ ὁποῖοι ἄρχισαν ἀμέσως τὶς λεηλασίες καὶ τὶς σφαγές. Ὁ φοβερὸς Ἀνδρέας Χανδρηνός, Ἀθηναῖος τὴν καταγωγή, παρὰ τὶς ἀντίθετες διαταγὲς τῆς βασιλεύουσας ποὺ θεωροῦσε τὴν κάτω τῶν Τεμπῶν χώρα ξένη καὶ εἰδωλολατρική, κυνήγησε κατὰ πόδας τοὺς Καταλανούς, καλῶντας σὲ βοήθεια τοὺς Γαλαξιδιῶτες. Στὶς δύο μάχες ποὺ δόθηκαν καὶ στὶς ὁποῖες συμμετεῖχαν οἱ "Χαλύβδινοι Γαλαξιδιῶτες" (Χρονικὸ Γαλαξιδίου, σελ. 205), οἱ Καταλανοὶ ὑπέστησαν γιὰ πρώτη φορὰ δεινὴ ἧττα καὶ ὑποχρεώνονται νὰ ὑπογράψουν συνθήκη εἰρήνης μὲ τοὺς Θεσσαλοὺς οἱ ὁποῖοι τοὺς δίνουν εἰδικοὺς ὁδηγούς, προκειμένου νὰ τοὺς ὁδηγήσουν στὴν Βοιωτία καὶ Ἀχαΐα. Τὴν ἄνοιξη τοῦ 1310 χωρὶς καμιὰ παρανόχληση, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐπεισοδίων μὲ μερικοὺς νομάδες Βλάχους, περνοῦν τὸ στενὸ τῆς Φούρκας καὶ κατεβαίνουν πρὸς Λαμία. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ εἶχε δημιουργηθῆ ἕνα συμμαχικὸ τόξο μεταξὺ τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ τῆς μεγάλης Βλαχιᾶς (Ὑπάτη - Ἄρτα) μὲ σκοπὸ τὴν παρεμπόδιση τῆς ἕνωσης τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου μὲ τὸ γαλλικὸ δουκᾶτο τῶν ντὲ λὰ Ρός. Γι' αὐτὸ ὁ δούκας τῆς Ἀθήνας Βάλθερα Βρυένιος σκέφθηκε νὰ ἐκμισθώση τοὺς Καταλανοὺς καὶ νὰ τοὺς στρέψη ἐναντίον τῆς συμμαχίας. Ο Lunzi (Della candizione politica delle isole Ionie, σελ. 125) μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Βάλθερος Βρυένιος συναντήθηκε μὲ τοὺς Καταλανοὺς στὸ Ζητούνι (Λαμία) στὶς 6 Ἰουνίου 1310 καὶ συμφώνησε μαζί τους νὰ τὸν ὑπηρετήσουν γιὰ ἕξη μῆνες. Μάλιστα ἡ συμφωνία ἦταν ἡ ἴδια μὲ αὐτὴν ποὺ εἶχε ὑπογράψει πρὸ ἐτῶν ὁ Ρογῆρος μὲ τὸν Ἀνδρόνικο μόνο ποὺ ἡ προκαταβολὴ ἦταν μισθοὶ δύο μηνῶν. Οἱ Καταλανοὶ πολὺ γρήγορα ἀπέδειξαν ὅτι ἦταν ἄξιοι τοῦ μισθοῦ καὶ τῆς φήμης τους. Ἀνεβαίνοντας ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο ἀπὸ τὸν ὁποῖο εἶχαν κατέβει κτύπησαν τὸν Δομοκὸ καὶ ἐντὸς μικροῦ χρο-

Συνέχεια στὴν σελίδα 66

Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 63

νικοῦ διαστήματος κυρίευσαν πάνω ἀπὸ τριάντα κάστρα κυριεύοντας γιὰ δεύτερη φορὰ τὴν Θεσσαλία. Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ δούκα τῆς Ἀθήνας, μπροστὰ στὴν Ἱσπανικὴ λαίλαπα, ὑποχρεώθηκαν νὰ δεχθοῦν εἰρήνη ὑπὸ ὅρους ταπεινωτικούς. Ἡ ἀγγελία τοῦ θριάμβου ἔφθασε πολὺ γρήγορα στὰ αὐτιὰ τοῦ πάπα Κλήμη ὁ ὁποῖος ἔστειλε διαταγὴ στὴν Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν ὅπως τὰ ἔσοδα ὑπὲρ τοῦ διαλυθέντος τάγματος τῶν Ναϊτῶν δοθοῦν "Στοὺς πιστοὺς ἐκείνους προμάχους τῆς ἀληθινῆς ἐκκλησίας ἔναντίον τῶν σχισματικῶν καὶ παγανιστῶν "Ἑλλήνων!" (Regestum Clementis V, τόμος Ε', σελ. 235). Ὁ Βρυένιος ἀκολουθῶντας τὴν ἴδια τακτικὴ μὲ τοὺς προηγούμενους ἐκμισθωτὲς τῶν Καταλανῶν τοὺς ἀπέλυσε, διατάσσοντάς τους νὰ ἐγκαταλείψουν ἀμέσως τὸ δουκᾶτο καθὼς καὶ τὰ κάστρα ποὺ εἶχαν ὑποτάξει. Οἱ Ἱσπανοὶ ἀφοῦ τοῦ ὑπενθύμισαν ὅτι τοὺς χρωστοῦσε μισθοὺς τεσσάρων μηνῶν τὸν παρακάλεσαν νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ παραμείνουν, ἀφοῦ δὲν εἶχαν ποὺ νὰ πᾶνε, καὶ αὐτοὶ θὰ τὸν προσκυνοῦσαν γενόμενοι ὑποτελεῖς του. (Χρονικὸ τοῦ Μορέως, στ. 7282-92).

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ Η ΗΤΤΑ ΤΩΝ ΦΡΑΓΚΩΝ Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ Βάλθερος, μὲ ἀλαζονία, ἀφοῦ πρῶτα τοὺς εἰδοποίησε ὅτι θὰ τοὺς διώξῃ μὲ τὴν βία, ἐκήρυξε γενικὴ ἐπιστράτευση. Ταυτόχρονα, μὲ ἀγγελιοφόρους ποὺ ἔστειλε σὲ ὅλα τὰ φραγκοκρατούμενα μέρη τῆς Ἑλλάδας, ζήτησε τὴν βοήθεια τῶν τιμαριούχων ἐναντίον τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Ἀμέσως ὅλοι οἱ κύρηδες καὶ μεγαλοκύρηδες ἀνταποκρίθηκαν στὴν πρόσκληση τοῦ δούκα τῆς Ἀθήνας. Ὁ Ἀλβέρτος Παλαβιτσίνι τῆς Βοδονίτσας (Λοκρίδα), ὁ Θωμᾶς Στρομογκοὺρ ὁ Γ' τῶν Σαλώνων, ὁ Βονιφάτιος ὁ Οὐηρωναῖος τῆς Εὐβοίας, ὁ Γεώργιος Γκύζης τῆς Τήνου καὶ Μυκόνου, οἱ ὑποτελεῖς στὸν βασιλιᾶ τῆς Νεάπολης ἄρχοντες τοῦ Μωριᾶ, ὁ δούκας τῆς Νάξου καὶ ὅλοι ὅσοι θεωροῦσαν τὴν ἅγια χώρα τῶν Ἑλλήνων τσιφλίκι τους, ἔτρεξαν κάτω ἀπὸ τὴν σημαία τοῦ Βρυένιου προκειμένου νὰ συμβάλλουν στὴν ἔξωση τῶν Καταλανῶν. Κατὰ τὸν Νικηφόρο Γρηγορᾶ, τὴν στρατειὰ τοῦ Βολθέρου συγκροτοῦσαν ἕξι χιλιάδες τετρακόσιοι ἱππεῖς, ὅλοι σιδηρόφρακτοι καὶ πάνω ἀπὸ ὀκτὼ χιλιάδες πεζοὶ ἐκ τῶν ὁποίων πάρα πολλοὶ Ἕλληνες (Νικ. Γρηγορᾶς, τόμος Α', σελ. 252). Ἀπέναντι σ' αὐτὴ τὴν δύναμη οἱ Ἱσπανοὶ μόλις καὶ μετὰ βίας ἀντιπαρέτασσαν τρεῖς χιλιάδες ἐλαφροὺς ἱππεῖς, τρεῖς χιλιάδες πεζοὺς καὶ χίλιους Τουρκόπουλους. Τὸ δίλημμα ἦταν μεγάλο γιὰ τοὺς Καταλανούς. Ἂν ἔφευγαν πρὸς βορρᾶν, ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς Βυζαντινούς καὶ τοὺς Βλάχους, πρὸς ἀνατολὰς θὰ ἔπεφταν στὴν θάλασσα, πρὸς δυσμὰς τοὺς περίμεναν οἱ Γαλαξιδιῶτες ... Ἔτσι ἀπεφάσισαν νὰ πεθάνουν ἡρωικά. Ἀκολουθῶντας τὴν ῥοὴ τοῦ Βοιωτικοῦ Κηφισοῦ ἐστρατοπέδευσαν κοντὰ στὴν Χαιρώνεια σ' ἕνα μέρος τῆς Κωπαΐδας ποὺ τοὺς παρεῖχε ἐξαιρετικες φυσικὲς συνθῆκες ἄμυνας σὲ περίπτωση ἱππικῆς ἐπέλασης. Αὐτὸ τὸ φυσικὸ προτέρημα τὸ ἐκμεταλλεύθηκαν δεόντως οἱ Καταλανοί, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ἔφτιαξαν μία τεράστια τάφρο γύρω ἀπὸ τὸ στρατόπεδο, ὄργωσαν τὸ πεδίο ποὺ ἐπρόκειτο νὰ δώσουν τὴν μάχη καὶ μετὰ γυρίζοντας τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ μετάβαλαν τὴν πεδιάδα σὲ τέλμα! Ἡ ὑγρασία ὑποβοήθησε τὴν βλάστηση καὶ ἔτσι κατὰ τὰ μέσα Μαρτίου τὸ τέλμα εἶχε καλυφθῆ ἀπὸ παχὺ στρῶμα χλόης. Τὴν Τετάρτη 10 Μαρτίου 1311 ὁ δούκας τῆς Ἀθήνας συγκέντρωσε τὶς δυνάμεις του στήν Λαμία καὶ ἐκεῖ συνέταξε τὴν διαθήκη του, παρουσίᾳ τοῦ Βαΐλου τῆς Ἀχαΐας Gilles de la Planche καὶ τῶν βαρώνων τῆς Εὐβοίας Ἰωάννη de Maisy καὶ Βονιφάτιου τοῦ Οὐηρωναίου. Ἀκολουθῶντας τὸν δρόμο τῆς Λαμίας - Λειβαδιᾶς, ἀφοῦ πέρασε τὴν Χαιρώνεια, ἔφθασε στὸν ἀρχαῖο Ὀρχομενό, ὅπου στὶς 15 Μαρτίου τοῦ 1311 ἔστησε τὸ ἀρχηγεῖο του ὁ Βάλθερος ἀνυπομονῶντας νὰ ξεκαθαρίσῃ τὸ "Ἱσπανικὸ ζήτημα", ἐπικεφαλῆς τῶν γάλλων ἱπποτῶν *"ἐξώρμησε μετὰ βοῆς διὰ τοῦ πεδίου πρὸς τὴν ποώδη ἔκτασιν ἧς ὄπισθεν ἵσταντο οἱ Καταλώνιοι"*. Ὅμως πρὶν οἱ ἐπιτιθέμενοι φθάσουν στὴν μέση τοῦ πεδίου τῆς μάχης, βυθίσθηκαν μέσα στὸ τέλμα. Λόγῳ δὲ τῆς σιδερένιας πανοπλίας τῶν ἱπποτῶν καὶ τῆς ταχύτητας τῶν ἀλόγων κόλλησαν κυριολεκτικὰ στὴν λάσπη καὶ "οἱ ἵπποι ἵσταντο ὡς ἀγάλματα". *"Οἱ μὲν ἅμα τοῖς ἱππεῦσιν ἐκυλίοντο κατὰ τοῦ πηλοῦ, οἱ δὲ τοὺς ἱππέας πλημμελῶς ἐφέροντο κατὰ τοῦ πεδίου, τοὺς πόδας*

Ἡ μάχη τοῦ Ὀρχομενοῦ ἦταν ἀποφασιστικῆς σημασίας γιὰ τὴν δημιουργία τῆς "Μεσογειακῆς Αὐτοκρατορίας" τῆς Ἀραγωνίας. Οἱ Ἱσπανοὶ μόλις ἔγιναν κύριοι τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Ἀττικῆς, γνωρίζοντας ὅτι βρίσκονται σὲ ξένη χώρα περιστοιχιζόμενοι ἀπὸ ἐχθρούς, ἔθεσαν ἀμέσως τὸ δουκᾶτο ὑπὸ τὴν ὑψηλὴ κηδεμονία τοῦ βασιλιᾶ τῆς Σικελίας Φρειδερίκου τοῦ Β', ὁ ὁποῖος καὶ ἔστειλε ἀντιπρόσωπό του. Ἀπὸ τότε ἕως σήμερα οἱ βασιλεῖς τῆς Ἱσπανίας φέρουν τὸν τίτλο τοῦ δούκα τῆς Ἀθήνας. Ὁ σημερινὸς Δὸν Χουὰν Κάρολος φέρει αὐτὸν τὸν τίτλο.

συγκαταχώσαντες ἐφ' ἑνὸς ἵσταντο καθάπερ ἀνδριάντας τοὺς ἐπιβάτας ἀνέχοντας" Νικηφ. Γρηγορᾶ, τὸμος Α', σελ. 253). Οἱ Καταλανοὶ κραυγάζοντες "Ἀραγόν-Ἀραγόν" ἀφοῦ πρῶτα βομβάρδισαν μὲ χιλιάδες σαΐτες τοὺς ἱππότες, ἐπιτέθηκαν μὲ ξεγυμνωμένες τὶς σπάθες ἐναντίον τῶν ἀκινητοποιημένων Φράγκων. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Τουρκόπουλοι, ποὺ εἶχαν ἐγκαταλείψει τοὺς δύο ἀντιπάλους καὶ παρακολουθοῦσαν τὴν ἐξέλιξη τῆς μάχης ἀπὸ τοὺς γύρω λόφους ἕτοιμοι νὰ προσχωρήσουν μὲ τὸ μέρος τοῦ νικητῆ, μόλις εἶδαν ὅτι ἡ νίκη γέρνει πρὸς τοὺς Ἱσπανοὺς ὅρμησαν καὶ αὐτοὶ κατὰ τῶν Φράγκων συμπληρώνοντας τὸ θανατηφόρο ἔργο. Ὁ Μουντανὲρ ἰσχυρίζεται ὅτι σκοτώθηκαν πάνω ἀπὸ εἴκοσι χιλιάδες πεζοὶ καθὼς καὶ ὅλοι οἱ Φράγκοι ἱππότες ἐκτὸς ἀπὸ δύο. Ὁ ἕνας ἦταν ὁ Βονιφάτιος ὁ Οὐηρωναῖος καὶ ὁ ἄλλος ὁ Ῥογῆρος Ντελὼρ ποὺ εἶχε μεσιτεύσει στὴν μεταξὺ τῶν Ἱσπανῶν καὶ τοῦ δούκα τῆς Ἀθήνας πρώτη συμφωνία. Ὁ Βαλθέρος Βρυένιος ἀποκεφαλίσθηκε ἐνῷ ἑκατοντάδες εὐπατρίδες πνίγηκαν στὶς λάσπες τῆς Κωπαΐδας. Μετὰ τὴν νίκη οἱ Καταλανοὶ ἐβάδισαν πρὸς τὴν Λειβαδιὰ ὅπου οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τοὺς ὑποδέχθηκαν σὰν ἐλευθερωτὲς καὶ τοὺς ἄνοιξαν τὶς πύλες. Αὐτὰ ἦταν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὀλέθριας πολιτικῆς τῶν Βυζαντινῶν, οἱ Καταλανοὶ σὰν ἀνταμοιβὴ παρεχώρησαν ἐξαιρετικὰ προνόμια. Στὴν συνέχεια ἀφοῦ λεηλάτησαν τὴν ἐγκατελελειμμένη Θήβα βάδισαν ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν ὅπου ἔγιναν κύριοι τῆς πόλεως καὶ τοῦ πλούτου ποὺ εἶχαν συγκεντρώσει οἱ Γράγκοι. Οἱ Ἕλληνες ἔμειναν ἁπλοὶ θεατὲς τῆς περίεργης ἐκείνης ἀλλαγῆς κατακτητῆ. Οἱ χῆρες τῶν Φράγκων σκοτωμένων ἔγιναν οἱ γυναῖκες τῶν Ἱσπανῶν φονιάδων τῶν συζύγων τους. Οἱ Τουρκόπουλοι ἀφοῦ ἔλαβαν σὰν ἀνταμοιβὴ τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἄλογα τῶν πεσόντων Φράγκων ἀναχώρησαν γιὰ τὴν Ἀσία. Οἱ Ἱσπανοὶ μόλις ἔγιναν κύριοι τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Ἀττικῆς, γνωρίζοντας ὅτι βρίσκονται σὲ ξένη χώρα περιστοιχιζόμενοι ἀπὸ ἐχθρούς, ἔθεσαν ἀμέσως τὸ δουκᾶτο ὑπὸ τὴν ὑψηλὴ κηδεμονία τοῦ βασιλιᾶ τῆς Σικελίας Φρειδερίκου τοῦ Β', ὁ ὁποῖος καὶ ἔστειλε ἀντιπρόσωπό του. Ἀπὸ τότε ἕως σήμερα οἱ βασιλεῖς τῆς Ἱσπανίας φέρουν τὸν τίτλο τοῦ δούκα τῆς Ἀθήνας (ὁ σημερινὸς Δὸν Χουὰν Κάρολος φέρει αὐτὸν τὸν τίτλο). Ἡ Ἱσπανοκρατία κράτησε 72 χρόνια ἕως ὅτου τὸ 1386 ἕνας ἄλλος δυνάστης ὁ Φλωρεντῖνος Νέριο Ἀζαγιόλι τοὺς ἐξεδίωξε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Οἱ Ἕλληνες θεώρησαν τὴν νίκη τῶν Καταλανῶν "ἔνδοξη" γιατὶ τοὺς ἀπάλλαξε ἀπὸ τοὺς Φράγκους δυνάστες οἱ ὁποῖοι ἐπὶ τρεῖς γενεές, μὲ τὴν ἀλαζονεία ποὺ τοὺς κατεῖχε, ἔγιναν ἡ αἰτία τοῦ σκοταδισμοῦ καὶ τῆς ταλαιπωρίας τῶν Ἑλλήνων τὴν στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποία ἡ Εὐρώπη ἀναγεννιόταν. Δυστυχῶς ὅμως οἱ Καταλανοί, ὅπως καὶ οἱ Φράγκοι, μεταχειρίσθηκαν τοὺς Ἕλληνες σὰν ὄντα ὑποδεέστερα. Κατὰ κανόνα ἔπαψε νὰ ἰσχύῃ τὸ κληρονομικὸ δίκαιο. Οἱ ἀτυχεῖς Ἕλληνες στερήθηκαν τοῦ δικαιώματος ἀγορᾶς καί τῆς κατὰ βούληση πώλησης ἢ διάθεσης τῆς περιουσίας τους. Σὲ περίπτωση θανάτου ὁ οἱοσδήποτε Ἱσπανὸς μποροῦσε νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν περιούσία ποὺ ἄφησε στὸ παιδί του ὁ ἀποθανὼν γονιός. Ὅποιος Ἕλληνας δὲν μποροῦσε νὰ πληρώσῃ κάποιο χρέος σὲ Ἱσπανὸ τὸν ὁδηγοῦσαν στὸ σκλαβοπάζαρο ὅπου πουλιόταν σὰν δοῦλος. Ὁ φεουδαρχικὸς νόμος ποὺ θεωροῦσε τὸν ἄνθρωπο κτῆμα τοῦ ἀφέντη βρῆκε μία τέλεια ἐφαρμογὴ στὴν Ἀθήνα. Οἱ κατακτητὲς ἔγιναν κύριοι τῆς γῆς, τοῦ σώματος καὶ τῆς τιμῆς ὅσων εἶχαν τὴν ἀτυχία νὰ ὑποταχθοῦν σ' αὐτούς. Οἱ Ἱσπανοὶ τραχεῖς βάρβαροι καὶ ἀπάνθρωποι δὲν στάθηκαν ἄξιοι τῆς καλῆς τους μοίρας οὔτε μπόρεσαν νὰ ἐκτιμήσουν τὴν χώρα ποὺ μία ἰδιοτροπία τῆς τύχης τοὺς ὁδήγησε ἔτσι ἀπρόοπτα καὶ περίεργα στὴν κατάληψή της. Δὲν ὑπάρχει τίποτα ἀπολύτως κανένα ἴχνος πολιτισμοῦ, καμιὰ ἐπιγραφὴ κανένα ἔργο κάτι ποὺ νὰ σηματοδοτῆ τὴν ἐδῶ ἐγκατάστασή τους. Ἦταν τόσο κτηνῶδες τὸ πέρασμά τους ἀπ' τὸν τόπο μας ὥστε ἀκόμα καὶ σήμερα οἱ ἀγρότες μας τὸν ἄγριο βοριὰ ποὺ τοὺς χαλάει τὴν σοδειὰ τὸν ὀνομάζουν Κατελᾶνο ἐνῷ τὴν κακιὰ πεθερὰ Κατελάνα.

Βασικὲς πηγὲς

1) Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας στὴν Ἑλλάδα (Οὐΐλλιαμ Μίλλερ) Σπ. Λάμπρος

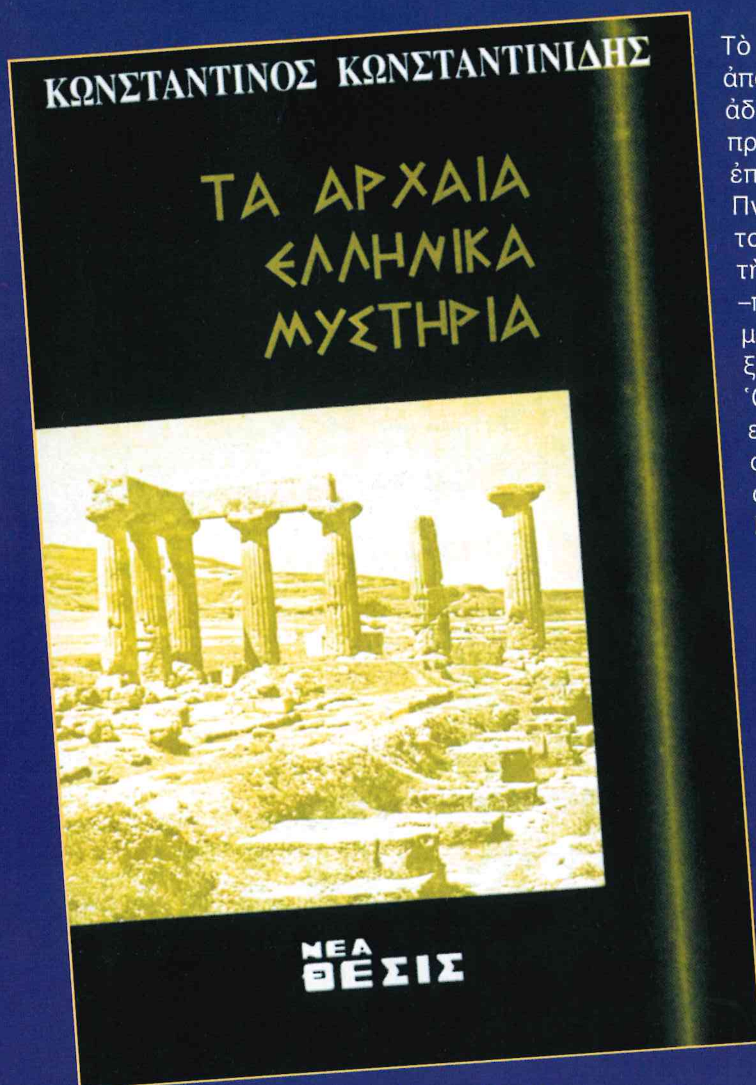
2) Χρονικὸ τοῦ Μορέως (κώδικας Κοπεγχάγης)

3) Οἱ Καταλανοὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ (Ἐπαμ. Ι. Σταματιάδου, Ἀθήνα 1869)

■

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίο ἀποσκοπεῖ νὰ δώση μὲ ἀδιάσειστα στοιχεῖα καὶ χωρὶς προγονολαγνεία, τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς, ἀπὸ τὴν προϊστορία ὡς τὴν ἐποχὴ ποὺ φυλακίσθηκε –πρὸ 2.000 ἐτῶν περίπου– μετὰ τὴν βιαία ἐπιβολὴ τῆς ξένης θρησκείας.

Ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς εἶναι χρονικῶς ὁ πρῶτος καὶ οὐσιαστικῶς ὁ μόνος, ἐπάνω στὸν ὁποῖον οἰκοδομήθηκε ὁ Παγκόσμιος Πολιτισμός. Μετὰ ἀπ' αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι ἁπλῶς ἀναμασοῦν, ἀναλύουν καὶ ἐφαρμόζουν στραβὰ τὴν Ἑλληνικὴ Σκέψη. Καὶ τὸ «μυστήριο» εἶναι γιατὶ ὁ Ἑλληνισμὸς εἶχε τὸ μοναδικὸ ἴσως προνόμιο, νὰ βρῆ πρῶτος τὸ ἐργαλεῖο τῆς Γνώσεως; Τὸν ὀρθὸ Λόγο; Καὶ ἂν οἱ σκοταδιστὲς δὲν εἶχαν καταστρέψει τὰ λαμπρὰ πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ἐπιτεύγματά του, τώρα ἡ κατάστασις θὰ ἦτο ἐντελῶς διαφορετική. Ὅμως ὁ κόσμος ἀλλάζει ὁριστικῶς τὸν 21ον αἰῶνα. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι –καὶ ἰδιαιτέρως οἱ νέοι καὶ οἱ μετέχοντες στὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ– ἔχουν καθῆκον νὰ συμβάλλουν ἐνεργητικῶς στὴν οἰκοδόμησι τοῦ νέου «Κόσμου τῆς Γνώσεως».

ΝΕΑ ΘΕΣΙΣ - ἐκδοτικὸς οἶκος - βιβλιοπωλεῖον
Ἱπποκράτους 65, 106 80 Ἀθῆναι
τηλέφωνον: 010-3634932- -τηλεομοιότυπον: 010-3617592

ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

ΤΑ ΠΝΕΥΣΤΑ

Σὲ προηγούμενα τεύχη τοῦ ΙΧΩΡ παρουσιάσαμε τὶς γενικὲς ἀρχὲς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς, τὴν κατάταξη τῶν μουσικῶν ὀργάνων σὲ χορδόφωνα, ἀερόφωνα, μεμβρανόφωνα καὶ ἰδιόφωνα καὶ ἀναπτύξαμε τὸ θέμα τῶν χορδοφώνων, δίνοντας ἰδιαίτερη ἔμφαση στὴν λύρα καὶ τὴν κιθάρα, ποὺ ἦταν καὶ τὰ ἐθνικὰ ὄργανα τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων. Στὸ παρὸν τεῦχος, συνεχίζουμε τὴν μελέτη μᾶς ἐξετάζοντας τὰ ἀερόφωνα, τὰ μεμβρανόφωνα καὶ τὰ ἰδιόφωνα μουσικὰ ὄργανα.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Ι. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀερόφωνα

Τὰ ὄργανα ὅπου ὁ ἦχος παράγεται ἀπὸ ἕναν ἠχητικὸ σωλῆνα μὲ φύσημα ἀέρα ἀπὸ τὸν ἐκτελεστή, ὀνομάζονταν ***"ἐμπνευστά"*** στὴν ἀρχαιότητα, ἐνῷ σήμερα τὰ χαρακτηρίζουμε μὲ τὸν γενικό (ἀλλὰ ὄχι ἐπαρκῶς ἐπιστημονικὸ) ὅρο "πνευστά".

Τὰ ὄργανα αὐτὰ ἦταν κατασκευασμένα α) ἀπὸ ξύλο, καλάμι ἢ κόκκαλο, ὅπως οἱ ***Αὐλοί*** (ἢ Δίαυλος = διπλὸς αὐλός), ὁ ***Ἔλυμος*** (εἶδος διπλοῦ αὐλοῦ), ἡ ***πολυκάλαμος Σῦριγξ*** ἢ ***Αὐλὸς τοῦ Πανός***, ἡ σπανιότατη ***μονοκάλαμος σῦριγξ*** (σημερινὴ φλογέρα τῶν βοσκῶν), τὸ ***Ἐπιτόνιον*** (μικρὸς αὐλὸς ποὺ ἔδινε τὸν τόνο στὴν χορωδία), τὸ ***Κέρας*** (τὸ βούκινο, ἀπὸ κέρατο βοδιοῦ), β) ἀπὸ χαλκό, ὅπως ἡ ***Σάλπιγξ*** (ποὺ δὲν χρησιμοποιήθηκε γιὰ μουσικοὺς σκοποὺς ἀλλὰ γιὰ πολεμιστήρια σαλπίσματα καὶ θρησκευτικὲς τελετές), γ) ἀπὸ ποικίλα ὑλικά, ὅπως ἡ ***Ὕδραυλις*** τοῦ Κτησίβιου (285-222 π.Χ.), ποὺ εἶναι πρόδρομος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου, καὶ ὁ ***Ἄσκαυλος***, ποὺ εἶναι ὁ πρόδρομος τῆς σημερινῆς τσαμπούνας καὶ τῆς σκωτσέζικης γκάϊντας.

Ὁ ὅρος ***"Σῦριγξ"*** χρησιμοποιήθηκε γιὰ ὅλα τὰ πνευστὰ ὄργανα χωρὶς γλωττίδα καὶ ὁ ὅρος ***"Αὐλός"*** γιὰ τὰ πνευστὰ μὲ γλωττίδα, ἁπλὴ ἢ διπλή.

Τὸ σημαντικώτερο καὶ διασημότερο πνευστὸ ὄργανο τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦταν ὁ ***Δίαυλος*** ἢ ***Αὐλὸς*** ἢ Αὐλοί. Ὡς ἐφευρέτης τοῦ αὐλοῦ, τῆς αὐλητικῆς τέχνης, φέρεται ὁ μυθικὸς Ὕαγνις, ἀπὸ τὶς Κελαινὲς τῆς Φρυγίας, ποὺ ἦταν μαθητὴς τοῦ Μαριανδυνοῦ, τοῦ ἐφευρέτη τῆς "θρηνητικῆς αὐλῳδίας". Ὁ Ὕαγνις δίδαξε τὴν τέχνη στὸ γυιό του, τὸν Μαρσύα, ποὺ μὲ τὴν σειρά του δίδαξε τὸν Ὄλυμπο. Σύμφωνα μὲ ἄλλους ἀρχαίους συγγραφεῖς, ὁ αὐλὸς ἐφευρέθηκε ἀπὸ τὴν Ἀθηνᾶ. Ὅταν ὅμως ἡ θεὰ εἶδε τὸ πρόσωπό της νὰ καθρεφτίζεται στὰ νερὰ μιᾶς λίμνης, παραμορφωμένο ἀπὸ τὸ φύσημα, πέταξε τὸ ὄργανο μακριά, αὐτὸ ἔπεσε στὴν Φρυγία καὶ τὸ βρῆκε ὁ βοσκὸς Μαρσύας. Κατὰ τὸν Διόδωρο Σικελιώτη, ὁ αὐλητὴς Μαρσύας προκάλεσε σὲ μουσικὸ ἀγῶνα τὸν Ἀπόλλωνα μὲ τὴν κιθάρα του. Ὁ Ἀπόλλων, ἐκφραστὴς τῆς ἑλληνικῆς παράδοσης καὶ τῆς ἐθνικῆς τέχνης, τῆς κιθάρισης, νίκησε τὸν Μαρσύα, τὸν κρέμασε σὲ ἕνα δένδρο καὶ τὸν ἔγδαρε. Στὸ μῦθο αὐτό, ἡ νίκη τοῦ Ἀπόλλωνα συνοδεύεται ἀπὸ τὴν τιμωρία τοῦ Μαρσύα, ποὺ μὲ τὴν πρόκλησή του ἀμφισβήτησε τὴν κυριαρχία ὄχι μόνο τοῦ θεοῦ ἀλλὰ καὶ τῆς λύρας. Οἱ σκληροὶ αὐτοὶ μῦθοι ἔχουν προομηρικὴ καταγωγὴ -πρὶν ἀκόμα ἡ ἀρχαία θρησκεία συγκροτηθῆ στὸ δωδεκάθεο τοῦ Ὀλύμπου καὶ πρὶν οἱ θεοὶ ἀποκτήσουν ἠθικὴ ὑπόσταση - καὶ μεγάλη συμβολικὴ ἀξία. Ἔτσι, ἡ ἀφαίρεση τοῦ δέρματος τοῦ Μαρσύα - αὐλητὴ ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα - κιθαριστῆ συμβολίζει ἐπίσης τὴν ἀποκάλυψη, τὴν ἀπελευθέρωση καὶ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ ἐκστατικοῦ χαρακτῆρα τῆς μουσικῆς (αὐλός-Διόνυσος-Βάκχος), ἀπὸ τὶς δυνάμεις τῆς φωτὸς καὶ τοῦ κάλλους (λύρα-κιθάρα-Ἀπόλλων).

Θὰ μπορούσαμε νὰ ὑποστηρίξουμε ὅτι στὴν φάση αὐτὴ τῆς ἐξέλιξης τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἡ ἐκστατικὴ καὶ ὀργιαστικὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου-ἀτόμου, ἐκφρασμένη μέσα ἀπὸ τὴν λατρεία τοῦ Διονύσου-Βάκχου καὶ συμβολιζόμενη μὲ τὸν αὐλό, παίρνει σαφῶς πνευματικὴ διάσταση καὶ ἀναγνωρίζεται ἐπίσημα ἀπὸ τὸ κάλλος καὶ τὴν ἁρμονία σὰν μία ψυχική, θρησκευτικὴ καὶ πνευματικὴ ἐκδήλωση ποὺ μπορεῖ νὰ μὴ στερεῖται εὐγένειας, καὶ ἑπομένως εἶναι πλέον γενικὰ ἀποδεκτή.

Ὁ ἦχος τῶν αὐλῶν ἀπέδιδε ὅλη τὴν κλίμακα τῶν ἐντάσεων καὶ τῶν διαθέσεων: ἦταν ἀπὸ σιγανὸς καὶ γλυκὸς μέχρι πολὺ δυνατὸς καὶ διαπεραστικός. Ἔτσι χρησιμοποιήθηκε γιὰ ὅλων τῶν εἰδῶν τὶς ἐκδηλώσεις: παιδικὰ τραγούδια, ἰδιωτικὲς καὶ δημόσιες γιορτές, μουσικοὺς ἀγῶνες, ἀκόμα καὶ στὶς μάχες, ἀπὸ τοὺς Σπαρτιᾶτες, γιὰ νὰ δίνῃ τὸ ῥυθμὸ τοῦ βαδίσματος ἢ διάφορα προστάγματα καὶ στὶς ναυμαχίες, γιὰ τὸν συγχρονισμὸ τῶν κωπηλατῶν.

Ὁ αὐλὸς εἶχε ξεχωριστὸ ῥόλο στὴν κοινωνικὴ ζωή (ἑορτὲς καὶ συμπόσια), τὶς θρησκευτικὲς τελετές (ἰδιαίτερα πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ Βάκχου), στούς Ἐθνικοὺς Ἀγῶνες (Πύθια, Παναθήναια, Ἴσθμια, Νέμεα), τὴν τραγωδία, τὶς πομπὲς καὶ χοροὺς κάθε εἴδους. Καθὼς ἦταν συνδεδεμένος μὲ τὴν Διονυσιακὴ λατρεία καὶ λόγῳ τοῦ "ὀργιαστικοῦ" τοῦ χαρακτήρα, ὁ αὐλὸς δὲν ἦταν ἀποδεκτὸς γιὰ τὴν ἐκπαίδευση τῶν νέων. Ἡ αὐλητικὴ τέχνη ὅμως ἦταν πολὺ σεβαστὴ καὶ περιζήτητη. Ἡ χρήση τῶν αὐλῶν ἦταν παρόμοια

Ἡ ἀφαίρεση τοῦ δέρματος τοῦ Μαρσύα - αὐλητὴ ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα - κιθαριστῆ συμβολίζει ἐπίσης τὴν ἀποκάλυψη, τὴν ἀπελευθέρωση καὶ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ ἐκστατικοῦ χαρακτῆρα τῆς μουσικῆς (αὐλός-Διόνυσος-Βάκχος), ἀπὸ τὶς δυνάμεις τῆς φωτὸς καὶ τοῦ κάλλους (λύρα-κιθάρα-Ἀπόλλων)

μὲ τῆς λύρας καὶ τῆς κιθάρας: ἀρχικὰ συνόδευαν τὸ τραγούδι παίζοντας τὴν ἴδια μελωδία μὲ τὴν φωνή ("αὐλωδία"), ἀλλὰ σύντομα ἐμφανίζονται καὶ μόνοι τους ("αὐλητικὴ" ἢ "ψιλὴ αὔλησις"). Τὸν αὐλωδικό "νόμο" ἐφηῦρε ὁ Πολύμνηστος (6ος αἰ. π.Χ.) καὶ τὸν αὐλητικὸ ὁ Σακάδας ὁ Ἀργεῖος (6ος αἰ. π.Χ.), ὁ διασημότερος αὐλητὴς τῆς ἀρχαιότητας. Ὁ Σακάδας κέρδισε τοὺς τρεῖς πρώτους Πυθικοὺς ἀγῶνες (586, 582 καὶ 578 π.Χ.) μὲ τὴν ἐκτέλεση τοῦ Πυθικοῦ Νόμου γιὰ σόλο αὐλό. Στὸ ἔργο αὐτὸ σὲ πέντε μέρη, ποὺ ἔκτοτε ἔγινε κλασσικό, ὁ Σακάδας διηγεῖται, μόνο μὲ μουσική, τὴν νίκη τοῦ Ἀπόλλωνα στὴν μονομαχία μὲ τὸν Δράκοντα (χθόνιες δυνάμεις τῆς προομηρικῆς ἐποχῆς). Στὸν Σακάδα ἀποδιδόταν ἐπίσης καὶ ἡ καθιέρωση τοῦ "τριμελοῦς αὐλωδικοῦ νόμου", τὰ τρία μέρη τοῦ ὁποίου τραγουδιόνταν ἐναλλὰξ στὴν δωρική, στὴν φρυγικὴ καὶ στὴν λυδικὴ ἁρμονία.

Κάθε αὐλὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα κυλινδρικὸ σωλῆνα, τόν "βόμβυκα", ποὺ εἶναι ξύλινος ἢ κοκκάλινος - συχνὰ ἀπὸ τὸ μηριαῖο ἐλαφιοῦ - καὶ τρυπημένος μὲ τέσσερις ἢ πέντε τρύπες ὁ καθένας (τρήματα ἢ τρυπήματα), μία γιὰ κάθε δάκτυλο. Ἔχουν ὅμως βρεθῆ αὐλοὶ μὲ περισσότερα τρήματα (ἕως 12). Οἱ βόμβυκες συχνὰ ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο ἢ τρία κομμάτια, ὁπότε μερικὰ τρήματα κλείνονται μὲ τὰ δάκτυλα καὶ τὰ ὑπόλοιπα μὲ κάποιο εἰδικὸ μηχανισμό, πρόδρομο τῶν σημερινῶν πολύπλοκων κλείστρων τῶν ξύλινων πνευστῶν. Στὸ ἐπάνω μέρος τοῦ βόμβυκα προσαρμοζόταν ἕνας διαμπερὴς βολβὸς ἀπὸ ψημένο πηλό, τὸ "ὑφόλμιον", ποὺ συγκρατοῦσε ἕναν μικρότερο, τόν "ὅλμο". Στὴν ἐπάνω ὀπὴ τοῦ ὅλμου ἔμπαινε ἡ "γλῶττα", τὸ σημαντικώτερο ἐξάρτημα τοῦ ὀργάνου, ἀπ' ὅπου ὁ ἐκτελεστὴς φυσοῦσε τὸν ἀέρα καὶ διαμόρφωνε τὸ ὕψος καὶ τὸ ποιὸν τοῦ παραγόμενου ἤχου. Ἡ γλωττίδα αὐτὴ ἦταν φτιαγμένη ἀπὸ δύο λεπτὰ καλαμάκια, δεμένα στὴν βάση τους καὶ σὲ ἐπαφή τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο, τὰ ὁποία ὁ ἐκτελεστὴς δάγκωνε μέσα ἀπὸ τὰ χείλη, ὅπως στὸ σημερινὸ ὄμποε τῆς συμφωνικῆς ὀρχήστρας ἢ τὸν ζουρνᾶ τῆς παραδοσιακῆς μουσικῆς. Τὰ καλάμια πάλλονται μὲ τὸ φύσημα καὶ παράγουν τὸν ἦχο, ὁ ὁποῖος ἐνισχύεται μέσα στὸν βόμβυκα. Εἶναι ἀρκετὰ πιθανὸ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες νὰ χρησιμοποιοῦσαν καὶ ἁπλὴ γλωττίδα, ὅπως στὸ σύγχρονο κλαρινέτο. Ἡ κατασκευὴ τῶν γλωττίδων ἦταν δύσκολη καὶ περίτεχνη διαδικασία. Ἕνα ζεῦγος ἁπλῶν (μία γιὰ κάθε αὐλὸ) ἢ ἕνα ζεῦγος διπλῶν γλωττίδων ἀπαιτοῦσε τριετῆ ἐπεξεργασία ἀπὸ εἰδικευμένο τεχνίτη, μὲ μεγάλες πιθανότητες ἀποτυχίας. Ἄν, γιὰ παράδειγμα, κάθε μία γλωττίδα τοῦ ζεύγους δὲν προερχόταν ἀπὸ τὸ ἴδιο τεμάχιο καλαμιοῦ, οἱ παραγόμενοι φθόγγοι ἀπὸ τὴν μία δὲν ἦταν σύμφωνοι μὲ τοὺς φθόγγους τῆς ἄλλης. Μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀντιγενίδα (5ος αἰ. π.Χ.) οἱ γλωττίδες κόβονταν ἀπὸ τὰ καλάμια στὸ τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ. Ἀπὸ τὸν 5ο αἰ. π.Χ. καὶ μετά, ὅμως, οἱ τεχνῖτες τὶς ἔκοβαν στὴν ἀρχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ, περὶ τὸ θερινὸ ἡλιοστάσιο, ποὺ τὰ καλάμια ἦταν ἀκόμα μαλακά. Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὸν 5ο αἰ. π.Χ. ἡ τεχνικὴ στὸ παίξιμο τῶν αὐλῶν εἶχε προχωρήσει ἀρκετὰ ὥστε οἱ ἐκτελεστὲς νὰ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ πιὸ εὐέλικτα ὄργανα.

Κάθε αὐλὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα κυλινδρικὸ σωλῆνα, τόν "βόμβυκα", ποὺ εἶναι ξύλινος ἢ κοκκάλινος - συχνὰ ἀπὸ τὸ μηριαῖο ἐλαφιοῦ - καὶ τρυπημένος μὲ τέσσερις ἢ πέντε τρύπες ὁ καθένας (τρήματα ἢ τρυπήματα), μία γιὰ κάθε δάκτυλο.

Καθὼς λοιπὸν ἡ εὐελιξία στὸ φύσημα εἶχε ἄμεση σχέση μὲ τὴν ἐλαστικότητα τῶν γλωττίδων, ἦταν λογικὸ νὰ κόβονται νωρίτερα, ὅταν τὸ καλάμι ἦταν ἀκόμη ἀρκετὰ χλωρὸ καὶ μαλακό. Οἱ διπλὲς γλωττίδες εἶχαν σκληρότερο ἦχο ἀπὸ τὶς ἁπλές, ἦταν πιὸ δύσχρηστες καὶ φαίνεται πὼς προτιμήθηκαν γιὰ τὶς ἁπλὲς παραδοσιακὲς μελωδίες, ἐνῷ οἱ μονὲς γλωττίδες ἦταν ἀγαπητὲς στοὺς βιρτουόζους καὶ τοὺς νεωτεριστὲς αὐλητές.

Ἀπὸ τὴν γενικὴ περιγραφὴ καὶ τὸν τρόπο παιξίματος τοῦ ὀργάνου, συμπεραίνουμε ὅτι ὁ αὐλὸς δὲν κατατάσσεται στὴν οἰκογένεια τοῦ φλάουτου ἢ τῆς φλογέρας τῆς σύγχρονης ὀργανολογίας, ἀλλὰ στὴν κατηγορία τῶν διγλωττιδικῶν ἢ τῶν μονογλωττιδικῶν ξύλινων ὀργάνων. Πρέπει ὅμως νὰ παρατηρήσουμε ὅτι τὸ ἠχόχρωμά του δέν ἔμοιαζε οὔτε μὲ τοῦ σύγχρονου ὄμποε καὶ τοῦ φαγκότου (διγλωττιδικὰ) οὔτε μὲ τοῦ κλαρινέτου (μονογλωττιδικό).

Τὸ φύσημα ὅμως ἀπαιτοῦσε ἀρκετὴ δύναμη στὰ χείλη καὶ προκαλοῦσε παραμόρφωση τοῦ προσώπου, ὁπότε ὁ αὐλητὴς φοροῦσε γύρω ἀπὸ τὸ κεφάλι τήν "φορβειά", ἕνα δερμάτινο ἱμάντα μὲ δύο τρύπες μπροστὰ ἀπὸ τὸ στόμα, μία γιὰ κάθε αὐλό. Ἔτσι τὰ μάγουλα δὲν φούσκωναν πολύ, ἡ πίεση τοῦ ἀέρα παρέμενε ἀρκετὰ σταθερὴ καὶ ὁ ἀέρας δὲν διέφευγε ἀπὸ τὸ κενὸ στὰ χείλη ποὺ ἄφηναν μεταξύ τους οἱ δύο γλωττίδες (μία γιὰ κάθε αὐλό).

Τὰ ὀνόματα τῶν αὐλῶν ποίκιλαν ἀνάλογα μὲ τὴν προέλευση κατασκευῆς τους, τὴν χρήση (κιθαριστήριοι, πυθικοί, ὑμέναιοι κ.ἄ.), τὸ σχῆμα (μονοκάλαμος, πλαγίαυλος, δίαυλος), τὸ ὕψος τῶν φθόγγων (παρθένιοι, παιδικοί, κιθαριστήριοι, τέλειοι, ὑπερτέλειοι) κ.ἄ. Τὸ μῆκος τῶν αὐλῶν κυμαινόταν μεταξὺ 33,5 καὶ 60 ἑκατοστῶν περίπου, ἡ ἐσωτερικὴ διάμετρος τοῦ βόμβυκα ἦταν 5 ἕως 10 χιλιοστά, ἡ ἁπλὴ γλωττίδα εἶχε μῆκος 3,5 ἑκατοστὰ καὶ πλάτος 5 χιλιοστά, ἡ διπλὴ ὅμως ἦταν λίγο μεγαλύτερη καὶ ὁ ὅλμος μαζὶ μὲ τὸ ὑφόλμιον εἶχαν μῆκος περίπου 8 ἑκατοστά.

Ὁ τρόπος παιξίματος τῶν διπλῶν αὐλῶν παραμένει ἀκόμη καὶ σήμερα ἀντικείμενο ἔρευνας, πειραμάτων καὶ συζητήσεων. Οἱ ἐπιστήμονες καὶ οἱ ἐρευνητὲς ὅμως, ἔχουν καταλήξει σὲ ἀρκετὰ σαφῆ συμπεράσματα. Τὰ κείμενα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, οἱ σύγχρονες ἀνακατασκευὲς καὶ τὰ σχετικὰ πειράματα δείχνουν ὅτι κάθε ἕνα τρύπημα τοῦ βόμβυκα ἀντιστοιχοῦσε σὲ τρεῖς καὶ πλέον φθόγγους, ἀνάλογα μὲ τὸν τρόπο ποὺ τὸ ἔκλεινε ὁ ἐκτελεστὴς μὲ τὸ δάκτυλό του καὶ μὲ τὸν τρόπο φυσήματος στὴν γλωττίδα. Εἶναι πιθανὸν ὁ ἕνας αὐλὸς νὰ ἔπαιζε τὴν μελωδία καὶ ὁ ἄλλος νὰ κρατοῦσε τὸ "ἴσο" ἢ καὶ οἱ δύο νὰ ἔπαιζαν μελωδία, ἄλλοτε ταυτόχρονα καὶ ἄλλοτε ὄχι. Στὴν τελευταία αὐτὴ περίπτωση, θὰ πρέπει εἴτε νὰ ἀλληλοσυμπληρώνονταν, δηλαδὴ ὁ ἕνας αὐλὸς νὰ ἔπαιζε τὶς νότες ποὺ δὲν ἔπαιζε ὁ ἄλλος εἴτε κάθε ἕνας νὰ ἔπαιζε τὴν δική του ἀνεξάρτητη μελωδικὴ γραμμὴ (διφωνία), ἔστω καὶ ἂν ἡ μία ἀπὸ τὶς δύο ἦταν ὑποτυπώδης. Εἶναι γνωστὸ πάντως ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν καλλιέργησαν τὴν διφωνία οὔτε καὶ τὴν πολυφωνία γενικώτερα, ἂν καὶ θεωρητικὰ ἦταν γνωστή. Ὁ τρόπος αὐτὸς σύνθεσης ἐμφανίσθηκε στὴν δυτικὴ Εὐρώπη πολὺ ἀργότερα, γύρω στὸ 950-1000 μ.Χ.

Ἡ ***Σῦριγξ*** ἦταν δύο εἰδῶν: ἡ μονοκάλαμος καὶ ἡ πολυκάλαμος ἢ αὐλὸς τοῦ Πανός.

Ἡ ***μονοκάλαμος σῦριγξ*** ἦταν ἕνα εἶδος μικρῆς φλογέρας χωρὶς τρύπες ἢ σφυρίχτρας ἀπὸ καλάμι. Χρησιμοποιήθηκε γιὰ τὴν κατασκευὴ μονογλωττιδικῶν ἐπιστομίων γιὰ τοὺς αὐλοὺς καὶ γιὰ τὸν αὐλὸ τοῦ Πανός. Στὸν Ὅμηρο, ἡ σῦριγξ ἀναφέρεται σὰν ἐφεύρεση τοῦ Ἑρμῆ.

Ἡ ***πολυκάλαμος σῦριγξ ἢ Αὐλὸς τοῦ Πανὸς*** ἦταν ὄργανο ποιμενικό, καθὼς ὁ Πᾶν ἦταν ὁ προστάτης τῶν δασῶν, τῶν βοσκῶν καὶ τῶν κοπαδιῶν. Κατὰ τὸν Διόδωρο τὸν Σικελιώτη, ἡ πολυκάλαμη σῦριγξ ἐφευρέθηκε ἀπὸ τὴν θεὰ Κυβέλη, τήν μητέρα τῶν θεῶν. Ὁ μῦθος ὅμως ἀποδίδει τὴν ἐφεύρεσή της στὸν θεὸ Πᾶνα, γυιὸ τοῦ Ἑρμῆ ἢ τοῦ Αἰθέρα καὶ τῆς Οἰνόης, ὁ ὁποῖος ἐρωτεύθηκε τὴν νύμφη Σύριγγα, κόρη τοῦ Λάδωνα, ἀπὸ τὴν Ἀρκαδία καὶ τὴν καταδίωξε γιὰ νὰ τὴν κάνει δική του. Ἡ νύμφη, κατατρομαγμένη ἀπὸ τὴν καταδίωξη, παρακάλεσε τὸν Δία νὰ τὴν προστατεύση. Ὅταν ὁ Πᾶν κατάφερε νὰ πιάση τὴν Σύριγγα, ὁ Δίας τὴν μεταμόρφωσε σὲ καλαμιὰ γιὰ νὰ τὴν σώσῃ. Ὁ Πᾶν, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν μεσολάβηση αὐτὴ τοῦ Δία, θυμωμένος καὶ ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴν μεταμόρφωσή της, ἔσπασε τὴν καλαμιὰ μὲ βία σὲ μικρὰ κομμάτια. Γρή-

γορα ὅμως κατάλαβε ὅτι στὴν πραγματικότητα ἔσπασε τὸ σῶμα τῆς ἀγαπημένης του καὶ ξέσπασε σὲ λυγμοὺς καὶ ἀναφιλητὰ πάνω στὰ σπασμένα καλάμια, ποὺ μὲ τὰ φυσήματα καὶ τοὺς ἀναστεναγμούς του παρήγαγαν ἤχους. Συνέλαβε τότε τὴν ἰδέα νὰ δέση τὰ μικρὰ σπασμένα καλάμια μεταξύ τους καὶ νὰ φτιάξη ἕνα μουσικὸ ὄργανο.

Ὁ αὐλὸς τοῦ Πανὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑπτὰ ἕως δέκα καλάμια ἄνισου μήκους, δεμένα μεταξύ τους ἢ κολλημένα δίπλα-δίπλα μὲ κερί, ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο (ἀριστερά) πρὸς τὸ μικρότερο (δεξιά). Στὸ πάνω μέρος, ἀπ' ὅπου φυσοῦσε ὁ ἐκτελεστής, σχημάτιζαν ὁριζόντια γραμμή. Τὸ ὕψος τοῦ παραγομένου φθόγγου ἐξαρτᾶται ἄμεσα ἀπὸ τὸ μῆκος τοῦ καλαμένιου σωλῆνα.

Τὸ ὄργανο αὐτὸ δὲν χρησιμοποιήθηκε ποτὲ γιὰ μουσικοὺς σκοπούς, ἐνῷ συνδέθηκε μὲ τὴν μαγεία καὶ τὴν γητεία, ἀφοῦ, ὅπως λέγει ὁ Πλούταρχος, γοητεύει τὰ ἐλάφια καὶ τὰ ἄλογα.

Ὁ ***Πλαγίαυλος*** ἦταν μονοκάλαμο ὄργανο ποὺ ἔμοιαζε στὸ σχῆμα μὲ τὸ σημερινὸ πλάγιο φλάουτο. Ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα εὑρήματα συμπεραίνουμε ὅτι ὑπῆρχαν δύο τύποι πλαγιαύλου. Ὁ πρῶτος τύπος εἶχε μία πλάγια ὀπὴ γιὰ τὸ φύσημα ἐπάνω στὸ καλάμι, κοντὰ στὸ ἕνα ἄκρο του, τὸ ὁποῖο ἦταν κλεισμένο μὲ κερί. γιὰ νὰ μὴν διαφεύγη ὁ ἀέρας. Ὁ δεύτερος τύπος εἶχε τὴν ὀπὴ αὐτὴ ἐπάνω στὸ ἄκρο τοῦ σωλῆνα, ὅπως περίπου ἡ φλογέρα ἢ τὸ νέϊ. Ὁ καλαμένιος σωλῆνας εἶχε πέντε ἢ ἕξι τρυπήματα γιὰ τὰ δάκτυλα.

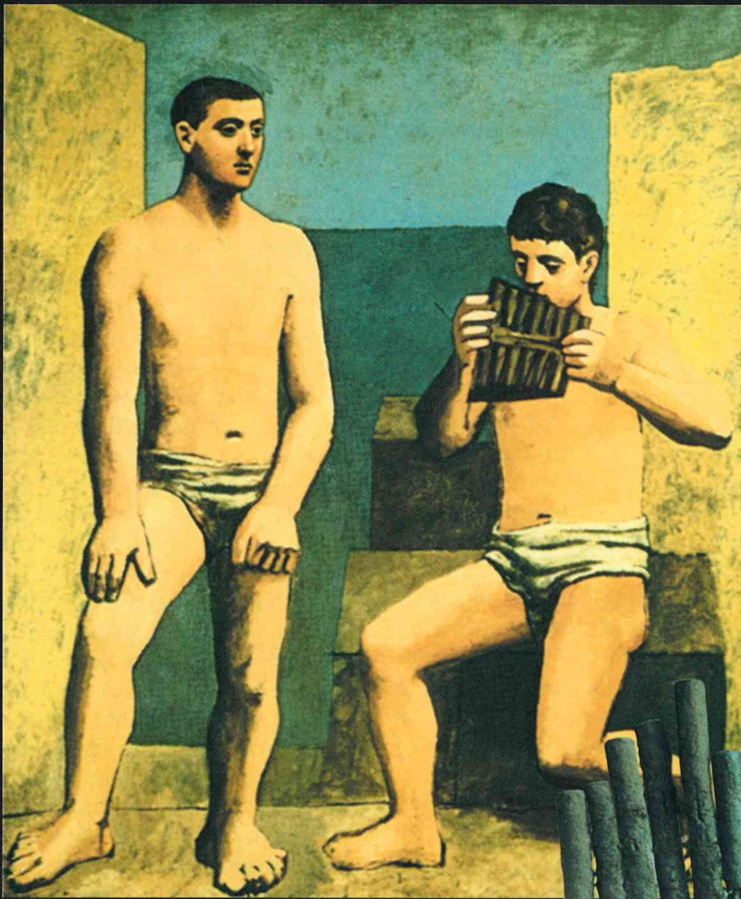
Ὁ ***Ἔλυμος*** ἦταν ἕνα εἶδος διαύλου, κατασκευασμένος ἀπὸ πυξὸ καὶ ὄχι ἀπὸ καλάμι ἢ ὀστὸ ζώου. Τὸ ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό του ἦταν οἱ δύο ἀνόμοιοι αὐλοί. Ὁ αὐλὸς τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ ἦταν ὅπως ὁ γνωστός. Ὁ ἀριστερὸς ὅμως αὐλὸς ἦταν παχύτερος, τὸ ἄκρο του ἦταν κυρτὸ καὶ κατέληγε σὲ καμπάνα ἀπὸ κέρατο, ὅπως καὶ ἡ σάλπιγγα. Ὁ ἔλυμος αὐλὸς συνδεόταν μὲ τὴν λατρεία τῆς Κυβέλης. Ἦταν γνωστὸς στὴν Αἴγυπτο καὶ τὴν Κύπρο.

Οἱ αὐλητὲς μετέφεραν τὰ ὄργανά τους σὲ εἰδικὴ δερμάτινη θήκη ἀπὸ δέρμα ἐλαφιοῦ ἢ λεοπάρδαλης, τὴν "συβήνη" ἢ "αὐλοθήκη" ἢ "αὐλοδόχη"'. Οἱ γλωττίδες, ποὺ ἦταν πολὺ εὐαίσθητες στὶς ἐξωτερικὲς συνθῆκες θερμοκρασίας καὶ ὑγρασίας, φυλάσσονταν σὲ μικρὴ θήκη, τό "γλωττοκομεῖον".

Ἡ ***Σάλπιγξ*** ἦταν κατ' ἐξοχὴν στρατιωτικὸ ὄργανο. Ὁ ἦχος τῆς ἦταν βροντώδης, διαπεραστικὸς καὶ ἀπειλητικός. Χρησιμοποιήθηκε γιὰ νὰ δίνει διάφορα προστάγματα καὶ κωδικοποιημένες ἐντολές, ἀκατανόητες ἀπὸ τὸν ἐχθρό, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς μάχης. Ὁ ἠχητικὸς σωλῆνας τῆς σάλπιγγας, κατασκευασμένος ἀπὸ κρᾶμα χαλκοῦ καὶ σιδήρου, ἦταν εὐθὺς ἢ ἐλαφρὰ κυρτωμένος καὶ κατέληγε σὲ καμπάνα, συχνὰ ἀπὸ κέρατο. Ὁ ἐκτελεστής, φορῶντας φορβειά, φύσαγε μὲ δύναμη τὸν ἀέρα μέσα σὲ ἕνα κοκκάλινο ἐπιστόμιο χωρὶς γλωττίδα. Οἱ παραγόμενοι φθόγγοι πρέπει νὰ ἦταν οἱ βαρύτεροι ἁρμονικοὶ τῆς ἁρμονικῆς στήλης ποὺ ἦταν τονισμένο τὸ ὄργανο.

Θὰ ἦταν παράλειψη ἂν μεταξὺ τῶν ἀεροφώνων ὀργάνων δὲν ἀναφέραμε καὶ τὴν ***Ὕδραυλι.*** Ἡ ***Ὕδραυλις*** ἢ ***Ὕδραυλος*** ἀνακαλύφθηκε ἀπὸ τὸν Κτησίβιο (3ος- 2ος αἰ. π.Χ.), μηχανικὸ, ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἡ ἀρχὴ τῆς ὑδραύλεως βασιζόταν στὴν πολυκάλαμη σύριγγα, στὴν ὁποία διοχετευόταν ἀέρας ἀπὸ ἕναν ὑδραυλικὸ πιεστικὸ μηχανισμό, μία ὑδραυλικὴ ἀντλία δηλαδή, ποὺ ἔστελνε ἀέρα μὲ σταθερὴ πίεση στοὺς αὐλοὺς τοῦ ὀργάνου. Ἡ σταθερὴ πίεση τοῦ ἀέρα ἐξασφαλιζόταν ἀπὸ τὴν ὑδραυλικὴ πίεση τοῦ νεροῦ (ὕδωρ) ποὺ ἀσκεῖτο στὸν ἀέρα, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐγκλωβισμένος μέσα σὲ εἰδικὸ θάλαμο (αὐλή), μέσῳ ὀπῶν-βαλβίδων στὸ κέντρο τοῦ πυθμένα τοῦ θαλάμου αὐτοῦ. Συνεπῶς, τὸ ὄνομα τοῦ ὀργάνου προέρχεται πιθανότατα ἀπὸ τὸ "ὕδωρ" καὶ "αὐλὴ" καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ "ὕδωρ" καὶ "αὐλός".

Ὁ ἦχος τῆς ὑδραύλεως χαρακτηριζόταν ὡς "ἡδὺς καὶ τερπνός". Οἱ περιγραφὲς αὐτὲς καὶ τὰ σχετικὰ εὑρήματα δείχνουν ὅτι ἡ ὕδραυλις, στὴν ἀρχικὴ τῆς μορφή, λειτουργοῦσε μὲ χαμηλὴ πίεση ἀέρα καὶ εἶχε καλαμένιους σωλῆνες-αὐλούς. Ἀργότερα ὅμως, ὅπως μᾶς μεταφέρει ὁ μηχανικὸς Ἥρων ὁ Ἀλεξανδρεύς, ὁ μηχανισμὸς διοχέτευσης τοῦ ἀέρα στοὺς αὐλοὺς ἐξελίχθηκε σημαντικά, αὐξήθηκε ἡ πίεσή του καὶ οἱ καλαμένιοι σωλῆνες-αὐλοὶ ἀντικαταστάθηκαν ἀπὸ χάλκινους (κρᾶμα ψευδαργύρου, μολύβδου, κασσίτερου καὶ χαλκοῦ 81,8%). Ἀποτέλεσμα τῶν βελτιώσεων αὐτῶν ἦταν ἡ αὔξηση τῆς ἔντασης τοῦ ἤχου Ὁ ἀριθμὸς τῶν αὐλῶν ποίκιλε καὶ κυμαινόταν ἀπὸ ἑπτὰ ἕως δέκα πέντε. Ὅσον ἀφορᾶ τόν "τονι-

Ἡ πολυκάλαμος σῦριγξ ἢ Αὐλὸς τοῦ Πανὸς ἦταν ὄργανο ποιμενικό, καθὼς ὁ Πᾶν ἦταν ὁ προστάτης τῶν δασῶν, τῶν βοσκῶν καὶ τῶν κοπαδιῶν. Τὸ ὄργανο αὐτὸ ἔχει ἀσκήσει μεγάλη γοητεία στοὺς καλλιτέχνες ἀνὰ τοὺς αἰῶνες καὶ παρουσιάζεται συχνὰ στὴν τέχνη συμβολίζοντας τὴν βουκολικὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐπιστροφὴ στὴν ἁπλότητα τῆς φύσης.

Ἄνω: Οἱ αὐλοὶ τοῦ Πανὸς - πίνακας τοῦ Πικάσσο.

Δεξιά: Εἶδος αὐλῶν ποὺ βρέθηκαν στὴν Πομπηία.

σμό" τῶν αὐλῶν, δηλαδὴ τὸ ὕψος τῶν παραγομένων φθόγγων, δὲν ὑπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες καὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα εἶναι κατεστραμμένα σὲ βαθμὸ ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἐξαχθοῦν ἀσφαλῆ συμπεράσματα. Ἀπὸ ἀναπαραστάσεις πάντως, διαπιστώνουμε ὅτι ὁ μακρύτερος πρὸς τὸν βραχύτερο σωλῆνα τῆς ὑδραύλεως εἶχαν λόγο ποὺ κυμαινόταν ἀπὸ 4:3 ἕως 3:1.

Ὁ μηχανισμὸς τοῦ ὀργάνου ἦταν ἀρκετὰ περίπλοκος καὶ γι αὐτὸ ἄργησε νὰ γίνῃ ὄργανο κοινῆς χρήσης. Ἀπὸ τὸν 1ο αἰ. π.Χ. πάντως τὸ συναντᾶμε ἀρκετὰ συχνὰ στίς δημόσιες ἑορτὲς καὶ στὶς ῥωμαϊκὲς ἀρένες, ὅπου ἀνήγγελλε καὶ συνόδευε τὰ διάφορα θεάματα. Ἀργότερα ἡ ὕδραυλις θὰ ἐγκατασταθῇ καὶ στὸν ἱππόδρομο τῆς Κωνσταντινούπολης. Τὸ 751 μ.Χ. ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντῖνος Ε' ὁ Ἴσαυρος δώρισε μία ὕδραυλι στὸν βασιλιᾶ τῶν Φράγκων Πιπίνο τὸν Βραχύ, πατέρα τοῦ Καρλομάγνου. Ἔκτοτε ἡ ὕδραυλις ἐγκαταστάθηκε στοὺς ναοὺς τῆς Δύσης καὶ μετεξελίχθηκε στὸ γνωστό μας ἐκκλησιαστικὸ ὄργανο.

Μεμβρανόφωνα καὶ Ἰδιόφωνα

Στὰ μεμβρανόφωνα ὄργανα ὁ ἦχος παράγεται διὰ κρούσεως μιᾶς ἢ περισσοτέρων μεμβρανῶν, οἱ ὁποιες εἶναι τεντωμένες ἐπάνω σὲ ἕνα κυκλικὸ ἢ κυλινδρικὸ πλαίσιο. Στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα, μεμβρανόφωνα ὄργανα ἦταν τὰ ***τύμπανα*** καὶ τὰ ***ῥόπτρα***. Ἡ μεμβράνη προερχόταν ἀπὸ δέρμα ζώων καὶ τὸ πλαίσιο ἦταν συνήθως ξύλινο. Ὁ παραγόμενος ἦχος εἶχε σχετικὰ σταθερὸ τονικὸ ὕψος, ἀλλὰ ἀσαφές.

Τὰ ἰδιόφωνα μουσικὰ ὄργανα εἶναι κατασκευασμένα ἀπὸ κόκκαλο, μέταλλο, δέρμα καὶ ξύλο. Ὁ ἦχος παράγεται μὲ κρούση, εἶναι ἀσαφὴς καὶ δὲν ἔχει σταθερὸ τονικὸ ὕψος. Τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ἰδιόφωνα ἦταν: τὰ ***κρόταλα***, ἡ ***κρουπέζα***, τὰ ***κύμβαλα*** ἢ ***κρέμβαλα*** καὶ τὸ ***σεῖστρον***.

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ παραπάνω δὲν χρησιμοποιήθηκαν γιὰ καθαρὰ μουσικοὺς σκοπούς, ἀλλὰ γιὰ τελετὲς καὶ λατρεῖες, ἰδιαίτερα πρὸς τιμὴν τῆς Κυβέλης καὶ τοῦ Διονύσου ἢ τοῦ Βάκχου. Ὁ ρόλος τους ἦταν μετρικὸς καὶ ῥυθμικός. Ἄρθρωναν, τόνιζαν καὶ ἔκαναν ἐμφανῆ τὴν διαφορὰ μεταξὺ τῶν μετρικῶν καὶ τῶν ῥυθμικῶν τύπων τῆς ποίησης ποὺ τραγουδιόταν μὲ ἢ χωρὶς τὴν συνοδεία ὀργάνου. Τόνιζαν ἐπίσης τήν δυναμικὴ διάκριση μεταξὺ τῆς θέσης καὶ τῆς ἄρσης τῶν ποικίλων ῥυθμικῶν ποδῶν. Χρησίμευαν ὅμως καὶ σὰν ἁπλὰ μέσα σήμανσης τοῦ χρόνου ποὺ διαρκοῦσαν τὰ μέρη μιᾶς παράστασης, κάτι σὰν τὸ σύγχρονο σήμαντρο τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους ἑνὸς μέρους συναυλίας ἢ θεατρικοῦ ἔργου.

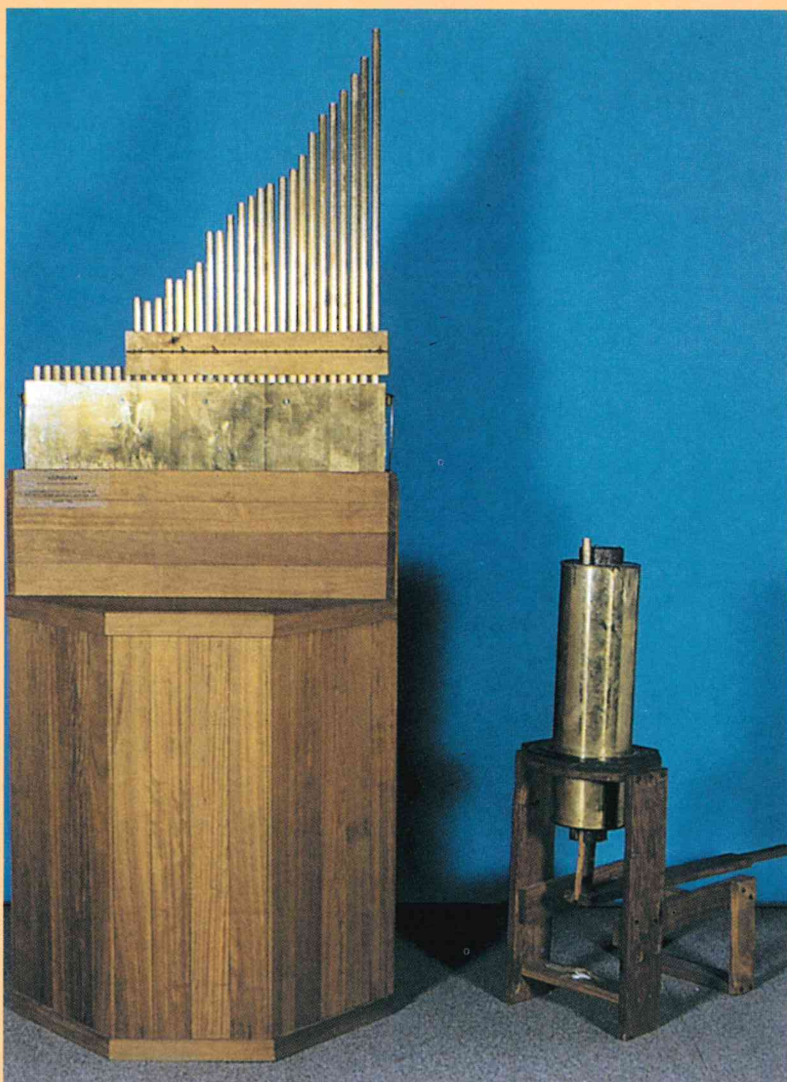
Τὸ ***Τύμπανο*** ἦταν ἕνα ξύλινο κυκλικὸ πλαίσιο ὕψους 10 καὶ διαμέτρου 30 ἕως 50 ἑκατοστῶν, ἐπάνω στὸ ὁποῖο τεντωνόταν μία δερμάτινη μεμβράνη. Ἔμοιαζε μὲ τὸ δικό μας ντέφι, ἀλλὰ χωρὶς τὰ ζίλια (τὰ ἐπίπεδα κουδουνάκια). Τὸ τύμπανο κρατιόταν μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι καὶ παιζόταν μὲ τὸ δεξί. Ὁ παραγόμενος ἦχος ὀνομαζόταν "ῥύμβος" ἢ "ῥόμβος" (ῥύμβος = βροντὴ).

Τὸ ***Ῥόπτρο*** ἦταν ἕνας ξύλινος κώδωνας στὸ ἄνοιγμα τοῦ ὁποίου τεντωνόταν μία δερμάτινη μεμβράνη. Στὸ ἐσωτερικὸ ἢ στὸ τοίχωμα τοῦ κώδωνα εἶχαν κατάλληλα τοποθετηθῆ χάλκινα κουδούνια. Μὲ τὴν κρούση τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ παραγόταν ἦχος βίαιος καὶ τρομακτικός. Τὰ ῥόπτρα χρησιμοποιήθηκαν στίς μάχες γιὰ νὰ τρομάζουν τοὺς ἐχθρούς, μαζὶ μὲ τὶς σάλπιγγες καὶ τὰ κέρατα. Ἐμφανίζονται ἐπίσης σὰν σόλο ὄργανα στὶς λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις καὶ τὶς ἑορτὲς πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου καὶ τοὺς χοροὺς ἀπὸ τοὺς Κορύβαντες πρὸς τιμὴν τῆς Κυβέλης.

Τὰ ***Κρόταλα*** ἦταν δύο κοίλα κομμάτια ξύλου ἢ κόκκαλου ἢ δύο ὄστρακα, συνδεδεμένα στὴν βάση τους μὲ δέρμα. Τὸ μῆκος τοὺς ἦταν 11,5 ἕως 15 ἑκατοστά. Ὁ ἐκτελεστὴς κρατοῦσε ἕνα σὲ κάθε παλάμη καὶ τὰ κτυποῦσε ὅπως τὶς γνωστές μας καστανιέτες. Ὁ παραγόμενος ἦχος ἔμοιαζε μὲ τὸ χειροκρότημα καὶ ὀνομαζόταν "ῥύμβος" ἢ "ῥόμβος". Στὶς ἀγγειογραφίες, τὰ κρόταλα παίζονται ἀπὸ σατύρους καὶ γυναῖκες σὲ συνδυασμὸ μὲ ἄλλα ὄργανα.

Τὰ ***Κύμβαλα*** ἢ ***Κρέμβαλα*** ἦταν μικροὶ χάλκινοι κώδωνες, διαμέτρου 5 ἕως 18 ἑκατοστῶν, ποὺ προσαρμόζονταν στὰ δάκτυλα μὲ εἰδικοὺς κρίκους. Ὁ παραγόμενος μὲ τήν κρούση ἦχος ἦταν ὀξὺς καὶ διαυγής. Τὰ κύμβαλα παίζονταν ἀπὸ γυναῖκες καὶ χρησίμευαν γιὰ νὰ κρατοῦν τὸ ῥυθμὸ τῶν χορευτῶν.

Τὸ ***Σεῖστρον*** (ἐκ τοῦ "σείω"= κουνάω, τραντάζω) εἶχε σχῆμα σπηρουνιοῦ ἢ πετάλου μὲ

Ἡ Ὕδραυλις ἢ Ὕδραυλος ἀνακαλύφθηκε ἀπὸ τὸν Κτησίβιο (3ος- 2ος αἰ. π.Χ.), μηχανικό, ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια. Τὸ 751 μ.Χ. ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντῖνος Ε' ὁ Ἴσαυρος δώρισε μία ὕδραυλι στὸν βασιλιᾶ τῶν Φράγκων Πιπίνο τὸν Βραχύ, πατέρα τοῦ Καρλομάγνου. Ἔκτοτε ἡ ὕδραυλις ἐγκαταστάθηκε στοὺς ναοὺς τῆς Δύσης καὶ μετεξελίχθηκε στὸ γνωστό μας ἐκκλησιαστικὸ ὄργανο.

εἰδικὴ λαβή, πάνω στὸ ὁποῖο προσαρμόζονταν μικρὲς μεταλλικὲς ῥάβδοι ἢ κουδουνάκια. Ἄλλα σεῖστρα πάλι ἦταν κατασκευασμένα ἀπὸ συρμάτινες κουλοῦρες περασμένες σὲ ξύλινες ῥάβδους. Τὰ σεῖστρα δὲν εἶχαν μουσικὴ χρήση. Ἦταν μᾶλλον παιχνίδια, ὅ,τι οἱ σημερινὲς κουδουνίστρες γιὰ τὰ βρέφη.

Ἡ ***Κρουπέζα*** ἢ ***Κρουπέζιον*** ἦταν ἕνα εἶδος μεταλλικῶν κροτάλων πού το φοροῦσαν κάτω ἀπὸ μία εἰδικὰ διαμορφωμένη σόλα σανδαλιῶν. Πρόκειται γιὰ ἕνα ὄργανο μὲ καθαρὰ ῥυθμικὴ χρήση, ποὺ χρησιμοποιήθηκε γιὰ νὰ μποροῦν νὰ συγχρονίζονται μεταξύ τους τὰ μέλη τῶν "χορῶν" καὶ οἱ χορευτὲς πολυμελῶν συνόλων. Τὴν κρουπέζα φοροῦσε στὸ δεξί του πόδι ὁ αὐλητὴς ἢ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ καὶ μὲ τοὺς ῥυθμικοὺς κτύπους της τόνιζε τίς "θέσεις" τοῦ κάθε ποιητικοῦ "πόδα" ἢ τοῦ κάθε "μέτρου".

Ἔρευνα καὶ ἀνακατασκευὲς

Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ ἀποτελεῖ ἀντικείμενο ἔρευνας, μελέτης καὶ συγγραφῆς ἔργων ἀπὸ πολλοὺς ἐπιστήμονες σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Ἡ ἔγκυρη διεθνὴς βιβλιογραφία ἀριθμεῖ περισσότερους ἀπὸ 1622 τίτλους βιβλίων σχετικῶν μὲ αὐτὸ τὸ θέμα. Τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ μουσικὰ ὄργανα συνεχίζουν νὰ κεντρίζουν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τήν περιέργεια ἐπιστημονικῶν ἐρευνητικῶν ὁμάδων, μουσικολόγων, ἀρχαιολόγων, φυσικῶν, μουσικῶν καὶ ταλαντούχων ὀργανοποιῶν. Μὲ βάση τὰ

Τὰ Κύμβαλα ἢ Κρέμβαλα ἦταν μικροὶ χάλκινοι κώδωνες, διαμέτρου 5 ἕως 18 ἑκατοστῶν, ποὺ προσαρμόζονταν στὰ δάκτυλα μὲ εἰδικοὺς κρίκους. Ὁ παραγόμενος μὲ τὴν κρούση ἦχος ἦταν ὀξὺς καὶ διαυγής. Τὰ κύμβαλα παίζονταν ἀπὸ γυναῖκες καὶ χρησίμευαν γιὰ νὰ κρατοῦν τὸ ρυθμὸ τῶν χορευτῶν.

ἀρχαῖα ἑλληνικὰ συγγράμματα περὶ μουσικῆς καὶ τὶς ἀπεικονίσεις τῶν ὀργάνων κατασκευάζονται ὁμοιώματα αὐτῶν καὶ πραγματοποιοῦνται πειράματα, ἔρευνες, μελέτες, συγκρίσεις, ἐπαληθεύσεις δεδομένων καὶ ἠχογραφήσεις ἀποσπασμάτων ἀρχαίων ἑλληνικῶν μουσικῶν ἔργων ποὺ ἔχουν διασωθῆ. Δειγματοληπτικά, παραθέτουμε μερικὲς ἐμπνευσμένες καὶ προσιτές στὸ εὐρὺ κοινὸ ἐργασίες.

Στὴν Ἱσπανία, ὁ Gregorio Paniagua καὶ τὸ μουσικὸ σύνολο Atrium Musicae de Madrid, μετὰ ἀπὸ μακρὰ ἐρευνητικὴ ἐργασία, ἠχογράφησαν τὸ 1979 καὶ κυκλοφόρησαν σὲ CD, μιὰ παρόμοια συλλογὴ ἔργων ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς μὲ ἀνακατασκευασμένα ὄργανα.

Στὴν Γαλλία, τὸ μουσικὸ σύνολο Kerylos μὲ τὴν καθοδήγηση τῆς Annie Belis, καθηγήτριας τοῦ ἐρευνητικοῦ τμήματος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σορβόννης στὴν ἕδρα τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, ἀνακατασκεύασε ἀρκετὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ μουσικὰ ὄργανα καὶ ἔπαιξε μὲ αὐτὰ τὰ πληρέστερα μουσικὰ ἔργα ποὺ σώζονται μέχρι σήμερα, σὲ εἰδικὴ τελετὴ στὸ ἀρχαῖο θέατρο τῶν Δελφῶν, τὸν Σεπτέμβριο 1992. Ἀκολούθησε ἠχογράφηση καὶ κυκλοφορία σχετικοῦ CD, τὸ 1993.

Στὶς Η.Π.Α., ὁ Thomas J. Mathiesen, διευθυντὴς τοῦ Κέντρου Ἱστορίας τῆς Θεωρίας τῆς Μουσικῆς καὶ Μουσικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Indiana, ἀνακατασκεύασε καὶ μελέτησε μαζὶ μὲ τὴν ἐρευνητική του ὁμάδα πλῆθος ἀρχαίων ἑλληνικῶν ὀργάνων. Τὰ ἐντυπωσιακὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν του δημοσιεύθηκαν τὸ 1999, στὸ βιβλίο τοῦ "Apollo's Lyre".

Στὸ ζήτημα τῆς κατασκευῆς καὶ χρήσης τῶν αὐλῶν, μεγάλη εἶναι ἡ βιβλιογραφικὴ καὶ ἐρευνητικὴ συνεισφορὰ τῶν Annie Belis (Auloi grecs du Louvre, La phorbeia), Karl von Jan (Die Grieche bliesen nicht auf einfachen, sondern auf doppelten Auloi), Howard (The Αὐλός), Schlesinger (Aulos), τῆς ὑδραύλεως, τοῦ Perrot (Organ), τῆς λύρας, τῶν Helen Roberts (Reconstructing the Greek Tortoise-Shell Lyre), Annie Belis (Construction de la lyre), Maas and Snyder (Stringed Instruments of Ancient Greece), Snyder (Barbitos), τῶν ψαλτηρίων καὶ τῆς πανδούρας, τοῦ J.G. Landels (Music in ancient Greece and Rome), *τῶν* R. A. Higgins and Winnington-Ingram (Lute Players in Greek Art) καὶ πολλῶν ἄλλων.

Στὴν Ἑλλάδα, καμία Ἀνώτατη Σχολὴ δὲν ἔχει ἱδρύσει ἕδρα Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς. Ὑπάρχουν ὅμως ἀρκετοὶ πανεπιστημιακοὶ καθηγητές, θεωρητικοὶ τῆς μουσικῆς, ἐκτελεστὲς μουσικῶν ὀργάνων, ὀργανοποιοὶ καὶ ἀνεξάρτητοι μελετητὲς ποὺ ἀσχολοῦνται συστηματικὰ μὲ τὸ θέμα αὐτό. Ἔτσι, ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία συνεχῶς μεγαλώνει. Ὅσον ἀφορᾶ τὶς ἀνακατασκευὲς ἀρχαίων ἑλληνικῶν μουσικῶν ὀργάνων, ἰδιαίτερα ἐγχόρδων, πρέπει νὰ ἀναφέρουμε ὅτι πολλοὶ γνωστοὶ Ἕλληνες ὀργανοποιοί, μὲ ἐρευνητικὸ πνεῦμα καὶ αἴσθημα ἐπιστημονικῆς καὶ ἐθνικῆς εὐθύνης, κατασκευάζουν καὶ ἐκθέτουν πιστὰ ὁμοιώματα μὲ μεγάλη ἐπιτυχία.

Πειραματικὲς κατασκευὲς διαφόρων τύπων ὀργάνων παραδοσιακῆς κυρίως μουσικῆς, ἀπὸ ἐκτελεστὲς καὶ κατασκευαστὲς σύγχρονων ἐγχόρδων, εἶναι ἐμπνευσμένες ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ παράδοση, σύμφωνα μὲ τὴν θεωρία τοῦ ἀρχαίου καὶ μεταγενέστερου ἑλληνικοῦ μουσικοῦ συστήματος.

Πηγές:

1. Apollos Lyre, Thomas J. Mathiesen
2. Ancient Greek Music, M. L. West
3. Ἐγκυκλοπαίδεια τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, Σόλων Μιχαηλίδης
4. Ἀρχαῖοι Ἕλληνες Μουσικοί, Νικ. Στ. Ἀσπιώτης
5. Music in Ancient Greece and Rome, John G. Landels
6. Instrument Musique et Musiciens de l Antiquite Classique, Annie Bellis
7. On the Sensations of Tone, Hermann von Helmholtz ◆ Alex J. Ellis
8. La Musique Grecque, Thodore Reinach
9. Ἑλληνικὰ Μουσικὰ Ὄργανα, Σταῦρος Καρακάσης.

Σ. ΔΩΡΙΚΟΣ - Κ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ

Ἄλικος

Ὅσα θὰ ἀναφερθοῦν θὰ βάλουν σὲ σκέψη ὅσους νομίζουν ὅι ἡ λέξη ἄλικος προέρχεται ἀπὸ τὴν τουρκικὴ λέξη ***al*** (= κόκκινο). Ἡ ῥίζα τῆς λέξεως ἄλ-ικος (= κόκκινος) εἶναι ἑλληνικὴ καὶ εἶναι ἡ ***χαλ-***. Μάλιστα ἀπὸ τὴν ῥίζα αὐτὴ προέρχεται καὶ ἡ λέξη ***χαλ-κὸς*** ποὺ ἔχει τὴν σημασία τοῦ ἐρυθροῦ μετάλλου, καθὼς καὶ ἡ λέξη ***χάλ-κη / χάλ-χη / κάλ-χη*** ποὺ σημαίνει τὸν κοχλία τῆς ***πορφύρας*** (ἰδιάζον ἐρυθρὸν χρῶμα). Ἄλλωστε ***πορφύρω*** (= γίνομαι πορφυροῦς, κοκκινίζω). Ἐπίσης ὑπάρχει καὶ ἡ χαλ-κὶς ποὺ εἶναι εἶδος σαύρας, ποὺ ἔχει χαλκόχροοες ῥαβδώσεις.

Ἀπὸ τὴν ἰδία ῥίζα προέρχεται καὶ ἡ λέξη ***χάλ-υψ*** ποὺ σημαίνει: "τὸν τηκομένον καὶ τὸν ἐν ἐρυθροπυρώσει μορφοποιούμενον". Ἄλλα καὶ οἱ ***Χάλ-υβες*** εἶναι ὁ λαός στὸν ὁποῖον ἀποδίδεται ἡ ἀνακάλυψη τοῦ ***χάλυβος*** (Αἰσχ. Προμ. 715, ***Χάλυβες*** = οἱ σιδηροτέκτονες).

Ἐὰν παραβάλουμε καὶ τοὺς ***Ἀλυσσονίους (Γαλυσσονίους)*** ἢ ***Λασονίους*** τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ποὺ κατοικοῦν μεταξὺ τῆς Μυσίας καὶ τῆς Φρυγίας, τὴν Χαλυβία, τὴν χώρα γύρω ἀπὸ τὸν Θερμόδωντα τὸν Ποντικό, τοὺς ***Ἀλιζῶνας*** ἢ ***Χαλιζῶνας***, τοὺς ***Χαλδαίους*** τοῦ Πόντου (χώρα: ***Χαλδία***), τὴν ***Ἀλύβη*** χώρα τῶν ***Ἀλιζώνων*** τοῦ Πόντου ὅπως ἀναφέρονται στὸν Ὅμηρο (Ἰλ. Β', 856-857), βλέπουμε ὅτι τὰ ὀνόματά τους παράγονται ὅλα ἀπὸ τὴν ἰδία ῥίζα ***αλ / χαλ*** ποὺ ἔχει τὴν σημασία τοῦ ἐρυθροῦ καὶ ἡ ὁποία σχετίζεται μὲ τὴν ῥίζα ***σελ / θελ / βελ / γελ / κελ / κιλ / κηλ*** ποὺ ἔχει τὴν σημασία ***θάλπους, λαμπρότητας, φωτεινότητας, καυστικότητας***.

Στὸ *Μέγα Ἐτυμολογικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας* ἀναφέρεται: Χαλκὸς: κατὰ πρόθεσιν τοῦ Χ. Δωρικῶς ***ἀλκὸς*** καὶ ***χαλκός***, ἐπεὶ πρὸς ***ἀλκὴν*** εὔθετος ἐσὰν ἢ παρὰ τὸ ἔχειν ***ἀλκὴν***: ἢ ***Χάλυβες*** ἔθνος εἰσὶ Σκυθικόν, ἔνθα ὁ σίδηρος τίκτεται· ἐκ τοῦ ***χάλυψ - χάλυβος*** γίνεται ***χαλβός***· καὶ τροπῇ ***χαλκός***· ἐκεῖ γὰρ πρῶτον εὑρέθη ὁ σίδηρος καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη ***χαλκὸς*** ὁ σίδηρος διότι πρότερον εὑρέθη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ χαλκός· ὕστερον δὲ εὑρεθεὶς ὁ σίδηρος ἐκάλεσαν αὐτὸν ὁμωνύμως τῷ ***χαλκῷ***. Καὶ ὁ ποιητὴς ***χάλκεον ἔγχος*** οὐ τὸ ἐκ τοῦ χαλκοῦ ἀλλά, τὸ ἐκ σιδήρου, τῇ παλαιᾷ συνηθείᾳ ἐπὶ τὸ παλαιὸν ***χαλκῷ*** ἀντὶ σιδήρου τοῖς ξίφεσιν ἐχρῶντο καὶ τοῖς ἄλλοις ὅπλοις. Ἡσίοδος: ***"Χαλκῷ δ' εἰργάζοντο, μέλας δι οὐκ ἔσχε σίδηρος"***.

Ὕστερα ἀπὸ ὅσα ἀνεφέρθηκαν εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ λέξη ***ἄλ-ικος*** μὲ τὴν ἑλληνοπελασγικὴ ῥίζα ***αλ-*** εἶναι ἑλληνικὴ καὶ ὄχι τουρκική.

Τσόντα

Ἡ τσόντα θεωρεῖται ἰταλικῆς προέλευσης λέξη καὶ σημαίνει στὴν γλῶσσα τοῦ λαοῦ ***"πᾶν πρόσθετον τεμάχιον εἰς οἱονδήποτε πρᾶγμα πρὸς ἐπιμήκυνσιν ἢ εὔρυνσιν αὐτοῦ"***. Ἀπὸ τὴν λέξη ***τσόντα*** καὶ ἔχουμε καὶ τὸ ῥῆμα ***τσοντάρω*** ποὺ σημαίνει: συρράπτω, προσθέτω τσόντα καὶ μὲ μεταφορικὴ ἔννοια: συμπληρώνω χρηματικό τι ποσό, προσθέτω σὲ κάποιο ποσὸ κάτι ὥστε νὰ καταστῇ ἐπαρκές.

Ὅμως ἡ λέξη εἶναι καθαρὰ ἑλληνική, προέρχεται ἀπὸ τὸ ῥῆμα συνδέω ποὺ εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὴν πρόθεση ***σὺν*** καὶ τὸ ῥῆμα ***δέω*** (= δένω).

Ἀπὸ τὸ ῥῆμα ***δέω*** ἔχουμε τὸ ῥηματικὸ ἐπίθετο ***δετός-ή-ὸν*** ποὺ μὲ τὴν πρόθεση ***σὺν*** γίνεται ***συνδετός-ή-όν***.

Ἡ ***συνδετή*** / δωρ. ***συνδετὰ / σύνδετα*** ἔγινε ***σύνδ(ε)τα => σύνδτα*** => ἢ ***junta*** => (ἰταλ.) ***giunta*** (= προσθήκη, κάτι ποὺ συνδέεται μὲ τὸ σύνολο) => ***τσούντα => τσόντα***.

Ἀπὸ τὴν ῥίζα ***δε-*** τοῦ ῥήματος ***δέω*** προέρχονται πάρα πολλὲς λέξεις. Νὰ μερικές: ***δέσις*** (= τὸ δένειν, τὸ δέσιμο, ἡ σύνδεσις), ***δεσ-μός*** (= ταινία, δεσμός), ***ἀρή-δε-μνον*** (= ὁ κεφαλόδεσμος), ***ὑπόδημα*** (τὸ σανδάλι, τὸ παπούτσι), ***διάδημα*** (= περιπεπλεγμένη ταινία περιδένουσα τὴν κόμη, διάδημα).

Τσουλούφι

Μία πολὺ συνηθισμένη λέξη ποὺ ἀναφέρεται καθημερινὰ στὴν γλῶσσα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι καὶ ἡ λέξη ***"τσουλούφι"***. Πόσες φορὲς δὲν λέει ἡ μάνα στὴν κόρη ποὺ εἶναι ἄτακτη: *"θὰ σὲ πιάσω ἀπὸ τὰ τσουλούφια"* ἢ δὲν ἀκοῦμε σὲ χαϊδευτικὸ τόνο *"ἔχει ὡραῖα τσουλουφάκια"*. Ἐκ πρώτης ὄψεως ἀκούγοντας αὐτὴ τὴν λέξη κανείς δὲν ὑποψιάζεται ὅτι εἶναι καθαρὰ ἑλληνικὴ καὶ τὴν νομίζει ξενόφερτη.

Ὅλοι μας ὅμως γνωρίζουμε τὴν ***τουλούπα*** ἢ καλλίτερα τὴν ***τολύπη***. Ὅπως ***"τολύπη μαλλιοῦ"*** ποὺ εἶναι ὄγκος κατειργασμένου μαλλιοῦ ἕτοιμος πρὸς κλῶσιν. Ὑπάρχει ἐπίσης καὶ τὸ ῥῆμα ***τολυπεύω*** ποὺ σημαίνει *ἀποσπῶ μέρος ἐξεσμένων ἐρίων καὶ τὰ τυλίσσω μαζὶ εἰς ἑνιαῖον ὄγκον πρὸς κλῶσιν*, δηλαδὴ παρασκευάζω ***τολύπη***, κάμνω ***τουλούπαν***. Λόγῳ τῆς ὁμοιότητας ***τολύπη*** σημαίνει καὶ τὸν ὄγκο νέφους καπνοῦ ποὺ σχηματίζεται τεχνηέντως κατὰ τὸ κάπνισμα ἀπὸ τοὺς καπνιστές. Μὲ μεταφορικὴ σημασία τὸ ῥῆμα ***τολυπεύω*** σημαίνει μηχανῶμαι, κατεργάζομαι, ἐπιδιώκω διὰ τεχνασμάτων φέρω εἰς πέρας δυσχερὲς ἔργον, κατορθώνω.

Ἂς μὴ μακρυγορήσουμεν ὅμως μὲ ὅλες τὶς σημασίες τῆς λέξης ***τολύπη*** καὶ ἂς σημειώσουμε ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ ῥῆμα ***τυλυπεύω*** ποὺ εἶναι συγγενὲς μὲ τὸ ῥῆμα ***τυλίσσω*** ποὺ ἔχει τὴν σημασία τοῦ νεοελληνικοῦ ***τυλίγω***, καθὼς καὶ μὲ τὴν λέξη ***τύλη*** ποὺ σημαίνει ὄγκωμα (ὅπως οἴδημα, φούσκωμα) καθὼς καὶ τὴν λέξη ***τύλος*** ποὺ σημαίνει σκληρὸ ἐξόγκωμα τοῦ δέρματος κοινῶς κάλος, κάθε τι ποὺ ἐξέχει.

Σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς λέξεις ὑπάρχει ἡ ἔννοια τοῦ ***ὄγκου*** ἢ τοῦ ***τυλίγματος*** ἢ καὶ τῶν δύο. Ἀπὸ τὸ θέμα τῆς λέξης ***τολύπη*** ἔχουμε ***τολύπ- => τσουλούφ-*** ὅπου ἔχουν συμβεῖ τὰ ἑξῆς:

- Τσιτακισμός: ***τ => τσ***
- Τροπή: ***ο => ου***
- Τροπή: ***υ => ου*** (ἂς μὴν ξεχνᾶμε ὅτι τὸ ὕψιλον εἶχε προφορὰ ὅπως τὸ σημερινὸ γαλλικὸ u καὶ τρέπεται ἢ σε ***ου*** ἢ σὲ ***ι*** π.χ. ***πίτυρα / πίτουρα, τρύπα / τρούπα***).
- Δάσυνση τοῦ χειλικοῦ: ***π => φ***.

Τέλος ἔχουμε καὶ τὴν ἀλλαγὴ γένους ἀπὸ ***θηλυκὸ*** σὲ ***οὐδέτερο*** καὶ ἔτσι ἔχουμε τὸ ***τσολούφι***, ποὺ δὲν εἶναι παρὰ ὄγκος μαλλιῶν τῆς κεφαλῆς, παντὸς σχήματος. Μπορεῖ νὰ εἶναι τούφα μαλλιῶν, μαλλιὰ σὰν μπούκλα συνεστραμμένη ἢ μή. Ἕνας ὄγκος μαλλιῶν ποὺ χαρακτηρίζεται μέ τὸ ὅτι ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη μάζα τῶν μαλλιῶν τῆς κεφαλῆς. ■

Η ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑ ΣΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ 1821 - 1900

Α' ΜΕΡΟΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΡΟΥΣΟΣ

Ἡ Φιλοσοφία καὶ ἡ Τέχνη, αὐτὰ τὰ ἑλληνικὰ δημιουργήματα, εἶναι ἀναμφισβήτητα ἡ βάση ὅλων τῶν ἄλλων παγκόσμιων καλλιτεχνικῶν δημιουργημάτων. Το ὅτι πάλι, μιλῶντας γιὰ τὴν Τέχνη, ἀναφέρουμε τὴν Φιλοσοφία, αὐτὸ γίνεται, γιατὶ αὐτὰ τὰ δύο ἔχουν ἀκαθόριστα σύνορα καὶ ἡ Τέχνη δὲν παύει νὰ εἶναι πάντοτε περισσότερο ἢ λιγότερο, μία μορφική, εἰκονική, λεκτική, ἠχητικὴ καὶ κινητικὴ φιλοσοφία.

Δὲν μπορεῖ πάλι κανεὶς νὰ πῇ ὅτι δημιουργεῖ σὲ ἀνώτερο ἐπίπεδο Φιλοσοφία, Ποίηση καὶ Τέχνη γενικά, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν γνώση αὐτῶν τῆς ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας καὶ Τέχνης. Ὅποτε κι ὅταν τίθεται ἡ ἐρώτηση: "Ποιὰ εἶναι ἡ ἀρχαιογνωσία τῶν τάδε ποιητῶν συγχρόνων καὶ μὴ καὶ ὄχι ἀκόμα μόνον Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ξένων", εἶναι μία περιττὴ φιλολογικὴ ἐρώτηση κι ὁ λόγος εἶναι ἁπλός: Ἡ μόνη λογικὴ περίπτωση νὰ μὴν ὑπάρχῃ ἀρχαιογνωσία σὲ ἕναν ποιητὴ εἶναι, σὲ καταστάσεις ἀπαίσιας δουλείας, εἴτε παλιές, ὅπως ἦταν αὐτὲς ἀπὸ τὴν πτώση τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁπότε καὶ τῆς ἐπικράτησης τοῦ σκοταδισμοῦ, μέχρι τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1821, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ σήμερα σὲ κάποιους ὑπόδουλους λαούς, ποὺ πρωτεύει ὁ ἀγῶνας τους. Ἔτσι καταλήγουμε στὸ συμπέρασμα ὅτι: Δὲν γίνεται νὰ ὑπάρχῃ ἀνώτερη Ποίηση χωρὶς τὴν γνώση τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς Ποίησης καὶ μάλιστα τὴν γνώση τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς Γραμματείας.

Θέλεις οἱ ἄνθρωποι ὅλων τῶν ἐποχῶν κι ὅλων τῶν τόπων, ποὺ λιγότερο ἢ περισσότερο μοιάζουν κάπως μεταξύ τους. Θέλεις πάλι ποὺ, τὰ μεγάλα μυστήρια τῆς ζωῆς, μέχρι καὶ τὰ πιὸ ἀσήμαντα καὶ μικρὰ γεγονότα εἶναι κάπως κοινὰ σὲ ὅλους, ἔτσι ὥστε κάθε ποιητικὸ δημιούργημα ἑνὸς μεταγενέστερου, νὰ ἔχῃ ὁπωσδήποτε κάποια στοιχεῖα τοῦ προγενέστερου, χωρὶς βέβαια αὐτὸ νὰ σημαίνῃ ὅτι ἔχει γίνει ἐσκεμμένα. Μὰ τὸ βασικότερο στοιχεῖο ποὺ εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρχῃ σὲ μία παλιότερη Τέχνη καὶ νὰ μὴν ὑπάρχῃ σὲ μία νεώτερη, εἶναι ἡ μυθολογία. Αὐτὴ ἀποτελεῖ ὅλον τὸν σκελετὸ τῆς Τέχνης, τὸ ἀλφαβητό της, τὴν συνεχῆ ἀναπνοή της, ὅπως ἀκριβῶς ἡ ζωὴ ἀποτελεῖ τὴν οὐσία της.

Ἡ Ἑλληνικὴ μυθολογία πάλι, σὰν μεγαλύτερη μυθολογία στὸν κόσμο, ποὺ ἀπέχει ἐλάχιστα ἢ καὶ καθόλου ἀπὸ τὴν πραγματικότητα "πιάνει" τὴν παγκόσμια Τέχνη.

Τὸ ἄσχημο εἶναι ποὺ, μετὰ ἀπ' τὴν σκλαβιὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὴν ἔξαρση κι ἐμπέδωση τοῦ σκοταδισμοῦ, ἡ ἐλεύθερη σκέψη, ἔμμεσα καὶ μετὰ ἄμεσα, ἄρχισε νὰ ἀπαγορεύεται καὶ κάθε πνευματικὴ δημιουργία βρέθηκε κάτω ἀπὸ τὴν στυγνὴ λογοκρισία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κατεστημένου. Κατάλοιπο πάλι αὐτῆς τῆς ἐνέργειας εἶναι καὶ ἡ ἀκόμη μετὰ ἀπὸ τὴν Ἀναγέννηση τάση, νὰ κρίνονται ἡ Φιλοσοφία καὶ ἡ Τέχνη γενικά, ἀπὸ ἀνθρώπους, σὲ ἐξέχουσες ἐξουσιαστικὲς θέσεις, εἰδήμονες σὲ πολλοὺς ἄλλους τομεῖς, μὲ τυπικὰ προσόντα, ἀλλὰ τελείως ἄσχετους στοὺς τομεῖς τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Τέχνης.

Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ παραπάνω –κατεστημένο πιὰ κι ἐξουσιαστικὴ γάγγραινα– πιστεύουν πὼς εἶναι ἱκανοὶ νὰ κρίνουν μία Ποίηση κι ὅταν μάλιστα αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ γράψουν χωρὶς νὰ γελοιοποιηθοῦν, οὔτε ἕναν στίχο, οὔτε πάλι νὰ μποροῦν νὰ καταλάβουν πραγματικὰ ἕνα καλλιτεχνικὸ δημιούργημα, μιὰ καὶ δὲν ἔχουν καμμιὰ ἔμφυτη ἱκανότητα γι' αὐτό. Αὐτὸ δηλαδὴ ποὖχε προδεῖ ὁ Πίνδαρος (522-446) πρὶν ἀπ' τὴν ἐποχή μας, ἄσχετον βέβαια ἂν βρῆκε ἀφορμὴ νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ γιὰ ἄλλους ἴδιους λόγους του:

"Εἶναι σοφὸς
ὅποιος ἀπ' τὴν φύση του πολλὰ κατέχει.
Ὅσοι ἀπὸ τὴν μάθηση πήρανε τὴν γνώση
ἂς ξεφωνίζουν μάταια σὰν λαίμαργα κοράκια,
μπροστὰ στοῦ Δία τὸ θεϊκὸ πουλί".

Ὁ Πίνδαρος δηλαδὴ διατύπωσε αὐτὴν τὴν μεγάλη ἀλήθεια ποὺ κατ' αὐτὴν δὲν εἶναι ἱκανὸς κανένας νὰ μιλήσῃ γιὰ τὰ ἔμφυτα ἱερὰ ποὺ εἶναι ἡ Φιλοσοφία καὶ ἡ Τέχνη, ἐὰν αὐτὰ δὲν βρίσκονται πρῶτα μέσα του.

Οὔτε πάλι ἡ Φιλοσοφία ἢ ἡ Τέχνη σπουδάζονται. Γνωστοποιοῦνται ναί. Μὰ ἡ γνωστοποίηση ἑνὸς πράγματος δὲν ἔπεται ὅτι δίνει καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ μπῇ ἕνας στοὺς Ναοὺς τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Τέχνης.

Ἔκτοτε, μετὰ ἀπ' αὐτὴν την κατεστημένη νοοτροπία, ἄρχισαν οἱ δοκησίσοφοι δῆθεν τεχνοκριτικοί, πανεπιστημιακοί, φιλόλογοι καὶ ἄλλοι, ποὺ κάθε ἄλλο παρὰ φιλόσοφοι ἦταν, διακατεχόμενοι ἀπ' τὸ σύνδρομο τοῦ κριτικοῦ ἔργων Τέχνης καὶ Φιλοσοφίας, νὰ διεισδύουν σ' αὐτὸν τὸν χῶρο, δημιουργῶντας μία σύγχυση καὶ ὁπωσδήποτε ἕνα μεγάλο κακό.

Ἔτσι, κατὰ τὴν νοοτροπία τους, βλέπουμε μεγάλους δημιουργοὺς Τέχνης καὶ Φιλόσοφους νὰ

παραγκωνίζονται μέχρι καὶ ν' ἀγνοοῦνται ἐφ' ὅρου ζωῆς (Κωνσταντῖνος Καβάφης, ποὺ πολὺ μετὰ ἀπ' τὸν θάνατό του ἄρχισε νὰ γίνεται γνωστός) καὶ νὰ ἐπιβάλλονται στὴν θέση τοὺς κάποιες ὑπομετριότητες.

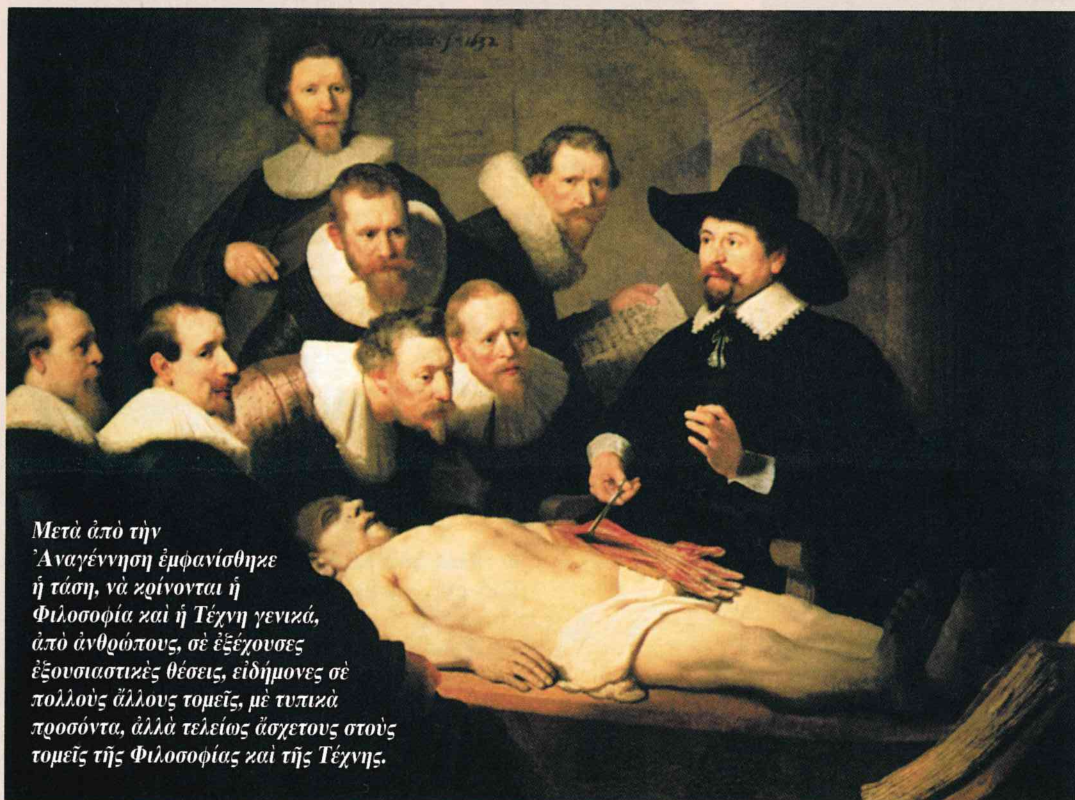
Αὐτοὶ οἱ δοκησίσοφοι-κατεστημένο, εἶναι ἱκανοὶ νὰ γράφουν ἀναλύσεις καὶ δοκίμια γιὰ ποιητὲς ἢ ζωγράφους ἢ γλύπτες, ποὺ τὰ γραπτὰ τους αὐτά, δὲν ἀνταποκρίνονται καθόλου στὰ ἔργα τῶν δημιουργῶν κι ὅλα αὐτὰ ποὺ αὐτοὶ τάχα ἀναλύουν, - ψυχολογική τους ἀνάγκη - μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ κατεστημένου, εἶναι καθαρὰ δικά τους ἐφευρήματα, ποὺ οἱ ἴδιοι δημιουργοὶ ἐὰν ζοῦν καὶ τὰ διαβάσουν, γελοῦν μαζί τους γιατὶ εἶναι αὐτὸ ποὺ λέει ὁ λαός, "Ἱστορίες μὲ δράκους".

Ὁπότε ἡ ἐρώτηση "Ποιὰ εἶναι ἡ ἀρχαιογνωσία σ' ἕναν ποιητή;", θὰ ἦταν σωστὰ νὰ τεθῇ ἀλλοιῶς, ὅπως: "Πῶς ἡ ἀρχαιογνωσία ἔχει ἐπιδράσει πάνω σὲ κάθε συγκεκριμένον ποιητὴ ξεχωριστά, ὅπου ἡ ἐπίδραση αὐτή, θὰ εἶναι ἀνάλογη πάντοτε μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασία του, τὸν ψυχισμό του γενικὰ καὶ τὴν πνευματικότητά ποὺ διαθέτει ἀπὸ τὴν φύση του ὁ καθένας;".

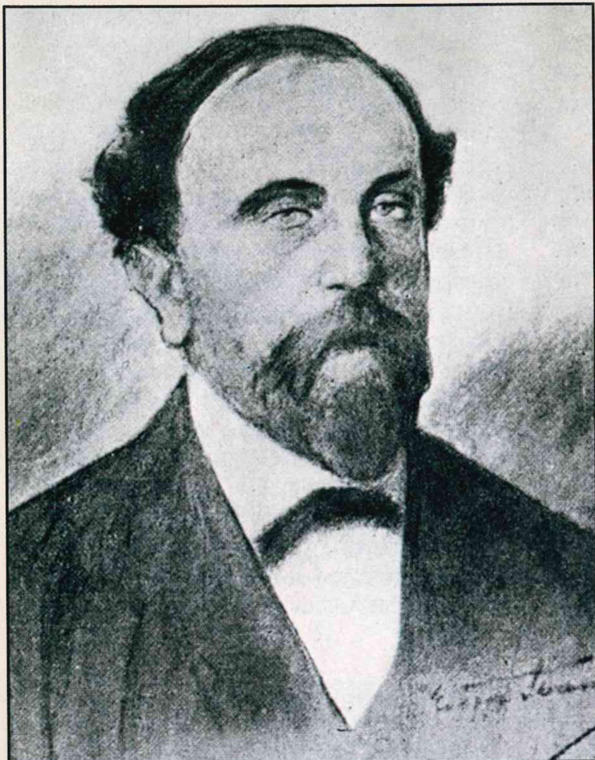
ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΙΗΤΕΣ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ

Στὸ παρὸν ἄρθρο λοπὸν θὰ ἀρχίσουμε ἀπ' τοὺς Ποιητὲς τοὺς μετὰ τὸν πρῶτο πέμπτο τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνα, δηλαδὴ μετὰ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1821, ὅταν μὲ τὴν πρώτη αὔρα τῆς ἐλευθερίας, ἀρχίζει καὶ ἡ πρώτη ὑποτυπώδης συγκρότηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ μαζί της, ἡ Ποίηση φεύγει ἀπ' τὸ κρυσφύγετο τῆς ἀνωνυμίας της, ποὺ εἶναι τὰ πολύχρονα κατὰ τὴν διάρκεια τῆς σκλαβιᾶς ἀκριτικά, δημοτικὰ καὶ κλέφτικα τραγούδια καὶ μπαίνει πιὰ στὴν ἐπώνυμη Ποίηση.

Πρὶν ἀναφερθοῦμε ὅμως στὸν Ἀνδρέα Κάλβο (1792-1869) καὶ μετὰ στὸν ἐθνικὸ Ἕλληνα ποιητὴ Διονύσιο Σολωμό (1798-1857), ἀρχηγὸ τῆς Ἑπτανησιακῆς Σχολῆς καὶ τοὺς ποιητὲς ποὺ ἀποτέλεσαν τὴν Σχολή του, ἂς δοῦμε τοὺς δύο ἥρω-

Μετὰ ἀπὸ τὴν Ἀναγέννηση ἐμφανίσθηκε ἡ τάση, νὰ κρίνονται ἡ Φιλοσοφία καὶ ἡ Τέχνη γενικά, ἀπὸ ἀνθρώπους, σὲ ἐξέχουσες ἐξουσιαστικὲς θέσεις, εἰδήμονες σὲ πολλοὺς ἄλλους τομεῖς, μὲ τυπικὰ προσόντα, ἀλλὰ τελείως ἄσχετους στοὺς τομεῖς τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Τέχνης.

"Τῆς Μνημοσύνης καὶ τοῦ Διὸς παιδιὰ
χαριτωμένα Πιερίδες Μοῦσες προσευχὴ
ἀκοῦστε σιγαλή".

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ

ες τῆς Ἐπανάστασης, τὸν στρατηγὸ Θεόδωρο Κολοκοτρώνη (1770-1843) καὶ τὸν στρατηγὸ Γιάννη Μακρυγιάννη (1797-1864) ποὺ ἡ ἀρχαιογνωσία τους ἦταν ἐλάχιστη κι αὐτὴ μόνον ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ποίησή τους πάλι, ἀπὸ τεχνοτροπίας ἀνήκει στὴν δημοτικὴ ἢ κλέφτικη προσωπική, μὰ ψυχογραφικὰ καὶ θεματογραφικά, τοῦ πρώτου θυμίζει τὸν Καλλῖνο, τὸν ποιητὴ τοῦ 7ου π.Χ. αἰῶνα ποὺ παρακινεῖ νὰ πολεμήσουν.

ΚΑΛΛΙΝΟΣ:

"Ὡς πότε θὰ 'στε ξέγνοιαστοι;
Πότε θ' ἀγριέψη νιοὶ ἡ καρδιά σας,
δὲν ντρέπεστε τοὺς γύρω σας
ποὺ ἔτσι τὸ ῥίξανε ἔξω";

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ:

"Καλὰ τρῶμε καὶ πίνουμε καὶ
λιανοτραγουδᾶμε
δὲν κάνουμε κι ἕνα καλό, καλὸ γιὰ τὴν ψυχή
μας;
Νὰ πᾶμε νὰ φυλάξουμε στῆς Τρίχας τὸ
γεφύρι
καὶ θὰ περάση ὁ βοϊβόντας μὲ τοὺς
ἀλυσσωμένους
νὰ κόψουμε τοὺς ἄλυσσους νὰ βγοῦν οἱ
σκλαβωμένοι";

καὶ τὸ δεύτερο τοῦ Σιμωνίδη τοῦ Κείου.

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ ΚΕΙΟΣ:

"Κάποτε στὸ στῆθος τούτων δῶ ὁ
μανιασμένος Ἄρης
τὰ μακρύγλωσσα βέλη του ἔλουσε στοῦ
αἵματος τὴ βροχή.
Κι ἀντὶ γιὰ παλικάρια νεκρὰ
κονταροχτυπημένα τοῦτο τὸ χῶμα
μνημεῖα ἄψυχα σκεπάζει τῶν ἐμψύχων"

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ:

"Ὁ ἥλιος ἐβασίλεψε καὶ τὸ φεγγάρι
ἐχάθη
κι ὁ καθαρὸς Αὐγερινὸς ποὺ πάει κοντὰ
στὴν Πούλια,
τὰ τέσσερα κουβέντιαζαν καὶ
κρυφοκουβεντιάζουν.
Γυρίζει ὁ ἥλιος καὶ τοὺς λέει, γυρίζει καὶ
τοὺς κρένει.
- Ἐψὲς ὁποὺ ἐβασίλεψα πίσω ἀπὸ μιὰ
ῥαχούλα
ἀπ' τὰ γυναίκεια κλάματα κι ἀνδρῶν τὰ
μοιρολόγια,
γι αὐτὰ τὰ ἡρωικὰ κορμιὰ στὸν κάμπο
ξαπλωμένα
καὶ μὲς στὸ αἷμα τὸ πολὺ εἶν' ὅλα
βουτηγμένα.
Γιὰ τὴν πατρίδα πήγανε στὸν Ἅδη τὰ
καημένα".

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ (1792-1869) ἀποτελεῖ μία ἰδιότυπη καὶ μοναδικὴ περίπτωση στὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἡ στιχουργική του ἰδιομορφία κι ἡ παρεμβολὴ ἀρχαίων λέξεων μέσα στὴν δημοτικὴ γλῶσσα, προαναγγέλλει τὴν τεχνικὴ τοῦ Ὀδυσσέα Ἐλύτη. Γνώστης τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γραμματείας - ἡ ἀρχαιογνωσία του ἐπιδρᾶ πάνω του σὰν μοναδικὴ γέφυρα στὴν μέχρι τότε χαμέ-

νη κατὰ κόσμον Ἑλλάδα, ἀλλὰ ζωντανὴ μέσα του. Πιστεύει στὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πολιτισμὸ καὶ δυσπιστεῖ στὸν σύγχρονο. Ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς κόσμος, οἱ ἑλληνικοὶ θεοί, οἱ ἑλληνικὲς ἀξίες, μεταφέρονται ἀπ' αὐτὸν σὲ ὅποια γῆ τῆς Εὐρώπης πατήση, ἄσχετο ποιὰ εἶναι αὐτή. Οἱ στίχοι του ὅλοι δείχνουν ἕναν Πίνδαρο τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνα, ποὺ ὅμως αὐτός, δὲν τραγουδάει ἀθλητὲς καὶ ἀγῶνες, ἀλλὰ ἑλληνικὰ κορίτσια τοῦ Παρνασσοῦ, τοῦ Κιθαιρῶνα ἢ τοῦ Ἑλικῶνα, τὰ λουλούδια τῆς Ζακύνθου, τοὺς λόγγους της, τὴν θάλασσα τοῦ Ἰονίου, τὴν ἑλληνικὴ γῆ ποὺ ἡ μυθολογία μπερδεύεται μὲ τὴν ζωὴ καὶ ποὺ τὰ μυθολογικὰ στοιχεῖα δὲν εἶναι μυθολογικὰ γι' αὐτόν, εἶναι οἱ ἄνθρωποι ποὺ ὑπάρχουν. Τὸ ἄδικο τὸ μισεῖ. Τὸ ἀτελὲς ἄλλοτε τὸ φοβᾶται κι ἄλλοτε πάλι τὸ ἀπεχθάνεται. Στὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα δὲν μένει. Παρ' ὅλα αὐτὰ βλέπει πολλοὺς νὰ εἶναι ὅμοιοι μὲ τοὺς ἀρχαίους. Ἡ λογικὴ τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου εἶναι πιὸ δυνατὴ ἀπὸ τὸ συναίσθημά του, πρᾶγμα σπάνιο γιὰ ἕναν Ποιητή. Ἡ μεγάλη πάλι ἀπουσία του ἀπ' τὴν λατρεμμένη του Ἑλλάδα, τοῦ στοιχίζει μὲ το νὰ μὴν ἔχῃ σχέση μὲ τὴν τοπολαλιά της. Ἔτσι ἡ γλῶσσα του ἔμεινε ξένη γλῶσσα καὶ νεκρὴ γιὰ τὸν ἀγωνιζόμενο λαό.

Ὅλα αὐτὰ ὅμως δὲν τὸν ἐμποδίζουν νὰ νοιώθει, τὶς Πιερίδες Μοῦσες, τὶς Ὧρες, τὶς Νηρηίδες, τὶς Κόρες, τὶς Χάριτες, μέσα σ' ὅλες τὶς Ἑλληνοποῦλες ποὺ ἀγωνίζονται, ζοῦν καὶ χορεύουν, μὰ ποὺ μὲ κανέναν τρόπο δὲν θέλει νὰ πλησιάσῃ τὴν Ἑλλάδα - Ἡφαίστειο.

Τὰ χιλιάδες χρόνια ποὺ τὸν χωρίζουν χρονολογικὰ ἀπ' τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες, σ' αὐτὸν δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχουν. Κάνει τὴν ἴδια προσφώνηση στὴν Μοῦσα ὅπως ἔκανε ὁ Ὅμηρος καὶ οἱ λυρικοὶ ποιητές. Ἡ γλῶσσα του, εἶναι πιὸ κοντὰ στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ παρὰ στὴν νέα. Τὸ μεγαλεπίβολο καὶ μεγαλόστομο πινδαρικὸ ὕφος του, δὲν τὸν ἀφήνει οὔτε μία στιγμή, ἀλλὰ καὶ τὸ πνίγει ἡ ἀγγλική του φλεγματικότητα. Οἱ προσφωνήσεις στὴν κλητικὴ πτώση εἶναι συχνὲς σχεδὸν καὶ στὰ εἴκοσι ποιήματά του.

Στὴν πρώτη του συλλογή "Ἡ Λύρα", φαίνεται καθαρὰ ἡ δυνατὴ ἐπίδραση τοῦ Σόλωνα πάνω του.

ΣΟΛΩΝΑΣ:

"Τῆς Μνημοσύνης καὶ τοῦ Διὸς παιδιὰ χαριτωμένα Πιερίδες Μοῦσες προσευχὴ ἀκοῦστε σιγαλή".

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ:

"Πολυτέκνου Θεᾶς ὢ Μνημοσύνη θρέμματα φτερωτὰ χαραὶ τοῦ ἀνθρώπου"

Ἄλλοτε σὰν Σιμωνίδης Κεῖος στὰ κενοτάφια ἢ τάφους τῶν πεδίων τῶν μαχῶν, ἄλλοτε Τυρταῖος ποὺ παρακινεῖ κι ἄλλοτε τρυφερὸς Ἴβυκος ποὺ τὸν συγκινεῖ ἕνα λουλούδι. Δὲν ἀφήνει τίποτα ἀτραγούδηστο, ἀπ' τοὺς ἥρωες ἐπαναστάτες τοῦ 21 μέχρι ὅ,τι ἀνθρώπινο μπορεῖ νὰ ἀγγίξῃ τὸ ἰδανικὸ ἢ τὸ θεῖο. Σ' αὐτὸ προσπαθεῖ νὰ ἀγγίξῃ τὸν Αἰσχύλο. Στὴν παροῦσα ἑλληνικὴ πραγματικότητα τὸν δηλητηριάζει ἡ προδοσία κάποιων. Ὁ Ἐφιάλτης ὁ ἀρχαῖος εἶναι τώρα γι' αὐτὸν ἕνας Βαρνακιώτης τουρκοαγορασμένος.

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΗ ΣΧΟΛΗ

Ο ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ (1798-1856), ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τῆς νεώτερης Ἑλλάδας, παρ' ὅλη τὴν ἰταλικὴ παιδεία του, βλέπουμε μέσα στὴν συνείδησή του, ὁπότε καὶ στὴν ποίηση του, νὰ μὴν ὑπάρχῃ καμμιὰ διαλείπουσα στιγμὴ ἀπὸ τὸν Ὅμηρο μέχρις αὐτόν, καμμιὰ ἀσυνέχεια μὲ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ ποίηση καὶ ὄχι μόνον μὲ τήν ποίηση αὐτὴν καθεαυτήν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν ἀρχαῖο κόσμο.

Ἀπὸ τὰ ποιήματά του ἂν ἀφαιρέσουμε τὴν χρονολογία ἀμέσως βρισκόμαστε σ' ἕνα περίεργο φαινόμενο: Δὲν ξέρουμε ποιὸς ἀρχαῖος Ἕλληνας ποιητὴς τραγουδάει. Ὁ Πίνδαρος, ὁ Σιμωνίδης ὁ Κεῖος, ὁ Ἀλκαῖος, ὁ Ἴβυκος, ὁ Βακχυλίδης κι ἄλλοι, ἀναβρύζουν μέσα στὶς τετράστιχες στροφές του. Ὁ νεανικός του μεγάλος θαυμασμὸς γιὰ τὸν Ἰταλὸ Aligheri Dante (1265-1321) καὶ τὸν γνωστό του Ἑλληνοϊταλὸ Ugo Foscolo (1778-1827) τὸν γυιὸ ἑνὸς Ἰταλοῦ καὶ μιᾶς Ζακυθυνιᾶς κόρης ἑνὸς ῥάφτη, ποὺ εἶναι θαμμένος στὴν Φλωρεντία δίπλα ἀπὸ τὸν Δάντη καὶ τὸν Μιχαὴλ Ἄγγελο, μπρὸς στὸ θαῦμα-γεγονὸς τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας, ἐξαφανίζεται. Ὁ Δάντης πλέον γι' αὐτόν, δὲν εἶναι παρὰ μία προσπάθεια μίμησης τοῦ Ὁμήρου, τῆς Λ' ῥαψωδίας τῆς Ὀδύσσειας, τονισμένης μὲ ὑπερβολὲς ποὺ ἱκανοποιοῦσαν τὶς ἐκκλησιαστικὲς τότε ἔμμεσες ἀπαιτήσεις. Ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Πίνδαρου, τοῦ Σιμωνίδη τοῦ Κείου, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Ἀλκαίου καὶ τόσων ἄλλων τὸν κερδίζει. Δὲν ξαναγράφει ποιήματα στὰ ἰταλικά. Τὸ ὄνειρό του γιὰ τὸ μεγάλο ἰταλικὸ ποιητικὸ Πάνθεον πάει περίπατο. Ἡ ἀρχαιογνωσία πιὰ γιὰ τὸν Σολωμό, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ἡ ταυτοτική του ἀναγνώριση καὶ λιγώτερο

"Μὲς στὰ χόρτα τὰ λουλούδια
τὸ ποτήρι δὲν κρατῶ φιλελεύθερα τραγούδια
σὰν τὸν Πίνδαρο ἐκφωνῶ".
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

ἐπιστημονικά, ἡ ἐπανεύρεση τῆς ἑλληνικῆς του ταυτότητας. Ὁ Σολωμὸς ἀπ' τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες δὲν πῆρε, παρὰ αὐτὸ ποὺ μέσα του εἶχε ἀσύνειδα κρυμμένο καὶ ταπεινωμένο: τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο ποὺ κοιμόταν.

"Μὲς στὰ χόρτα τὰ λουλούδια / τὸ ποτήρι δὲν κρατῶ φιλελεύθερα τραγούδια / σὰν τὸν Πίνδαρο ἐκφωνῶ".

Θὰ πετάξη διονυσιακὰ μεθυσμένος Ἕλληνας ἀπὸ τὸ κρασὶ τῆς ἐλευθερίας. Μετὰ πάλι μὲ τὴν ἴδια ἄνεση θὰ ξεστομίση ἐκείνους τοὺς στίχους γιὰ τὶς Σουλιώτισσες, ποὺ μόνον ἕνας Αἰσχύλος θὰ μποροῦσε νὰ πιάση στὸ ὕψος αὐτό:

"Ταῖς ἐμάζωξε στὸ μέρος / τοῦ Ζαλόγγου τὸ ἀκρινὸ τῆς λευτεριᾶς ὁ ἔρως / καὶ ταῖς ἔμπνευσε χορό".

Ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ποιητὲς θὰ μποῦν μέσα του καὶ πρῶτος γιὰ τὴν μῆνι τοῦ σκλαβωμένου λαοῦ ὁ Ὅμηρος μὲ τὴν Ἰλιάδα του:

"Κάθε ῥεῖθρο ἐρωτευμένο / κάθε αὔρα καθαρὴ κάθε δέντρο ἐμψυχωμένο / μὲ τὸ φλίφλισμα ὁμιλεῖ. Κι ὅταν πλέον μοναχιασμένοι / εἶναι οἱ βράχοι σιγαλοί, Μῆνιν ἄειδε, θὲ ν' ἀκούσεις νὰ σοῦ ψάλλει μία φωνή".

Ἄλλοτε Αἰσχύλος.

ΑΙΣΧΥΛΟΣ:

"Τῆς Τιμωρίας δικαιοκρίτης / τὸ σουβλερόπικρο σπαθί της".

ΣΟΛΟΜΟΣ:

"Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη / τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή".

Ἄλλοτε Ἀνακρέοντας.

ΑΝΑΚΡΕΩΝ:

"Τὸ τρυφερὸν τὸ Ἔρωτα ποὺ μ' ἄνθισε στεφάνια".

ΣΟΛΩΜΟΣ:

"Ἔστησε ὁ Ἔρωτας χορὸ μὲ τὸν ξανθὸν Ἀπρίλη".

Ἀρχίλοχος, Μίμνερμος, Ἀλκμάνας, Ἀρίων, Στησίχορος, Σαπφώ, Ἀλκαῖος, Πίνδαρος, Σιμωνίδης Κεῖος, Διαγόρας καὶ ἄλλοι μὲ μία ἑλληνικὴ ἀπολλώνεια λύρα τοῦ παρόντος πιά, θὰ τραγουδήσουν μέσα ἀπ' αὐτόν. Ὁ Ἕλληνας δὲν εἶναι πιὰ ὁ ῥαγιᾶς. Δὲν εἶναι ὁ ἐξαφανισμένος.

Ἡ ἀνθρώπινη πάλι τραγικότητα δὲν θὰ τοῦ ξεφεύγη. Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς καὶ Εὐριπίδης θὰ εἶναι συνέχεια μέσα του. Ὁ πρῶτος ποὺ μὲ τὴν ὑπερανθρώπινη φύση ἀγγίζει τὸ θεῖο, ὁ δεύτερος μὲ τὸν ἰδανικὸ τύπο ἀνθρώπου ποὺ τὰ κρίνει ὅλα κι ὁ τρίτος μὲ τὸν ἄνθρωπο Σωκράτη, ἀλλὰ καὶ τὸν σημερινό, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι αὐτὸς στὴν πραγματικότητα.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ:

"Τὴν χειρότερη αὐτὴ θεὰ τὴν Φιλαρχία; τὴν λαχταρᾶς; Εἶναι ἄδικη νὰ μὴν τὴν θέλης. Σὲ πολλὰ σπίτια μέσα αὐτὴ καὶ πολιτεῖες ποὺ ἀνθοῦσαν, γιὰ χαλασμὸ μπῆκε καὶ βγῆκε".

ΣΟΛΩΜΟΣ:

"Ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους δὲν τοὺς πρέπει λευτεριά".

Ἐνῷ ἡ ἀρχαιογνωσία στὸν Σολωμὸ ἐπέδρασε πάνω του ὥστε αὐτὸς νὰ βρῆ τὸν πραγματικὸ ποιητικό του ἑαυτό, διαφορετικὰ ἐπιδρᾶ στοὺς ἄλλους τῆς Ἑπτανησιακῆς Σχολῆς, ποὺ βέβαια ὅλοι τους ἀπέχουν πάρα πολὺ ἀπὸ αὐτὸν τὸν Ἕλληνα γίγαντα.

ΒΙΚΕΝΤΙΟ ΝΑΝΝΟΥΤΖΙ (1780-1957) Ἰταλὸς ἀπὸ τὴν Τοσκάνη, πολιτικὸς φυγάδας στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸ 1816. Καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῶν λατινικῶν σὲ πολλὰ σχολεῖα τῆς Ἐγυσνήσου. Θαυμαστὴς τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἔγραψε πολλὰ ποιήματα στὴν ἑλληνικὴ ποὺ ὅλα τους ἔχουν μία μεγάλη ὁμοιότητα σὲ εἰκόνα, θέματα καὶ ψυχισμὸ μ' ἐκεῖνα τοῦ Ἴβυκου.

ΙΒΥΚΟΣ:

"Σὰν τὸ κοκκινοπούλι κι ἐσὺ γλυκειὰ καρδιά μου ἀνοιχτοφτέρουγη".

ΒΙΚΕΝΤΙΟ ΝΑΝΝΟΥΤΖΙ:

"Ὦ γλυκόφωνο ἀηδονάκι / πόσον εἶσαι εὐτυχισμένο ! Σὺ ἀληθῶς ἀγαπημένο / ἠμπορεῖς νὰ ὀνομασθῆς".

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΤΕΣΗΣ (1794-1873) Τὰ ποιήματά του, παρ' ὅλη τὴν Σολωμική τους ἐπίδραση, ἀρκετὰ ξεφεύγουν καὶ πλησιάζουν θεματογραφικὰ καὶ ψυχογραφικὰ πάρα πολὺ ἐκεῖνα τοῦ Ἀλκαίου καὶ τοῦ Ἀνακρέοντα.

ΑΝΑΚΡΕΩΝ:

"Ἀντα Βάκχο μέσα μου ἔχω / πλιὸ

φροντίδες δὲν κατέχω.
Κισσαροστεφανωμένος / κείτομ' ὅλο τεντωμένος.
Μὸν γλυκὸ τραγούδι θέλω, / κατ' ἀνέμου τὰ ἄλλα στέλλω".

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΤΕΣΗΣ:
"Ὦ κανατούλα μου ἀφριστή, ποὺ πρῶτα σὲ τηράω μ' ἕνα γλυκὸ χαμόγελο κι ὕστερα σὲ ρουφάω".

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΕΡΤΣΕΤΗΣ (1800-1874) στενὸς φίλος τοῦ Σολωμοῦ, ἀγωνιστὴς στὸ 21. Σπούδασε νομικὰ στὴν Ἰταλία κι ἐμελέτησε πολὺ τὴν κλασσικὴ καὶ νεώτερη λογοτεχνία. Μετὰ τὸ τέλος τῆς Ἐπανάστασης ἔγινε ἰδιωτικὸς δάσκαλος στὴν Πάτρα, ἔπειτα καθηγητὴς στὸ Κεντρικὸ Πολεμικὸ Σχολεῖο τοῦ Ναυπλίου. Ἀργότερα καθηγητὴς στήν Σχολὴ Εὐελπίδων ὅπου δίδασκε ἑλληνικὴ ἱστορία καὶ γαλλικά. Τὸ 1832, ἔγινε δικαστὴς στὴν Τρίπολη κι ἔλαβε μέρος στὴν "στημένη" ἀπὸ τὴν τότε κυβέρνηση δίκη τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Πλαπούτα. Ἀρνήθηκε νὰ ὑπογράψη τὴν καταδίκη τους καὶ τὸν κατηγόρησαν γιά "ἔνοχον ἀρνήσεως ὑπηρεσίας καὶ παραβιάσεως τῆς ἐχεμυθείας, μὲ σκοπὸν ἰδιοτελῆ πρὸς βλάβην τοῦ Κράτους". Ἀθωώθηκε. Ἔγραψε μεγάλα πατριωτικὰ ποιήματα "Τὸ Φίλημα", "Τὸ Ὄνειρο τοῦ Βασιλέως" κι ἐπικολυρικὰ ποιήματα μὲ θέματα ἀπὸ τὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα: "Κόριννα καὶ Πίνδαρος", "Οἱ γάμοι τοῦ Μέγα Ἀλέξανδρου" καὶ πολλὰ μικρότερα. Γνώστης τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς Ἱστορίας καὶ Γραμματείας, ἄλλοτε ἡ δεκαπεντασύλλαβη ποίησή του εἶναι ἐπικὴ κι ἄλλοτε πάλι λυρικὴ καὶ πολὺ αἰσθαντική, μὰ χωρὶς ποτὲ νὰ χάση τὴν δροσιὰ τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. Ἡ ἀρχαιογνωσία του μαζὶ καὶ μὲ τὸ ἀνώτερο ἦθος του, ἦταν αὐτὰ ποὺ τὸν κράτησαν ἄνθρωπο μὲ ψηλὰ ἰδανικὰ μέσα στοὺς πιὸ δύσκολους καιρούς.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ (1811-1901). Ἡ πιὸ ἰδιόρρυθμη μορφὴ στὰ ἑλληνικὰ γράμματα τοῦ 19ου αἰῶνα. Ἔγραψε καὶ πεζὰ καὶ ποίηση. Ἡ ἀρχαιογνωσία του μεγάλη. Ἐπιδρᾶ πάνω του ἠθικά. Ὁ Σωκράτης εἶναι τὸ ἴνδαλμά του. Μοιάζει σ' αὐτὸν σὲ πολλά. Ἡ γλῶσσα του, ἡ τότε ἑπτανησιακὴ τοῦ καιροῦ του δὲν εἶναι σήμερα ἀνεκτή. Τὸ σωκρατικό του πνεῦμα διεισδυτικὸ παντοῦ. Γίνεται συνεχιστὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σάτιρας τοῦ Ἱππώνακτα, τοῦ Ἀρχίλοχου καὶ τοῦ Ἀριστοφάνη. Τὴν ὑποκρισία καὶ τὴν σεμνοτυφία δὲν τὶς ἀνέχεται. Οἱ μῦθοι τοῦ Αἰσώπου ἐπιδροῦν ἀρκετὲς φορὲς στὰ γραπτά του. Στὸ μικρὸ βιβλιαράκι του "Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος" μὲ τοὺς χαραχτῆρες του, θυμίζει πολὺ τὸ βιβλίο τοῦ φιλοσόφου Θεόφραστου. Στὸ ἔργο του πάλι "Ἡ Μονομαχία Ἀγαμέμνονος καὶ Ἀχιλλέως", μὲ τὸ κωμικὸ στοιχεῖο μέσα στὸ σοβαρό, δημιουργεῖ μία ὡραία παρωδία. Σ' ὅλα σχεδὸν τὰ ἔργα του γελοιοποιεῖται ἡ ἑβραιοθρησκευτικὴ μυθολογία καὶ ἡ ἱερατικὴ τάξη παρουσιάζεται ὅπως αὐτὴ εἶναι στὴν πραγματικότητα μ' ὅλη τὴν μισαλλόδοξη καὶ στυγνή της κακεντρέχεια καὶ ὑστερία. Τὴν ἀριστοφανικὴ ἀθυροστομία του δὲν τὴν δέχθηκε ἡ πολὺ καθυστερημένη καὶ τυπικὰ σεμνότυφη ἑπτανησιακὴ κοινωνία, πρᾶγμα ποὺ τὸν ἀνάγκασε νὰ καταστρέψη ἕνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὸ ἔργο του. Τὸ θρησκευτικὸ κατεστημένο κυρίως καὶ ὄχι μόνο, τὸν κατεδίωξε ἐξουθενωτικά. Ἡ οἰκογένειά του τοῦ συμπαραστάθηκε μονάχα. Οἱ συγχωριανοί του μέχρι καὶ τὸ σπίτι του γκρεμίσαν. Ὁ Ἀντρέας Λασκαράτος μὲ τὴν σάτιρά του προαναγγέλλει τὴν κοινωνικοπολιτικὴ σάτιρα τῶν Κλεάνθη Τριαντάφυλλου, Σοφοκλῆ Κα-

ρύδη, Γιώργου Σουρῆ καὶ λίγο τοῦ Πολύβιου Δημητρακόπουλου.

ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ (1814-1883). Παρ' ὅλη τὴν ἰταλική του παιδεία ἀπὸ μικρὸ παιδί-μητέρα του ἡ Ἰταλίδα ποιήτρια Θηρεσία Ῥιγκέτη ἀπὸ τὴν Βερόνα - καὶ τὶς νομικὲς σπουδές του στὴν Ἰταλία, φίλος τοῦ Σολωμοῦ, ἔγραψε λίγα ποιήματα ποὺ βρίσκονται στὴν ποιητική του συλλογή "Ποιήματα διάφορα". Ἡ ποίηση του μὲ δύο καθαρὲς ἐπιδράσεις, ἀπὸ τὴν μία, αὐτῆς τῆς ποίησης τοῦ Σολωμοῦ κι ἀπὸ τὴν ἄλλη, αὐτῆς τῆς ἑλληνικῆς δημοτικῆς ποίησης, ἔχει ἔντονα τὸ Ἀρχιλοχικὸ καὶ Τυρταιικὸ πνεῦμα.

ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ:
"Ὀρθώσου καὶ γυρίζοντας πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τὸ στῆθος ὑπερασπίσου ἀφοῦ καλὰ τὴν θέση σου κρατήσεις".

ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ:
"Πύρωσε νιὲ στοῦ Λυτρωτὴ τὸ αἷμα στὴν καρδιά σου".

ΤΥΡΤΑΙΟΣ:
"Ἐμπρὸς τῆς Σπάρτης τὰ παιδιά".

ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ:
"Ἀδέρφια τὶ προσμένετε: Λεβέντες μου τὶ ἀργῆτε ; Ἀδράξετε ὅλοι τ' ἅρματα σὰν λέοντες πεταχτῆτε".

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ (1825-1896). Φίλος τοῦ Σολωμοῦ. Μετάφρασε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες τὸν Ὅμηρο, τὴν Ὀδύσσεια, τὴν Ἰλιάδα καὶ τὸν Τυρταῖο. Ἀπὸ τοὺς Λατίνους τὸν Τίβουλλο. Ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους τὸν Σαίξπηρ, Ἄμλετ καὶ Τρικυμία κι ἀπὸ Γερμανοὺς τὸν Γκαῖτε στά "παραμύθια καὶ διάβολοι, διδαχὲς καὶ λόγοι". Ἡ ἀρχαιογωσία του ἐπιδρᾶ πάνω στὴν λιγοστὴ λυρικὴ του ποίηση ὅπως ἐπίσης καὶ στὸ ἦθος τοῦ γενικά.

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ ΚΕΙΟΣ:
"Τοῦτος εἶναι ὁ τάφος τοῦ Ἀδείμαντου
ποὺ τῆς ἐλευθερίας τὸ στεφάνι ὅλη ἡ Ἑλλάδα
ἀπὸ εὐγνωμοσύνη τοῦ προσέφερε".

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ:
"Ἑλλάδα τὰ μαῦρα φόρεσε / καὶ κλεῖνε τὸ κεφάλι.
Τὸ κάλλιο ἀπὸ τὰ τέκνα σου / στοῦ τάφου τὴν ἀγκάλη".

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΝΟΥΣΟΣ (1828-1903). Ἡ ποίησή του ἔχει τρεῖς ἐπιδράσεις: Αὐτὴ τοῦ Σολωμοῦ πρώτη, τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ δεύτερη καὶ τρίτην αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ λυρικὴ ποίηση.

ΑΡΧΙΛΟΧΟΣ:
"Κλαρὶ σμερτιᾶς στὰ χέρια της κρατῶντας
κι ἕνα τριαντάφυλλο ὄμορφο χαιρόταν.
Καὶ τὰ μαλλιά της σκέπαζαν τοὺς ὤμους καὶ τὴν πλάτη".

ΑΝΤΩΝΗΣ ΜΑΝΟΥΣΟΣ:

Τὴν ἀριστοφανικὴ ἀθυροστομία του Ἀνδρέα Λασκαράτου δὲν τὴν δέχθηκε ἡ πολὺ καθυστερημένη καὶ τυπικὰ σεμνότυφη ἑπτανησιακὴ κοινωνία, πρᾶγμα ποὺ τὸν ἀνάγκασε νὰ καταστρέψη ἕνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὸ ἔργο του. Τὸ θρησκευτικὸ κατεστημένο κυρίως καὶ ὄχι μόνο, τὸν κατεδίωξε ἐξουθενωτικά.

"Χρυσᾶ μαλλιὰ ἀχτινοβόλα χυμένα
είς διαφανῆ λαιμὸ χαριτωμένο
ἀργυρὸ μέτωπο θεῖο καὶ φημισμένο
ζωηροὶ φωστῆρες μάτια ἀγαπημένα".

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ (1826-1911). Παρόλες τὶς νομικές του σπουδὲς στὴν Ἰταλία δὲν ἐπηρεάσθηκε καθόλου ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴ λογοτεχνικὴ φιλολογοτεχνία. Οἱ δύο του ποιητικὲς συλλογὲς: "Ποιητικὰ ἔργα" καί "Μικρὰ Ταξίδια", ἀποτελοῦνται ἀπὸ σχετικὰ μικρὰ ποιήματα. Ἔγραψε κι ἕνα μεγάλο ἐπικὸ ποίημα τόν ""Ορκο" ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴν σύγχρονή του Κρητικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1866 καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα τοῦ Ἀρκαδίου. Σ' ὅλο του τὸ ἔργο φαίνεται καθαρὰ ἡ ἀρχαιογνωσία του καὶ μάλιστα ἕνα ἀριστοφανικὸ ὕφος μὲ λεπτὴ εἰρωνεία ποὺ ἄλλοτε σατιρίζει κι ἄλλοτε σαρκάζει. Ἡ θεοκρατικὴ καὶ ἱερατικὴ γελοιοποίηση εἶναι ἔντονη.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ:

"Θυμηθῆτε τὰ παλιά μας / καλοπέραση καὶ γλύκα
ποὺ μᾶς χάριζε ἡ θεά μας / τὶς τσαπέλες μὲ τὰ σῦκα".

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ:

"Σ' ἑνὸς γιατροῦ τὸ λείψανο / μὲ πατρικὴ λαχτάρα
θρηνοῦσε ὁ Χάρος κι ἔλεγε : / κακή μου στραβομάρα.
....
Κι ἀπάνου θὰ διαβάζονται / δύο σκαλιστὲς ἀράδες:
στὸν Μέγαν Εὐεργέτη τους / οἱ δύστυχοι παπᾶδες".

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ (1855-1913). "Ποιητὴς μὲ φλέβα" - γράφει στὸ βιβλίο του ""Ἄνθρωποι" ὁ Κώστας Βάρναλης - καταλογίζοντάς του κακῶς ὅμως ὅτι εἶναι: "Ποιητὴς χωρὶς πολὺ περισσοτεχνία καὶ χωρὶς πολλὲς πνευματικὲς ἀνησυχίες. Τραγουδοῦσε τὸν ἔρωτα, τὴν δυστυχία, τὴν ἀθανασία. Φώσκολος, Λεοπάρντι, Καρτούτσι, Στεκέττι, αὐτοὶ ἦταν οἱ πνευματικοί του πατέρες. Στιχουργία εὔκολη, ρίμες ἁπλές, γλῶσσα στρωτὴ - καμμιὰ ἐκζήτηση, κανένα περιττὸ στολίδι, ὅλα σὰν φυσικὰ καὶ σὰν ἀτόφια". Ὁ Κώστας Βάρναλης κρίνοντας μὲ τὴν δική του παθιασμένη ἰδεολογία καὶ μάλιστα πολὺ ἀργότερα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἔζησε ὁ Μαρτζώκης, τὸν ἀδικεῖ. Καὶ οἱ τέσσερις Ἰταλοὶ ποιητὲς ποὺ ἀναφέρει, ἔχουν ἔντονα στοιχεῖα τῆς ἑλληνικῆς γραμματείας καὶ εἰδικὰ ὁ Ugo Foscolo ποὺ στὸν ψυχισμό του εἶναι καθαρός Ἕλληνας, ἄσχετον γιὰ ποιοὺς δικούς του λόγους ζῶντας συνέχεια στὸ ἐξωτερικὸ μιλοῦσε τὰ ἰταλικὰ καὶ ἔγραψε σ' αὐτά. Μὰ αὐτὸ εἶναι ἕνα ἄλλο θέμα. Ὁ Μαρτζώκης εἶναι πολὺ κοντὰ στὸν Ἀλκαῖο καὶ στὸν Θέογνι, στὸν πρῶτο μὲ τὶς εἰκόνες του καὶ στὸν δεύτερο μὲ τὴν συμπόνια του.

ΑΛΚΑΙΟΣ:

"Νίκα τὸν χειμῶνα ἀνάβοντας στὸ τζάκι φωτιὰ
καὶ χύνοντας γλυκὸ κρασὶ στὶς κοῦπες".

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ:

"Μὲς στὴ φωτιὰ βάζουν σωρὸ τὰ ξύλα
κι ἀπὸ τὸ κρύο τὰ δόντια τους χτυπᾶνε,
τὰ χέρια τους πυρώνουν καὶ τὰ φύλλα
ποὺ πέσαν ἐκεῖ μέσα ἀκοῦς νὰ σκᾶνε".

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ (1824-1879). Ἡ ἀρχαιογνωσία σ' αὐτὸν φαίνεται νὰ ἔχη ἐπιδράσει πάνω του μὲ τὸ ἡρωικὸ καὶ ἄκρως φιλελεύθερο στοιχεῖο τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ λυρικὸ τρυφερὸ ποὺ θυμίζει Ἴβυκο.

ΙΒΥΚΟΣ:

"Μυρτιὲς καὶ μενεξέδες καὶ ἑλίχρυσος (λαγοκοιμιθιὰ)
μῆλα καὶ ρόδα καὶ δάφνη στιλπνή".

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ:

"Μοσχοβολάει ὁ ἀνασασμὸς τῆς δάφνης τῆς μυρτούλας
κι ὁ κρίνος ὁ περίχαρος ἀπ' τὸ νερὸ προβαίνει".

Οἱ ἥρωές του ὅλοι εἶναι οἱ ἀγωνιστὲς τοῦ 21 ἐκτὸς ἀπ' τὸ ποίημά του "Φωτεινός" ποὺ εἶναι ἕνας ἁπλὸς Λευκάδιος ζευγολάτης ποὺ παλεύει κόντρα στοὺς Φράγκους. Παρ' ὅλο τρυφερὸς ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης, εἶναι ἐπικὸς ποιητής. Ἡ δυναμικὴ πληθωρικὴ φύση του τὸν κάνουν νὰ φθάνη σὲ αἰσχύλια ὕψη.

ΑΙΣΧΥΛΟΣ:

""Ωρα νὰ δοῦμε φῶς κι ἐμεῖς.
Τὰ βαριὰ σίδερα ἀπ' τὸν Οἶκο πέσανε.

Ἡ ἀρχαιογνωσία τοῦ Ἀριστοτέλη Βαλαωρίτη φαίνεται νὰ ἔχῃ ἐπιδράσει πάνω του μὲ τὸ ἡρωικὸ καὶ ἄκρως φιλελεύθερο στοιχεῖο τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ λυρικὸ τρυφερὸ ποὺ θυμίζει Ἴβυκο.

Παλάτι ὀρθώσου σήκω.
Γιατὶ ἤσουν σὰν ἐπὶ ζωῆς
χαμοπεσμένο καταγῆς".

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ:

"Παλιόφραγκοι ποὺ πέφτουνε σὰν ὄρνια στὰ ψοφίμια,
ἐκεῖνοι πάντα κυνηγοὶ καὶ πάντα ἐμεῖς ἀγρίμια
κι ἐσὺ τοὺς τρέμεις βούβαλε ! παιδὶ μὲς στὴν φωτιά σου
ποὺ τρίβεις στουρναρόπετρα μ' αὐτὰ τὰ δάχτυλά σου".

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ ΜΑΒΙΛΗΣ (1860-1912) ἀπὸ τὴν Κέρκυρα. Οἱ φιλοσοφικές του σπουδὲς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἐρλάγκεν τῆς Βαυαρίας, ἡ μελέτη τῆς φιλοσοφίας τοῦ Emmanuel Kant (1724-1804) καὶ τοῦ Arthur Schopenhauer (1788-1860) ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ σανσκριτικὴ φιλολογία δὲν μπόρεσαν νὰ τὸν ἀποτρέψουν ἀπ' τὸν συνεχῆ μαχόμενο ἑλληνισμό, ποὺ ἀγωνιζόταν ἀπὸ τὴν μία νὰ ἐπιβιώσῃ κι ἀπὸ τὴν ἄλλη, ν' ἀνακτήσῃ τὰ σκλαβωμένα ἐδάφη του. Γνήσιος ποιητής. Ἔντονα ἑλληνολάτρης. Ἐθελοντὴς στὸν στρατό, σκοτώθηκε στὸ Δρίτσο στὰ πενῆντα δύο του χρόνια. Ἡ ἀρχαιογνωσία του δὲν ἐπιδρᾶ μόνον πάνω του κάνοντας τον νὰ ζῇ τὸν ἑλληνικὸ χῶρο ἀρχαῖο καὶ νέο σὰν ἕνα:

"Πόσες φορὲς μὲ τὴν ψυχή μου σ' εἶδα
ν' ἀκουμπᾷς μὲ μία μαρμαροκολώνα
τοῦ φεγγαροβρεγμένου Παρθενῶνα
καὶ σὰν σὲ κρίνο ἁπαλὸ μάγου ἄστρου ἀχτίδα".

Ἀλλὰ τὸν κάνει νὰ γνωρισθῇ μὲ τὸν ποιητὴ Θέογνι, ποὺ παρόλο τὰ δυόμισυ χιλιάδες χρόνια ποὺ τοὺς χωρίζουν, ἔχουν μεγάλη ποιητικὴ συγγένεια.

ΘΕΟΓΝΙΣ:

"Χαρὰ καλότυχος ὅποιος προτοῦ γνωρίσει
βάσανα χίλια, κατεβεῖ στὸν Ἅδη τὸν βουβὸ
πρὶν δοκιμάσει τῶν ἐχθρῶν τὰ πάθη καὶ τὰ μίση
καὶ πρὶν μάθει τῶν φίλων του τὸν νοῦ τὸν ἀκριβό.

....

Γέλα καρδούλα μου γλυκειά, θὰ πλαστοῦν ἄλλοι τόσοι,
μὰ σὰν τὰ κλείσω, θὰ 'μαι ἐγὼ μαυρόχωμα ἐκεῖ δά".

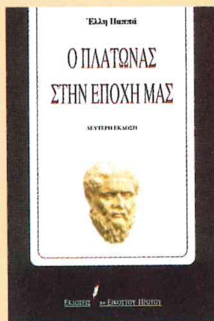
ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ ΜΑΒΙΛΗΣ:

"Καλότυχοι οἱ νεκροὶ ποὺ λησμονᾶνε
τὴν πίκρα τῆς ζωῆς. Ὅταν βυθίσει ὁ ἥλιος
καὶ τὸ σούρουπο ἀκολουθήσει
μὴν τοὺς κλαῖς, ὁ καημός σου ὅσος νὰ 'ναι".

(Συνεχίζεται)

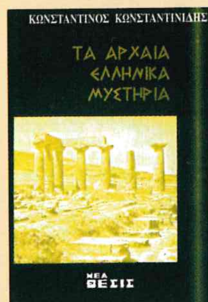
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Ο ΠΛΑΤΩΝΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ
Ἕλλη Παππά
ΕΚΔΟΣΕΙΣ τοῦ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ

Ἡ μελέτη αὐτὴ εἶναι μιὰ πρόταση γιὰ ἕνα διάβασμα, ἢ ξανὰ διάβασμα τοῦ Πλάτωνα, ἰδιαίτερα τῆς πολιτειολογίας του, κάτω ἀπὸ τὸ πρῖσμα τῶν προβλημάτων, τῶν διλημμάτων ἀλλὰ καὶ τῶν ἐμπειριῶν τοῦ σύγχρονου κόσμου. Παράλληλα, ἀσκεῖται ἔντονη κριτικὴ στὴν ἀπόλυτη ἔννοια τῆς ἐξουσίας, ὅπως τὴν ἀντιλαμβανόταν ὁ σταλινισμός, "φωτογραφίζοντάς" τον ὡς ἀντίγραφο τῆς πλατωνικῆς Πολιτείας.

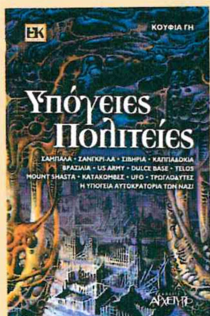
ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ
Κωνσταντῖνος Κωνσταντινίδης
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΑ ΘΕΣΙΣ

Ὁ συγγραφέας τοῦ ἔργου αὐτοῦ παρουσιάζει πάμπολλα στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς, ἀπὸ τὴν προϊστορία ὡς τὴν ἐποχὴ ποὺ φυλακίσθηκε - πρὸ 2.000 ἐτῶν περίπου- μετὰ τὴν βίαιη ἐπιβολὴ μιᾶς ξένης θρησκείας, οἱ "πιστοὶ" τῆς ὁποίας κατέστρεψαν τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ λαμπρὰ πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ἐπιτεύγματά του.

ΥΠΟΓΕΙΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΡΧΕΤΥΠΟ

Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀναφέρεται στὴν ὕπαρξη "ὑπόγειων πολιτειῶν" στὸν πλανήτη μας, σὲ θρύλους καὶ παραδόσεις διαφόρων λαῶν, ποὺ κάνουν λόγο γιὰ ἕναν παράξενο καὶ μυστηριώδη κόσμο ποὺ ἁπλώνεται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς "πραγματικότητας", σὲ ξωτικά, σὲ ἐξωγήινους καὶ γενικότερα σὲ θέματα ποὺ ἐξάπτουν τὴν φαντασία.

ΜΙΑ ΜΑΝΑ ΕΞΟΜΟΛΟΓΕΙΤΑΙ
Ῥάουντα Ζάμις & Ἰζαμπὲλ Νουνιὲζ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΚΥΡΑ

Ὅταν δυὸ φίλες μαθαίνουν ταυτόχρονα πὼς περιμένουν παιδί, ἀρχίζουν νὰ ἀνταλλάσουν γράμματα, ὅπου ἀναγράφουν τὰ αἰσθήματα, τὸν γάμο, τὰ παιδικὰ χρόνια καὶ τὴν ζωή τους ὡς γυναῖκες. Μὲ αὐτὴ τὴν ἀλληλογραφία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν ἀντίλαλο τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν ἀνησυχιῶν ὅλων τῶν γυναικῶν ποὺ μοιράζονται τὴν πιὸ ὡραία ἀνθρώπινη ἐμπειρία, φανερώνεται λίγο-λίγο ἡ ἀποκάλυψη τοῦ νὰ "γίνεσαι μητέρα".

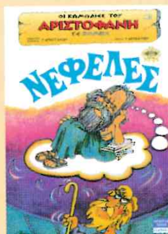
Ο ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΡΕΦΤΗ
Κατερίνα Κουρῆ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΛΙΒΑΝΗ

Στὸν "μαγικὸ" κόσμο μιᾶς τοιχογραφίας ἐποχῆς στὴν Κέρκυρα, σὲ ἕναν τόπο ποὺ τὸ παρελθὸν ζεῖ καὶ χωνεύεται μὲ τὸ παρὸν καὶ προδικάζει τὸ μέλλον, σὲ ἕνα ἀρχοντικὸ ποὺ παρακμάζει, γεννιέται ἡ ἱστορία τῆς ἡρωίδας τοῦ ἔργου, ἡ ὁποία δημιουργεῖ μιὰ ἰδιόμορφη σχέση μὲ ἕνα ἄυλο ὂν ποὺ φαίνεται νὰ κατοικῆ σὲ ἕναν ἀπὸ τοὺς καθρέφτες τοῦ σπιτιοῦ.

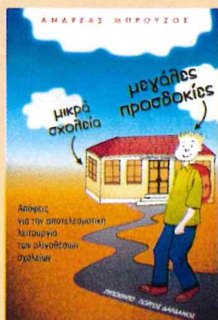
ΟΙ ΚΩΜΩΔΙΕΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ ΣΕ ΚΟΜΙΚΣ
Τ. Ἀποστολίδης, Γ. Ἀκοκαλίδης
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΔΟΥΣΑ/ΣΕΛΑΣ

Στὸ διασκεδαστικὸ αὐτὸ κόμικ, στὸ ὁποῖο διακωμωδεῖται ἡ Παιδεία τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀριστοφάνη μὲ

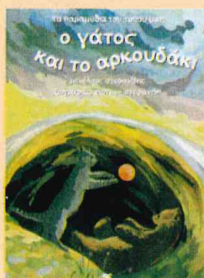
παράλληλες σύγχρονες ἀναφορές, βλέπουμε τὸν μεγάλο ἀρχαῖο Ἕλληνα κωμωδιογράφο νὰ ἐπιτίθεται ἐναντίον τοῦ Σωκράτη καὶ τῶν Σοφιστῶν ἐπειδὴ καταπιάνονταν μὲ θέματα ποὺ κατὰ τὴν γνώμη του δὲν εὐνοοῦσαν τὴν πραγματικὴ μόρφωση καὶ τὴν ὀρθὴ διάπλαση τῶν νέων.

ΜΙΚΡΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ
Ἀνδρέας Μπροῦζος
ΕΚΔΟΣΕΙΣ τυπωθήτω

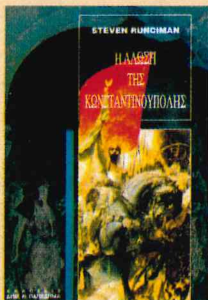
Στὸ βιβλίο αὐτὸ ἐξετάζεται ἡ λειτουργία τῶν μικρῶν δημοτικῶν σχολείων μὲ βάση τὴν ἑλληνικὴ καὶ διεθνὴ ἐμπειρία, περιγράφεται ἡ λειτουργία τῶν μονοθέσιων καὶ τῶν ὀλιγοθέσιων σχολείων, ἀναλύεται ἡ ὀργάνωση καὶ ἀξιολογεῖται ἡ ἀποτελεσματικότητά τους, διατυπώνονται προτάσεις γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος, κι ἀκόμη ἐρευνᾶται κατὰ πόσον ὠφελεῖ ἢ βλάπτει ἡ διατήρησή ἢ ἡ συγχώνευσή τους σὲ σχολικὰ κέντρα.

Ο ΓΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΚΟΥΔΑΚΙ
Μενέλαος Στεφανίδης
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΙΓΜΑ

Πρόκειται γιὰ ἕνα παιδικὸ παραμύθι τοῦ τόπου μας, ποὺ ἐξιστορεῖ τὶς περιπέτειες ἑνὸς γάτου κι ἑνὸς μικροῦ ἀρκούδου ποὺ ἀναζητᾶ τὴν μητέρα του. Οἱ ἥρωες ποὺ πλαισιώνουν τὴν ἱστορία εἶναι παρμένοι ἀπὸ τὸ ζωικὸ βασίλειο, τὰ κείμενα εἶναι κατάλληλα γραμμένα γιὰ μικρὰ παιδιά, ἐνῷ ἡ εἰκονογράφηση διαθέτει μιὰ ξεχωριστὴ καλαισθησία.

Η ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ
Steven Runciman
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Ἡ μελέτη αὐτὴ περιγράφει μὲ γλαφυρὸ τρόπο τὴν τελευταία δραματικὴ πολιορκία τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ τὴν τελικὴ κατάληψή της ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς Τούρκους. Ἀκόμη, ὁ συγγραφέας παρουσιάζει τοὺς λόγους τῆς παρακμῆς τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τὴν σταδιακὴ συρρίκνωσή της πίσω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς Βασιλεύουσας.

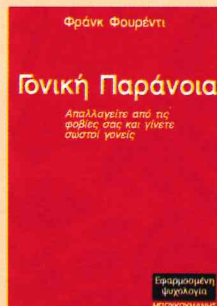
Μιὰ πόλη στὴν Λογοτεχνία: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Ἐπιλογὴ κειμένων: Σάκης Σερέφας
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

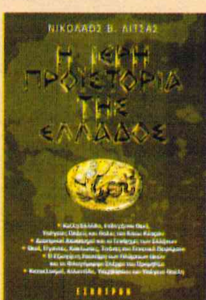
Ὅλες οἱ περασμένες καὶ σημερινὲς ὄψεις τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπως ἀκριβῶς τὴν ἔζησαν, τὴν περπάτησαν καὶ στὴν συνέχεια διηγήθηκαν μέσα ἀπὸ κείμενά τους ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, καθὼς καὶ τὰ φωτογραφικὰ στιγμιότυπα ἱστορικῶν στιγμῶν, ἁπλῶν καθημερινῶν συμβάντων, ἀλλὰ καὶ κτισμάτων, δρόμων, χειρονομιῶν, βλεμμάτων ἢ προθέσεων ἀνεκπλήρωτων, ἀποτελοῦν τὴν ὕλη τοῦ βιβλίου αὐτοῦ.

ΓΟΝΙΚΗ ΠΑΡΑΝΟΙΑ
Φρανκ Φουρέντι
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΠΟΥΚΟΥΜΑΝΗ

Τὸ δοκίμιο αὐτὸ διερευνᾶ τὸ φαινόμενο τῆς "γονικῆς παράνοιας" καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξηγήση τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ "γονία" ἔχει μετατραπῆ σὲ ἕνα ἀφάνταστα δυσχερὲς καθῆκον. Εἶναι ἕνα βοήθημα γιὰ κάθε γονιό, ὥστε νὰ κατανοήση τὶς ἀνησυχίες καὶ τοὺς φόβους του, καὶ νὰ ἀποκτήση αὐτοπεποίθηση στὶς προσωπικές του κρίσεις.

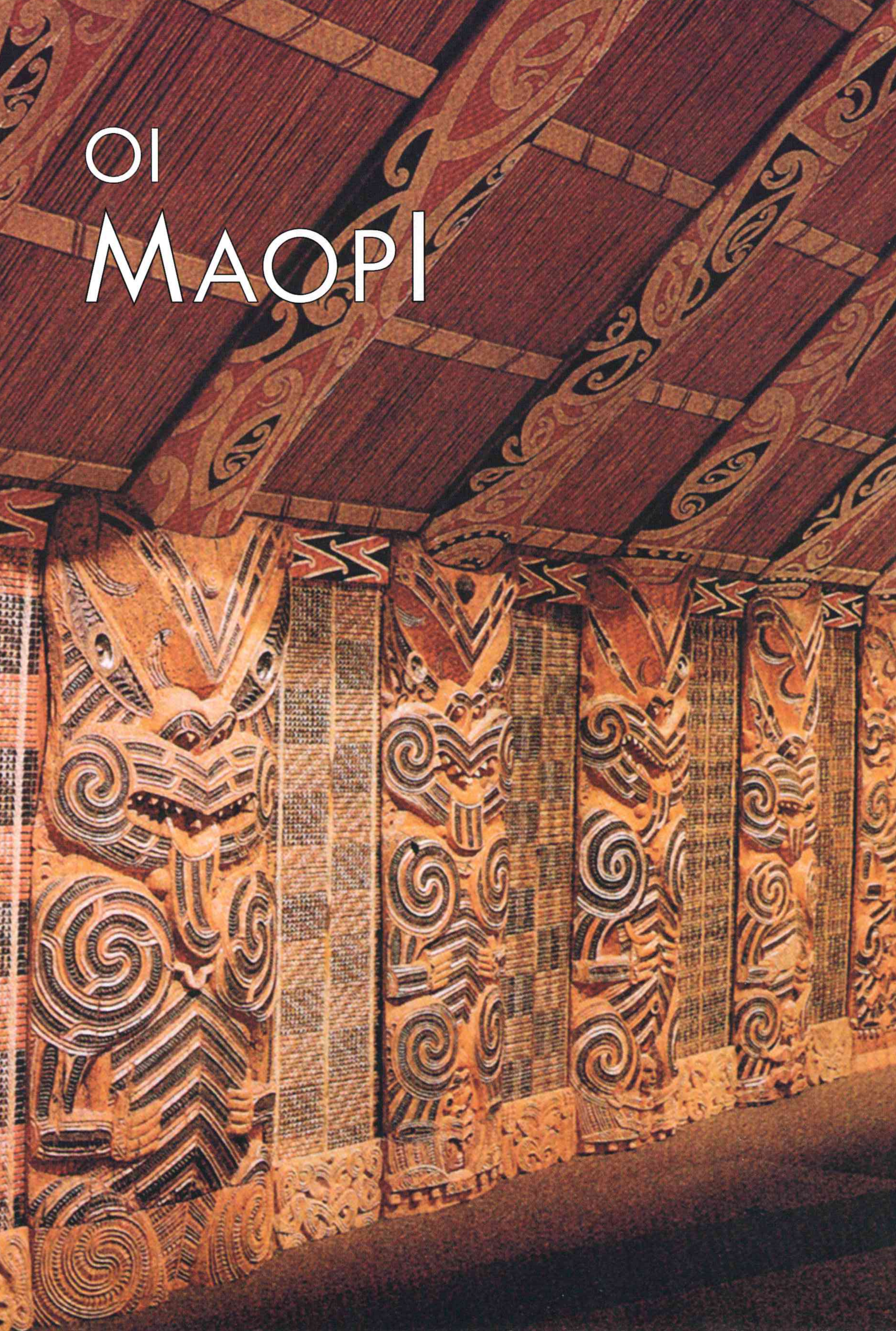
Η ΙΕΡΗ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Νικόλαος Β. Λίτσας
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΟΠΤΡΟΝ

Ἡ ἔρευνα αὐτὴ παρουσιάζει πληροφορίες γιὰ τὴν προέλευση τῶν Ἑλλήνων, τὶς κοσμογονικὲς ἀλλαγὲς ποὺ ἐπηρέασαν τὴ Γῆ στὸ ἀπώτατο παρελθόν, τὰ ὄντα ποὺ πέρασαν στὴ σφαῖρα τοῦ μύθου ὡς Θεοί, Τιτᾶνες καὶ Κύκλωπες, καὶ γιὰ ἄλλα πολλὰ θέματα ποὺ μέχρι σήμερα παρέμεναν ἀνέγγιχτα ἀπὸ τὴν κατεστημένη ἐπιστήμη.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: **ΝΟΤΑ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ**

ΟΙ ΜΑΟΡΙ

Σ. ΔΩΡΙΚΟΣ - Κ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

ΜΙΑ ΕΛΛΗΝΟΦΡΟΝΗ ΕΣΤΙΑ ΣΤΟΝ ΕΙΡΗΝΙΚΟ

Οἱ θρησκεῖες καὶ οἱ πεποιθήσεις τῆς Πολυνησίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ ἐν γένει, εἶχαν κινήσει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν περιηγητῶν καὶ τῶν ἐρευνητῶν, ποὺ στὰ ἔργα τους, τὶς ἀναμνήσεις τους καὶ τὶς διαπιστώσεις τους, εἶχαν ἐντοπίσει "περίεργα" στοιχεῖα ὁμοιότητας μὲ τοὺς "μύθους" τοῦ γνωστοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἐν πολλοῖς ὅμως εἶχαν ἐκληφθῆ οἱ ὁμοιότητες αὐτὲς ὡς τυχαῖες, συμπτωματικὲς ἢ μεμονωμένες καὶ λόγῳ καὶ ἀγνοίας ἢ μὴ ἐμπεριστατωμένης μελέτης τῶν γλωσσικῶν τοὐλάχιστον ἀναλογιῶν, οἱ ἐρευνητὲς παρ' ὅλο ποὺ τὶς ἀνέφεραν καὶ τὶς ἐντόπισαν ἐκεῖνοι πρῶτοι, εἶχαν ἐπιδοθῆ μόνο σὲ μυθολογικὲς συγκρίσεις ἢ σὲ ἔρευνα τῶν δοξασιῶν στὰ διάφορα σημεῖα καὶ λαοὺς τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ κυρίως σὲ ἀνάλυση τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν λαῶν ἢ τῶν περιηγήσεών τους ἢ μεταναστεύσεών τους ἀπὸ νησὶ σὲ νησί, ποὺ ὄντως ὑπέκρυπτε καὶ ἐπαφὲς μεταξύ τους ποὺ μπορεῖ νὰ ἀναχθοῦν μέχρι καὶ σὲ προέλευσή τους ἀπὸ κοινὴ ἑστία ἢ στὴν διαπίστωση ὅτι ἔχουν δεχθῆ ἐπιδράσεις ἀπὸ κοινὸ πολιτισμό.

Οἱ ὁμοιότητες στὰ μνημεῖα, στὰ πολιτιστικὰ στοιχεῖα καὶ στὶς συνήθειες, ἀκόμα καὶ στὰ ἐνδυματολογικὰ χαρακτηριστικὰ καὶ σὲ συγκεκριμένες περιπτώσεις καὶ στὰ ἀνθρωπολογικὰ στοιχεῖα, δείχνουν πρὸς τὴν Ἀνατολή, μαζὶ μὲ τὸν κοινὸ μῦθο τοῦ Λευκοῦ Θεοῦ καὶ τὴν Ἀμερικανικὴ Ἤπειρο. Οἱ συγκρίσεις τῶν στοιχείων δικαιώνουν τὴν ἄποψη ὅτι ὁ "Ἀνατολικός" ἐκπολιτιστὴς ἔφθασε στὶς νήσους τοῦ Εἰρηνικοῦ μέσου τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Καὶ βεβαίως οἱ ἐρευνητὲς ἤδη ἀπὸ παλαιὰ εἶχαν παρατηρήσει γιὰ παράδειγμα ὅτι τοὺς ἰσχυροὺς ἀνέμους ποὺ ἐπέπεσαν στὸν κόσμο μὲ ἐκωφαντικὸ θόρυβο τοὺς καλοῦσαν οἱ Μαορί: ***Tafaafanau.*** Καὶ εἶναι σαφὴς ἡ ὕπαρξη στὸ α΄ συνθετικὸ τῆς ὀνομασίας αὐτῆς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ῥίζας ***τυφ- / θυF*** τῶν ῥημάτων ***τύφω*** καὶ ***τυφόω*** καὶ τῆς λέξεως ***θυμίαμα*** ποὺ δηλώνουν σχηματισμὸ καπνῶν καὶ ἀναθυμιάσεων, ἀτμῶν ἢ προϊόντα σχετικῶν φυσικῶν φαινομένων. Ἔτσι ὁ τυφὼν ἐκπροσωπεῖ τὸν ἀνεμοστρόβιλο, τὴν θύελλα καὶ τὴν καταιγίδα, ὁ ***τυφλὸς*** εἶναι ὁ θαμπωμένος, αὐτὸς ποὺ δὲν βλέπει ἢ ποὺ ἔχει κλείσει τὰ μάτια του σὲ περιβάλλον καπνοῦ, ὁ ὁμιχλώδης, ὁ σκοτεινιασμένος, καὶ βεβαίως ἐκφράζει ἡ ῥίζα αὐτὴ καὶ ἀντίστοιχες καταστάσεις μὲ μεταφορικὴ βάση, ὅπως ὁ ***θυμός,*** ποὺ ἀποτελεῖ τὸν ψυχικὸ ἀναβρασμό, τὴν ὀργή, τὴν ἀγανάκτηση, τὴν τόλμη, τὸ θάρρος, ποὺ παρέχουν καὶ τὸ λατινικὸ ὁμόρριζο ***fumus*** (= καπνός), μὲ τροπὴ τοῦ ***θ*** σὲ ***φ*** ποὺ ἀποτελεῖ καθαρὰ αἰολικὴ φθογγικὴ μεταβολή, πρβλ. ***φηρία· θηρία. Αἰολεῖς*** (Ἡσύχιος).

Ὁ ***Τυφὼν*** ἢ ***Τυφάων*** ἢ ***Τυφωεὺς*** ἦταν στὴν Ἑλληνικὴ Μυθολογία ἡ προσωποποίηση τῶν φαινομένων τῆς ἡφαιστειακῆς ἔκρηξης καὶ τῆς σφοδρῆς λαίλαπας, ὁ δαίμονας τῶν ἡφαιστειακῶν ἐκρήξεων, ὁ γυιὸς τοῦ Τάρταρου καὶ τῆς Γαίας, κατὰ τὸν Ἡσίοδο.

Οἱ ἀρχαῖες ἑλληνικὲς παραστάσεις ἢ περιγραφές, τὸν συνδέουν μὲ συμβολισμοὺς ποὺ δείχνουν τὴν σχέση του μὲ τὸ πῦρ, τοὺς θορύβους τῆς γῆς ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑποχθονείους βρυχηθμοὺς καὶ τὸν ὑποχθόνιο κόσμο, μὲ χώρους τιμωρίας καὶ τὰ κεκαυμένα ἔγκατα, τὴν ἔκχυση φλογῶν, τὴν πάλη πρὸς τοὺς Θεοὺς καὶ πύρινες θύελλες μεταξὺ γῆς καὶ οὐρανοῦ καὶ κατ' ἐπέκταση, μὲ ἔκφραση διαταραχῆς, θυμοῦ, ὀργῆς, καταιγίδας ἢ λαίλαπας καὶ σχέσεις μὲ ἄλλες Ἑλληνικὲς Μυθολογικὲς Μορφές, συναφοῦς συμβολισμοῦ ὅπως ἡ Χίμαιρα, οἱ Ἅρπυιες, ὁ δράκοντας, ὁ Πύθων, ὁ σκύλος τοῦ Γηρυόνη, ὁ Ὄρθρος, ὁ σκύλος τοῦ Ἅδη, ὁ Κέρβερος, ἡ Λερναία Ὕδρα, ἡ Σφίγγα τῶν Θηβῶν, καὶ ὅλες οἱ Μορφὲς αὐτὲς ἀποκαλύπτουν πάλη τῶν βίαιων καὶ ἄτακτων δυνάμεων τῆς φύσης κατὰ τῆς τάξης καὶ τῆς ἁρμονίας ποὺ ἐκπροσωποῦνται ἀπὸ τὸν Δία καὶ τοὺς ἄλλους Ὀλύμπιους Θεούς.

Ἀπὸ μετεωρολογικὴ ἄποψη, δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι οἱ τυφῶνες ποὺ ὑποδηλώνουν τοὺς τροπικοὺς κυκλῶνες, παρατηροῦνται στὴν περιοχὴ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ παρομοιάζονται μὲ τὶς λαίλαπες τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν, τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Βεγγαλικοῦ Κόλπου, τῶν ὁποίων οἱ καταστρεπτικοὶ κυκλῶνες καλοῦνται ἐπίσης τυφῶνες. Συνοδεύονται ἀπὸ ἀνέμους ποὺ συγκλίνουν πρὸς τὸ κέντρο, στὸν ὀφθαλμὸ τῆς θύελλας. Χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι ἡ διέλευση τοῦ τυφῶνα ἀπὸ τὶς ἀκτὲς δημιουργεῖ ἰσχυρὲς παλίρροιες, ἀνύψωση τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης μέχρι καὶ 100 μέτρα καὶ τῆς ῥάχης τους μέχρι τὶς καπνοδόχους τῶν σπιτιῶν. Ἡ προσέγγιση ἄλλωστε τοῦ τυφῶνα ἀλλάζει ἄρδην τὶς ἀτμοσφαιρικὲς καὶ καιρικὲς συνθῆκες ἀπὸ τὸν αἴθριο οὐρανὸ σὲ σκοτεινὸ μὲ πυκνὰ νέφη καὶ χειμαρρώδεις βροχές. Οἱ Μαορὶ λοιπὸν χρησιμοποιήσαν τὴν ἀρχαιοελληνικὴ ῥίζα γιὰ νὰ περιγράψουν παραστατικώτατα τὰ φυσικὰ φαινόμενα καὶ βεβαίως καὶ τὴν μυστικιστικὴ καὶ θρησκευτική τους διάθεση ἔναντι τοῦ Κατακλυσμοῦ καὶ τῶν Καταστροφῶν ποὺ καὶ αὐτοί, ὅπως καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία, διηγοῦνται καὶ ἔχουν στὶς παραδόσεις τους. Καὶ αὐτὲς μόνον οἱ σκέψεις δείχνουν σχέσεις καὶ ἀναδεικνύουν βαθύτερη γλωσσικὴ συσχέτιση, σὲ λέξεις ὄχι κοινὲς τῆς καθημερινῆς ἀνθρώπινης, δράσης ἀλλὰ σὲ ἀνεπτυγμένη νοητικὴ διεργασία καὶ περιγραφὴ βαθύτερων ψυχικῶν καὶ φυσικῶν καταστάσεων. Ἴσως λοιπὸν ἂν δοῦμε σοβαρότερα τὴν ἐτυμολογία, τὴν ἑρμηνεία τῶν λέξεων καὶ τὶς προεκτάσεις ποὺ πράγματι κρύβουν, φθάσουμε σὲ συμπεράσματα, καθαρὰ ἐπιστημονικὰ καὶ λογικά, ποὺ ἐξηγοῦν ἄλλα, παράλληλα φαινόμενα καὶ συσχετίσεις στὸν πολιτισμὸ ἢ τὴν τέχνη καὶ ἐπιλύονται αὐτομάτως ***"ἀπορίες"***, ὅπως ὅτι οἱ ἰθαγενεῖς Μαορὶ παρουσιάζουν ἀνθρωπολογικὰ στοιχεῖα προσο-

ἀνάδειξης καὶ βαθύτερων ἀρχαιοελληνικῶν καταβολῶν καὶ οἱ ἐρευνητὲς τῶν γλωσσῶν, ὅπως καὶ οἱ περιηγητὲς ἢ οἱ ταξειδευτὲς ἀποτυπώνουν ἴχνη τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, βαθειὰ ῥιζωμένα στοὺς μακρινοὺς αὐτούς λαούς, ποὺ περιγράφουν καὶ τὴν ἀντίληψή τους, γιὰ τὴν μουσική, τὸν χορό, τὴν ἔκφραση, τὸν λόγο.

Γιὰ νὰ ἐπανέλθουμε στὸ παράδειγμά μας, ποὺ ἐρανιζόμεθα ἀπὸ τὸ βιβλίο του Παν. Μαρίνη : ***"Ὁ Προκατακλυσμιαῖος Πολιτισμὸς"*** οἱ Μαορὶ εἶδαν τὴν ἀνύψωση τῶν κυμάτων καὶ τὶς ἀνυψούμενες φλόγες τῶν ἡφαιστείων καὶ εἶδαν σ' αὐτὰ ἕνα Γίγαντα ὅπως ὁ ***Τυφωέας*** τῶν Ἑλλήνων, ποὺ ξεφυσοῦσε καὶ βρυχόταν ὅπως οἱ ἄνεμοι ποὺ σηκώνουν τὶς κατακλυσμιαῖες βροχές. Καὶ βεβαίως καὶ οἱ Λαοὶ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ οἱ λαοὶ τῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ στὶς δοξασίες τους γιὰ τὸν κατακλυσμὸ ἔχουν χθόνια στοιχεῖα, ὄφεις καὶ πτώση τοῦ οὐρανοῦ, τῶν ἀστέρων καὶ τῶν θεῶν καὶ ἀναμνήσεις τῆς "χρυσῆς ἐποχῆς". Καὶ ὀρθῶς ὁ Καθηγητὴς ***Nors Josephson*** δὲν προσεγγίζει ἁπλῶς τὶς λέξεις τῶν Μαορὶ μὲ ἑλληνικὴ ῥίζα ἀλλὰ προχωρᾶ σὲ συνειρμοὺς ἢ σχέση μὲ σύμβολα, θεότητες καὶ πεποιθήσεις ἢ παραδόσεις, στὴν θρησκεία ἢ τὴν μουσικὴ δημιουργία τους. Ἔτσι ἡ ***Arohirohi,*** ἡ σύζυγος τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἡλίου, ἀνάγεται γλωσσικὰ στὴν ἀρχαιοελληνικὴ αἰολικῆς καὶ δωρικῆς χροιᾶς λέξη ***ἅλιος < ἅλιϜος*** (= ὁ ἥλιος), ὁ θεὸς ***Ἥλιος*** τῶν Ὁμηρικῶν Ἐπῶν.

Καὶ ἀπέχει βεβαίως ἐντελῶς τοῦ τυχαίου γεγονότος ἢ τῆς συμπτώσεως ὁ παραλληλισμός του γιὰ τὴν θεότητα τῶν Maori ***Uira*** μὲ τὸν ***Οὐρανό***, τὸν γυιὸ τῆς Γῆς, τόν θεὸ τοῦ Οὐρανοῦ τῶν Ἑλλήνων, ἢ τοῦ μέσου μαντείας ἢ τε-

μοιάζοντας στὴν Λευκὴ Φυλὴ καὶ σὲ μύθους γιὰ Λευκοὺς Γεννήτορες, προπάτορες καὶ Θεοὺς ἐκπολιτιστὲς καὶ ὑποδεικνύουν σαφῶς ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ Λευκοί, ἀπὸ ποῦ ἦλθαν καὶ ἀκόμα καὶ τὸ πότε ἦρθαν, ἀνατρέποντας τὶς καθιερωμένες ἀποδεκτὲς θεωρίες στὴν ἱστορία καὶ τὴν Γλωσσολογία. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὀρθώνεται ἐμπόδιο στὶς θεωρίες αὐτὲς καὶ ὁδηγεῖ σὲ ἀντίθετα συμπεράσματα. Οἱ ***"ὁμογλωσσίες"*** χάνουν τὴν γλωσσικὴ καὶ γεωγραφικὴ ἔννοιά τους, ἀπὸ τὸ βάθος κάθε γλώσσας ἀναδύεται ἡ ἑλληνικὴ μητέρα γλῶσσα, ὅπως καὶ οἱ σύγχρονες ***"Νοστρατικές"*** γλωσσικὲς ἀπόψεις, βοηθοῦν νὰ κατανοήσουμε. Καὶ ἀποδεικνύεται ἔτσι ὅτι ἡ ἀνίχνευση τῶν ἀρχαιοελληνικῶν ῥιζῶν εἶναι ἀσφαλῶς μέθοδος

λετουργίας τῶν Maori **unu** μὲ τοὺς **οἰωνοὺς** τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡ χρήση ἀνάλογου γλωσσικοῦ εὔρους ὅρων καὶ μάλιστα τέτοιας ὑψηλῆς καὶ εἰδικῆς ἐφαρμογῆς σὲ ἀνώτερες ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρώπινου ψυχισμοῦ καὶ πολιτισμοῦ, ἐπιβεβαιώνουν τὴν καταγωγὴ ἀπὸ τὴν πλέον ἀνεπτυγμένη γλῶσσα τοῦ κόσμου τὴν Ἑλληνική, στὶς ἀρχαιότερες διαλεκτικὲς ἰδιαίτερες ἐκφάνσεις. Οἱ Μαορὶ βεβαίως, ὡς σημειώνει ὁ λεπτομερὴς ἀναλυτὴς **Josephson,** χρησιμοποίησαν καὶ στὴν καθημερινή τους ζωὴ καὶ ἀνάγκες, ἑλληνικὲς ἔννοιες: γιὰ τὸν μανδύα ἐχρησιμοποίησαν τὴν λέξη **κώας** = δορὰ ἢ δέρμα προβάτου χρησιμοποιούμενον ὡς κάλυμμα, σκέπασμα, ἔνδυμα ἢ μανδύας, ὁμόρριζο τῶν **σκῦτος** = δέρμα, πετσί, τομάρι, **σκύλον** = ἀποσπασθεῖσα πανοπλία, ἀπὸ τὸ ῥῆμα **κεύθω / κύω** τόσο ὑπὸ τήν ἔννοια τοῦ περικλείω, ἐγκυμονῶ, περιβάλλω, ἐμπεριέχω, ὅσο καὶ τοῦ συναφοῦς καλύπτω, ἀποκρύπτω, σκεπάζω, ἐνδύω, **ἕννυμι** < **F**έσνυμι, ἐξ οὗ καὶ ἡ **ἐσθής**, ἐνῷ καὶ ἡ λέξη τῶν Μαορὶ **ropi** = μανδύας παραπέμπει ἀπ' εὐθείας στὴν ἀρχαιοελληνικὴ **λώπη** = ἐσθής, ἱμάτιον, ἀπὸ τὸ ῥῆμα **λέπω,** πρβλ. νεοελληνικὸ **λέπι,** μὲ τὴν ἔννοια τοῦ φλοιοῦ, τοῦ κελύφους, τῆς λεπίδος, τῆς φλούδας καὶ ἑπομένως καὶ τοῦ καλύμματος, τοῦ ἱματίου, τοῦ δερμάτινου μανδύου, τοὺ ἐκδαρέντος δέρματος ἤδη στήν ἀρχαία ἑλληνική.

Οἱ παρατηρήσεις τοῦ καθηγητῆ **Josephson** ἀναδεικνύονται σὲ ὅσες ὁ ἴδιος ῥητὰ ἀνέφερε στὰ βιβλία του ὡς πρὸς τὸ τὶ προκύπτει ἀπὸ τὶς ἐτυμολογικὲς καὶ γλωσσικές ἀναλύσεις, μὲ προεκτάσεις καὶ στόν **"τεχνικὸ"** πολιτισμὸ τῶν Μαορί, τῶν γυιῶν τῆς γῆς, στὴν ὑφαντουργία, στὰ ὑλικά, στὴν παραγωγή, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅσες οἱ μελετητές μποροῦν νὰ ἐντοπίσουν. Σὲ ἐπιλεγμένους ὅρους ἀπὸ τὸ ὑλικὸ ποὺ μελέτησε ὁ **Josephson**, ἐπιχειροῦμε στὸ ἄρθρο μας αὐτὸ τὸν ἐρανισμὸ καὶ φωνητικῶν ἢ σημασιολογικῶν στοιχείων, καθαρῶς ἀρχαιοελληνικῆς προελεύσεως, ποὺ προκύπτουν κατὰ τὴν σπουδή μας αὐτὴ καὶ ποὺ ὁ σκαπανέας τῆς Χαϊδελβέργης, δὲν τόνισε ἰδιαίτερα, τὰ θεωροῦμε ὅμως τόσο σημαντικά, ὥστε νὰ τὰ διερευνήσουμε περαιτέρω καὶ νὰ τὰ παρουσιάσουμε στοὺς ἀναγνῶστες τοῦ "'Ιχώρ". Καὶ στὸ ἄρθρο μας αὐτὸ ἀκολουθοῦμε τὴν προσέγγιση ποὺ εἴχαμε στὸ θέμα τῶν γλωσσῶν νησιῶν τοῦ Ἀρχιπελάγους τῆς Χαβάης (**'Ιχώρ, τεῦχος 22)**. Κατ' ἀρχὴν σχολιάζουμε τὰ συμπεράσματα, ἑλληνογενοῦς γλωσσογένεσης στὴν γλῶσσα τῶν Μαορί, ὅπως προκύπτουν ἀπὸ τοὺς ὅρους ποὺ ἐπεξεργάσθηκε ὁ Καθηγητὴς **Josephson,** σὲ δική μας πρωτογενῆ ἀνάλυση καὶ στὴν συνέχεια, παρουσιάζουμε δικές μας ἀμιγεῖς ἔρευνες στὸν λεκτικὸ πλοῦτο τῶν Μαορί, μὲ ἀνάδειξη τῶν ἑλληνογενῶν χαρακτηριστικῶν τους.

Ι. Ἀπὸ τὶς ἔρευνες τοῦ Καθηγητῆ Nors Josephson.

(Οἱ παρατηρήσεις εἶναι τῶν συντακτῶν τοῦ παρόντος)

Ὅρος Μαορὶ	*Σημασία*	*Ἀρχαιολογικὸ ἔτυμο*	*Παρατηρήσεις*
ma	μὰ τόν, μὰ τήν (σὲ ὅρκο)	***μὰ*** βεβαιωτικὸ μόριο ποὺ χρησιμοποιεῖται σὲ ὅρκο	Ταυτότητα χρήσεων στὴν γλῶσσα τῶν Μαορὶ καὶ στὴν Ἑλληνική, δωρ. ***μαν*** ἐκτεταμένος τύπος τοῦ ***μὰ*** = ὄντως, πράγματι, ὅμως, ἀλλὰ
makoi	ἐξαπατῶ	***μάγος*** (πληθυντικὸς ***μάγοι***) = γόης, ἀπατεὼν μάγος	Ὁ γόης ἢ ὁ μάγος γοητεύει, θέλγει τεχνηέντως, χρησιμοποιῶντας μαγικὰ τεχνάσματα ἢ μέσα ἐξαπάτησης ἢ παραπλάνησης.
matua	κύριος, κάτοχος	***μεδέων, μέδων*** = ὁ βασιλεύων, ὁ κυβερνῶν, ὁ ἄρχων, ὁ κύριος, ὁ προστάτης	Ὁ κύριος εἶναι καὶ κάτοχος καὶ ἄρα ἀπολύτως ἐξουσιάζων, ὁ ***μεδύα(ς)***.
maio-io	ἀδυνατίζω	***μειόω***	ἐπανάληψη (τὸ β' σκέλος συγκεκομμένο) γιὰ ἔμφαση ἢ ὑπογράμμιση. Ἡ μείωση, τοῦ κύρους ἢ τοῦ μεγέθους ὁδηγεῖ σὲ ἔλλειψη ἢ μείωση δυνάμεως.
mana	ψυχικὴ δύναμη	***μένος*** (πληθυντικός: ***μένεα)*** = θάρρος, τόλμη, ὀργὴ	θέμα ***μεν-***/ δωρ. ***μαν-*** πρβλ. ***μανία,*** ἡ ***μάν-η*** δωρικό: ***μάν-α***
mara-mara	κομμάτι, τεμάχιο	***μέρος, μοῖρα, μερίδιον,*** τμῆμα ἑνὸς ὅλου	διπλασιαμὸς γιὰ ἔμφαση ἢ δήλωση ἔντασης, δυτικοελληνικὰ καὶ δωρικὸ ***α*** ἀντὶ ἀνατολικοῦ ἑλληνικοῦ διαλεκτικοῦ ***ε***
moho	κόπος	***μόχθος***	τροπὴ ***χθ*** -> ***χφ*** (πρβλ. ***φηρία· θηρία.*** Αἰολεῖς (Ἡσύχιος) -> ***χχ*** -> ***χ*** (πρβλ. ***φούχτα / χούφτα***
muia	σμῆνος ἀπὸ μυῖγες ποὺ κατεβαίνει	***μυῖα***	δίφθογγος ***υι*** = ***ui***
ma	βεβαιωτικὸ μόριο	βεβαιωτικὰ μόρια ἀττικὰ ***νη, -νε***	αἰλ. ***νε*** -> δωρ. ***να***
kirea	ἄγονη γὴ	***ξηρός, ξηρὰ***	ἀσυναίρετος τύπος ***ξηρεjα > ξηρέα.*** Χαρακτηριστικὴ ἡ κατάληξη θηλυκοῦ γένους, οὐσιαστικοποιημένο ἐπίθετο θηλυκοῦ γένους
ami	βρώμα, μυρωδιά, βρωμῶ	***ὀσμή,*** ἐπικὸ ***ὀδμὴ***	τροπὴ ***α -> ο*** πρβλ. ***τρέπω, ἐτράπην, τρόπος***
awhi-whi	κοντά, πλησίον	***ἄγχι***	κατάληξη ἐπιρρημάτων ***-ι***
arara	κραυγὴ	***ἀλαλή,*** δωρικὸν ***ἀλαλὰ***	ἐναλλαγὴ ***λ/ρ,*** πρβλ. ***ἦρθεν / ἦλθεν***
apiti	ἁρπάζω, συνδέω	***ἅπτω***	ἀπαρέμφατο, κατάληξη ***-τει(ν)***
ara	λοιπόν, δηλαδὴ	***ἄρα, ῥὰ***	αἰτιολογικὸ καὶ συμπερασματικὸ
ata	ὅμως	***ἀτὰρ*** = ἀλλά, ὅμως	σίγηση τελικοῦ ***-ρ*** πρβλ. ***πάλι < πάλιν, ἀτὰρ > ἀτὰ*** λατ. ***at***
au-au	συχνά, ἐπανειλημμένως	***αὖ, αὖθις*** = ἀφ' ἑτέρου, πάλιν, ἐκ νέου, τοὐναντίον	ἐπανάληψη γιὰ ἔμφαση, πρβλ. ***μάνι-μάνι, ἀργά-ἀργά***
kara	ἡλικιωμένος ἄνδρας	***γέρων, γέρας /γῆρος***	δωρ. ***γάρα(ς)*** πρβλ. ***νεφεληγερέτα Ζεὺς***

hine	κορίτσι	***γυνή***, δωρ. ***γυνὰ***	βοιωτ. ***βανά***, αἰολικὸν ἀντὶ δωρ. ***α*** πρβλ. μυκηναϊκὸν ***ma-te, pate***
kona	γωνία	***γωνία***	κατάληξη ***-α*** ἀντί ***ια***
tekau	δέκα	***δέκα***	τροπὴ ***δ/τ*** πρβλ. ***δύω /θύω /τυφών, Ζεύς /Διός /Τῆνα / τὰν***
të	ἐμφατικὸ μόριο	***δὴ***	δωρ. ***δα*** (καὶ νεοελληνικὸ) αἰολικὸ ***δε***
tohi	χύτρα	***δοχὴ***	πρβλ. ***ὑποδοχή, διαδοχή, εἰσδοχὴ*** ἄρα ὑπάρχει καὶ τὸ μὴ σύνθετο οὐσιαστικό, ἡ ἀποδεχομένη το πρὸς παρασκευὴ φαγητὸ
tupou	βουτῶ	***δύπτω*** = δύνω, δύω	κατὰ τὸ ***βάπτω*** = καταδύομαι, βουτῶ, (τροπὴ χειλικοῦ σὲ ὀδοντικό: ***βάπτω /δύπτω)***
ea	σύνδεσμος ποὺ δηλώνει ξάφνιασμα, ἔκπληξη	***ἔα***	ῥῆμα ***ἕω*** = ἀφίημι, ***ἵημι, ἀφήνω: ἄντε, ἄσε***
hango	φτυάρι	***ἔγχος*** = δόρυ, λόγχη	θέμα Fαγ- ῥῆμα Fάγνυμι
hima	εἶδος ἱματισμοῦ ποὺ χρησιμοποιεῖ σχοινιὰ	***εἶμα***	ῥῆμα ***Fέσνυμι*** > ***ἕννυμι***, ἐσθής, ***εἶμα*** < ***Fάμα*** (= δωρ. ἔνδυμα ***Fέστρα)*** = ἐσθὴς
aroha	συμπόνια, οἶκτος	***ἔλεος***	θέμα ***ἐλ*** / δωρ. ***ἀλ-*** κατάληξις ***-όχη,*** δωρ. ***οχα*** πρβλ. ***ἀπόχη, ἐνοχὴ***
ake	ἀφ' ὅτου, ἀπὸ τότε	***ἐξ***	***ἐξ οὗ, ἐξ ἧς***, ***[ὅς,*** ἢ δωρ. ***α,*** αἰολ. ***ε]***: ***ἐξ***
ake	μετέπειτα, μετὰ ἀπὸ	***ἐξῆς***	δωρ. ***ἐξα(ς)*** / αἰολ. ***ἐξέ,*** τροπὴ ***ξ -> κ***, πρβλ. ***ξύλον, σύλον***, ***κάλον***
aro	ἐπιθυμια, κλίσι	***ἐρως, ἔρος***	ἄσιγμος τύπος πρβλ. ***νεφεληγερέτα Ζεύς***
ata	ἀληθῶς	***ἐτεός, ἐτεὰ***	***ἐτεῶς, ἐτεά(ς)*** "συνειρημένο" ***ἐτᾶ/ ἀτᾶ*** (δωρ.)
ata	ἀπόγονος	***ἔτης***	δωρ. ***ἆτα(ς)***
tane	ἰσχυρὸς οὐράνιος θεὸς	***Ζεύς, Δάν***, κρητικο	ὁ Τάνας, μυκηναϊκὸς τύπος ***ta-ne***
toi	ζωὴ	***ζωὴ***	τροπὴ ***ζ -> δ -> τ*** πρβλ. ***ζῆλος / δίω, διώκω, δίζημαι*** καὶ ***δ -> τ*** (ἀνωτέρω)
tuhaua	γρήγορα	***ταχέως***	***ταχέFως*** μὲ κατάληξη ***-α*** ἀντι ***-ως*** πρβλ. ***βρύχα*** ἀντί ***(ὑπο)βρυχίως***
ihi	πραγματικὴ δύναμι ἰσχὺς	***ἐσχὺς***	ἄσιγμος τύπος πρβλ. ἡ ***ἰσχύς "ἰσχὴ"*** ἁπλοποίηση ***σχ -> χ*** πρβλ. ***ἀκκὸρ· ἀσκός.*** Λάκωνες (Ἡσύχιος)
karera	φωνάζω	***καλέω***	ἐναλλαγὴ ***λ/ρ*** τύπος ***καλέσω*** (δωρικὸν ***καλέσα)*** μὲ ῥωτακισμὸ ***λ/ρ*** πρβλ. ***χυμὸρ*** ἀντὶ ***χυμὸς*** ἐξ οὗ καὶ τὸ ἀγγλ. ***humor***
karaua	κεφαλή, γέρων	***κάρα***	ἡ ***κάρα - Fα > κάρα (α*** μακρὸν = ***η*** κεφαλή, ἡ κεφαλὴ τῆς οἰκογενείας, ὁ γέρων = ὁ μεγαλύτερος στὴν ἡλικία ὁ ἀρχαιότερος στὴν ἱεραρχία
kakata	γελῶ συχνὰ	***καχάζω, χαγχάζω***	δωρικὴ κατάληξη ***-δδω*** / ***-δδα*** ἀντὶ ***ζω*** ἢ ***-ττω*** ἀντὶ ***-ζω***
ka	μόριο ὑποθετικῆς ἔγκλισης	***κε,*** δωρ. ***κα*** = ῥηματικὸ μόριο τῆς ὑποθετικῆς καὶ τῆς ὑποτακτικῆς ἐγκλίσεως	ὑπάρχει καὶ στὴν δωρικὴ διάλεκτο τῶν Ἀραουκανῶν τῆς Χιλῆς
kopu	σῶμα, κοιλιὰ τῆς μητρὸς	***κόλπος***	ἄσιγμος τύπος, προφορὰ ***ο*** ὡς ***ου***: ὁμηρικὸ ***οὖλος = ὅλος***

koma	πέλεκυς, τσεκούρι	***κόμμα***	ῥῆμα ***κόπτω.*** Ἡ κατάληξη ***-μα*** δηλώνει καὶ τὸ ἐργαλεῖο ποὺ ***κόπτει*** τὸ τμῆμα ἤ ***(ἀπό)κομμα.***
konehu	σκόνη	***κονία, κονίη***	ἡ ***κονέFη*** ἢ ***κονέhη,*** ἢ ***κονέFι(ς)***
kiato	δοχεῖο	***κύαθος κυαθίζω (κυάθω)***	μυκηναϊκὸς ἄσιγμος τύπος καὶ τροπὴ ***θ/τ, τρέφω / θρεπτικὸς***
reko	λευκός, ἄσπρος	***λευκὸς***	σίγηση ***F/ υ*** ἐναλλαγὴ ὑγρῶν ***ἔρχομαι / ἔλευσις***
ororua	ἄκουσμα φωνῶν στὸν ἀέρα	***ὀλολυγὴ***	μυκ. ***ὀλολuja > ὀλολύη***
oma	κινοῦμαι γρήγορα, δραπετεύω	***ὁρμάω***	σίγηση ***ρ -> λ -> γ***, πρβλ. ***ὑπάγω / πάω, μόλις / μόγις, ἦρθεν / ἦλθεν***
ohu	ὁμάδα ἐργαζομένη ἐθελοντικῶς, περιβαλλόμενη ἀπὸ πλῆθος στρατιωτῶν	***ὄχλος*** (πληθυντικὸς ***ὄχλοι)***	τροπὴ ***κ (-> χ) / λ καίω / δαίω, δάσιος / λάσιος***
paihi ἤ ***pahi***	σκλάβος, ὑπηρέτης	παῖς	***<πάFι(ς)*** (ἄσιγμος)
pinaki	λιθομορφοξύλινο ἀγγεῖο γιὰ συγκομιδὴ	***πίναξ πινακὶς***	ἄσιγμος τύπος πρβλ. μυκηναϊκὸ ***wanaka > ἄναξ***
pono	ἐκτελεσθὲν	***πονέω***	πρβλ. ***ἐκ-πονῶ = ἐκ-τελῶ,*** συνηρημένος τύπος ***εω -> ῶ -> ο***
pu	πρόποδες βουνοῦ	***ποὺς***	ἄσιγμος τύπος
piki	συμπεπιεσμὸς	***πυκνὸς***	τύπος ***πυκ-ύς*** πρβλ. ***ὠκ-ύς,*** ἄσιγμος
puru	κλείνω μὲ πῶμα	***πύργος***	ὁ πύργος κλείνει ὀχυρώνει τὸν χῶρο φράσσει τὴν διέλευση τοῦ ἐχθροῦ
hitari	κόσκινο	***σήθω*** = κοσκινίζω πρβλ. νεοελληνικὸ ***σίτα***	προφορὰ ***σ -> h*** τὸ ***σηθάριον /σητάρι(ον)*** κυπριακὸν ***σητάριν,*** νεοελληνικὸ ***δητάρι***
kapi	στεγασμένος, προστατευμένος	***σκεπάω σκέπη***	ὁ ***σκεπεὶς*** / δωρ. ***σκαπεί(ς)***
mano-mano	σμῆνος, ὁρδὴ	***σμῆνος,*** δωρ. ***σμάνος***	ἁπλοποίηση ***σμ -> μ***, πρβλ. ***σμιαρὸς / μικρός,*** ἄσιγμος τύπος
patia	ξίφος, σπαθὶ	***σπάθη, σπαθὶς***	ἡ ***σπαθία,*** πρβλ. νεοελληνικὸν ***σπαθιά,*** μὲ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπενέργειας τοῦ ὀργάνου νὰ ὁρίζῃ καὶ ὀνοματίζει καὶ τὸ μέσον, ἁπλοποίηση ***σπ -> π*** πρβλ. ***σπίδιος / πιέζειν***
pura-pura	σπέρμα	***σπορά, σπόρος***	τροπὴ ***ο -> υ*** πρβλ. αἰολ. ***στύμα*** ἀντὶ ***στόμα***
tarahi	ἐλαφρὰ βροχή, ψιχάλισμα	***σταλάσσω***	θέμα ***σταλαγ-*** ἢ ***"σταλαγή",*** πρβλ. ***στάλαγμα, σταλαγμὸς***
tapa	ἔκρη, χεῖλος, περιθώριο	***στέφανος***	τύπος ***στέφος / στέφας*** (το), πρβλ. μυκηναϊκὸ ***de-pa / di-pa*** (= ***δέπας)*** ἄσιγμος τύπος οὐδετέρου
patu	φονεύω, σκοτώνω	***σφάζω***	θέμα ***σφάγ-ζειν > σφάττειν***
take	βασιλιάς, ἀρχηγὸς	ὁ ***ταγὸς***	τύπος ***ταγα(ς)***
tahuti	βιάζομαι	***ταχύνω, ταχύτης***	τύπος ***ταχύτειν***
taiha	φράχτης δένδρων, δενδροστοιχία	***τεῖχος*** (πληθυντικὸς ***τείχεα)*** ἰων. ***τειχία***	τύπος ***τείχη*** δωρ. ***τείχα*** δωρ. ***α*** ἀντὶ αἰολ. ***ε***
tena	ἐκεῖνο	δωρ. ***τῆνος, τῆνα***	δωρ. ***α*** > αἰολ. ***ε*** καὶ ἀττικὸ ***η***
tiro	βλέπω, ἐπιθεωρῶ	***τηρέω***	συνηρημένον ***τηρῶ***
hipa	ὑπερβαίνω,	***ὕπατος***	χωρὶς κατάληξη ***-τειν*** / δωρ. ***ταν.*** Ῥῆμα

	ὑπερτερῶ, ὑπερβάλλω		*ὕπειν* δωρ. *ὕπαν*
piri	ἀγαπῶ	***φιλέω*** αἰολ. ***φίλημι***	ἐναλλαγὴ ὑγρῶν ***λ/ρ*** τροπὴ ***φ/π.*** πρβλ. ***Παρνασσὸς / φαλὸς / βαλιὸς = λαμπρὸς***
hitau	κοντὸ ἐπανωφόρι	***χιτὼν***	κατάληξη ***α(ς)*** ἀντὶ ***-ων.***

Ἤδη τὰ ἔτυμα ποὺ πρότεινε ὁ Καθηγητὴς Josephson προκύπτει ὅτι διερεύνησε καὶ διαλεκτικούς ἀρχαιοελληνικοὺς τύπους (δωρικοὶ κλπ.) τοὺς ὁποίους ῥητῶς ἀναφέρει, ἐπίσης ἀναφέρει ὁμηρικοὺς ἢ ἐπικοὺς τύπους, ἀντιστοίχισε χρόνους (ἑνικὸ ἢ πληθυντικὸ) καὶ συγκεκριμένες φθογγικὲς μεταβολές, ὡς ἡ ἐναλλαγὴ ὑγρῶν π.χ. ***Karera / καλέω.*** Ἡ δική μας ἀνάλυση τοῦ ἐρευνηθέντος λεξιλογίου ἀπὸ τὸν ***N. Josephson*** ἐντόπισε ἄσιγμους τύπους ὀνομάτων μηκυναϊκοῦ τύπου ὡς ***ata / ἔτης*** δωρ. ***ἄτας,*** μηκυναϊκὸν ***ἄτα,*** moho / μόχθος πρβλ. ko-ru-to / κόρυθος, (βλέπε ἄρθρο μας στὸ τεῦχος 20 τοῦ Ἰχώρ), δωρικοὺς σαφῶς τύπους: ***kara / γέρων, ororua / ὀλολυγά,*** μηκυναϊκὲς καταλήξεις ***-e hine / γυνή,*** δωρ. ***γυνὰ: take / ταγὸς*** πρβλ. ***mate = μάτα / μήτηρ, pate = πάτα(ς) / πατήρ,*** ἀπαρεμφατικοὺς τύπους μὲ σαφῆ ἀπόδειξη τῆς κατάληξη ***-ειν***: ***apiti*** δήλωση τοῦ γένους μὲ πλήρεις ἑλληνογενεῖς ἀντίστοιχες καταλήξεις τῶν ὀνομάτων ***tohi / δοχή, kona / γωνία*** ἢ ***γωνά, aroha / ἔλεος*** μὲ κατάληξι οὐδετέρων ***-ας*** ἀντὶ ***-ος,*** πρβλ. ***δέπας, γῆρας, πέρας,*** παρουσία δυτικοελληνικοῦ καὶ δωρικοῦ ***α*** ἀντὶ ἀνατολικοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ διαλεκτικοῦ ***ε,*** πρβλ. δωρ. ***ἄρι*** / αἰολικὸν ***ἔρι*** π.χ. στὸν ὅρο ***aro / ἔρω(ς), ἔρο(ς),*** κατάληξη ἀπαρεμφάτων σε ***-a*** ἀντὶ ***-ῶς***: ***ata / ἄταρ,*** πρβλ. ***πύκα / πυκνῶς,*** νεοελληνικὸ ***πυκνά,*** φθογγικὲς μεταβολὲς ἀντίστοιχες τῶν ἀρχαιοελληνικῶν: ***Tane, Tane / Ζεύς, Δάν, Τάν***. Ἐπίσης ἡ λεπτομερέστερη

ἀνάλυσή μας δείχνει διατήρηση τοῦ F: **konehu / κονέFη, paihi** ἢ **pahi / πάFις.** Μὲ τὴν ἀνάλυση αὐτὴ ἐπιτυγχάνεται καὶ ἡ εἰδικώτερη κατάληξη τοῦ ἰδιώματος τῶν Μαορὶ σὲ συγκεκριμένη διαλεκτικὴ ἀρχαιοελληνικὴ μορφὴ ἢ μεῖγμα διαλέκτων.

Ἤδη προχωροῦμε σὲ ***δικές μας*** ἐτυμολογήσεις λεκτικῶν ὅρων τῶν Μαορί, ὅπου διαπιστώνουμε χαρακτηριστικὲς ὁμοιότητες καὶ ἀντιστοιχίες καταγωγῆς ἀπὸ τὴν ἑλληνική .

Ὅρος Μαορὶ	***Σημασία***	***Ἀρχαιοελληνικὸ ἔτυμο***	***Παρατηρήσεις***
ako	μαθαίνω,	***(δι)δάσκω***	***σκ -> κκ -> κ*** πρβλ. ***ἀκκὸρ ἀσκός***. Λάκωνες (Ἡσύχιος), κατάληξη ***-σκω,*** ἀποκοπὴ ἀρκτικοῦ συμφώνου
akoako	ἐξασκῶ	***ἀσκῶ***	***σκ -> κκ -> κ,*** διπλασιασμὸς πρὸς δήλωση τῆς ἔντασης ἢ χάριν ἐμφάσεως
dami	συγκεντρώνω	***ἅμα, ὁμοῦ***	***ἅμει(ν)***
anake	μόνος	***μοναχὸς***	μηκυναϊκὴ κατάληξη ***-ε*** ἀντὶ ***-ος,*** ἀποκοπὴ ἀρκτικοῦ συμφώνου
apo	ἁρπαγὴ	***ἅπτω***	το ***ἅπ(τ)ο(ς)***
ara	ἐγείρομαι,	***αἴρω***	δωρ. ἀπαρέμφατον σε ***-α(ν)*** : ***ἀρ-jαν***

	σηκώνομαι		> ***αἴρειν***, τύπος ἐνεργητικοῦ ῥήματος μὲ μέση σημασία
atu	μακρὰν	***ἐκτὸς***	κατάληξη ἐπιρρημάτων σε ***-u*** = ***-u*** ἀντὶ ***-ος***
ati	τότε	***τότε, ὅτε***	τροπὲς ***ο*** -> ***a*** καὶ ***ε*** -> ***ι*** πρβλ. ***τραφεὶς*** / ***τροφὸς*** καὶ ***στρέφω*** / ***στρίβω***
atu	ἐπίσης	***ἔτι***	ἐναλλαγὴ ***u/ι***
auhi	ἐπιφορτισμένος ἐπιβαρυμένος	***ἄχος, ἄγος, ἄγχος***	τροπὴ ***γ*** -> ***λ*** ->***u*** πρβλ. ***αὐκὰν ἀλκήν***. Κρῆτες ('Ησύχιος)
auroa	ἐπιμηκυνθεὶς	***εὐρόFεις / εὐρόFa(ς), εὐρόa(ς)***	τροπὴ ***ευ-*** σὲ ***αυ-***, πρβλ. ***εὖραι αὖραι***, ('Ησύχιος)
emi	ἀναρμοσθεὶς	***ὁμοῦ***	***ἄμειν / ἔμειν***
emiemi	συγκεντρώνομαι	***ὁμοῦ***, βλέπε ***emi***	διπλασιασμὸς γιὰ ἔμφαση
huere	ἀναχωρῶ, ταξειδεύω, μετακινοῦμαι	***χωρεῖν*** / δωρ. ***χωρὲν***	χωρέjειν ***ω*** = ***a*** + ***ε***, ***ε(ν)*** ἀντὶ ***ειν***
haka	ἄγριος ῥυθμικὸς χορὸς	***σίκιννις***, ῥῆμα ***κηκύω*** / δωρ. ***κακύω***	τύπος ***κά-κa(ν)*** δωρικοῦ ἀπαρεμφάτου
haakoro	ἠλικιωμένος, γερος	***ἐκυρὸς*** < ***Fεκυρὸς***	***a*** ἀντι ***ε*** πρβλ. ***μιαρὸς / μιερός***, ***ο*** αντὶ ***u στύμα*** ἀντὶ ***στόμα***, ἄσιγμος τύπος πρβλ. μηκυναϊκὸ ***ko-ru-to*** / ***κόρυθος***
haapua	κοιλάδα, λιμνοθάλασσα	***κύπη***, δωρ. ***κύπα***	ὁ τύπος "***καπύη***" δωρ. ***καπύα*** τροπὴ ***u*** -> ***a κάρα / κύριος***
haarau (1)	ἁπαλὸ ἄγγιγμα, ψηλαφῶ, ψαύω, πασπατεύω	***χείρ***, θέμα ***χέρ-***	***χέρ-ja(ν)*** δωρ. ***χαρ-jaν***
haarau (2)	ψιθυρίζω	***συρίζω, σφυρίζω***	δωρ. ἀπαρέμφατο ***συρ-jaν*** τροπὴ ***u*** -> ***a***
hara	ἁμάρτημα, παραβίαση, ἔγκλημα	***σφάλμα***	ἁπλοποίηση ***σφ*** -> ***φ σφάκελος / φάκελος***, τροπὴ ***φ*** -> ***χ*** πρβλ. ***χούφτα / φούχτα***, ἐναλλαγὴ ὑγρῶν ***λ/ρ*** μὲ κατάληξη οὐδετέρων ***-a(ς)*** ἀντὶ ***-μa***
harakore	ἀθῶος, τέλειος	***σφάλμα*** + ***χωρίς*** (ὁ ἀναμάρτητος)	σύνθεση ὁμηρικὴ μὲ ἐπίρρημα / πρόθεση νὰ ἀκολουθῆ τὸ ὄνομα
he	ἕνα(ς), κάποιος, ἕνα, κάτι	***Fε(ν)***	***F*** -> ***h***
here	δένω, συνδέω	***χείρ***, ῥῆμα ***χειρεῖν***	θέμα ***χερ-*** κατάληξη δωρικῶν ἀπαρεμφατων ***-ε(ν)***
himi	ἐσώρουχο, φανέλλα	***εἷμαι*** < ***Fειμα***	κατάληξη οὐδετέρων ***-ι ἀντὶ d*** προφορὰ ***Fει*** ->***hi***
hiore	οὐρὰ	θέμα ***Fορ-*** πρβλ.> ***Fόρνυμι, FορFος ὄρος***	κατάληξη ***-ε*** ἀντὶ ***-a***
hono	ἑνώνω, συνδέω, σχηματίζω δίκτυο	***ἑνόω***	***h*** <-> ***δασεῖα*** τροπὴ ***ο*** -> ***ε***
hori	τεχνητὸς	***χέρ***, θέμα ***χερ-***	βαθμίδα ***χορ-*** ὁ ***χόρι(ς)***
hooro	αἴθουσα	***χῶρος***	ἄσιγμος τύπος, τὸ ***οο*** ἀντικαθιστᾶ

			το **ω** καὶ τὴν θέση τονισμοῦ
huna	κρύβω, ἀποκρύπτω	***χώνω (χώνυμι)***	***χώνω*** κάτι μέσα σὲ κάτι ἄλλο πλήρως καὶ ἄρα τὸ κρύβω ἐκεῖ
huri	περιστρέφω	***γυρόω***	***"γύρει(ν)"***
humi	ἀφθονία, ἄφθονος	***ὁμοῦ***	ὁ ***"ὀμ-ίς*** ἀντὶ ***ὁμός"*** ἄσιγμος τύπος
ipu	φιάλη, κύπελλο, δοχεῖο	***κύπη***	ἀποκοπή (σίγηση) ἀρκτικοῦ συμφώνου
ira (1)	γένος, γόνος οὐσία τῆς ζωῆς	***εἴλη***	δωρ. κατάληξη ***-α*** ἀντὶ ***-η,*** ἐναλλαγὴ ὑγρῶν
ira (2)	κηλῖδα, λεκὲς	***κηλὶς***	κατάληξη ***-α*** ἀντὶ ***-ις,*** ἀναλλαγὴ ὑγρῶν
iinoi	προσευχὴ	***αἶνος***	τροπὴ ***α -> ι***
ina	γιά, ἐφόσον, ὅταν, ἐὰν	***ἐὰν***	τροπὴ ***ε -> ι,*** ἀντιμετάθεση ***εαν*** -> ***ian*** -> ***ina***
kati	φιάλη ἀρωμάτων	***κάδος***	κατάληξη ***-ι(ς)*** ἀντὶ ***-ας***
kiko	κουκούτσι, πυρήνας	***κόκκος, κίκκος***	ἄσιγμος τύπος
kiri	δέρμα	***σκῦρον*** = τὸ ἀφαιρεθὲν δέρμα, ζώου ***σκύλιον***	ἐναλλαγὴ ὑγρῶν, ἁπλοποίηση συμπλέγματος ***σκ -> κ, σκάπτω / κόπτω***
kira	τραχύς, αἰχμηρὸς	***σκληρὸς*** = τραχύς, ἄκαμπτος	ἁπλοποίηση συμπλέγματος ***σκλ-*** σὲ ***κλ- / κρ-*** (ἐναλλαγὴ ὑγρῶν) καὶ στὴν συνέχεια περαιτέρω ἁπλοποίηση καὶ τοῦ συμπλέγματος ***σκ -> κ,*** κατὰ τὰ φαινόμενα τῆς ἑλληνικῆς
koki	γωνία, καμπή, καμπύλη	***κόγχη***	τὸ ***γχ*** μέσο + δασὺ οὐρανικὸ κατὰ τὰ μηκυναϊκὰ πρότυπα, παρίσταται μὲ τὸ ἑνιαῖο ψιλὸ ***κ***
koni	κινῶ, κίνηση	***κινῶ***	βαθμίδα ***κον-*** τροπὴ ***ι -> ο***: ***τρόπεζα / τρίπεζα / τράπεζα***
konikoni	κινοῦμαι γύρω ἀπὸ		μὲ τὴν ἐπανάληψη δηλώνεται ἡ συνεχὴς κίνηση, τὸ περαδῶθε
kukuti	κακὴ ἐπήρεια	***κακότης***	ἄσιγμος τύπος στὴν κατάληξη, τροπὴ ***α -> ο*** καὶ προφορὰ τοῦ ***ο*** ὡς ***ου*** κατ' ἀναλογία ἀρχαιοελληνικῶν διαλεκτικῶν φαινομένων
mata	μάτι	***ὀμμάτιον*** = μικρὸς ὀφθαλμὸς ὑποκοριστικὸ τῆς λέξεως ***ὄμμα < ὄπμα*** = ὀφθαλμός, ***μάτι*** (θέμα ***ὀπ-*** ἐξ οὗ ὁ παρακείμενος ***ὄπωπα*** τοῦ ῥήματος ***ὁρῶ*** καὶ τὸ οὐσιαστικὸ ***ὄψις***	ἀποκοπὴ τοῦ ἀρκτικοῦ ***(ο)*** πρβλ. ***ὀψάριον*** -> νεοελληνικὸ ***ψάρι, ὀψώνια*** -> νεοελληνικὸ ***ψώνια***
paahia	κτύπημα,	ἀπὸ τὸ ῥῆμα ***παίω < παϜjω*** (βλέπε καὶ λατινικὸ παράγωγο ***pavio)***	ὁ ἑλληνικὸς τονισμὸς τονίζει καὶ τὸ ῥῆμα τῶν Μαορὶ στὴν α' συλλαβὴ δημιουργῶντας τὸ μακρὸ ***αα*** τῆς λέξεως καὶ τὸ ***F*** τοῦ

			θέματος διατηρεῖται μὲ τὴν προφορὰ ***h***
	σκαμπύλι, πολτοποιῶ		
paamu	ἀγρόκτημα	***πάμα*** = κτῆμα	διακρίνεται καὶ ἐδῶ ἡ διατήρηση τοῦ τονισμοῦ κατ' ἀπόλυτη ἀναλογία μὲ τὸ ἀρχαιοελληνικὸ πρωτότυπο
paora	μπάλλα, σφαῖρα	α) ἀπὸ τὸ ῥῆμα ***βάλλω*** ἢ ***"βάλλη"*** = ***βολίς,*** δωρικὸ ***βάλλα*** β) ἀπὸ τὸ ῥῆμα ***πάλλω,*** ἡ ***πάλλη*** δωρικὸν ***πάλλα***	ἐναλλαγὴ ὑγρῶν
paataka	ἀποθήκη	ἀπὸ τὴν λέξι ***ἀποθήκη,*** δωρ. ***ἀπόθακα,*** μὲ δωρικὸ τονισμὸ	
wera	ζεστὸς	θέμα ***θερ-*** τῶν ***θερμος, θέρος***	τροπὴ ὀδοντικοῦ σὲ ὀδοντικὸ πρβλ. ***φηρία· θηρία.*** Αἰολεῖς (Ἡσύχιος)
waka	ὄχημα	ἀπὸ τὸ ῥῆμα ***οἴχομαι*** < ***Fοχjομαι***, δωρ. ***Fαχω,*** λατ. ***veho,*** ἀρχ. ἰνδ. ***vahati*** = ἄγει, ταξιδεύει	

Συμπεράσματα

Ἡ διερεύνηση καὶ γλωσσολογικὴ ἀνάλυση, σημασιολογικὴ μορφολογικὴ καὶ φωνολογική, δείχνει ὅτι πληθώρα ἀρχαιοελληνικῶν πρωτογενῶν ῥιζῶν, μὲ χαρακτηριστικὴ (π.χ. δωρικὴ) διαλεκτικὴ ὑφὴ ἑρμηνεύουν, ὡς διαπίστωσε στὶς πρῶτες του καὶ γονιμότατα πρωτοποριακὲς ὄντως προσεγγίσεις καὶ ὁ Καθηγητὴς ***Nors Josephson,*** ἑρμηνεύουν πλήρως τοὺς ἀναλυθέντας ὅρους τῆς γλώσσας τῶν Μαορὶ στὸ σύμπλεγμα τῶν νήσων τῆς Νέας Ζηλανδίας.

Στὸ παρὸν ἄρθρο, οἱ ὑπογράφοντες ἐπιχείρησαν νὰ διακρίνουν τὰ εἰδικώτερα γλωσσικὰ στοιχεῖα ποὺ ἀναδύονται ἀπὸ τὴν ἔρευνα τοῦ πρώτου διδάξαντος, τοῦ σκαπανέα ***Josephson*** μὲ βάση τὰ εἰδικώτερα φαινόμενα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ τὶς διαλέκτους της, ὁπότε καὶ σημειώνονται περαιτέρω ἐξηγήσεις, λεπτομέρειες καὶ χρήσιμα συμπεράσματα καὶ γιὰ τὴν περαιτέρω ἔρευνα.

Οἱ συντάκτες τοῦ παρόντος ἄρθρου διευρύνουν τὶς παρατηρήσεις καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα γιὰ τὶς ἀρχαιοελληνικὲς καταβολὲς καὶ τὸν ἑλληνογενῆ τρόπο σκέψης καὶ ἐκφράσεως τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ λαοῦ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ, μὲ παράθεση νέου δικοῦ τους δείγματος, ἰσομεγέθους ἐκείνων τοῦ Καθηγητοῦ ***Josephson*** καὶ μὲ πρωτογενῆ ὁλιστική του ἀνάλυση, σημασιολογική, μορφολογικὴ καὶ φιλολογική, ἐπικεντρώνοντας καὶ στὰ ἀναδυόμενα ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ σὲ ἀναλογία μὲ τὶς ἰδιοτυπίες τῶν ἀρχαιοελληνικῶν διαλέκτων. Ἡ συνύπαρξη τόσο αἰολικῶν ὅσο καὶ δωρικῶν στοιχείων ὑποδεικνύει διαλεκτικὴ διαστρωμάτωση στὴν γλῶσσα τῶν Μαορὶ ἀντίστοιχη τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς γλῶσσας τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ θυγατέρα γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ τῆς μυκηναϊκῆς διαλέκτου, ὡς ***lingua franca*** στὴν ἐποχή της, ποὺ περιεῖχε καὶ αὐτὴ τόσο δωρικὰ ὅσο καὶ αἰολικὰ στοιχεῖα, ὅπως διαπιστώσαμε καὶ στὸ σχετικὸ ἄρθρο μας στὸ τεῦχος ἀρ. 19 τοῦ "Ἰχώρ".

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΑΜΑΡΑΝΤΟΣ

Η ΚΟΜΜΩΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Ἡ ἀφετηρία τῆς ἐξελίξεως τῆς κομμωτικῆς τέχνης, εἶναι χαμένη στὰ βάθη τῶν αἰώνων. Δὲν θὰ ἦταν ὅμως καθόλου παράτολμο νὰ πιστεύουμε ὅτι ἡ γέννηση τῆς τέχνης αὐτῆς, χρονολογεῖται καὶ συνταυτίζεται μὲ τὴν γέννηση καὶ τὴν δημιουργία τοῦ πρώτου θηλυκοῦ ὄντος, τῆς γυναίκας. Εἶναι δὲ σχεδὸν βέβαιον, ὅτι μὲ τὴν φιλαρέσκεια ποὺ τὴν χαρακτηρίζει, τὴν φιλοκαλία ποὺ ἐνυπάρχει στὴν φύση της καὶ τὴν τάση ποὺ ἔχει νὰ διορθώνῃ κάθε τὶ μὴ καλαίσθητο, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ ἑλκύῃ καὶ νὰ ἐντυπωσιάζῃ, ὑπῆρξε μᾶλλον ἡ πρωτοπόρος ἐργάτιδα μίας συνεχῶς ἐξελισσόμενης καὶ ὡραιότατης αἰσθησιακῆς τέχνης.

Δείγματα ποὺ πείθουν γιὰ τὴν ὕπαρξη τῆς τέχνης αὐτῆς, ὑπάρχουν ἀπὸ τοὺς προϊστορικοὺς ἀκόμα χρόνους. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν Φαραώ, οἱ Αἰγύπτιες ἀριστοκράτισσες θεωροῦσαν ἀπαραίτητη τὴν κομψὴ καὶ περιποιημένη κόμη. Οἱ δὲ ἀπεικονίσεις καὶ τὰ εὑρήματα ποὺ ὑπάρχουν, μᾶς πείθουν ὅτι οἱ ἀσχολούμενοι τότε μὲ τὴν τέχνη δὲν ὑστεροῦσαν καθόλου σὲ ἐπιδεξιότητα καὶ φαντασία.

Ἡ κόμη τῶν γυναικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διαιρεῖτο συμμετρικῶς μὲ μία χωρίστρα, δημιουργοῦντο πολλὲς λεπτὲς κοτσίδες, οἱ ὁποῖες ἔπεφταν μὲ χάρη πάνω στούς ὤμους τους. Αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ κόμμωση ἦταν ὀγκώδης καὶ φουσκωμένη στὰ πλάγια τοῦ ἐπάνω μέρους τῆς κεφαλῆς. Συχνότατα ὅμως χρησιμοποιοῦσαν μεγάλη περούκα ἡ ὁποία πλαισίωνε τὸ πρόσωπο καὶ τόνιζε τὴν λευκότητα τοῦ δέρματος. Τὰ ἄνθη δέ, χρησιμοποιοῦντο συχνότατα καὶ το-

ποθετοῦντο στὸ ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς.

Στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα ἡ κομμωτικὴ ἦταν γνωστὴ καὶ εἶχε ἐξέχουσα θέση στὴν καθημερινὴ ἀτομικὴ περιποίηση τῶν προγόνων μας, ὅπως προκύπτει καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι πολλοὶ περίφημοι καλλιτέχνες ἀπεθανάτησαν ἐπάνω σὲ γλυπτὰ ἢ ἀγγεῖα διάφορους τύπους κομμώσεων. Στὴν Μινωικὴ καὶ Μυκηναϊκὴ ἐποχή, οἱ γυναῖκες τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν τάξεων, εἶχαν τὰ μαλλιά τους γύρω ἀπὸ τὸ κεφάλι σπειροειδῶς διατεταγμένα καὶ συνήθιζαν νὰ τὰ στολίζουν μὲ καρφίτσες καὶ ἄλλα διαδήματα. Οἱ ἀριστοκράτισσες ὅμως, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὶς τοιχογραφίες τῆς Κνωσσοῦ, οἱ λεγόμενες "Κυανὲς Κυρίες" οἱ ὁποῖες ἦταν οἱ κυρίες τῶν τιμῶν, παρουσιάζονται μὲ πλούσια κόμη στολισμένη μὲ ὁλόχρυσα περιδέραια, μὲ πλούσιες μποῦκλες καὶ ὡραιώτατο κότσο στὸν αὐχένα.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ὁμήρου ἕως καὶ τοὺς Περσικοὺς πολέμους, οἱ γυναῖκες διατηροῦσαν μακριὰ κόμη ὡς ἔνδειξη μεγαλοπρέπειας, ἡρωισμοῦ καὶ ἐλευθερίας. Τεκμήρια γιὰ τὴν ὡς ἄνω περιγραφὴ βρέθηκαν σὲ διάφορους προϊστορικοὺς τάφους στὰ Σπάτα, τὴν Τροία, τὶς Μυκῆνες, τὴν Ἰαλυσὸ τῆς Ῥόδου, τὰ Μέγαρα ὅπου μάλιστα εὑρέθησαν καὶ χρυσᾶ κοσμήματα γιὰ τὴν κόμη καὶ τὰ ὁποία βρίσκονται στὸ μουσεῖο τοῦ Λούβρου. Αὐτὰ δὲ τὰ χρυσᾶ κοσμήματα ἀναφέρονται ἀπὸ τὸν Ὅμηρο ὡς "χρύσεοι δεσμοί" οἱ ὁποῖοι συγκρατοῦσαν τὶς κοτσίδες ὡς πόρπες, ὅπως παλαιότερα οἱ χρυσοὶ ***τέττιγες***. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ κόμμωση τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὁμήρου, συνέχισε καὶ κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴ ἐποχή, ὅπως φαίνεται ἀπὸ ἀγάλματα τῆς περιόδου ἐκείνης. Ἡ πτερωτὴ Ἄρτεμις τῶν Μικκιάδου καὶ Ἀρχέρμου, ἔργο τοῦ 7ου π.χ. αἰῶνος ποὺ βρέθηκε στὴν Δῆλο, στολίζει τώρα τμῆμα τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου. Κατὰ τὴν ἴδια δὲ ἐποχή, ὑπῆρχε καὶ ἡ ἑξῆς παραλλαγή. Ἡ κόμη ἑλίσσετο γύρω ἀπὸ μία μακριὰ περόνη καὶ ἐδένετο πίσω ἀπὸ τὸν αὐχένα. Ἐν συνεχείᾳ ἐφέρετο ἐν εἴδει κότσου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς, ὅπου ἐνίοτε ἐδένετο μὲ χρυσὴ περόνη ἡ ὁποία κατέληγε σὲ μορφὴ τεττίγων, ἐξ οὗ καὶ οἱ χρυσοὶ τέττιγες. Ἡ κόμμωση αὐτὴ ὀνομάζετο ***κόρυβος***.

Μετὰ τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, ἡ μόδα ἀλλάζει καὶ ἐξελίσσεται μὲ τὴν πρόσθετη ἐμφάνιση τοῦ μπουκλαρίσματος. Ἡ κόμη τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἔπεφτε ἐλεύθερα στούς ὤμους, δεμένη ὅμως κάτω, ὅπως δείχνουν οἱ κόρες τῆς Παναθηναϊκῆς πομπῆς ἐπὶ τοῦ ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος καθὼς καὶ οἱ Καρυάτιδες τοῦ Ἐρεχθείου.

Ἀργότερα, ὅπως ἀπεικονίζουν οἱ ἀγγειογραφίες, ἡ κόμη ἀνασηκώνεται καὶ ἑλίσσεται σὲ στεφάνι γύρω ἀπὸ μία ταινία ἢ μπουκλάρεται γύρω ἀπὸ τὴν ταινία καὶ πέφτει μὲ χάρη στοὺς ὤμους. Ἄλλοτε πάλι πέφτουν οἱ μποῦκλες ἐν εἴδει πλοκάμων στοὺς ὤμους, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ἄγαλμα τῆς Εἰρήνης καὶ τοῦ ὁμοιώματος τῆς Ἀρτέμιδος, ποὺ βρίσκονται στὸ μουσεῖο τοῦ Μονάχου.

Περίπου τὴν ἴδια ἐποχή, ἐμφανίζεται καὶ ἄλλος τύπος κομμώσεως, κατὰ τὸν ὁποῖο ἡ κόμη χωρίζεται σὲ δύο μέρη καὶ καταλήγει στὸ πίσω μέρος τοῦ αὐχένος σὲ κότσο, εἶναι δὲ στολισμένη καὶ δεμένη μὲ κορδέλα.

Τὴν κόμμωση αὐτὴ τὴν ἔχουν τὰ γλυπτὰ τῆς Ὀλυμπίας, τοῦ Παρθενῶνος, τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου καὶ πολλὰ ἄλλα.

Αὐτὰ ὅσον ἀφορᾶ τὶς γυναῖκες τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, τὴν καλαισθησία καὶ φιλοκαλία τους, καθὼς καὶ τὸ ἀποδεδειγμένα ὑψηλὸ ἐπίπεδο τῆς αἰσθητικῆς τους. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἄνδρες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ σοβαρὰ ὅτι ἦταν "παραμαλλημένοι" ἢ στεροῦντο καλαισθησίας καὶ ἐπινοήσεων σχετικὰ μὲ τὴν κόμη τους. Τὰ κριτήρια βάσει τῶν ὁποίων ἐγένετο ἡ "ἐπιλογή", ἦταν κυρίως ἡ ἡλικία καὶ τὸ κοινωνικὸ ἐπίπεδο. Μὲ βάση λοιπὸν αὐτὰ τὰ κριτήρια, ἔχουμε καὶ τὶς ἀνάλογες ἐπινοήσεις, ἐμπνεύσεις καὶ διαφορὲς τόσο στὴν κόμη αὐτὴ καθ' αὐτή, ὅσο καὶ στὸ πρόσωπο μὲ ποικιλία τύπων ξυρίσματος.

Τέλος, σε ὅτι ἀφορᾶ τὶς κομμώσεις στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ γενικὰ τὴν περιποίηση τῆς κόμης τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, γνωρίζουμε ἀπὸ τὸν Αἰλιανὸ ὁ ὁποῖος τὸ ἀναφέρει, ὅτι ἤδη ἀπὸ τὸν Ε' π.Χ. αἰῶνα ἡ συνήθεια τοῦ ***μελαίνεσθαι*** καὶ ***ξανθίζεσθαι*** τὴν κόμη, ἦταν ἀρκετὰ διαδεδομένη. Μὲ ἄλλα λόγια οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι ἔβαφαν τὰ μαλλιά τους.

■

ΚΑΪΡΗΣ ΚΑΙ ΜΑΝΟΥΣΗΣ ΔΥΟ ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΩΞΕΙΣ ΤΟΥΣ

"Ἡ Ἱερὰ Ἐξέταση", τὸ αἶσχος τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας ὅπως τὸ ἀποτύπωσε ὁ μεγάλος Ἱσπανός ζωγράφος Γκόγια.

Ὁ Κ. Θ. Δημαρᾶς τοποθετεῖ τὸ τέλος τοῦ Ἑλληνικοῦ Διαφωτισμοῦ τὸ 1880. Αὐτὸ βέβαια δὲν σήμανε καὶ τὴν ἐγκατάλειψη τῆς πολιτιστικῆς ἐπανασύνδεσης μὲ τὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πολιτισμό. Πιὸ εὔστοχα κάποιος θὰ μποροῦσε νὰ χαρακτηρίση τὸ ἔτος αὐτό, σὰν ἔτος ἔναρξης τῆς νεοελληνικῆς σχιζοφρένιας, ποὺ κρατᾶ ἀκόμα ἄδηλη τὴν ἐθνικὴ ταυτότητά μας. Σ' ἕνα πολιτιστικὸ πόλεμο μεταξὺ τῆς καθαρότητας τῶν ἀρχαιολατρῶν καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παράδοσης, παρείσφρησαν πολιτικές διενέξεις, ποὺ ὁδήγησαν στὴν τραγικὴ κατάληξη τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς τὸ 1922, χωρὶς δυστυχῶς ἡ καταστροφὴ αὐτὴ νὰ μᾶς σταθῇ μάθημα. 50 χρόνια περίπου πρὶν τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 21 τοποθετοῦν πολλοί (ὄχι ἄδικα) τὴν ἔναρξη τοῦ Ἑλληνικοῦ Διαφωτισμοῦ, ποὺ σάλπισε τὴν πολιτιστικὴ ἐπανένωση τῶν νέων μὲ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΟΥΚΟΒΙΤΣΑΣ

Παρ' ὅλο ποὺ ἡ προσπάθεια αὐτὴ εἶχε ξεκινήσει πολὺ νωρίτερα μὲ τὸ τέλος τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ τὸ τέλος τοῦ βυζαντινισμοῦ, ποὺ ἐξέφραζε τόν ἀγῶνα ἐξαφάνισης τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐν τούτοις μετὰ τὴν Συνθήκη τοῦ Κιουτσοὺκ Καϊναρτζῆ (1774), ὁ ἀγῶνας ἀναβίωσης τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἔλαβε πλατὺ χαρακτῆρα καὶ ἐκφράσθηκε σὲ πολλοὺς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Χαρακτηριστικὴ εἶναι μία ἐγκύκλιος τοῦ Πατριάρχη Γρηγορίου Ε', ποὺ δημοσιεύθηκε τὸ 1819 στὸ περιοδικό "Καλλιόπη", ὅπου ἐντέλεται τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἱερωμένους νὰ παύσουν νὰ βαπτίζουν μὲ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ὀνόματα τὰ νήπια καὶ νὰ γίνονται δεκτὰ μόνον ὅσα ἀναφέρονται στὴ Βίβλο. Πιὸ ἔντονα ἐκφράσθηκε ἡ ἀντίθεση αὐτὴ στὴν ἐκπαίδευση. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ συντήρηση ἀπεδέχετο τὴν ἐκμάθηση γραφῆς καὶ ἀνάγνωσης ἀπὸ τὸ ὀκταῆχι, καθὼς καὶ τῶν τεσσάρων πράξεων τῆς ἀριθμητικῆς. Καὶ ἡ σπουδὴ Φυσικῆς καὶ Μαθηματικῶν ἀπεδίδετο στοὺς Γάλλους ἄθεους, κατ' ἀφοριστικὴ ἔκφραση τοῦ Γρηγορίου Ε'.

Σ' αὐτὸ τὸ τελευταῖο περικλείεται καὶ ἡ διένεξη περὶ ἐκδυτισμοῦ ἢ ὄχι τοῦ νεώτερου βίου μας. Τὴν ὅλη περιρρέουσα ἀτμόσφαιρα περικλείει ἕνα ἀνώνυμο δημοσίευμα τῆς ἐποχῆς, ἀρκετὰ σαρκαστικὸ γιὰ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς "καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς". Γράφει λοιπὸν ὁ ἀνώνυμος ἀρθρογράφος: *"ἂν θέλετε, ὦ μικρόνοες, ν' ἀντισταθῆτε εἰς τὸ μέγα τῆς Δύσεως κῦμα, πρέπει ν' ἀνεγείρετε, περὶ τὴν Ἑλλάδα, τῆς Κίνας τὸ περιτείχισμα: πρέπει νὰ καταργήσετε ὅλους τοὺς νόμους ὅσοι ἔγιναν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀναγεννήσεως, καθ' ὅτι ... ἐμφωλεύει τῆς Δύσεως ὁ σκώληξ, πρέπει εἰς τὰ σχολεῖα ν' ἀντικαταστήσετε τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Δημοσθένη διὰ τῆς Βυζαντίδος (σ.σ. συλλογῆς βυζαντινῶν ἔργων) πρέπει ἕως καὶ αὐτὸν τῆς Δύσεως τὸν ἱματισμὸν ν' ἀπεκδυθῆτε, καθ' ὅτι εἰς τὰς πτυχὰς αὐτοῦ κρύπτονται τῆς Δύσεως αἱ ἰδέαι καὶ αἱ ἀναμνήσεις"*. (Περιοδικό "Ἐρανιστής", τόμος Α', τεῦχος γ', σελ. 214, 1842). Εἶναι φανερὸς μέσα ἀπὸ τὶς γραμμὲς τοῦ παραπάνω ἀποσπάσματος ὁ πόλεμος μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τῆς κλασσικῆς παιδείας καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συντηρητισμοῦ. Γιὰ τοὺς διαφωτιστὲς τοῦ 19ου αἰῶνα ἡ ἀντίθεσή τους πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ἐκφράσθηκε στὰ πρῶτα χρόνια μ' ἕναν ἄκρατο ἀντιβυζαντινισμό. Χαρακτηριστικὸς εἶναι ὁ ἀφορισμὸς τοῦ Ἰακωβάκη Ῥίζου Νερουλοῦ, ποὺ εἶπε: *"Ἡ βυζαντινὴ ἱστορία εἶναι ἀλληλένδετος σχεδόν, καὶ μακρότατη σειρὰ πράξεων μικρῶν καὶ αἰσχρῶν βιαιοτήτων τοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον μετεμφυτευθέντος Ῥωμαϊκοῦ Κράτους. Εἶναι στηλογραφία ἐπονείδιστος τῆς ἐσχάτης ἀθλιότητος καὶ ἐξουθενώσεως τῶν Ἑλλήνων"* (Ἀπὸ τὴν ὁμιλία του στὴν γενικὴ συνέλευση τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ποὺ ἦταν πρόεδρός της καὶ ποὺ ἔγινε πάνω στὴν Ἀκρόπολη μεταξὺ 25 Μαΐου καὶ 6 Ἰουνίου τοῦ 1841).

Ἐνῷ γιὰ τὸ δυτικὸ πνευματικὸ προσανατολισμὸ τῶν λογίων τοῦ 19ου αἰῶνα εἶπε ὁ ἐκ τῶν ἡγετῶν τοῦ Διαφωτισμοῦ Στέφανος Κουμανούδης: *"Δὲν ἠγέρθη τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον, ζωὴν ἔχον ἀληθινήν, εἰμὴ ἀφοῦ, καὶ τῆς μεγίστης συμφορὰς ἐπελθούσης, τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἁλώσεως τοῦ Βυζαντίου, ἀναγεννήθησαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν τῇ Δύσῃ"*. (Ἀπὸ τὸν πανηγυρικὸν λόγο του στὶς 20 Μαΐου 1853 στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας γιὰ τὴν λήξη τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους).

Ἐντύπωση προκαλεῖ λοιπὸν ἡ ἐπιλογὴ τῆς ἀνωνυμίας τοῦ ἀρθρογράφου τοῦ Ἐρανιστῆ, ὅταν ἀπὸ τὰ πιὸ ἐπίσημα χείλη στὰ πιὸ ἐπίσημα μέρη, ἐπώνυμα ἔχουν ἀκουσθῆ τόσο βαρειὲς ἐκφράσεις. Μοναδικὴ αἰτία πρέπει νὰ ἦταν μιὰ πολιτικὴ καταστροφὴ καὶ ἡ ἀνάμειξη τῆς ἐκκλησίας στὴν διακυβέρνηση τοῦ τόπου. Ὅπως κι ἄλλοτε ἔχει τονισθῆ, ἡ ἐκκλησία πρώτιστα ἀποτελεῖ πολιτικὸ ὀργανισμὸ κι ἀπὸ ἱδρύσεως τοῦ Βυζαντίου συνάσκησε τὴν ἐξουσία μὲ τοὺς κοσμικούς. Ἰδιαίτερη ἔκφραση ἡ πολιτικὴ ἐξουσία της βρῆκε κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, ὅταν ὁ πατριάρχης ἀναγνωρίσθηκε καὶ πολιτικὸς ἀρχηγὸς τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων.

Γράφει σχετικὰ μ' αὐτὸ ὁ ἱστορικὸς Κ. Κούμας: *"Ῥάβδος ἡγεμονικὴ προπορεύεται καὶ τοῦ Πατριάρχου, ὅταν ὑπάγῃ ποὺ ποτὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τῶν ἀρχιερέων εἰς τὰς ἐπαρχίας των καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι ἔχουσι ἐξουσίαν νὰ κρίνωσι Χριστιανῶν διαφορὰς ἐχούσας τὸ ἔκκλητον εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν δικαιοδοσίαν"* ("Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων", βιβλίον γ', "οἱ Ἕλληνες", Βιέννη 1832).

Ἐνῷ γιὰ τὰ πατριαρχικὰ καθήκοντα γράφει:

Ὅπως κι ἀλλοῦ ἔχει τονισθῆ, ἡ ἐκκλησία πρώτιστα ἀποτελεῖ πνευματικό ὀργανισμὸ κι ἀπὸ ἱδρύσεως τοῦ Βυζαντίου συνδιοίκησε τὴν ἐξουσία μὲ τοὺς κοσμικούς. Ἰδιαίτερη ἔκφραση ἡ πολιτικὴ ἐξουσία της βρῆκε κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, ὅταν ὁ πατριάρχης ἀναγνωρίσθηκε καὶ πολιτικὸς ἀρχηγὸς τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων.

Στὸ 843 τεῦχος τῆς ἐφημερίδας "Αἰών" 28/1/1848, δημοσιεύθηκε μία λίβελος ἐναντίον τοῦ Μανούση ἀπὸ τὸν ἱερομόναχο φοιτητὴ τῆς Θεολογίας Παΐσιον Ἰωαννίτη. Στὴν εἰκόνα βλέπουμε φουστανελοφόρο ἐκείνης τῆς ἐποχῆς νὰ διαβάζῃ τὴν δημοφιλέστατη ἐφημερίδα "Αἰών".

"Οὗτος δὲ ἀνελάμβανε δύο τὰ πρώτιστα καθήκοντα, νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς πρῶτον νὰ διατηρῶσιν ἀπαρασάλευτον τὴν θρησκείαν των, καὶ μετὰ τοῦτο, ἀκλόνητον ὑπακοὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν".

Λογικὸ ἦταν λοιπὸν μαζὶ μὲ τὴν σουλτανικὴ ἐξουσία οἱ Ἕλληνες νὰ ἤθελαν ν' ἀποτινάξουν καὶ τὴν πατριαρχική. Πρῶτος ὁ Κοραῆς στὰ "Προλεγόμενα τοῦ Ἀριστοτέλη" καλεῖ τοὺς Ἕλληνες νὰ δημιουργήσουν δική τους σύνοδο καὶ γιὰ ἐθνικοὺς λόγους, ἀφοῦ ὁ πατριάρχης ἦταν ὑπήκοος τοῦ σουλτάνου. Ἡ ἰδέα αὐτὴ θεσμοθετήθηκε τόσο ἀπὸ τὴν πρώτη σύνοδο τοῦ Βουλευτικοῦ στὴν Κόρινθο τὸ 1822, ὅσο καὶ στὴν Ἐθνικὴ Συνέλευση τοῦ Ἄστρους τὸν ἑπόμενο χρόνο. Καὶ βρῆκε τὴν πολιτικὴ ἔκφρασή της στὸ ἐλεύθερο κράτος πιά, τὸ 1833 μὲ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ αὐτοκέφαλου τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Λίγα χρόνια νωρίτερα ὁ Καποδίστριας εἶχε κατάσχει μέρος τῆς μοναστηριακῆς ἰδιοκτησίας, προκειμένου νὰ ἱδρυθοῦν καὶ νὰ συντηρηθοῦν σχολεῖα.

Οἱ ἀντιδράσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων ἦταν σφοδρὲς καὶ δὲν δίστασαν ν' ἀνακατευθοῦν μὲ τὰ πολιτικὰ πράγματα. Μὲ ἀφορμὴ τὴν ἀλλοδοξία τοῦ Ὄθωνα καὶ τὸ ζήτημα τῆς πίστης τοῦ διαδόχου του (ἔπρεπε νὰ εἶναι ὀρθόδοξος) περιπλέχθηκε ἕνα γαϊτανάκι, ποὺ ὁδήγησε στὴν δημιουργία τῆς μυστικῆς φιλορθόδοξης ἑταιρείας, ποὺ στόχευε ἀκόμα καὶ στὴν δολοφονία τοῦ Ὄθωνα. Ἦταν φανερό, πὼς ἡ ἐκκλησία ἐπιζητοῦσε νὰ ἀποκτήσῃ ἐκ νέου τὴν χαμένη της ἐξουσία. Ἀρωγὸς στὸν ἀγῶνα της αὐτὸ στάθηκαν οἱ ξένοι, ἀφοῦ ἡ ὕπαρξη συμπαγοῦς κράτους στὰ πλαίσια τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας θ' ἀποτελοῦσε φραγμὸ στὰ σχέδια τῆς ῥωσσικῆς ἐπέκτασης. Ἡ ἐνισχυμένη πατριαρχικὴ ἐξουσία θὰ ἦταν φραγμὸς στὰ ῥωσσικὰ σχέδια, ἀφοῦ ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Ἰβὰν τοῦ Τρομεροῦ καὶ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ αὐτοκέφαλου τοῦ ῥωσσικοῦ πατριαρχείου ὑπέβοσκε ἔχθρα μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν, ποὺ κατέληξε στὴν διαμάχη διατήρησης τῆς διαχείρισης τῶν ναῶν τῆς Παλαιστίνης καὶ ποὺ ἀπετέλεσε τὴν ἀφορμὴ τοῦ ῥωσσοτουρκικοῦ πολέμου του 1853, (βλέπε "Ἰχώρ", τ. 21). Προσφιλὴς τρόπος γιὰ τὴν ἀνάκτηση τῆς ἐξουσίας ἦταν γιὰ τὴν ἐκκλησία νὰ τεθῇ θέμα καθαρότητας τῆς πίστης πρᾶγμα ποὺ ἔκανε.

Σχολιάζοντας τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ὁ Κ.Θ. Δημαρᾶς σημειώνει γιὰ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνα. "*Ὕστερα δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε καὶ ἄλλο: τὴν ἔντονη χριστιανικὴ ἀνάπλαση τῶν χρόνων ἐκείνων στὴν Ἑλλάδα. Τὸν παλμὸ αὐτὸν δὲν τὸν προκάλεσε ἡ Πολιτεία, τὸν ἐνίσχυσε, ἀσφαλῶς, ἡ πολιτεία, ἀλλὰ τὸν εἶδε νὰ σχηματίζεται μέσα στὸ ἐθνικὸ συλλογικὸ σῶμα. Ἡ πολιτεία, ἐκείνην τὴν ὥρα, γύρω στὰ 1850, πλέον, σὰν γιὰ νὰ ἐξαγοράσῃ ὅλην ἐκείνην τὴν περιπέτεια γύρω στὸ αὐτοκέφαλο τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ κατανικήσῃ τὶς δυσπιστίες ποὺ εἶχαν προκύψει τότε, θέλει νὰ δείξῃ, νὰ φανῇ - θὰ λέγαμε - θρησκευτικώτερη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία*" (Ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα τῆς Παντείου Ἀνωτάτης Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, σελ. 57, Ἀθήνα 1977).

Μᾶλλον ὅμως λαθεύει ὁ Δημαρᾶς, ὅταν ἀναφέρει ὅτι ἡ τάση ἀνάπλασης τῆς χριστιανικῆς πίστης σχηματίσθηκε στὸ ἐθνικὸ συλλογικὸ σῶμα, ἀφοῦ, ὅπως κι ὁ ἴδιος ἔχει ἀναγνωρίσει, κυρίαρχη ἰδεολογία τῶν χρόνων ἐκείνων ἦταν ὁ ἀντιβυζαντινισμός, χωρὶς μάλιστα νὰ ἔχῃ τεθῆ θέμα πίστης. Ἁπλὰ μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε ὅτι μέρος τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ συμπορεύθηκαν τότε διὰ ἰδίους σκοπούς, χωρὶς λαϊκὴ συμμετοχή, κι αὐτὸ φαίνεται ἀνάγλυφα στὴν δίωξη τοῦ Θεόφιλου Καΐρη καὶ στὴν δίωξη τοῦ καθηγητῆ τῆς Γενικῆς Ἱστορίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας Θ. Μανούση, ποὺ ἔδρασαν "προβοκατόρικα", κατὰ κάποιον τρόπο, ὥστε νὰ ἐπανέλθῃ ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία μὲ τὸν Συνοδικὸ Τόμο τοῦ 1850 καὶ πάλι στὴν δικαιοδοσία τοῦ Φαναρίου.

ΤΑ ΜΑΝΟΥΣΕΙΑ

Σύμφωνα μὲ τὸ λῆμμα τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαίδειας Μανούσεια: "*Ὠνομάσθησαν οὕτως αἱ ταραχαί, αἵτινες ἔλαβαν χώραν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1848 μεταξὺ τῶν φοιτητῶν τῆς Θεολογικῆς καὶ Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐξ ἀφορμῆς διατριβῆς, δημοσιευθείσης ἐν τῷ "Αἰῶνι" καὶ καθαπτομένης τοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ καθηγητοῦ τῆς γενικῆς ἱστορίας Θεόδωρου Μανούση, ὡς ἐκφρασθέντος ἐν ταῖς παραδόσεσι του ἀνευλαβῶς περὶ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ κλήρου*". Πράγματι στὸ 843 τεῦχος τῆς ἐφημερίδας "Αἰὼν" 28/1/1848, δημοσιεύθηκε μία λίβελος ἐναντίον τοῦ Μανούση ἀπὸ τὸν ἱερομόναχο φοιτητὴ τῆς Θεολογίας Παΐσιον Ἰωαν-

νίτη (καταγόμενος ἐξ 'Ιωαννίνων). Κυριολεκτικὰ τὸ ζήτημα ἐγέρθηκε ἀπὸ τὸ πουθενὰ καὶ μάλιστα εἶναι φανερὴ ἡ ἐπιλογὴ τοῦ χρόνου, ἀφοῦ ἡ κατηγορία δέν περιστρέφεται γύρω ἀπὸ συγκεκριμένη παράδοση ἐκείνων τῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ ἀναφέρεται σὲ παραδόσεις τοῦ καθηγητοῦ σὲ διάστημα δύο ἐτῶν. Δηλαδὴ ὁ σάλος κάλλιστα θὰ μποροῦσε νὰ εἶχε ξεσπάσει πολὺ νωρίτερα. Αὐτὸ γίνεται φανερὸ κι ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς συνεδρίασης τῆς ἱερᾶς συνόδου στὶς 4 Φεβρουαρίου τοῦ ἰδίου ἔτους, ποὺ συνῆλθε γιὰ νὰ ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα. Τὴν ἀνάκριση διεύθηνε ὁ ἀρχιμανδρίτης Θεόκλητος Φαρμακίδης, πρωτεργάτης γιὰ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ αὐτοκέφαλου τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας καὶ συνεκδότης τοῦ προεπαναστατικοῦ περιοδικοῦ "Λόγιος 'Ερμῆς", μὲ τὸ ὁποῖο συνεργάζονταν στενὰ κι ὁ Κοραῆς. Σὲ μία στιγμὴ ὁ Φαρμακίδης ἐρωτᾷ τόν Παΐσιον:

" Ἐρ.: Ἤκουσες σὺ αὐτὸ ἐπὶ παραδόσεως;
Ἀπ. : Μάλιστα.
Ἐρ.: Πότε ἔγινεν αὐτὴ ἡ παράδοσις ;
Ἀπ. : Ἐφέτος καὶ πρόπερσι, δὲν ἐνθυμοῦμαι".

Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ εἶναι παρμένο ἀπὸ τὸ ἀκριβὲς ἀντίγραφο τῶν πρακτικῶν τῆς ἱερᾶς συνόδου, ὅπως δημοσιεύθηκε στόν "Αἰῶνα" (στὶς 14/2), καὶ ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν (Βασιλικόν) Γραμματέα Θ. Σιατιστέα, γιατὶ ὁ "Αἰών" δημοσίευσε κι ἄλλα πρακτικά, μᾶλλον αὐθαίρετα. Ὅπως καὶ νἄχῃ, γίνεται φανερὸ ὅτι ὑπάρχει σαφῶς ἐπιλογὴ χρόνου μὲ σκοπὸ νὰ προκληθῇ σκάνδαλο. 'Η κατηγορία κατὰ τοῦ Μανούση, ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα, περιστρέφεται στὰ πιὸ κάτω σημεῖα:

1. Ὅτι παρέδωσε χωρὶς σχολιαστικὴ ἐπίκριση τὴν ἀπάντηση τοῦ Λούθηρου πρὸς τὸν βασιλέα 'Ερρῖκο τῆς 'Αγγλίας, ποὺ τὸν κατηγορεῖ σὰν κακοήθη κι ὅτι "προσετρίβη μὲ τὸν σκατόν του τὸν στέφανον τοῦ Χριστοῦ" (κατὰ λέξη στὰ πρακτικά).
2. Ὅτι ἐξήγησε διὰ φυσικῶν φαινομένων τὴν θεοφάνεια στὸ ὄρος Σινᾶ, ὅταν ὁ Μωυσῆς παρέλαβε τὶς ἐντολές.
3. Παρέδωσε ὅτι ἡ διάνοιξη τῆς 'Ερυθρᾶς Θάλασσας ὀφείλετο σὲ παλιρροιακὸ φαινόμενο.
4. Ὅτι πουθενὰ στὴν Π. Διαθήκη δὲν ἀναφέρεται τὶ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς.
5. Ὅτι τὴν περιτομὴ δὲν τὴν ἀπεκάλυψε ὁ Θεός, ἀλλὰ τὴν παρέλαβαν οἱ 'Εβραῖοι ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους. Καὶ
6. Ὅτι ἀμφισβήτησε τὶς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ.

Χωρὶς νὰ ὑπεισέλθουμε στὴν οὐσία τῶν κατηγοριῶν, τὴν ἀλήθεια τῶν ὁποίων ἄλλωστε δὲν γνωρίζουμε, μᾶς ἐνδιαφέρει νὰ διαπιστώσουμε τὸ γιατὶ τότε ξέσπασε τὸ σκάνδαλο. Ὅπως προκύπτει κι ἀπὸ τὰ δημοσεύματα ἔγινε προσπάθεια νὰ προκληθῇ τὸ σκάνδαλο. Πρῶτ' ἀπὸ ὅλα, ἂν τὸ σκάνδαλο ἦταν θεολογικό, ἔπρεπε νὰ καταγγελθῇ στὴν ἱεραρχία καὶ στὴν κοσμητεία της Σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου. 'Αντ' αὐτοῦ ἐπελέγη ἡ δημοσιοποίησή του διὰ τοῦ τύπου. 'Ο Παΐσιος κατὰ τὴν ἀνάκρισή του ἰσχυρίσθηκε ὅτι κατέφυγε στὸ Μητροπολίτη 'Αττικῆς, ἀλλὰ δὲν τὸν δέχθηκε λόγῳ φόρτου ἐργασίας. 'Απὸ τὰ δημοσιεύματα προκύπτει ὅτι μαζὶ μὲ ἄλλους συμφοιτητές του ἔκαναν ἀναφορὰ πρὸς τὸν κοσμήτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς στὶς 2 Φεβρουαρίου, δηλαδὴ 5 ἡμέρες μετὰ τὸ δημοσίευμα καὶ ἀφοῦ εἶχε

ξεσπάσει τὸ σκάνδαλο. Μ' ἄλλα λόγια προσπάθησαν οἱ ἐπικριτὲς τοῦ Μανούση νὰ θολώσουν τὸν σκοπόν τους, ποὺ ἦταν ἡ πρόκληση σκανδάλου, μὲ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐνέργειες. Ἀλλὰ τόσο τὰ δημοσιεύματα ὅσο καὶ οἱ πράξεις τους, μᾶλλον καταδεικνύουν καὶ τοὺς σκοπούς τους. Ὁ βασικὸς συντάκτης τοῦ "Αἰῶνα" καὶ ἰδιοκτήτης του, Ι. Φιλήμων, Φαναριώτης καὶ ὑπέρμαχος τῆς ὑπαγωγῆς ἐκ νέου τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας στὸ Πατριαρχεῖο σημειώνει στὸ ἑπόμενο φύλλο (845) τῆς ἐφημερίδας του ὅτι ἀπὸ τὸ δημοσίευμα τοῦ λίβελου ξέσπασε νέο θρησκευτικὸ σκάνδαλο ἐννέα χρόνια μετὰ τὸ σκάνδαλο τοῦ Καΐρη. Φανερὰ λοιπὸν κάποιοι προσπάθησαν νὰ δημιουργήσουν ζήτημα καθαρότητας τῆς πίστης. Καὶ σίγουρα θέλουν νὰ τονίσουν ὅτι ἡ πίστη κινδυνεύει, γιατὶ ἡ ἐκκλησία βρέθηκε μακρυὰ ἀπὸ τόν αὐθεντικὸ ἐκφραστὴ τῆς πίστης, τὸ Πατριαρχεῖο. Πρέπει δὲ νὰ παρατηρήσουμε ὅτι οἱ θρησκευτικὲς διώξεις ξεκίνησαν μὲ τὴν

Ὁ Μανούσης κατηγορήθηκε ἀπὸ τοὺς θρησκόληπτους γιὰ "ἀτοπήματα" στὶς παραδόσεις του. Μεταξὺ ἄλλων ἐπικρίθηκε γιὰ τὴν ἄποψη ὅτι ἡ διάνοιξη τῆς Ἐρυθρᾶς Θάλασσας ὀφείλετο σὲ παλιρροιακὸ φαινόμενο.

ἔλευση στὴν Ἀθήνα τοῦ φανατικώτερου ὀπαδοῦ τῆς πατριαρχικῆς ἐξουσίας Κ. Οἰκονόμου.

Ἀλλὰ ὁ Φιλήμων δὲν μπορεῖ νὰ κρύψη τὶς ἰδέες καὶ τοὺς σκοπούς του. Ἀποκαλύπτεται μόνος του στὸ φύλλο 848 τοῦ "Αἰῶνα" (14/2/1848), ὅταν γράφει μεταξὺ ἄλλων στὸ κύριο ἄρθρο τῆς πρώτης σελίδας: "*Ὡς θηρεύοντας τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Μεγάλην τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησίαν ἐκήρυξαν ἡμᾶς, ὅτε ὑπερασπιζόμεθα τὴν ἀθωότητα καὶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ τῆς Μισορθοδοξίας καὶ ἐπὶ τῶν Καϊρίων καὶ ἐπὶ ἄλλων περιστάσεων*". Πρέπει νὰ ἀναφερθῆ ὅτι λίγους μῆνες πρίν, μ' ἄλλη ἀρθρογραφία του ὁ Φιλήμων, ὑπεστήριζε ὅτι ἡ Μεγάλη

Θεόφιλος Καΐρης: Τελείως διαφορετικὸ ἀποτέλεσμα εἶχαν οἱ διώξεις ἐναντίον του. Ἡ πρώτη ἔγινε τὸ 1893 καὶ ἡ δεύτερη τὸ 1848. Ὁ Καΐρης, ποὺ εἶχε σπουδάσει στὴν Γαλλία τοῦ Ναπολέοντα κι ἀνῆκε στὸν κύκλο τοῦ Κοραῆ, εἶχε περιβληθῆ μὲ τὴν αἴγλη τοῦ σοφοῦ ἀνθρώπου˝Ηταν βαθειὰ ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν φιλοσοφία τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Ὑπερτάτου Ὄντος εἶναι ὁ πυρῆνας τῆς θεοσέβειάς του, ἐνῷ κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Γάλλων ἐπαναστατῶν ἄλλαξε τὶς ὀνομασίες τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν μηνῶν καὶ ἄρχισε καινούργια χρονολογικὴ μέτρηση ἀπὸ τὸ 1801

'Ιδέα μποροῦσε νὰ εἶχε μόνον ἐκκλησιαστικὸ χαρακτῆρα ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Φαναρίου. Ἀλλὰ κι ἀπὸ ἕνα ἄλλο σημεῖο τῆς ἀνάκρισης (αὐτὴ τὴν φορὰ κατὰ τὸν Παΐσιον) ἀποκαλύπτονται. Ὁ Παΐσιος φέρει νὰ χαρακτηρίζη τοὺς πρωτοστατήσαντες φοιτητὲς ὁ Φαρμακίδης σάν ξένους καὶ κατασκόπους. Κι αὐτὸ γιατὶ κατάγονταν ἀπὸ τόπους, ποὺ ἦταν ὑπὸ τουρκικὴ κατοχή. Περὶ ξένων μάλιστα ὑπῆρχε καὶ νομοθεσία, προκειμένου ν' ἀντιμετωπισθῆ ἡ ἀθρόα ἔλευση Φαναριωτῶν, ποὺ κατελάμβαναν θέσεις στὸν κρατικὸ μηχανισμὸ κι εἶχαν σχηματίσει τὴν νέα ἀριστοκρατία. Περὶ τὴν ἐκκλησία εἶχαν δημιουργήσει ἕνα μεγάλο ζήτημα, ἀφοῦ οἱ πεμπόμενοι ἀπὸ τὸ Φανάρι μητροπολῖτες εἶχαν καταλάβει τὶς πλουσιώτερες μητροπόλεις κι εἶχαν κατακερματίσει τὴν ἔκταση τοῦ κράτους σὲ μικρές, δυσανάλογες πρὸς τὸν πληθυσμὸ μητροπόλεις. Ὅσο γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸ κατάσκοποι, τοὺς ἀποδίδεται, γιατὶ σὰν ἱερεῖς τόπων ὑπὸ τουρκικὴ κατοχή, ἀνῆκαν ὀργανικὰ στὴν δικαιοδοσία τοῦ πατριάρχη. Βρῆκαν λοιπὸν μία εὐκαιρία οἱ πατριαρχικοὶ ν' ἀποτινάξουν τὴν κατηγορία ὅτι οἱ πατριάρχες ὑπέσκαπταν τήν ἑλληνικὴ ἀνεξαρτησία (παρὰ τὴν τοῦ ἀντιθέτου γεγονότος) καὶ παρέμεναν οἱ ἀσφαλεῖς φάροι τοῦ δογματικοῦ προσανατολισμοῦ.

Ὅπως καὶ νάχη ὅμως, ὁ Μανούσης τελικὰ δὲν τιμωρήθηκε καὶ ὁ Παΐσιος καὶ οἱ συνεργοί του ἀποβλήθηκαν ἀπὸ τῆς σχολές τους (ὑπῆρχαν καὶ σπουδαστὲς τῆς Ῥιζαρείου μεταξύ τους). Σ' αὐτή, τὴν ἀθώωση τοῦ Μανούση, ἔπαιξε σίγουρα ῥόλο ἡ συμπαράσταση τῶν ἄλλων φοιτητῶν, ποὺ οἱ ἀντιδράσεις τους ἦταν ἀκόμα καὶ βίαιες.

ΤΑ ΚΑΪΡΙΑ

Τελείως διαφορετικὸ ἀποτέλεσμα εἶχαν οἱ διώξεις τοῦ Θεόφιλου Καΐρη (ὑπῆρξαν δύο). Ἡ πρώτη ἔγινε τὸ 1893 καὶ ἡ δεύτερη τὸ 1848. Ὁ Καΐρης, ποὺ εἶχε σπουδάσει στὴν Γαλλία τοῦ Ναπολέοντα κι ἀνῆκε στὸν κύκλο τοῦ Κοραῆ, εἶχε περιβληθῆ μὲ τὴν αἴγλη τοῦ σοφοῦ ἀνθρώπου (εἶχε διατελέσει καὶ διευθυντὴς τοῦ περίφημου σχολείου τῶν Κυδωνίων). Παράλληλα εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ καὶ πλούσια δράση στὴν διάρκεια τοῦ ἀγῶνα, ἔχοντας μάλιστα τραυματιστῆ στὴν Θεσσαλία. Εἶχε ἀκόμα διακριθῆ γιὰ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρα του καὶ ἦταν βαθειὰ ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν φιλοσοφία τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Ὑπερτάτου Ὄντος εἶναι ὁ πυρῆνας τῆς θεοσέβειάς του, ἐνῷ κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Γάλλων ἐπαναστατῶν ἄλλαξε τὶς ὀνομασίες τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν μηνῶν καὶ ἄρχισε καινούργια χρονολογικὴ μέτρηση ἀπὸ τὸ 1801. Ἀκόμα καθόρισε βαθμοὺς καὶ καθήκοντα τῶν ὑπηρετῶν τῆς θεοσέβειας καὶ θέσπισε νέες γιορτές, χωρὶς νὰ καταργήσῃ τὶς χριστιανικές. Χωρὶς νὰ μποῦμε καὶ πάλι στὸν ρόλο τοῦ κριτῆ περὶ δικαίας ἢ ἄδικης καταδίκης του ἀπὸ τὴν ἐκκλησί, αὐτὰ ποὺ εἶναι ἀπαράδεκτα ὑπῆρξαν οἱ διώξεις του καὶ ἡ συμμετοχὴ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας σ' αὐτές. Ὅπως ὁ ἴδιος ἐπεσήμανε στὴν ἀπολογία του ἐνώπιον τῆς συνόδου: *"Ἐπιτρέπετε, ἐν εὐνομουμένῳ κράτει, καυχωμένῳ μάλιστα ἐπὶ ἀνεξιθρησκείᾳ, νὰ ἐρευνᾷ τις τὴν συνείδησιν του ἄλλου καὶ νὰ ζητᾷ ἔγγραφον ὁμολογίαν τῆς πίστεώς του. Ἂν τοῦτο ἐπιτρέπεται, τότε ἂς ὁμολογήσωμεν ὅτι δὲν ἀφιστάμεθα πολὺ τῆς ἐποχῆς τῶν δικαστηρίων τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως".*

Γιὰ νὰ παρουσιασθῆ ὁ Καΐρης στὴ σύνοδο καὶ ν' ἀπολογηθῆ, κινητοποιήθηκε ὁ κρατικὸς μηχανισμός. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ ἰδέες του, ποὺ πήγαζαν ἀπὸ τὴν Γαλλικὴ Ἐπανάσταση εἶχαν θορυβήσει καὶ τὸ παλάτι. Ἄλλωστε ὁ ἴδιος εἶχε ἀρνηθῆ νὰ παρασημοφορηθῆ γιὰ τοὺς ἀγῶνες του, εἶχε ἀρνηθῆ οἱαδήποτε δημόσια θέση κι εἶχε καταφύγει στὴν γενέτειρά του τὴν Ἄνδρο μὲ σκοπὸ ν' ἀφιερωθῆ στὴν ἀνέγερση καὶ λειτουργία τοῦ ὀρφανοτροφείου. Στὰ μέσα Σεπτεμβρίου τοῦ 1839 ἡ σύνοδος, ποὺ δὲν ἔμεινε ἱκανοποιημένη ἀπὸ τὶς ἀποσταλεῖσες ἀπολογίες τοῦ Καΐρη, ἀποφάσισε ὅτι ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῆ ἐνώπιόν της, ν' ἀνακριθῆ καὶ ν' ἀπολογηθῆ καὶ προφορικά. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ τὸν καλέσῃ, ἀπευθύνθηκε στὸ κράτος. Τότε ὁ ὑπουργὸς Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Παιδείας Γ. Γλαράκης διέταξε τὸν πυρπολητὴ Κ. Κανάρη, ποὺ ἦταν ἀρχηγὸς τῆς μοίρας τοῦ Αἰγαίου νὰ πάῃ πρῶτα στὴν Τῆνο, νὰ παραλάβῃ τὸν νομάρχη (κατὰ κάποιο τρόπο) τῶν Κυκλάδων Ι. Θεοτόκη καὶ ἀκολούθως νὰ καταπλεύσῃ στὴν Ἄνδρο, νὰ ἐπιβιβάσουν τὸν Καΐρη καὶ νὰ τὸν μετάγουν σ' ἕνα μοναστῆρι στὴν Αἴγινα, ὅπου ἔπρεπε νὰ περιμένῃ μέχρι τὴν προσαγωγή του στὴ σύνοδο, πρᾶγμα ποὺ ἔγινε. Στὴν οὐσία βέβαια ἐπρόκειτο γιὰ σύλ-

ληψη τοῦ Καΐρη. Παρὰ τὶς ἔντονες διαμαρτυρίες τοῦ κόσμου ἡ σύνοδος, ὅπως εἶχε δικαίωμα, τὸν καθαίρεσε καὶ στὶς 23 'Οκτωβρίου 1839 τοῦ ἰδίου μῆνα ἐκδόθηκε Βασιλικὸ Διάταγμα, ποὺ διέταζε τὸν ἐγκλεισμὸ τοῦ Καΐρη στὸ μοναστῆρι τῆς Φανερωμένης τῆς Σκιάθου, προκειμένου ν' ἀνακύψη καὶ νὰ ὁμολογήση πίστη ἐκ νέου στὴν ἐκκλησία.

Οἱ συνθῆκες κράτησής του στὸ μοναστῆρι ἦταν ἄθλιες. Τὸν φυλάκισαν σ' ἕνα ὑγρὸ κελί, ὅπου ὑπῆρχαν μόνον ἕνα ἀχυρόστρωμα στὸ πάτωμα, μία ξύλινη καρέκλα καὶ μία κανάτα νεροῦ. Δὲν τοῦ εἶχαν δώσει οὔτε κερὶ νὰ φωτίζεται ἡ φυλακή του τὴν νύκτα. Ὅσο γιὰ τὴν τροφή του, περιορίζετο σ' ἕνα ξεροκόμματο ψωμιοῦ, ποὺ τοῦ ἄφηνε ἕνας καλόγερος ἀπὸ τὴν μισάνοιχτη πόρτα. Μέσα σ' αὐτὲς τὶς ἄθλιες συνθῆκες κράτησης, τὰ τραύματά του ἀπὸ τὸν ἀγῶνα μολύνθηκαν καὶ πυορροοῦσαν. Βεβαίως γιὰ ἰατρικὴ περίθαλψη οὔτε λόγος νὰ γίνεται. 'Ο σάλος, ποὺ δημιουργήθηκε, θορύβησε τοὺς κρατοῦντες ποὺ διέταξαν τὴν μεταφορὰ κι ἐγκλεισμό του στὸ μοναστῆρι τοῦ προφήτη 'Ηλίου στὴ Θήρα, ποὺ ἔγινε στὰ μέσα Μαρτίου 1840. Οἱ συνθῆκες κράτησής του στὴν Θήρα ἦταν ἀνθρώπινες. Γιὰ νὰ παύση ἡ δίωξή του καὶ νὰ κοπάση ὁ σάλος πρότεινε μ' ἐπιστολή του στὸν Ὄθωνα νὰ αὐτοεξορισθῆ. 'Εν τούτοις ἡ κράτησή του συνεχίσθηκε καὶ μόνον ὅταν διαπίστωσαν τὴν ἐμμονὴ τοῦ Καΐρη στὶς ἰδέες του, ἡ κυβέρνηση ἀποφάσισε τὸν Νοέμβριο τοῦ 1841 νὰ ἐπικυρώση τὴν ἀπόφαση τῆς συνόδου τοῦ 1839 καὶ νὰ διατάξη τὴν ἀποδημία του στὸ ἐξωτερικό. Τελικὰ αὐτὸ ἔγινε τὸν Μάρτιο τοῦ 1842. Στὴν ἀρχὴ ὁ Καΐρης πῆγε στὸ Παρίσι καὶ κατόπιν στὸ Λονδῖνο, ὅπου ἐγκαταστάθηκε καὶ παρέδιδε μαθήματα φιλοσοφίας σ' ὁμογενεῖς καὶ Ἄγγλους μαθητές. 'Εκεῖ στὸ Λονδῖνο, ἐξ αἰτίας τῆς ἀντίθεσης τῆς ἀγγλικῆς κυβέρνησης πρὸς τὸν Ὄθωνα, ἀποδόθηκαν στόν Καΐρη πολλὲς τιμές. Τὸ ὄνειρο ὅμως τῆς ἐπανόδου του στὴν 'Ελλάδα δὲν τὸν ἐγκατέλειψε καὶ τὸ 1844, μετὰ τὴν μεταπολίτευση τοῦ 1843 καὶ μὲ παρέμβαση τοῦ Ι. Κωλέττη, ὁ νέος ὑπουργὸς 'Εκκλησιαστικῶν Δ. Χριστίδης ἔδωσε προφορικὴ ἄδεια στὸν Καΐρη νὰ ἐπιστρέψη.

'Απὸ τὸν 'Ιούλιο τοῦ 1844, ποὺ ἐπανῆλθε στὴν Ἄνδρο καὶ μέχρι τὸ 1847 δὲν ἔγινε λόγος γιὰ τὸν Καΐρη. Τὴν πρωτοχρονιὰ τοῦ 1847, στόν "Αἰῶνα" δημοσιεύεται ἕνα κείμενο, ὅπου καταγγέλονται ὀπαδοὶ τοῦ Καΐρη, ποὺ ζοῦν στὸ Παρίσι ὅτι προσηλυτίζουν τοὺς νέους, ποὺ μεταβαίνουν ἐκεῖ γιὰ σπουδές, στὸν Καϊρισμό. Τὸ δημοσίευμα δὲν προκάλεσε τὴν ἐντύπωση, ποὺ προσδοκοῦσε ὁ συντάκτης του, ποὺ ἐπανῆλθε μὲ νέο δημοσίευμα, στὶς 13 'Οκτωβρίου 1848, στηριζόμενο σὲ μία ἔκθεση τοῦ ἐπισκόπου Κυκλάδων Δανιὴλ πρὸς τὴν σύνοδο. Στὴν ἔκθεση αὐτὴ ἀναφέρεται ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Καΐρη μετέβη κι ἐβάπτισε κρυφὰ τὰ παιδιά της καὶ χωρὶς τὴν συγκατάθεση τοῦ συζύγου της. Ἀκόμη ὅτι ὁ γαμπρός, ἐπ' ἀνηψιᾶ τοῦ Καΐρη, ὁ Λεωνίδας Μπίστης ἀρνεῖται νὰ βαπτίση τὰ παιδιά του, ἰσχυριζόμενος ὅτι, ὅταν μεγαλώσουν θὰ ἐπιλέξουν τὰ ἴδια τὴν θρησκεία τους. Καὶ γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσουν τὴν ὕπαρξη Καϊρίου θρησκείας, ψευδολογοῦν λέγοντας ὅτι κατέθεσε ἐνώπιον δικαστηρίου ὁ Μπίστης ὅτι εἶναι ὀπαδὸς τῆς Καϊρίου θρησκείας. 'Η διάψευση τοῦ εἰρηνοδίκη λίγο τοὺς ἀπασχόλησε. Ἔτσι μὲ ψευδολογίες στήθηκε τὸ νέο κλῖμα διώξεων 8 μῆνες μετὰ τὰ Μανούσεια. Τελικὰ κι ἀφοῦ τὸ ζήτημα τοῦ Καΐρη συζητήθηκε καὶ στὴ Βουλή, τὸν Μάϊο τοῦ 1851 ἔγιναν ἀνακρίσεις καὶ ἀσκήθηκε δίωξη ἐναντίον τοῦ Καΐρη. 'Η δίκη ἔγινε στὰ τέλη Δεκεμβρίου τοῦ 1852, κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, καὶ καταδικάσθηκε σὲ φυλάκιση 2 ἐτῶν καὶ 10 ἡμερῶν. Ἀμέσως ἀκολούθησε ἡ φυλάκισή του στίς φυλακὲς Σύρου. Τὸ γερασμένο κι ἄρρωστο κορμί του δὲν ἄντεξε. Σὲ λίγες ἡμέρες (10 'Ιανουαρίου 1853) ὁ Καΐρης ἄφησε τὴν τελευταία του πνοή. 'Εντύπωση ὅμως προκαλεῖ τὸ ὑστερόγραφο στὸ ἡμερολόγιο τοῦ γιατροῦ καὶ μαθητῆ τοῦ Καΐρη Λασκαρίδη ποὺ γράφει: *"Ταύτην τὴν στιγμὴν ἠκούσθη ὅτι τὴν ὑστεραίαν ἀπὸ τῆς ταφῆς ἡμέραν ἀνασκάψαντες τὸ μνημεῖον καὶ τὴν κοιλία διασχίσαντες τοῦ νεκροῦ, ἐνέπλησαν ἄσβεστον αὐτήν"*.

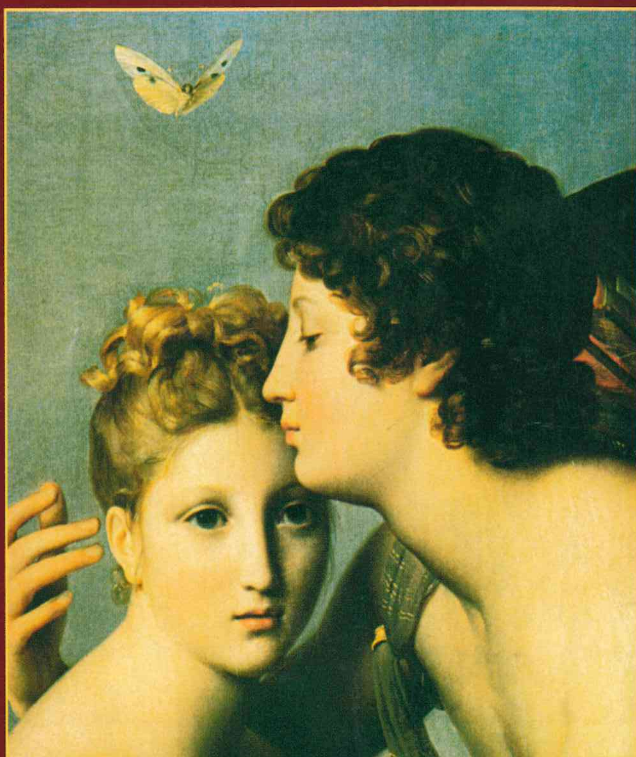
Λίγες ἡμέρες μετὰ τὸν θάνατό του Καΐρη ὁ Ἄρειος Πάγος ἀναίρεσε τὴν καταδίκη καὶ ἀθώωσε τῶν κατηγοριῶν τὸν Καΐρη. Ὅμως γιὰ τὴν ἀνάμιξη τῶν ξένων καὶ γιὰ τὸ γενικώτερο κλῖμα τῆς ἐποχῆς πρέπει νὰ ἐξετάσουμε τὰ λεγόμενα "πατσιφικὰ καὶ παρκερικά". Ἔτσι ἡ συνέχεια θὰ δοθῆ σὲ ἑπόμενο τεῦχος τοῦ "'Ιχώρ".

■

ΙΧΩΡ

"ἔρρεε τὸ ἀθάνατον αἷμα τῆς θεᾶς, ὁ Ἰχώρ, γιατὶ τέτοιο ῥέει ἀπὸ τοὺς μακάριους θεούς". ΙΛΙΑΣ Ε (339-340)

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1570 / 6-9-200
ΔΩΔΩΝΗΣ 36 • 104 44 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ.: 5142500

Τὸ «ΙΧΩΡ» κυκλοφορεῖ κάθε μῆνα στὰ περίπτερα καὶ τοὺς πάγκους τῶν ἐφημεριδοπωλῶν σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα ταυτόχρονα. Διατίθεται ἀκόμα ἀπὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης. Ἀποστέλλεται μὲ συνδρομὴ στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ἐξωτερικὸ κατόπιν τηλεφωνικῆς σας ἐπικοινωνίας.

«ΙΧΩΡ», Τηλ.: 010-514.2500